

Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi

MUḤAMMAD RIẒĀ MĪRĀB ĀGAHĪ
ZUBDAT AL-TAVĀRIKH

МУХАММАД РИЗА МИРАБ АГАХИ
ЗУБДАТ АЛ-ТАВАРИХ

Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi

oyina.uz kutubxonasi

INTERNATIONAL INSTITUTE
FOR CENTRAL ASIAN STUDIES

International Institute
for Central Asian Studies (IICAS)
by the UNESCO Silk Road Programme

AL-BERUNI CENTER
FOR ORIENTAL MANUSCRIPTS
TASHKENT STATE INSTITUTE
OF ORIENTAL STUDIES

MUḤAMMAD RIẒĀ MĪRĀB ĀGAHĪ
ZUBDAT AL-TAVĀRIKH

Edited in the original Central Asian Türkī
with an Introduction and Notes by
Khilola Nazirova

Telegram adres:

@turkiston_kutubxonasi

Tashkent–Samarkand
2016

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ИНСТИТУТ
ЦЕНТРАЛЬНОАЗИАТСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

International Institute
for Central Asian Studies (IICAS)
by the UNESCO Silk Road Programme

ЦЕНТР ВОСТОЧНЫХ РУКОПИСЕЙ
ИМ. АБУ РАЙХАНА БЕРУНИ
ПРИ ТАШКЕНТСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ
ИНСТИТУТЕ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

МУХАММАД РИЗА МИРАБ АГАХИ
ЗУБДАТ АЛ-ТАВАРИХ

Научно-критический текст,
введение и примечание составлены
Хилолой Назировой

Ташкент–Самарканд
2016

Telegram adress:

[@turkiston_kutubxonasi](https://www.instagram.com/turkiston_kutubxonasi)

oyina.uz/kutubxonasi

УДК: 091 (575)
930.2 (575)

Мухаммад Риза Агахи «Зубдат ал-таварих». Научно-критический текст. Составитель Хилола Назирова. Ташкент–Самарканд: МИЦАИ, 2016. 304 с.

Руководитель проекта: П. Пак

Научный редактор: Б. Бабаджанов

Ответственный за выпуск: А. Искандерова

Монография рекомендована к печати Ученым советом Центра восточных рукописей им. Беруни (Протокол № 9 от 30 сентября 2015 года).

Монография издается в рамках проекта «История Центральной Азии в рукописях», осуществляемого Международным Институтом Центральноазиатских исследований и Центром восточных рукописей им. Абу Райхана Беруни при Ташкентском государственном институте востоковедения. Работа выполнена в рамках фундаментального гранта ФА-Ф1-ГО27: Изучение письменного наследия народов Центральной Азии: источниковедческие и текстологические исследования (на основе фонда ИВ АН РУз). Книга содержит научно-критический текст сочинения Агахи «Зубдат ал-таварих» (Сливки летописей), написанного в XIX веке на среднеазиатском тюрки. В произведении излагается история правления Рахим Кули-хана (1842–1846) из династии Конгратов.

Книга рассчитана на историков, текстологов, востоковедов и тюркологов, студентов и магистрантов вузов, а также на специалистов, интересующихся историей Центральной Азии.

Автор несет ответственность за выбор и предоставление фактов и мнений, содержащихся в этом издании и не выражающих идеи ЮНЕСКО. Обозначения и материалы, предоставленные в книге, не включают в себе мнения ЮНЕСКО относительно легального статуса какой-либо страны, территории, города или зоны влияния, границ.

ISBN 978-9943-357-33-4

© МИЦАИ, 2016 г.

Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi

oyina.uz kutubxonasi

INTRODUCTION

The *Zubdat al-tavārīkh* (Cream of Chronicles) was written by the court historian and well-known Khwarazmian poet Muḥammad Rizā Āgahī (1809–1874). Why is it remarkable? Every editor of a manuscript of this type must assess the importance of the source to be published, especially when other works were written by the same author and are of value to the scholarly community. Although the chronicles of Āgahī were first mentioned in an article by the well-known Russian Orientalist A. L. Kun (1840–1888) published almost a century and a half ago, the *Zubdat al-tavārīkh* did not attract any serious scholarly attention, aside from brief references in scholarly and popular literature. This was because of its inaccessibility in edited and printed versions.

V. V. Barthold, P. P. Ivanov, Yu. E. Bregel, Q. M. Munirav and N. I. Tashev were among the scholars who used and consulted the *Zubdat al-tavārīkh* in their works on the history of Khwarazm, particularly the Qonghrat Dynasty (1804–1920). However, the original source remained unpublished and it was not studied in detail.

Perhaps the lack of attention to the *Zubdat al-tavārīkh* can be explained by the fact that many researchers do not have the skills to work with Central Asian Turkic (or Chaghatay), particularly in the lofty style in which the *Zubdat al-tavārīkh* was written. Secondly, the *Zubdat al-tavārīkh* covers a short historical period (1842–1846) in the history of Khwarazm which includes few episodes, mostly military campaigns. Even though researchers believed that the *Zubdat al-tavārīkh* did not differ from other historical works of Āgahī in its genre and style, it was written in imitation of the best examples of the so-called ‘florid style’ with a very complicated form and syntax.

The structure of the *Zubdat al-tavārīkh* is similar to Āgahī’s other chronicles, where the detailed descriptions of certain events are accompanied by flowery eulogies on the rulers and other high officials praising their participation in military campaigns, their courage, the nature of their endeavor, the monuments erected, etc. As rightly pointed out by Yu. Bregel, one can see a mixed style of presentation of events or personal descriptions in Āgahī’s style that is either pompous or simple depending on what the author is describing.

Such style was typical for court historiographies and is usually labeled as ‘florid.’ This characteristic, according to Bert Fragner, automatically dismisses the author’s works as unreliable or uninformative.¹ As noted by B. Babadzhanov, “such evaluations of the sources require new approaches to the styles of authors of the previous centuries.”² One should consider that we are dealing with the traditions of the presentation of information of a different period, when other paradigms and stylistic designs were customary. In other words, the principles of narration and its reception in previous epochs should not be viewed through the lens of modern perceptions. This principle, which follows from elementary logic, is well-known among those who work with primary sources. However, it is often disregarded by researchers who are eager to appraise the primary sources’ informativeness or authenticity with their “historical maximalism” while interpreting such concepts somewhat narrowly. The style and genre characteristic of narration are a source of a different kind that gives us an opportunity to grasp the rules of court ethics or etiquette, literary tastes and preferences, and other cultural contexts which are difficult to reconstruct.

¹ Bert Fragner, “Die ‘Persophonie’—Regionalität, Identität und Sprachkontakt in der Geschichte und Sprachkontakt in der Geschichte Asien,” in *ANOR*, no. 5 (Berlin, 1999), 55.

² Babadzhanov, *Kokandskoe khanstvo*, 19.

Based on the considerations above, we decided to supplement the usual presentation of the edited text of the *Zubdat al-tavārīkh* by contextualizing it within the period in which it was produced, in addition to providing the standard information regarding its author, state of scholarship and codicological data. We will try to reconstruct the logic of the internal structure of the work, which will reveal its stylistic peculiarities while indicating through its campaign descriptions the use of certain paradigms of the epic genre of Persian or Turkic narratives. Our goal is to present the edited text as one of the most remarkable examples of court histories while vividly illustrating its internal logic and literary tastes of its epoch.

FROM INAQATE TO KHANATE: HISTORICAL, IDEOLOGICAL AND CULTURAL CONTEXTUALIZATION OF THE *ZUBDAT AL-TAVĀRĪKH*

By the end of the 18th and the beginning of the 19th centuries in the post-Chinggisid, post-Timurid and post-Shībānid political realms of Central Asia,³ there emerged three khanates controlled by Uzbek dynasties: the Mangīts in Bukhara (1756–1920), the Qonghrats in Khiva (1804–1920) and the Mings in Khoqand (1776–1876),⁴ which de-facto were already in power in the 18th century. Because the founders of the three khanates were not natural Chinggisid descendants, according to the customary political and social traditions they did not have an indisputable right to the throne. Therefore, they sought to legitimize their power in different ways starting with the “preservation of and compliance with the *shari‘a*” and ending with “legitimizing strategic military campaigns against infidels.” Under the same pretext, neighbors, or even rival tribes such as the Turkmens in the case of the Qonghrats, were involved in such campaigns depending on the region and the ethnic and political situation.⁵

This dynasty is a good example of using other sources of legitimation of their power as well. In other words, the Qonghrat dynasty created a new historiographic and bibliographic environment by sponsoring translations of historical or hagiographical works (in poetry or prose) from Persian into Central Asian Turkic. Even though the Shībānid dynasty’s patronage of translation activities is well-known, the massive translation projects were done in the Qonghrat court.⁶ The American scholar Julie Scott Meisami in her book on Persian historiography provides a table of court histories of analogous subjects which can be applied to the Qonghrat sources.⁷ Meisami concludes that the dynasties of Mongols, Timurids and Ottomans sponsored both historiographies and translations. This shows that the Qonghrats followed the

³ By this term we mean the territory of Transoxiana (Mawarannahr) and the surrounding areas which were parts of one of the last three khanates in the region or were subject to them. In the north, this boundary stretched roughly from Mangyshlak to the city of Turkestan including Chimkent and the fortress of Almata (modern Almaty), and reached up to the shores of Issyk-Kul. In the east, it included the contemporary borders of Kashghar (Xinjiang); in the south, it followed the Amu Darya, and in the west, this territory reached the Caspian Sea.

⁴ According to B. Babadzhanov, the reign of the Ming dynasty should be considered from the date of its minting of coins, marking the actual political and financial independence of the Khanate of Khoqand from Bukhara. See Babadzhanov, *Kokandskoe khanstvo*, 101; V. Barthold proposed the year of 1810 as the commencement date of the reign of the Ming dynasty. See Bartol’d, “Istoriia kul’turnoi zhizni Turkestana,” in *Sochineniia* II, part 1, (Moscow, 1963), 286.

⁵ For a detailed analysis of the genealogical legitimization of the Manghīt dynasty in Bukhara, see Anke von Kügelgen. *Legitimatsiia sredneaziatskoi dinastii Mangitov v proizvedeniakh ikh istorikov* (XVIII–XIX vv.) Almaty, 2004. The scholar identifies six types of legitimization characteristics for the Uzbek dynasties of Central Asia. See *ibid.*, 53–58; For the legitimization issues of the Ming dynasty in Khoqand, see Babadzhanov, *Kokandskoe khanstvo*, 116, 198, 306, 307, 676–677.

⁶ For more information about the translations patronized by the Qonghrat *inaqs*, see Āgahī, *JVS text ed.*, IV–VI; Erkinov A. “Timurid Mannerism in the Literary Context of Khiva under Muhammad Rahim Khan II (Based on the Anthology Majmu‘a-yi shu‘ara-yi Firuz-Shahi),” *Bulletin of IICAS*, no. 8 (2008): 58–65.

⁷ Julie Scott Meisami, *Persian Historiography to the End of the Twelfth Century* (Edinburg, 1999), 5–9.

established traditions of court patronage of previous dynasties.⁸ One of the best examples of such court patronage could be the translations of the famous historical work *Rawzat al-ṣafā'* of Mīrkhānd Muḥammad ibn Khaḥānd-Shāh (1433–1498). This work set certain canons in the narration and construction of the genre (for example, in the description of military campaigns) for the works of Khwarazmian authors, especially Munis and Āgahī. Moreover, one can assume that the creation of such later “universal histories” of the Muslim world was an opportunity to include the history of the local dynasty within the chain of general Muslim history.⁹

Even before announcing their claims to the throne, and while still using ‘puppet khans’ and reserving the Turkic title of *inaq* for themselves, the Qonghrats actively promoted the translations of a number of works into Turkic. Such activities were not only associated with the fact that the majority of the population was already Turkified,¹⁰; they also suggest the concern of the Qonghrat khans about the spiritual development of the population, as reflected by the increased volume of the translation projects sponsored by the Qonghrats.¹¹ In all likelihood, the latter reason is closer to the reality as it is corroborated by the translators’ notes in the prefaces of most of the translated works, according to which the particular work was translated with the purpose of introducing the “Turkic community” (*atrāk jamā'asi*) to Persian and Arabic works.¹² The manuscripts of these works are housed in the collections of the Beruni Center of Oriental Manuscripts at the Tashkent State Institute of Oriental Studies, as well as in Russian collections.

One should note that some of the translations were done without royal patronage, but instead at the request of high officials. This suggests that in the society, at least among the elite, there was a demand for learning history, especially the history of Muslim countries. The fashionability of such translations (of course, based on the needs of the readership) is confirmed further by their recognition at the royal court. For example, the translated works were read at the meetings (*majlis*) of the royal entourage. According to numerous testimonials in the narrative sources, the representatives of the Qonghrat dynasty regularly organized religious debates and literary meetings, during which they read and discussed historical works written by local contemporary writers or by previous authors of different origins.¹³ One should note that the same works were translated several times by different translators; for example, *Tārīh-i kāmīl* was translated by eleven different translators and *Rawzat al-ṣafā'* by five translators.¹⁴ Approximately 120 works were translated into Turkic during the time of the Qonghrat dynasty, which makes Khwarazm dominant in the translation business.¹⁵ This kind of ‘Turkification’ of old historical works had an important cultural aspect. It reflected the complex process of the formation of a new ideology under the new dynasty, and the dynasty’s attempt to link it with previous dynastic histories by making it available to the reading audience of the Khanate.

The history of the development and rise of the Qonghrat dynasty went through a complex process. During the politically tumultuous period that covers the late 17th and especially

⁸ Ibid, 299.

⁹ Munis-Āgahī, *text*, 12, 14, 16–18; Munis-Āgahī, *translation*, xvii; Āgahī, *JVS text ed.*, V-VI.

¹⁰ According to Barthold, Khwarazm was already Turkified during the period of the Khwarazmshahs at the end of the XI century. For more information, see Bartol’d, “Raboty po istoricheskoi geografii. Khorezm,” in *Sochineniia* III (Moscow, 1965), 547.

¹¹ See footnote 6.

¹² In his translation of Zayn al-Dīn Maḥmūd Vāšifī’s *Badā'i' al-vaqā'i'*, Dilāvar Khāja wrote that his patron Muḥammad Raḥīm Khan I wanted “to bring the Turkic people the full benefits of these enjoyable stories and traditions through the translations of Persian works.” He listed these translations: Abu'l-Ma'ānī Mīrzā Masīḥā translated *Ma'ārij al-nubuvva* by Mawlānā Mu'īn, and Munis translated Mīrkhānd’s *Rawzat al-ṣafā'* (TsVR, MS 3344, ff. 3b–4a).

¹³ Āgahī, *JVS text ed.*, XVIII. This information can also be found in Laffasī, MS 12561, ff. 6a-b, and in Āgahī’s translation of Zayn al-Dīn Maḥmūd Vāšifī’s *Badā'i' al-vaqā'i'*, TsVR-3, MS 2628, ff. 1a–2a; Tarroh, 28.

¹⁴ For more information see Kamilav, 22. N. Kamilav also notes that the majority of the poets in Khwarazm were engaged in the translation business. Ibid, 11.

¹⁵ Kamilav, 12–13. This information was collected by the researcher of the Institute of Oriental Studies (IVANRUZ) A. Nasirav in 1960.

the first half of the 18th centuries, Khwarazm remained loyal to the Chinggisid principle by using puppet khans of Chinggisid origin brought from the Qazaq steppe.

The struggle for political dominance in the region was carried out between the Uzbek tribes of Manghits and the Qonghrats. After gaining the upper hand over their long-time enemies and subordinating the governing body of the *inaqate* (regency), the latter group succeeded in establishing full control in the region. The most influential among the Qonghrats was Muḥammad Amīn (1175–1205/1762¹⁶–1791), who became the ruler of the khanate following his suppression of the Yomut Turkmens after they attacked Khiva.¹⁷ After his several successful campaigns, Muḥammad Amīn's authority was recognized by the leaders of the Uzbek and Turkmen tribes. However, Muḥammad Amīn obeyed the established political traditions by keeping Chinggisid puppet khans from the Qazaq steppe on the throne while holding the title of *inaq*. This political maneuvering of using puppet khans was described as *khan-bāzī* ('playing with khans') in the sources.¹⁸ Sometimes the puppet khans sat on the throne for only a couple of hours.¹⁹ Thus, the *inaqs* deposed the Chinggisid puppet khans at their discretion depending on the political situation of the region. Although the puppet khans did not hold actual power, the claims of some of their descendants to the throne of the Khanate of Khiva were exploited by strategists of the Russian Empire (as grounds for their military campaign against the Khanate), and were even discussed in the Russian periodical press of that time²⁰.

The first Qonghrat ruler who claimed the title of khan was Etlüzär/Iltuzar (1219–1221/1804–1806), who was a grandson of Muḥammad Amīn Inaq. He used several different methods in order to legitimize his power de jure according to the political traditions of that time; one of the customary ways was to marry the daughter of a *sayyid* family.²¹ It seems that the history of Qonghrats connecting them to Chinggis Khan (1206–1227) was developed during this time and was eventually introduced into the official history of Khwarazm.²² Their claims to the title of Khwarazmshah can be seen as an attempt to further 'antiquate' their own history in order to establish links with dynasties more ancient than the Chinggisids.²³

After taking the city of Qonghrat in July of 1805, Etlüzär employed yet another proven method of legitimation in historiography.²⁴ Unlike their neighbors, historians of the Khanate

¹⁶ The year 1763 is indicated in scholarly works; however Munis gives a specific date corresponding to 1762. See: Munis-Āgahī, *translation*, 98.

¹⁷ Toshev, 74; Kamyāb, *Tawārīkh al-khavānīn*, f. 84a.

¹⁸ The phrase *Khan-bāzī* was used by the historian of Bukhara, Mir 'Abd al-Karim Bukhari. See Mir Abdoul Kerim Boukhary, *Historie de l'Asie Centrale–Afghanistan, Boukhara, Khiva, Khoqand*, ed. by Charles Schefer (Paris, 1876), 181. It was customary to bring descendants of Chinggis Khan from the steppe for a short period; if any of them showed any ambition for the throne, they were easily replaced by their kinsmen. See Bartol'd, *Sochineniia* III, 550.

¹⁹ This Qazaq khan was one of the younger brothers of Abu'l-Khayr Khan (1717–1748). After being elected as a khan on Friday morning, he fell from his horse during the Friday prayer, after which he was called Sarīgh Ayghīr Khan. See Munis-Āgahī, *text*, 161; Munis-Āgahī, *translation*, 62.

²⁰ In this regard, the published letters of Sultan Mendali Piraliev are of special interest, where he accused the Qonghrat rulers, who were non-Chinggisids of violating the customary tradition of rulership, because they had no right to the throne. See "Deviat' khivinskikh pisem Sultana Mendali Piralieva v redaktsiiu "Russkago mira" (St. Petersburg, 1873): 10–12; Sultan Mendali Piraliev was a pseudonym of the Russian Orientalist V. V. Grigor'ev. For more information, see A. V. Remnev, "Sultan Mendali Piraliev: Istoriia odnoi mistifikatsii," *Vestnik Kokshetauskogo Universiteta imeni Sh. Sh. Ualikhanova* 12, no. 3 (2006): 33–37.

²¹ Toshev, 77.

²² For more information on the forms of legitimation in the Qonghrat dynasty and the falsification of the genealogy connecting the Qonghrat dynasty to the mythological figure of Qaljiday Khan and the founder of the dynasty Umbay Inaq, see Yu. Bregel. "Tribal Tradition and Dynastic History: The Early Rulers of the Qonghrats according to Munis," *Asian and African Studies* 16/3 (1982): 382–385, 392–397.

²³ Kamyāb, *Tawārīkh al-khavānīn*, f. 84b; Kamyāb, *text*, 27; Munis-Āgahī, *translation*, 615, notes 671–672.

²⁴ See Munis-Āgahī, *text*, 7 and 13; Munis-Āgahī, *translation*, xxvi, 216–217 with the notes. It is still unknown whether the conquest of the city of Qonghrat was symbolic for the writing of the official historiography of the Qonghrat dynasty.

of Khiva preferred to compose in the Central Asian version of Turkic (Chaghatay).²⁵ However, according to B. M. Babadzhanov's observations, Persian was often used in Khwarazmian epigraphy, but was strongly influenced by Turkic syntax.²⁶ One can see similar examples of incorporating Persian poetry into historical texts by Khwarazmian authors in the present edition and in other writings.

The official historiographer of the last dynasty of Khwarazm was a court official, Shīr Muḥammad Mīrāb who published under the poetical pen-name Munis (Mu'nis; 1192–1244/1778–1829).²⁷ His main goal was to present the Qonghrat dynasty as the heir to legitimate power, a task which he accomplished successfully.²⁸ Consequently, a cultural and ideological foundation of the historical and dynastic genealogy of the Qonghrat dynasty was created. According to Muḥammad Yūsuf Bayānī (1858–1923), Munis Mīrāb's readers were amazed at his use of different graceful and eloquent metaphors and allegories in his historical works on the Khivan khans, produced by order of Eltūzār Khan. However, Bayānī lamented that Muḥammad Raḥīm Khan I (1221–1240/1806–1825) commissioned Munis to translate Mirkh^{an} and's *Rawḥat al-ṣafā'*, as this delayed Munis' own work.²⁹ The continuation of the dynastic genealogy was completed by Munis' student and nephew Muḥammad Rizā (1224–1291/1809–1874) who signed his works under the pen-name of Āgahī.³⁰ It is an interesting fact that in the period from 1840 to 1846, he finished composing the histories of the first three rulers of the Qonghrat dynasty: *Firdaws al-iqbāl*, *Riyāz al-dawla* and *Zubdat al-tavārīkh*, devoting approximately two to three years to each. This suggests that Āgahī had sufficient materials and sources at his disposal and that he was able to use these skillfully. According to the content of the works, the Qonghrat khans required that the histories they commissioned describe their military campaigns against neighboring nomadic and semi-nomadic tribes. The chronologies briefly mentioned the frequent official visits of foreign embassies to Khwarazm, but Western envoys describe these same historical events in more detail.

At about the same time, 'The Great Game' between two empires began on another continent.³¹ The Central Asian Khanates, which were involved in their internal competitions, were

²⁵ The authors of the translations in their prefaces (*dībācha*) referred to this language as Türkī. The term Chaghatay Türkī was used often by Khivan authors, in connection with translations from Ottoman Turkish into Central Asian Turkic. The term Türkī referred to a literary written language that continued the tradition of the Chaghatay language; it was sometimes used with geographical specifications: Central Asian Türkī, Türkī of Golden Horde, Volga-Ural Türkī etc. Central Asian Turkic is a late variety of the Chaghatay language and has two periods of development: 1) 17th- late 18th centuries, and 2) late 18th - early 20th century. For example, Muḥammad Rizā Āgahī in his collection called *Ta'vīdh al-āshiqīn* (Talisman of the Lovers) used the term Chaghatay Türkī in the context of the translation of *Dala'il al-khairat sharhi* from Ottoman Turkish to Central Asian Turkic. However, in all other cases when it comes to translations from Arabic and Persian, he used the linguonym Türkī. See Āgahī, *Ta'vīdh al-āshiqīn*, TsVR-1, MS 7443, ff. 9a-b (فقیرنینک ترک تیلی بیلہ ترجمہ قیلغان کتابلاری); Muḥammad Yūsuf Bayānī in the preface to his translation noted that he translated Mawlānā Aḥmad Darvīsh's *Ṣaḥā'if al-akhbār* from Ottoman to Chaghatay. TsVR-1, MS 6785, ff. 1b–2a. The word Chaghatay passed through as an eponymous term into the local Turkic anthroponymy and toponymy; it also entered Western and local terminologies. The Chaghatay language can be considered as the medieval Central Asian Turkic literary language of the Timurid state. For more information, see G. F. Blagova, "Chagataiskii iazyk. Drevnii i starye pys'mennye iazyki mira," *Iazyki mira: Tiurkskie iazyki* (Moscow, 1996; Bishkek, 1997): 148–159.

²⁶ B. Babadzhanov, *Arkhitektornaia epigrafika Khivy: Kul'tura, proklamatsiia, ideologiya*. <http://seeinglikeanarchive.wordpress.com/material/>

²⁷ See footnote 22 and also Munis-Āgahī, *translation*, 543.

²⁸ He could not finish his work, which was later completed by his nephew, Muḥammad Rizā Āgahī. In the *dībācha* to one of his works, Āgahī did not list *Firdaws al-iqbāl* in the list of his historical works. Most likely, he did not mention this work out of respect for the memory of his uncle and teacher, Munis.

²⁹ Bregel, *Sochinenie*, 128, with reference to the work of Bayānī.

³⁰ For more information on Āgahī's development as a chief court historiographer see the section on "The Author."

³¹ This term was used to refer to the geopolitical interests of the British and Russian empires in seeking to establish their influence in Central Asia (1813–1907). There are other designations as well: "The Great Game" in English and "Tournaments of Shadows" in Russian. For more information on the motivation and political games

not aware of the political course of the Great Game. This century is depicted as a series of ups and downs for the Qonghrats. The military-political life of the Khanate in the first half of the 19th century was dominated by the conquest of the Amu Darya delta in order to irrigate new lands as well as to subdue neighboring peoples;³² all efforts were made to hold and prevent the loss of these lands in the second half of the 19th century. During this period, the Khanate was in political and economic decline. The cultural aspect of the new dynasty's legitimation was expressed in the changing appearance of the capital city of Khiva, in the production of new literary works and translations into Turkic, and in laying the foundations of the new historiography. With the decline of the Khanate's ambitions and reduction of military trophies, the style of the historiographical works began to lose its ornateness and grandiloquence.³³ The language of historiographies was simplified beginning with the reign of Sayyid Muḥammad Khan (1272–1281/1856–1864). At the command of Isfandiyyār Khan (1328–1336/1910–1918), Muḥammad Yūsuf Bayānī simplified the language of Khwarazmian historiography as established by Munis and Āgahī. Bayānī's formulation of his motives in composing the history of the Qonghrat in his major work, the *Shajara-yi khwārazmshāhī* (Genealogy of the Khwarazmshahs), is of interest: “[Isfandiyyār Khan ordered me] to record all of the historical events and circumstances of his great and noble ancestors down to the present day in a brief and concise language, refraining from pompous metaphors and allegories, and in an ordinary style so that ordinary Turks, as soon as they hear [the story], understand [it] without a doubt.”³⁴

Looking back at the earlier period of the Qonghrat historiographical tradition, one notes that none of the historians of the Khivan Khanate composed in the style of classical Persian historiography which was mastered by Munis and Āgahī. These efforts, I believe, were designed to enhance the cultural role and importance of the Khanate, similar to the neighboring Khanate of Bukhara that was considered the cultural center of Central Asia. As noted by V. Barthold, in the 19th-century Khivan Khanate “more was done in order to raise cultural development than in Bukhara.”³⁵ One could note that this cultural heritage can be considered as the property of all of Central Asia; and this applies not only to historiography, but also to architecture. According to the Hungarian scholar A. Vambery (1832–1913): “... admiration of music and folk Turkic poetry, to which a Central Asian nomad has a greater passion than any representative of other educated nations, is stronger here [in the Khanate of Khiva], than in Khoqand, Bukhara or Kashghar.”³⁶

At the same time one can see a ‘competition of legitimizations’ among the eminent rulers of the three khanates competing for ‘seniority’ among themselves in the region. As noted by B. M. Babadzhanyov, competition for the dominating position took an interesting form through poetic exchanges, sometimes in the form of epigrams. For example, Muḥammad Raḥīm I expressed in a very peculiar form his ambitions and aspirations for the dominant position in the *bayt* engraved on his *sikka* (mint):

محمد رحیم الدیده تابسه جای
عمر تابع اولمس مو حیدر مطیع

of the two empires in the first half of the 19th century, see Alexander Morrison. “Twin Imperial Disasters. The invasions of Khiva and Afghanistan in the Russian and British Official Mind, 1839–1842,” *Modern Asian Studies* 48, no. 1 (January, 2014): 259–262.

³² For more information, see Shioya Akifumi, “Irrigation Policy of the Khanate of Khiva Regarding the Lawzan Canal, 1830–1873,” *Area Studies Tsukuba* 32 (2011): 115–136. In this article, the author provides a brief overview of the military expeditions of the khans of Khiva in the first half of the 19th century. *Ibid.*, 122–124.

³³ Munis-Āgahī, *text*, 2–5; Munis-Āgahī, *translation*, xii-xx; Āgahī, *JVS text ed.*, IV–VI.

³⁴ According to the Khan's order, Bayānī was supposed to omit stories, that were considered improper to be included in the history. Bregel, *Sochinenie*, 128; Bayānī, ff. 3a-b.

³⁵ Bartol'd, *Sochineniia* III, 552; Munis-Āgahī, *translation*, x, xii, note 16.

³⁶ A Vamberi, *Puteshestvie po Srednei Azii* (Moscow, 2003), 255.

If Muḥammad found a place before the Merciful,
Should not ‘Umar obey [him] and Ḥaydar submit [to him]?³⁷

Using typical allegories based on the tradition of the double meaning of words and phrases (*iyhām* / ايهام), the author of the couplet plays with his own name and the names of his rivals, the rulers of neighboring khanates. The main meaning of the couplet is based on the accord of the names of the three khans with the names of the Prophet Muḥammad (an allusion to Muḥammad Raḥīm I) and his two caliphs ‘Umar b. al-Khattāb (an allusion to the ruler of Khoqand, ‘Umar Khan) and ‘Alī b. Abī Ṭālib, who bore the nickname Ḥaydar/Lion (an allusion to the Bukharan ruler Amir Ḥaydar).

THE AUTHOR

As of this time, the life and work of the historiographer Muḥammad Rizā Āgahī has been studied in some depth, and his biography has been reconstructed with some attention to detail.³⁸ The extracts from his works, published with Cyrillic transcription, consist of six volumes.³⁹ In addition, a catalog of his complete works has been prepared. The most complete studies of Āgahī’s biography were written by Yu. Bregel, Q. Munirav and N. Tashev. Yu. Bregel conveyed the most extensive information about the life and work of Āgahī.⁴⁰ Q. Munirav studied the historical works of Āgahī; he published a monograph on the historiography of the Khanate of Khiva. Unfortunately, his work lacks original analysis. N. Tashev, editor of the *Jami’ al-vā-qi’āt-i sultānī*, expanded Āgahī’s biography, focusing on the interpretation of the position of *mīrāb*, which Āgahī held at court.⁴¹ He based his analysis on a large number of manuscript excerpts describing historical events.

In the following, we do not just repeat this information, but we also highlight little-known or inaccurate accounts of the biographies of Āgahī and his uncle Munis. In doing so, we pay special attention to genealogical problems and contradictions, which were overlooked by the earlier researchers; we examine individual episodes in order to better understand and interpret them.

Even though Āgahī (full name: Muḥammad Rizā b. Er Niyāz Bek) held the official position of *mīrāb* in the Khanate, he was better known as a poet, translator and historian. According to the Islamic tradition of writing, poets usually provide their autobiography in the *dībācha* of their collection of poems. Muḥammad Rizā Āgahī’s *Ta’vīdh al-‘āshiqīn* (Amulet of the Lovers), which was compiled during the reign of Sayyid Muḥammad Khan by order of his student and heir to the throne Muḥammad Raḥīm II Firūz (1281–1328/1864–1910), is not an exception.⁴² This *dīvān* contains edited versions of 810 poems in Persian and Turkic, in all 18,000 hemistiches, composed by Āgahī from 1288/1872 to 1873.⁴³ Āgahī’s biographical information is not only found in his poetic *dīvān*; interesting facts about his life are also found in his translations and historical works.

³⁷ Tājir, *Gharā’ib-i sipāh*, TsVR-1, MS 5408, f. 7b; See also, Babadzhanov, *Kokandskoe khanstvo*, 356–357.

³⁸ The extracts from his works were published in six volumes, see Āgāhiy, *Āsār-lār*. Uzbek works are transliterated according to the system by E. Allworth, *Nationalities of The Soviet East Publications and Writing Systems. A Bibliographical Directory and Transliteration Tables for Iranian-and Turcic-Language Publications, 1818–1945, located in U. S. Libraries*, (New York and London, 1971), 378.

³⁹ See *AĀT*.

⁴⁰ Munis-Āgahī, *text*, 1988; Munis-Āgahī, *translation*, 1999.

⁴¹ Āgahī, *JVS text ed.*, 2012.

⁴² Āgahī, *Dīvān*, ff. 8a-b.

⁴³ For more information, see *AĀT*, 74–124. The critical edition of the *dīvān* was prepared by F. Ghānikhojaev. See F. Ghānikhojaev, “Agāhiyning “Tā”vizul ashīqin” devani va uning ilmiy -tānqidiy mātni,” Doctoral Dissertation, Tashkent, 1998; G. Khalieva, “Agāhiy musāmmātlāri,” Abstract of the Dissertation (Tashkent, 2000), 8. The author mentions nine copies of the *dīvān*; the tenth copy is located in Khwarazm.

Munis provided the exact date of Āgahī's birth: Saturday, 10th Dhu'l-Qa'da of 1224 (16 December 1809).⁴⁴ His father, Er Niyāz Bek, was a relative of Shīr Muḥammad Munis, who referred to him as his younger brother (*ini*).⁴⁵ However, the term *ini* does not always mean 'younger brother' in Khwarazm.⁴⁶

There are two versions of the kinship relationship between Āgahī and Munis. According to J. Shāripav and F. Ghānikhojaev, Munis was the maternal uncle (*toghasi*) of Āgahī.⁴⁷ Other scholars, including Q. Munirav, Yu. Bregel and N. Tashev, suggest that Munis and Er Niyāz Bek were most likely brothers,⁴⁸ whereas M. Yoldashev refers to them as cousins.⁴⁹

One of Āgahī's relatives, Tahir Khudaynāzārav, who still lives in Āgahī's native village of Qiyat, asserts that Munis was Āgahī's maternal uncle.⁵⁰ The author of *Tadhkira-yi shu'arā*, Ḥasan Murād Laffasī (1880–1949), referred to Āgahī as a paternal cousin of Munis ('*amakī-zāda*').⁵¹ According to the foregoing, Munis was connected to Āgahī either as a paternal first cousin once removed ('*amakī-zāda*'), or as a maternal uncle (*togha*, or *dayī* in Khwarazmian dialect). Unfortunately, I could not find the name of Er Niyāz Bek's father in the available literature, which, if found, could solve the mystery about the degree of kinship of these two famous figures of the past.⁵²

There is a possibility that Āgahī's father did not hold a position at court, which is supported by the fact that his name does not appear in the historiography of the khanate. Er Niyāz Bek died at a young age, and as a result, Āgahī was raised in the care of his uncle Munis.⁵³ The common ancestors of Munis and Āgahī are mentioned in the *Firdaws al-iqbāl* in connection with the death of 'Avāz Mīrāb (18 Rabi' II, 1215/September 7, 1800).⁵⁴

⁴⁴ Munis-Āgahī, *text*, 645–646. In synchronistic tables, Dhu'l-Qa'da 10, 1224 of the Hijrī calendar falls on Sunday, December 17, which Munis gives as Saturday. V. Barthold already mentioned the "time lag" of the Khwarazmian calendar for one day. If this is the case, then Āgahī was born on Saturday, which falls on Dhu'l-Qa'da 9. See Munis-Āgahī, *text*, 8, note 51. In the critical edition, following V. Barthold, Yu. Bregel provides the date of December 17 as the birthday of Āgahī. However, in the translation of the text, he provides the date of December 16 as Āgahī's birthday following the astronomical calendar that was used by the historians in Khiva. See Munis-Āgahī, *translation*, xxxix–xl (here is a citation to Bartold's work).

⁴⁵ Munis-Āgahī, *text*, 593 and 645; Munis-Āgahī, *translation*, 271 and 297.

⁴⁶ Āgahī, *JVS text ed.*, VII, note 18.

⁴⁷ J. Shāripav, 107; *AĀT*, 7, 76.

⁴⁸ Munirav, *Kharāzmda tārikhnāvislik*, 14; Munis-Āgahī, *translation*, xx; Āgahī, *JVS text ed.*, VII, note 18.

⁴⁹ Yoldashev, 267, note 5. This author cites the published work of Bayānī (Bayānī, *Khwarazm tārikhi*, 160). Having compared the manuscript of Bayānī's *Khwarazm tārikhi*, TsVR-1 MS 7421, and *Shajara-yi khwarazm-shāhī*, MS 9596, I could not find the information provided by Yoldashev.

⁵⁰ Tahir Khudaynāzārav, born in 1941, is a resident of the village of Qiyat, located in the region (oblast'/viloyat) of Khwarazm. According to T. Khudaynāzārav, Er Niyāz Bek and 'Avāz Mīrāb were brothers, whose father was Jiyen Biy Mīrāb. 'Avāz Mīrāb's son, Munis, was the maternal uncle of Āgahī (*togha*). T. Khudaynāzārav claims that he is the fifth generation after Āgahī. His mother Raḥīma (1905–1989) was the daughter of Masharib Mīrāb (1867–1954) [NOTE: the data makes T. Khudaynāzārav only the third generation after Āgahī; it is also rather surprising to find a brother of Āgahī (d. 1874) living until 1954!], who was the brother of Āgahī. [This information was recorded by the author on April 24, 2015]. The *shajara*, a genealogy compiled from oral data, which is kept at the house-museum of Āgahī in Qiyat, provides contradictory data to what one can find in the manuscripts. The Head of the History Department of the Ichan Qal'a Collection, Komiljon Khudoyberganov and a junior researcher Zaynab Abdullaeva provided valuable support to the author during her visit to Khwarazm.

⁵¹ Laffasī, TsVR-1, MS 12561, f. 12b and MS 9494, f. 4a. In another copy of this work, Munis is described as Āgahī's paternal uncle ('*amaki*'), MS 11499, f. 2a.

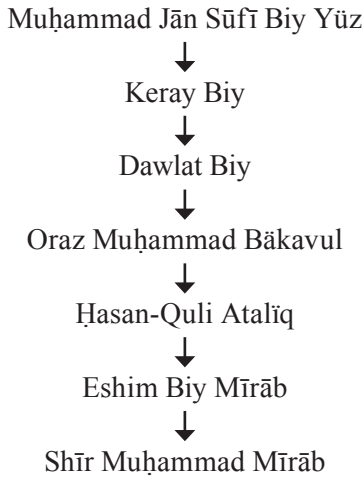
⁵² For some reason, Bregel depicts Er Niyāz Bek as a son of Eshim Biy Mīrāb. If so, Munis could not call Er Niyāz Bek his younger brother (*ini*), because Eshim Biy Mīrāb died between 1727/28 and 1735 years. Because Munis was born in 1778, Er Niyāz Bek's date of birth is supposed to be after that year.

⁵³ R. Mājidi, without naming his sources, claims that Āgahī was orphaned at the age of three. There is a possibility that he relied on oral information. See R. Mājidi, *Agāhiy lirikasi* (Tashkent, 1963), 8. The same book was republished under the title *Istē''dad va burch* in Tashkent in 1974.

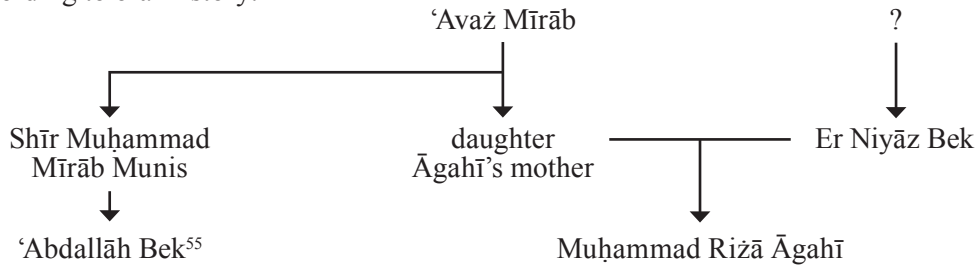
⁵⁴ Munis-Āgahī, *text*, 354; Munis-Āgahī, *translation*, 166.

The following is the restored genealogical lineage:

according to Munis:

according to oral history:

According to the genealogy, the ancestors of Munis and Āgahī were from the Uzbek tribe of Yüz, which held the position of *mīrāb* at the court from generation to generation.⁵⁶ There was a common notion in academic circles until recently that *mīrābs* were responsible for irrigation works in the Khanate. However, as Tashev argues, in the Khivan chronologies *mīrābs* are mentioned frequently in the context of military affairs and campaigns.⁵⁷

We are more interested in the fact that the names of Munis and Āgahī are mentioned more in the context of the cultural life of the Khanate than in that of military campaigns. The Qonghrat khans commissioned them for historiographical tasks as they were seen as wielders of skillful pens and masters of translations. Āgahī wrote that he was serious about poetry and for this reason he liked to be in the company of scholars and poets instead of being involved in military affairs.⁵⁸

One can find similarities in the works of Munis and Āgahī. For example, they were both followers of ‘Alī Shīr Navā’ī (1441–1501). The above-mentioned author Laffasī reported that Munis organized meetings of scholars. In *Ta’vīdh al-‘āshiqīn*, Āgahī wrote that he tried to participate in such scholarly meetings at every opportunity. In his writings, Āgahī depicted

⁵⁵ For more information, see Āgahī, *JVS text ed.*, VIII, note 33.

⁵⁶ This tribe is rarely mentioned in the historiography of the Khivan Khanate. See Āgahī, *JVS text ed.*, VII, note 22.

⁵⁷ For more information on the functions of *mīrāb* and further references, see Āgahī, *JVS text ed.*, VIII–X.

⁵⁸ Āgahī, *Dīvān*, f. 3a; Agāhiy, *Ta’vīzul oshiqin*, 30; Agāhiy, *Asarlar I*, 37.

himself first as a poet, then as a translator and lastly as a historian. He wrote that he studied at a *madrasa*, about which we do not have any information.⁵⁹

For the twenty-year-old Āgahī, the real test of fate was the loss of his teacher, patron and uncle—Munis, who died of cholera in 1829. In his *Tadhkira-yi shu‘arā*, Ḥasan Murād Laffasī reports that the remains of Munis, who died during a military expedition to Khorasan, were brought to Khiva on the order of Allāh-Quli Khan (1240–1258/1825–1842). Laffasī notes that Allāh-Quli Khan was greatly saddened by the unexpected death of Munis, whom he highly respected.⁶⁰ By tradition, the post at the royal court was passed from generation to generation through male descendants; for this reason Āgahī was appointed as *mīrāb* in the same year.⁶¹

Because of plentiful descriptions of military campaigns in the present edition (similar to other Khwarazmian chronicles), it is of special importance to reconstruct the author’s personal involvement in these campaigns. If one traces depictions of Munis and Āgahī in military campaigns in official chronologies, one can see that the latter was involved in small-scale military clashes. The largest group under the command of Munis consisted of 30 people.⁶² Āgahī also commanded a group of *nōkers*, but their number was much smaller than that under Munis.⁶³ In the *Zubdat al-tavārīkh*, Āgahī recalls how he was unable to behead an enemy soldier who was trying to escape; the task was finished by a Turkmen warrior who took the ‘trophy,’ for which he was rewarded by Muḥammad Amīn Inaq.⁶⁴ After this incident, Raḥīm-Quli Khan rejected Āgahī’s request to allow him to participate in a raid on Qaraköl, which was under Bukhara’s control, by asserting that “he would better help with prayers.”⁶⁵ The author did not hide his disappointment which he incorporated into his grandiloquent poems. He usually embellished such discomfitures in his poems and eschatological discourses as if skill in that field compensated for lack of military strength.

It seems that such failures are the reason why Āgahī did not leave the Khanate of Khiva and did not participate in military campaigns except for joining occasional local missions during the first years of his career. Being a historian, Āgahī always noted his official position in his works. He followed Munis in poetry, translations, and in the writing of historical works.

Āgahī did not hide his other major failures and openly discussed his illnesses. Āgahī’s first resignation was on 19 Muḥarram of 1268 (14 November, 1851). As noted above, Āgahī served as *mīrāb* with reluctance while suffering from gout (*bād*). Because of the affliction, Āgahī could not carry out his duties as *mīrāb* and accompany the Khan on military campaigns.⁶⁶ At the request of Āgahī, Muḥammad Amīn Khan released him from his duties and appointed Āgahī’s close relative Muḥammad Karīm Bek as *mīrāb*.⁶⁷ Four years later, Muḥammad Karīm Bek was killed along with ‘Abdallāh Khan (1271/1855) in the battle against the rebellious

⁵⁹ Āgahī, *Dīvān*, f. 3a; According to the granddaughter of Bābājān Ṭarrāḥ Khādīm (1878–1971), Anbara Atamuradova, born in 1938, it could be the *madrasa* of ‘Arab Khan in Khiva (1616). Bābājān Ṭarrāḥ was a clerk under Fīrūz. However, there is possibility that Āgahī studied in the *madrasa* of Inaqiya that was close to ‘Arab Khan.

⁶⁰ Laffasī, MS 12561, f. 8b.

⁶¹ Munis did not have a heir; his nephew Āgahī was the only candidate for this post. See Āgahī, *JVS text ed.*, VIII, footnote 33.

⁶² Munis-Āgahī, *text*, 7, note 40; Munis-Āgahī, *translation*, xix, note 53.

⁶³ In one of the archival documents of the Central State Archive of Uzbekistan, one can find a phrase محمد رضا ميرابنبنک نوکری عوز (ح) بن آتا نظرنی اولکان تبوه سی اوچون [23 ob.] TsGARUZ, the Collection of the Khivan Khans, I-125/2/406. This information was provided by U. Sultanov, to whom I am very grateful.

⁶⁴ Āgahī, *Zubdat*, ff. 85b–86a; According to A. Vambery, khans rewarded their soldiers with four types of gowns: simple clothes were given for four heads of enemies, and the most beautiful gowns were given for over forty enemy heads. A Vamberi, *Puteshestvie po Srednei Azii* (Moscow, 2003), 107–109.

⁶⁵ Āgahī, *Zubdat*, ff. 136b–137a.

⁶⁶ Dalimay, 107.

⁶⁷ Āgahī, *JVS text ed.*, 152.

Yomuts. The successor of ‘Abdallāh Khan, Qutluq Murād Khan (1271–1272/1855–1856), reappointed the poet to the office of *mīrāb* despite his illness.⁶⁸

The majority of scholars who studied Āgahī’s biography believed that once released, Āgahī did not return to the office of *mīrāb*. However, N. Tashev argues that Āgahī remained in his office until the end of his life.⁶⁹ A. Vambéry’s reference to Āgahī as *mīrāb* during his visit to the Khanate of Khiva in 1863 also supports Tashev’s suggestion.⁷⁰ Another significant reference can be found in the archives of A. L. Kun, who mentioned that one of the active *mīrābs* was the Khan’s historian;⁷¹ this could have referred to Āgahī. In the *dībācha* of his *dīvān*, Āgahī described his position at the court as *šadrnīshīn*,⁷² which could be interpreted as ‘the head of the poets.’⁷³ Referring to primary sources, Tashev concludes that *mīrābs*⁷⁴ were not in charge of irrigational activities; instead they participated in military campaigns and expeditions of the Khanate, where military skills were valued above all.

Āgahī preferred his creative literary activities over his duties at court, which provided him with his source of income. From the time of the reign of Muḥammad Amīn Khan until the end of his life, Āgahī was engaged in translating activities while holding the position and salary of *mīrāb*.⁷⁵ Āgahī’s poems received recognition even during his lifetime. Muḥammad Raḥīm Khan II considered Āgahī as his mentor in the field of poetry. Muḥammad Ya‘qūb Kh^wāja b. Ibrahim Kh^wāja (Khālīš) (d. 1287/1887) and Pahlavān Niyāz Mīrzābashi b. Dāmullā ‘Abdallāh Ākhūnd (Kāmil Kh^wārazmī) (d. 1316/1898) were among Āgahī’s students. The following passage shows Āgahī’s view on literature and the value of the poetic gift; it is addressed to religious scholars who considered literary work as a frivolous pastime.

و بعضی معاندلار رسول علیه السلام نی کیم قرآن نی خلاق غه یتکورمیش ایردی شعرا
زمره سیدین حساب قیلماغای لار بصیرت اهلغه معلوم بولسون کیم بو سوز شعرینک
مقامی رفعتی غه دلیل قاطع و شاعرینک مرتبه سی مناعتی غه حجت ساطع دور بو
جهت دین اکثر مشایخ و اولیا و اتقیا و خُلفا شعر آیتورغه اشتغال کورکوزوب دورلار بلکه
حضرت رسالت پناه دین داغی نیچه حدیث بی قصد نظم بیله واقع بولوبدور آنداق کیم من

⁶⁸ Āgahī wrote that he was reappointed on Rabī‘ I 2, 1272/November 11, 1855. See Āgahī, *JVS text ed.*, 226.

⁶⁹ Āgahī, *JVS text ed.*, XI–XII.

⁷⁰ H. Nazirova, “Vamberi Ogahiy bilan uchrashganmi?” Khorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi, no. 3 (Urganch, 2012): 20–23.

⁷¹ A. L. Kun, “Administratsiia Khivinskogo khanstva i glavneishie goroda khanstva,” *Institut Vostochnykh rukopisei pri Rossiyskoi Akademii nauk, Arkhiv vostokovedov*, IVR-33/1/10/8ob. I am grateful to a doctoral student of the Institute of History of the Academy of Sciences of Uzbekistan, K. Yakubov, for providing this information to me.

⁷² This post in Bukhara was responsible for checking *waqf* documents in mosques. There is no information whether this post was functioning in the Khanate of Khiva.

⁷³ This information is found in the *dībācha* of his *dīvān*. S. Dalimav considers it as Āgahī’s official post. See Dalimav, 100. There is an “invoice of Kaufman” in the reference sheet attached to the manuscript of Āgahī’s *dīvān* housed at the National Library of Russia under the inventory number MS T. N. S 18. According to this invoice, Āgahī held the high position of the “former *qāzī* of the supreme court” (!). However, Āgahī used two different verbs: “میرابلیغ منصب عالیسیغه منصوب و صدرنیشینلیک مرتبه متعالیسیغه منسوب دورمن”, which can be translated as, “I was appointed to the position of *mīrāb* and I was at the level of *šadrnīshīn*.” Āgahī, *Dīvān*, f. 3a.

⁷⁴ In general, the term *amīr/mīr* has a military connotation.

⁷⁵ In the archival documents of the Central State Archive of the Republic of Uzbekistan one can find some information concerning the salary of *mīrābs* in the Khanate of Khiva. Āgahī earned 40 *ṭilā* in the period from 1848 to 1850 and in 1858, which was twice less than half the salaries of Taghay Mīrāb, Qara Bahādur Mīrāb, Muḥammad Karīm Mīrāb and Sulṭān Mīrāb who earned 100 *ṭilā*. However, at the same time Shīr ‘Alī Mīrāb received 20 *ṭilā*. See TsGARUz, the Collection of the Khivan Khans, I-125/2/523, 1b, 2a; I-125/2/524, 1b, 2a; I-125/ 2/ 539, 1b, 2a, 3a.

اکرم عالمًا فقد اکرمنی و حق تعالی کلامیدا هم کوب جای دا وقوع تاپیب دور آندا ق کیم
والعادیات ضبحاً فالهوریات قدحاً بس شعر بیر نعمت عظمادور کیم تنکری تعالی آنی هر
کیشی کا عطا قیلما میش دور و آنی آیتما ق هنری هر کیم نینک قولیدین کیلما میش دور و شعر
شاعر نینک عزت و دولت نعمتین حاصل قیلما قغه سبب بلکه ایکی دنیا منزلتی سعادت یغه
واصل بولما قیغه باعث دور اللهم ارزقنا من نعمته العظما تمت.⁷⁶

“Some stubborn people do not consider the Prophet (peace be upon him), who delivered the Qur’an to the people, as a poet. Let the knowledgeable people know that these words are clear proof that poetry occupies a [high] position and a [higher] status. They also show the [high] position and inaccessibility of the poet. Therefore, not only were [all] *shaykhs*, saints, pious people, and caliphs interested in poetry, but many *hadīths* of the blessed Messenger were expressed in a rhyming form. For example: “*man akrama ‘āli-man fa-qad akramanī*” (who respects a scholar, respects me). (This) is found in the words of Allah. For example: “*wa-l ‘ādiyāti zabhan fa-l-mūriyyāti qadhan*” (Qur’an 100: 1–2).⁷⁷ Thus, poetry is the greatest gift which the Almighty bestows on a few, and not everyone knows how to compose it. For the poet, poetry is not only a means of achieving fame and gain, but also the basis for gaining the happiness of the two worlds. Allah endowed us with his higher gifts. The end.”⁷⁸

Vambery heard something of this sort in Khiva. He described his meeting with Āghāhī during which the latter mentioned that he had translated Mirkh^wand’s massive historical work into the Uzbek-Turkic dialect with great patience for 20 years in order to make it more accessible to his son, who, knew Persian. Āghāhī apparently revealed to Vambery that he was embarrassed to talk about it because engagement in other fields, beyond the religious sciences, was considered frivolous.⁷⁹ Āghāhī listed his translations into Turkic, in addition to five historical works, at the end of the *dībācha* of his *dīvān*. He translated 18 works from Persian and one composition from Ottoman Turkish.⁸⁰ As mentioned above, Āghāhī began his service at the court by doing translations of historical works.⁸¹ The Qonghrat Khans used to order him to compose prose translations.⁸² One might add that Āghāhī was the most prolific translator not only in the Khanate of Khiva but throughout Central Asia.

In the study of Āghāhī’s intellectual development as a historiographer, it would be interesting to analyze *dībāchas* of his historical writings. In the *Firdaws al-iqbāl* and *Gulshan-i dawlat*, Āghāhī reminds his readers that he is the nephew and student of Munis.⁸³ One could assume that this reflects Āghāhī’s desire to emphasize his kinship with the first court historian of the Khanate. The completion of the *Firdaws al-iqbāl* was Āghāhī’s first literary experience. In

⁷⁶ Āghāhī, *Dīvān*, f. 9a.

⁷⁷ Qur’an, Surat al-‘Adiyat 1–2.

⁷⁸ I am grateful to Akram Khabibullaev, the Librarian for Middle Eastern, Islamic, and Central Eurasian Studies at Indiana University, for correcting the translation.

⁷⁹ Vamberi, *Puteshestvie po Srednei Azii*, 255.

⁸⁰ Bregel had difficulties in determining the chronology of his translations. See Munis-Āghāhī, *translation*, xxiii. According to Tashev, Āghāhī himself listed his translations in chronological order. See Āghāhī, *JVS text ed.*, XIV–XVI. It should be noted that the manuscript of Niẓām al-Dīn Aḥmad Haravī’s *Ṭabaqāt-i akbar-shāhī* located in the National Library of Russia under the inventory number MS 106 was mistyped as MS 107. Ibid, XVI, note 111.

⁸¹ He became the official historian of the Khanate of Khiva, and then translated many historical works from Persian into Central Asian Türkī. See *AĀT*, 33.

⁸² The last two translations were done in verse.

⁸³ Munis-Āghāhī, *translation*, 406–407; Āghāhī, *Gulshan-i dawlat*, f. 4a.

the short prefaces to his later works, *Riyāz al-dawla*, *Zubdat al-tavārīkh* and *Jami‘ al-vāqi‘āt-i sulṭānī*, Āgahī did not mention his relationship to Munis, but just mentioned Munis’ name.⁸⁴

The successful historiographer Āgahī authored four historical works by this time, again recalling his relationship with Munis in the preface of his later work entitled *Gulshan-i dawlat*, as if to emphasize his successorship to the founder of the Qonghrat historiographical tradition. What was going on? It seems the answer should be sought in the changed situation of the Khwarazmian historiography of that period. During the reign of Sayyid Muḥammad Khan (1272–1281/1856–1864), the literary taste of the ruler and the court elite, neither of whom appreciated the pompous presentation of history, changed. In this context, the following episode is of special interest.

Āgahī’s student Muḥammad Ya‘qūb Khwāja Dīvān delivered Sayyid Muḥammad Khan’s royal order to the historian Esh Murād Ākhūnd al-‘Alavī, to write the history of his reign.⁸⁵ At the beginning of the manuscript of this history, there appears a note giving the title of the work, which includes the name of the intermediary who delivered the khan’s order: *Tārīkhchayi Muḥammad Ya‘qūb Khwāja* (Minor history of Muḥammad Ya‘qūb Khwāja). However, the product of the very next order to write a continuation of the history of the same Khan’s reign is referred to at the beginning as the *Shāh-nāma-yi Esh Murād*,⁸⁶ i. e., by its author’s name, though it is known ‘officially’ as the *Tārīkh-i Sayyid Muḥammad-khāni*.⁸⁷

Other factors are more important in light of the question posed earlier. From this period on, by coincidence or possible changes in literary taste, the history of Khwarazm was written in parallel by two historians who had different styles: Esh Murād wrote in a simple style, whereas Āgahī preferred a more pompous style. Perhaps for this reason, the latter mentioned his kinship to Munis, the first and most respected historian of Khwarazm, in a brief preface to his earlier work, the *Gulshan-i dawlat*.⁸⁸ In his next work, *Shāhid al-iqbāl*, Āgahī once again stressed that he was a student and nephew of Munis, without even mentioning his own father’s name. Āgahī also added that he had been engaged in the official historiography of the Khanate of Khiva since his youth.⁸⁹ A statement of this sort, after a long period of silence about his kinship with Munis, the founding father of Qonghrat historiography, speaks for itself, revealing the author’s creative ‘jealousy’ and his claims to well-deserved leadership, if not to a monopoly, in the “historiographical field of Khwarazm.”

The style of the historiographical works of Āgahī is grandiloquent and flowery. He stresses how he brilliantly demonstrates not only the secrets of poetic mastery, but also the methods of rhymed prose (*saj‘*). However, the language of such style was difficult, inconvenient, and even to some extent impractical. Only a few people among the educated elite were able to understand or to read the pompous style correctly. Eventually, this elaborate style and its promoters were challenged by their new competitors, who were capable of satisfying the interest in history of the lower strata of society, which preferred a more simplified style of narration.

In general, Āgahī in his works did not indicate the names of oral informants and did not cite written sources, in accord with the tradition of that period. Naturally, he praised his patrons in a flattering form and constructed images for the rulers in a complimentary style avoiding shadows of criticism toward their personalities. Even when ‘Abdallāh Khan and Qutluq Murād Khan occupied the throne, by bypassing the lawful heirs, violating the rule of primogeniture (with the help of Muḥammad Ya‘qūb Mihtar), Āgahī did not call into question their legitimacy.⁹⁰

⁸⁴ Āgahī, *Riyāz al-dawla*, f. 5b; Āgahī, *Zubdat*, 4b; Āgahī, *JVS text ed.*, 10: محمد رضا ميراب المتخلص (الملقب) بالآكهي ابن ايرنيزايك

⁸⁵ *OTR*, I, #104; Bregel, *Sochinenie*, 129–130; Dmitrieva, #71.

⁸⁶ Esh Murād Ākhūnd al-‘Alavī, *Tārīkh-i Sayyid Muḥammad-khāni*, IOM RAS, MS C 573, f. 1a.

⁸⁷ Dmitrieva, #71–72.

⁸⁸ Āgahī, *Gulshan-i dawlat*, f. 4a.

⁸⁹ Āgahī, *Shāhid al-iqbāl*, f. 3b.

⁹⁰ Bregel, *Sochinenie*, 135.

Muḥammad Rizā served as *mīrāb* and court historian during the reign of six Khivan khans. Āgahī died a year after the conquest of the Khanate of Khiva by the Russian Empire in 1291/1874.⁹¹ His grave, like Munis’ mausoleum, is located in the cemetery of Shaykh Mawlān Bābā in the village of Qiyat located eight kilometers from Khiva, where it is believed he was born.⁹²

THE STUDY OF *ZUBDAT AL-TAVĀRĪKH*

The first mention of the historical works of Munis and Āgahī was published by the Russian Orientalist Aleksandr Liudvigovich Kun (1840–1888) in the newspaper *Turkestanskie Vedomosti* based in Tashkent.⁹³ The Orientalist and collector A. Kun, who was an adviser to the first Governor-General of Turkestan, K. P. Kaufman, on educational affairs, participated in military campaigns to Iskandarköl, Shahrizabz, Khiva, and Khoqand during 1871–1876. The above-mentioned article states that it was “compiled based on the historical records of Shir-Magomet-Munis-mirab (!), who lived at the beginning of this century, during the reign of Iltazar Khan. At his command was compiled the history, or, better, the chronology, of the Khivan khans.”⁹⁴ Kun briefly described the history of the founder of the Qonghrat dynasty, Eltüzār Khan, and ended with Muḥammad Raḥīm-khan II. Kun also wrote that [the last two chapters of the history of Munis-mirab (!) contain stories about the life and deeds of the current Qonghrat khans (!) in Khiva.] Although Kun had already mentioned that Munis lived in the beginning of the 19th century, he nevertheless attributed the whole history that covers the period of the khans up to 1873 to Munis. This shows that Kun had no idea of another author of the Qonghrat dynasty—Āgahī.

Referring to the campaign of Muḥammad Amīn Khan (1846–1855) to Khorasan in 1855, Kun writes: “... the Khan was immediately beheaded; in addition, as it is assured, 400 heads of Khivans were sent to Tehran.” On the basis of these remarks it can be concluded that Kun, though aware of the existence of local sources, had a very cursory acquaintance with them; perhaps he had insufficient time to study them in depth, and preferred to rely on oral information.⁹⁵ As rightly pointed out by Bregel, Kun was superficially acquainted with the works of Munis and Āgahī.⁹⁶ It seems that Kun compensated for his lack of familiarity with the works of Munis and Āgahī by using oral information in his works.

Kun mentioned Munis and Āgahī for the second time during his lecture at the Russian Geographical Society in December 5, 1873. The text of his talk was published in January of 1874, and after that it was republished in German.⁹⁷ In this article, the name of Munis appears

⁹¹ Bayānī, f. 4b. For more information on the misunderstanding, according to which Āgahī was considered alive in 1295/1879, see Munis-Āgahī, *text*, 53, note 302.

⁹² The tombstones of Munis and Āgahī were found during a joint research project of S. Dalimav, E. Sāmāndār, and O. Pirnāzārav in the village of Qiyat, where Āgahī’s house-museum is located. There is a live mulberry tree, which, according to the residents of the village, was planted by Āgahī himself. See pictures 1, 2a and 2b in Russian part of introduction. See Komil Avaz, *Muhammadrizo Ogahiy. Hayoti va ijodiga bir nazar* (Tashkent, 2009), 50–51; Tärrah, 165, note 1.

⁹³ A. Kun, “Zametki o Khivinskom khanstve,” *Turkestanskie Vedomosti* 40 (October 9, 1873): 158.

⁹⁴ It seems that he was the first to use the term “chronology” in relation to the historical works of Munis and Āgahī.

⁹⁵ During these years A. L. Kun was an official for special assignments in the training unit of the Turkestan Governor-Generalship. His assistant was Mīrzā ‘Abd al-Raḥmān, who accompanied him on expeditions. For more information on Kun, see Lunin, *Sredniaia Aziia*, 114–117, 338–339.

⁹⁶ Munis-Āgahī, *text*, 38.

⁹⁷ A. L. Kun, “Poezdka po Khivinskomu khanstvu v 1873 godu,” *Izvestiia Imperatorskogo russkogo geograficheskogo obshchestva*, X, no. 1, section II (St. Petersburg, 1874): 57. This article was also published in German: A. L. Kuhn, “Bericht über meine Reise durch das Chanat Chiwa während der Expedition im Jahre 1873,” *Iswestija der Kais. Russ. Georg. Ges. X, 1874, no. 1*, (St. Petersburg, 1874): 71–72. This translation was used by H. Howorth in his work: H. H. Howorth, *History of the Mongols from the 9th to the 19th Century*, Part II/2 (London, 1880), 961.

as “Yunus-mirab”. Not knowing who the continuer of Munis’ work was, he calls him (i. e. Āgahī) a son of “Yunus-mirab” in agreement with the Khwarazmian tradition, according to which sons (i. e. heirs) became successors of their fathers’ occupation.

In his report, Kun gave an account of the collected materials, stressing the need to study them within their historical, ethnographic, statistical and linguistic contexts. Kun’s call to use local chronologies was overlooked by his contemporaries. A later Russian Orientalist N. I. Veselovskii insisted that there is no need to use local sources.⁹⁸

Thus for a long period, Kun’s article was the only source for the history of the Qonghrat dynasty. Kun also characterized the histories of Āgahī and Munis, as a complete chronology of the Khivan khans of the 19th century before the Russian protectorate.⁹⁹ He actively collected local manuscripts and documents and had his own personal archive of manuscripts. In 1873, Kun, on the orders of von Kaufman, removed 300 manuscripts from the palace of the Khivan Khan, Muḥammad Raḥīm Khan II; the catalog of these manuscripts is currently being prepared by N. Tashev. All of these manuscripts were confiscated and brought to the capital of the Governor-General—Tashkent.¹⁰⁰ Kun, one of the most experienced experts in Oriental manuscripts during this campaign, extracted the most unique manuscripts among them as gifts to the Imperial Library in St. Petersburg on behalf of the Governor-General von Kaufman.¹⁰¹ These manuscripts were described by a docent of the Ottoman language at the Imperial University of St. Petersburg, V. D. Smirnov.¹⁰²

The first information about the Istanbul manuscript is found in the articles of the Turkish scholar Necip ‘Asim¹⁰³ and the Uzbek ‘enlightener’ Miyan Buzruk Sālihav. The latter reported that important sources on the history of Khiva were located in Turkey; he added that the original of this work was in Khwarazm.¹⁰⁴ The Russian Orientalist Barthold also provided information about Āgahī’s works.¹⁰⁵ Excerpts concerning the Turkmens were translated into Russian, but inaccuracies can be seen when these are compared with the original copy.¹⁰⁶ For example, inaccuracies in days and dates:

Translation:	Original (MS E-6):
20th of ‘Aqrab (477)	27th of ‘Aqrab (f. 393a)
Saturday, Monday (477)	Sunday, Tuesday (ff. 393b–394a)
Monday (483)	Saturday (f. 400a)
Monday (484)	Tuesday (f. 401a)
Saturday (498)	Tuesday (f. 431b)

⁹⁸ N. Veselovskii, *Ocherk istoriko-geograficheskikh svedenii o Khivinskom khanstve ot drevneishikh vremen do nastoiashchego* (St. Petersburg, 1877), 329–332. One should note that on these pages the dates of Raḥīm-Quli Khan’s reign are indicated incorrectly.

⁹⁹ It is a matter of the MS E-6 from the personal archive of A. Kun, which was bought after his death.

¹⁰⁰ Lunin, *Sredniaia Aziia*, 120.

¹⁰¹ Ibid; Munis-Āgahī, *text*, 37.

¹⁰² S. Smirnov, 72–92. The author obtained this information with the help of O. V. Vasil’eva, the Chair of the Department of Oriental Manuscripts at the National Library of Russia.

¹⁰³ نجیب عاصم ، فردوس الاقبال / تورک درنکی ، ۱۳۲۷ . 84–85 س .

¹⁰⁴ مبیان بوزرؤک ، ئوزبیک تهئریخدگه عائبد تورث مؤهم کیتاب /مه عارف و ئوقوتغوجی . تاشکهنهنت ، 1927 . 10–9 سان . 60–61 ب .

¹⁰⁵ Bartol’d, “Istoriia kul’turnoi zhizni Turkestana. V. Uzbekskie khanstva,” in *Sochineniia* II, part I, (Moscow, 1963), 285–286.

¹⁰⁶ “Istoriia tsarstvovaniia Rakhim Kuli-Khana,” *Izvlecheniia iz “Zubdet-ut-tawarikh,” sochinenie Agakhi. Rukopis’ IVAN SSSR E6*. Trans. by Z. Aksakov, in *MITT*, 477–500.

Inaccuracies in figures:

Translation:	Original:
13 men (498)	3 men (f. 435a)
80 select horsemen (500)	81 select horsemen (f. 438a)

Inaccuracies in proper names:

Translation:	Original:
Berdi Muḥammad Khan (480)	Berdi Bahādur Khan (f. 398a)
Raḥīm Qum (482)	Raḥīm-Quli (f. 399a)
Murād (483)	Mirdād (f. 400a)
Khavz Kh ^w āja (488, 489, 492)	‘Avaž Kh ^w āja (f. 411a, 412a, 422a).
Shīr Agha (493)	Shīr Ata (f. 425a)
Bek Niyāz Bay (485)	Bek Niyāz (f. 402a)
Keday (488)	Keday Niyāz Maḥram (f. 411a)

Inaccuracies in toponyms:

Translation:	Original:
Parkent (491)	bir kent (‘a certain locality’) (f. 418b)
Kara-aygır (494)	Shishli Qara Ayghır (f. 426b)

Q. Munirav began to study the historiography of the Khanate of Khiva in 1959, and subsequently he defended his dissertation and published a monograph.¹⁰⁷ In 2002, this work was published under a different title and was supplemented with a description of the life and work of Abu’l-Ghāzī.¹⁰⁸ Unfortunately, the author did not address all aspects of the reprint.

In the second edition, Q. Munirav wrote that “P. P. Ivanov’s work on Khivan historians was recently published which is very valuable for the study of the history of Central Asia.” This work of Ivanov was published in 1958, which shows that Munirav just republished his earlier work by removing the specific Soviet vocabulary.¹⁰⁹ The book contains a large number of excerpts from the manuscripts but very little critical analysis.

Information about the *Zubdat al-tavārīkh* was included sporadically but at times inaccurately in special works on the history of Khwarazm, or more narrowly, on the historiography of the Qonghrat dynasty. In the aforementioned publication of the collected works of Āgahī, some parts of the *Zubdat al-tavārīkh* concerning the relationship with Bukhara and Khiva were transliterated into Cyrillic (in Volume V). However, there is no reference to the specific

¹⁰⁷ Q. Munirav, *Munis, Agāhiy vā Bāyoniyning tārīkhiy āsārlāri*. Tashkent, 1960.

¹⁰⁸ Munirav, *Kharāzmdā tārīkhnāvislik*.

¹⁰⁹ Ibid, 17.

manuscript of the work that was used in preparing the published text.¹¹⁰ We discovered that the manuscript TsVR-1 MS 821 was used for this purpose. The identified inaccuracies include a misreading of some words, improper systematization, improper transmission of Arabic passages, and exclusion of some words from the text.¹¹¹

The same manuscript was republished using the Cyrillic alphabet in 2009 by a Doctor of Philology, N. Jäbbarav. The edition includes a number of interesting observations. The name of the ruler of the Jamshidis is given correctly as Mīr Aḥmad Khan, whereas in the early manuscripts it is written inaccurately as Mīr Muḥammad Khan.¹¹²

While emphasizing their literary value, Jäbbarav insists that Āgahī's works do not have historical value and that they should be studied from the perspective of literary textual criticism.¹¹³ In the same context, he admits that the descriptions of the military campaigns between Bukhara and Khiva are realistic and quite fascinating, which seems to contradict his previous position.¹¹⁴ Inspired by the literary merit of the historical works, Jäbbarav was not entirely accurate in describing the actual material. For example, in the introduction he writes that Āgahī translated more than twenty works, while only nineteen of Āgahī's translated works are known.¹¹⁵

According to N. Jäbbarav, only five manuscripts of Āgahī have survived. He also mentions that Miyon Buzruk Salihav was the first informant of the *Zubdat al-Tavārīkh*.¹¹⁶ These data were outdated even at the time of the writing of this work.¹¹⁷ In addition, the scholar defines the manuscripts based on the catalogue descriptions without comparing them to the actual manuscripts.¹¹⁸

Jäbbarav construed 'the symbolic abdication' of Raḥīm-Quli Törä,¹¹⁹ which was ordinary court etiquette, as his "generosity that exceeds kingship" (*himmati shohlikdan-da baland hukmdor*).¹²⁰

The edition contains a number of misunderstood and misread words and terms. In describing the flowery style of *saj'* used by Āgahī, the editor cites a *qaṣīda* from the work in the following way:

Shāhekim, astani ilā tapmish ävji iste''la
*Ki, gärdun yastänib tufraqighä bir havush ädna.*¹²¹

¹¹⁰ In the introduction, Gh. Kärıııav and S. Dalıııav did not specify the inventory numbers of the manuscripts of Āgahī's works located in Tashkent. Āgahııy, *Āsārılar* V, Āgahııy-tārııkhıııı, 5–16.

¹¹¹ These words have a religious connotation. For more information, see H. Nazııırova, Ogahııy "Zubdat at-tav-orııx"ning manbashunoslık jıhatııdan o'rganıılıshııga doır," in "O'zbekııston tarııxııning dolzarb masalaları: asosııy yo'nalıshları va yondashuvlar", respublıka yosh olıımlarııning bırıııııı ilııııy konferensııya materııalları to'plamı (Tashkent, 2009): 231.

¹¹² *Zubdütu-t-tävarııkh*, 66; Āgahıı, *ZT*, f. 396a. In Āgahıı, *Zubdat*, Mııı Aḥmad Khan's name is written as Mııı Muḥammad Khan (f. 31b). For more information on the Jamshııdı, see Christine Noelle-Karımı. Jamshııdı Tribe—Encyclopaedia Iranica <http://www.iranicaonline.org/articles/jamshııdı-tribe>.

¹¹³ *Zubdütu-t-tävarııkh*, 5.

¹¹⁴ *Ibid*, 15.

¹¹⁵ *Ibid*, 3.

¹¹⁶ Referring to the *SVR*, N. Jäbbarav mentions the article of Miyon Buzruk Salııhav, who mentions the manuscript located at Istanbul University. See *ibid*, 8, footnote 1. The first information about the work was mentioned by V. Smııııov. For details, see the section on "The Manuscripts of the Work and Publication Principles."

¹¹⁷ The reference to Barthold's essay on "The History of the Cultural Life of Turkestan" was mentioned in the edition of 1927, but it was reprinted in the second volume of the collection of Barthold's works. *Ibid*, 4; Bartol'd, "Istorııııı kul'turnoı zıııznı Turkestanı. V. Uzbekskııe khanstva," in *Sochıınenııııı* II, part 1, (Moscow, 1963), 285–286.

¹¹⁸ For example, according to the description of the TsVR-3 MS 275, the number of the folios is indicated as 38 (300a–337b), but in fact it is 47 (300a–346b).

¹¹⁹ The refusal was symbolic, rooted in the etiquette of the sovereign. It was also described in *Rııyāz al-dawla*. MS D 123, ff. 14b–15a; Āgahıı, *JVS text ed.*, 29–30; *Gulshan-i dawlat*, MS 1891, ff. 17b–18a; *Shahııd al-iqbāl*, MS C 572, ff. 11b–12a.

¹²⁰ *Ibid*, 12–15.

¹²¹ *Ibid*, 17 and 30.

The Shāh along with his threshold is lifted to the zenith,
For the Sky is laid (in front of him) beneath a handful of black Earth.

However, it should have been read as follows:

Shāhekim, astani oylā tapmish ävji iste''la
Ki, gārdun yastānib tufraqighā bir chavush ādna.

The Shāh like his threshold is lifted to the zenith,
For even fate is laid on his land like a black army.

In the published text, the word *oylā* /such, like) in some places is transliterated as *يله* (*ilā* as the preposition ‘with’).¹²² Ignoring the errors which did not affect the meaning of the sentences,¹²³ one should notice the misreading of some important words, and mistransliteration of some proper names¹²⁴ and toponyms,¹²⁵ the omission of some important episodes¹²⁶ and some words,¹²⁷ and some inaccurate figures in the edition.¹²⁸

Such misreadings and mistransliteration of geographical toponyms and proper names makes one cautious in using the index.¹²⁹ In addition, some terms or ethnonyms, such as the Turkmen tribe Saqar, were not included in the index.¹³⁰

¹²² *Zubdātu-t-tāvarikh*, 30 and 45; Āgahī, *ZT*, ff. 387b and 391a.

¹²³ Instead of *qāl'ājat* it was written *qāl'āhat* (130; f. 415a), *tārättum tuzdilār—tārännum tuzdilār* (122; f. 413a), *mārahim—mārahil* (109; f. 409a), *āsnafi mäsaliq—āknafi mäsaliq* (133; f. 416a), *māghriq hisaridān quyash—māshriq hisaridān quyash* (134; f. 416b), and *bir gälā aldilār—bir källā aldilār* (149; f. 422a). Cases of the replacement of words with synonyms or similar forms: *muhäyya*, whereas in the publication *täyyar, toldi—boldi* (133; f. 416a), *āsbabi vähashiysin—āsbab hävashisin* (159; f. 425a), *birar—biraz* (186; f. 433a), *yaqasidā—säqasidā* (186; f. 433b). Typo: *Hilalidā* (area) instead of *khilalidā*, i. e. Arabic “meanwhile” (186; f. 433b).

¹²⁴ *Väli mähräm* was misread as *Väys mähräm* (71, 73, 159; Āgahī, *ZT*, ff. 398b, 399a-b, 425a), and Väliniyaz darughā should be read as *Väysniyaz darughā* (109; f. 408b). It seems that the editor was not fully aware of Khwarazmian official titulature. This name was mentioned in the correct form in the context of the Khan’s visit to the shrine of *Väys äI-Qārāniy*. (106; Āgahī, *ZT*, f. 408a). The name of the Bukharan envoy was stated to be *Mirza Jankhojā*, which was supposed to be *Mirza Khankhojā* (187; f. 434a). Although this name was given in the correct form on the next page, the editor dedicated two different entries to them in the index as if they were two different persons (188 and 229).

¹²⁵ Geographical terms: *Yalghutli* was supposed to be *Yilghunli* (69; Āgahī, *ZT*, f. 397b), *Ēshanchi—Ēshanchäpi* (114–115; 119–120; ff. 410b, 411a, 412a-b). This toponym was written as *Ēshan chäfi* in the *Tawārīkh al-khavānīn* (see Kamyāb, *Tawārīkh al-khavānīn*, f. 119b; Kamyāb, *text*, 51). According to the tradition, the locality of *Ēshanchäpi* (literally, *ēshan chāp berdi*—“the *īshān* cursed”) was named in this way because it was cursed by a certain *īshān*, who was not provided with water by its locals. See Latifjon Bahouddin o’g’hlī, *Hazratī Odina Eshon qissasi* (Tashkent, 2001), 51–52. The locality of *Chāharshānbā-yi Ramitan* was represented separately as *Chāharshānbā* (Wednesday) and *Ramitan* (!) (148; f. 421b). *Ishmāqoy—Ishmāqumi* (174; f. 429b), *Tayman—Nāymān* (183; f. 432b). In the latter case, the author gives the correct form of *Tayman* in the index (221).

¹²⁶ For example, the episode of cleaning the wells: *Zubdātu-t-tāvarikh*, 111; Āgahī, *Zubdat*, f. 71a.

¹²⁷ The following are the omitted words in the transliterated edition of the *Zubdātu-t-tāvarikh*: *āqrābning yet-tisidā* (48) that is supposed to be read as *āqrābning yigirmā yettisidā* (Āgahī, *ZT*, f. 392a), *Kharāzmi—Hāftreg Kharāzmi* (156; f. 424a). Change of words: *shānbā—dushānbā* (55; f. 393b), *shānbā—shānbā* (135; 417a). *Chiqā keldilār—chiqā kelgäylār* (189; f. 434b). *Zulhijā ayining on yettisidā—zulhijā ayining yettisida* (169; f. 428a). In *Rahīm-Qulī Khan’s* letter to Naşrallāh Khan the word *barishmaq* was misread as *bayishmaq* (179–180; f. 431a). There are other instances when suffixes and endings were liberally added to the words. Some of the *ḥadīths* were not properly transliterated (182; f. 432a).

¹²⁸ “*Muhāmmād Shārif qulgā ā''da oqlāridān oghir zākhm yetib, ul zākhm shiddātidān songraq boldilār.*” *Zubdātu-t-tāvarikh*, 161, footnote 1. The editor interprets the phrase “*songraq boldilār*” (fell behind) as the copyist’s mistake and suggests reading it as “*shunqar boldilār—hālak boldilār*” (died).

¹²⁹ The two different personal names are given under one name in the index: *Muhāmmādnāzār inaq* (*Muhāmmādnāzār devan*). (116, 154, 230)

¹³⁰ *Zubdātu-t-tāvarikh*, 129; f. 415a.

The *Zubdat al-tavārīkh* was described in catalogs several times; this will be discussed in the section on “The Manuscripts of the Work and Publication Principles.” On the basis of the extant manuscripts we published the stemma of the *Zubdat al-tavārīkh*.¹³¹

THE WORK

The *Zubdat al-tavārīkh* is the third work of Āgahī. When Raḥīm-Quli Khan was enthroned, Āgahī continued working on *Riyāz al-dawla* which was dedicated to Allāh-Quli Khan’s rule. Āgahī presented the completed work as a gift to Raḥīm-Quli Khan, who consequently ordered Āgahī to compose a history of his own rule.¹³² The year 1260/1844, when the history of Allāh-Quli Khan’s reign was completed, could be considered the date that the *Zubdat al-tavārīkh* was started. The work was written during the life of Raḥīm-Quli Khan and was completed 35 days after the death of the ruler in Rabī‘ I 4, 1262/March 1, 1846.¹³³

The preface to the *Zubdat al-tavārīkh* states the purpose of the author as a historian. In accord with the tradition of the official historiography of that time, Āgahī ascribed the passage to Raḥīm-Quli Khan. There is nothing surprising in the pompously formulated goal of the work that reminds the reader of Munis’ *Firdaws al-iqbāl*, which was ascribed to Eltüzar Khan. In both cases, one finds the analogous reasoning of the Khans concerning the impermanence of the world, impossibility of perpetuating one’s name through offspring or constructions, and the longevity of words.¹³⁴ Āgahī wrote that he named the *Zubdat al-tavārīkh* following the tradition,¹³⁵ and asked the Almighty to make it desirable for all its readers, especially the reigning Khan.¹³⁶

The writing consists of a preface and two parts (*maqāla*). The first part outlines the events that took place in the Khanate from the birth of Raḥīm-Quli Khan down to his accession to the throne. The second part covers the history of the Khanate during the reign of Raḥīm-Quli Khan. Āgahī used the future tense in describing the events.¹³⁷ According to Barthold, the history of Raḥīm-Quli Khan had already been recorded in the “desired form” of the occurring events, and is therefore analogous to chronicles and diaries rather than a historical work in the strict sense of the definition, because it was started during the life of the Khan.¹³⁸ Later Barthold was critiqued by Ivanov, who stated “that the authors take only one side of events, the one that confirms their point of view from the most advantageous perspective.”¹³⁹

The origin of Raḥīm-Quli Khan also creates some controversy. Through the paternal line, he was the grandson of Muḥammad Raḥīm I. Tashev suggests that on his mother’s side he was the grandson of Eltüzar Khan.¹⁴⁰ According to the Russian prisoner Grushin, Allāh-Quli Khan had ten wives; his senior wife, who was the daughter of Eltüzar Khan, was the Khan’s first cousin, and she used to visit her brother Raḥmān Berdi Törä.¹⁴¹ It is difficult to

¹³¹ Nazirova, 45.

¹³² Āgahī, *Zubdat*, ff. 5a-b.

¹³³ As it is known, Raḥīm-Quli Khan died on Şafar 2, 1262/January 29, 1846; according to the Gregorian calendar after 31, not 35 days. Although Tashev found Āgahī’s miscalculation, he also points out 32 or 33 days. Āgahī, *JVS text ed.*, XVI, note 117.

¹³⁴ Āgahī, *Zubdat*, f. 5b; Munis-Āgahī, *text*, 12–13 and 18–19; Munis-Āgahī, *translation*, xxv, 6–7.

¹³⁵ Āgahī, *Zubdat*, f. 6a.

¹³⁶ *Ibid.*, f. 6b.

¹³⁷ *Ibid.*, f. 6a.

¹³⁸ V. V. Bartol’d, “Istoriia kul’turnoi zhizni Turkestana. V. Uzbekskie khanstva,” in *Sochineniia* II, part 1, (Moscow, 1963), 285.

¹³⁹ P. P. Ivanov, “Khivinskie khroniki XIX v. Munisa-Agekhi kak istochnik po istorii turkmen (*MITT*), 26.

¹⁴⁰ Toshev, 77, note 2.

¹⁴¹ V. Dal’, “Rasskaz plennika Fedora Fedorova Grushina,” in *Polnoe sobranie sochinenii*, vol. 7 (St. Petersburg-Moscow, 1898), 224. Hereafter Dal’, “Rasskaz”.

explain these details; however, we believe that Āgahī, most likely, would have mentioned this kinship in the present work if it had been true. It is more reasonable to assume that from his mother's side Raḥīm-Quli Khan was connected to the Qazaq sultans, which was attested during that time in Khiva,¹⁴² for some reason, Āgahī decided not to include such information in his work.¹⁴³

However, there is an allusion in Āgahī's *mathnavī* and Munis' *Toy-nāma* to the fact that the mother of Raḥīm-Quli Khan was a descendent of the Qazaq sultans; it is related to the participation of the Qipchaq khans in wedding celebrations.¹⁴⁴ Raḥīm-Quli used to order translations of historical books from the time of his youth.¹⁴⁵ It is said in the works that he financially supported those who wrote poetry and historical works, but he distinguished Āgahī from other poets.¹⁴⁶ In the first *mathnavī* in the work, Āgahī prays that his work will be valued at the meeting of scholars (*majālis-arā*), and that it will earn the attention of the ruler and people.¹⁴⁷ Perhaps his work was indeed read at scholarly meetings of poets and other elite individuals.

Of all the historical works of Āgahī, the *Zubdat al-tavārīkh* is the smallest in size and covers a relatively short period of time. The *Inaqate* of Raḥīm-Quli Törä lasted only a year and a half from Rabi' II 28, 1257/June 18, 1841 and Dhu'l-Qa'da 3, 1258/December 5, 1842, and his Khanate lasted about 3 years and 3 months from Dhu'l-Qa'da 4, 1258/December 6, 1842 to Šafar 2, 1262/March 1, 1846. Despite the short period of its coverage, the work is rich in its description of events and relationships. It covers the resettlement of the Afghan Jamshidi tribe, the negotiations with the Amīr of Bukhara, Našrallāh Khan, and the relationship between Khiva and the Turkmen tribes, envoys from Iran, Russia, Afghanistan and the Khanate of Khoqand, as well as descriptions of embassies and the exchange of correspondence with the ruler of the neighboring Emirate of Bukhara. In terms of the presentation of diplomatic correspondence, Āgahī restricted himself only to the khanates of Bukhara and Khoqand. Letters or negotiations with foreign countries were not mentioned in his chronicles except for a few brief references to the date of sending and receiving official correspondence. Perhaps that was due to the desire of the rulers, who did not consider such information to be relevant and therefore did not want it to be included in the official chronology; another possibility could be Āgahī's inability to access such official secret correspondence.

The work is an example of regional historiography. As mentioned above, Āgahī did not provide references to the sources of his information in the present edition. However, in his other works, one can find the answer to this question. In the work, which he was finishing for Munis, Āgahī used sources such as reports and other materials of officials of various ranks, and especially correspondence.¹⁴⁸

The first section described in the beginning of the work is titled "The Campaign of Raḥīm-Quli Khan to the regions of Iran and Merv, the conquest of the Jamshidi tribes and

¹⁴² For more information, see V. Luganskii, "Rasskaz vyshedshego iz khivinskogo plena astrakhanskogo meshchanina Tikhona Ivanova Riazanova," *Utrenniaia zaria* (St. Petersburg, 1839): 80.

¹⁴³ Allāh-Quli Khan took a daughter of the Qazaq Sultān Shīr Ghāzī Aychuvaq (Aychuvakov) to be his wife in 1819. However, Raḥīm-Quli Khan was born in 1814.

¹⁴⁴ It is interesting to note that in the *dībācha* of Munis' *Toy-nāma* it says that the Qipchaq khans Shīr Ghāzī Aychuvaq and Jan Ghāzī ibn Shīr Ghāzī ibn 'Abd al-'Aziz Khan were among those who attended the circumcision celebration (*sunnat toy*) of Raḥīm-Quli Törä and other princes. See Munis, *Toy-nāma*, NLR, MS T. N. S 88, f. 4a; Āgahī mentions in one of his *mathnavīs* that the ancestors of Raḥīm Quli were "the khans, and that his grandfather was a *sultān*." See Āgahī, *Zubdat*, ff. 4a, 7a: اجدادی کیلیب جهان ارا خان ﷺ آباسی ممالک ایچرا سلطان

¹⁴⁵ In the Collection of TsVR-1, there is a manuscript (MS 9452) of *Munsha'āt*, collection of the letters and deeds, which were translated from Persian into Turkic on the orders of Raḥīm-Quli. See *SVR-History*, #934, 398.

¹⁴⁶ Āgahī, *Zubdat*, ff. 10b–11a.

¹⁴⁷ Āgahī, *Zubdat*, f. 2a.

¹⁴⁸ Munis-Āgahī, *text*, 29–30; Munis-Āgahī, *translation*, xxxvii–xxxviii.

their resettlement from Khorasan to Khwarazm.”¹⁴⁹ In this section, one finds important information on certain aspects of the relationship between the Khanate and its neighbors. These data more or less fill in the information on the relationship of Khiva with the rulers of Khorasan that was recently expanded through new discoveries among them is the work of Esh Murād Ākhūnd, entitled *Khorasan fathi tārikhi*, that was identified by N. Tashev.¹⁵⁰ Among other data found in that work are the 37 letters exchanged between Allāh-Quli Khan, and the prince Raḥīm-Quli, and Afghan and Turkmen rulers.¹⁵¹ The work is entirely dedicated to a single campaign of Raḥīm-Quli Khan in Khorasan, which lasted for 5 months from November 21, 1841 to April 10, 1842. The military operation, organized by Allāh-Quli Khan, was against Iran. During his reign, the ruler repeatedly declared holy war against “Wicked iranians,” i. e., Shiites.

Āgahī, like other historians including Esh Murād, justified this campaign to Khorasan by mentioning the Khan’s “urge” to war against “infidels.” Such a plan and the action itself easily fit into the context of the established tradition in the Khanate of Khiva. After accession to the throne, most rulers tried to add to their names the title of “Abu’l-Ghāzī” (literally “the father of the warriors against infidels”), which was pronounced during a sermon and became a part of royal titles written on documents, coins and epigraphy. Allāh-Quli Khan also initiated similar campaigns, but sometimes in his place he sent his brother Raḥmān-Quli Törä or the son of Raḥīm-Quli on these juridically legalized (i. e., with *fatwās* of the ‘*ulamā*’) campaigns against infidels.¹⁵² Some scholars suggest that this was one way of legitimizing the Khan’s power among the population of the Khanate. One can agree with such postulation only with this clarification: the personal authority of a particular ruler or his successor, whose legitimacy was hardly disputed, gave the requisite justification; thus, the additional source of legitimation was not so urgent.

Concerning the above-mentioned campaign, one can note that by the time of the campaign, Raḥmān Quli Törä was no longer alive (d. June 12, 1841). After 7 days, i. e. June 19, 1841, Allāh-Quli Khan appointed Raḥīm-Quli to the post of *inaq* in Hazarasp. According to an unwritten rule, the Khan’s future successor was appointed as governor in this strategically important border town. In any case, this particular status gave Raḥīm-Quli Törä the right to actively participate in the campaigns against Iran, which, of course, was depicted as *jihād* in the sources.

A comparative examination of Esh Murād’s *History* and Āgahī’s the *Zubdat al-tavārīkh* shows different styles and approaches in their writing. The first author mentions two geographical localities in the description of the campaign: Iran and Khorasan, whereas Āgahī only mentions Iran. One should remember that the first work was entirely devoted to the military campaign, and for this reason, the events are described in more detail. Moreover, the author was a participant in the campaign as a member of the religious clergy, which is the reason why he provides the names of the religious authorities who participated in the campaign. For example, in describing the end of the campaign and the return of Raḥīm-Quli accompanied by his brother Muḥammad Amīn, to Hazarasp, the author reports that the prince was met and blessed by Allāh-Quli Ishān and Qāzī Muḥammad Šādiq Kh^wāja Ishān. As expected in such rituals, Raḥīm-Quli gave them presents, and in order to emphasize their status, he ordered his troops to follow them. Within the context of religious legitimation, the author compares the above-mentioned *ishāns* to the Prophets Khizr and Ilyās, i. e. biblical Elijah.¹⁵³

¹⁴⁹ On the campaign against the Jamshidis, see Āgahī, *Zubdat*, 15b–45a.

¹⁵⁰ The title of the work was given by Tashev based on its content for convenience.

¹⁵¹ N. Tashev, “Xiva xonligiga oid yangi manba: Eshmurod Oxund Alaviyning ‘Xuroson fathi tarixi,’” *Sharq-shunoslik*, no. 16 (2013): 70. According to the article, *dībācha* and the author’s name are absent in the manuscript. However, Tashev was able to identify its author after comparing *Khorasan fathi tārikhi* and *Zubdat al-tavārīkh*.

¹⁵² For more information, see Tashev, 79; Dal’, “Rasskaz,” 228.

¹⁵³ Esh Murād, *Khorasan fathi*, ff. 118b–119a.

Both descriptions of the campaign start similarly. The beginning of each starts with a description of how the campaign was equipped. Āgahī provides the names of campaign participants which are not mentioned by Esh Murād: for example, Bekman Biy, Qārli Yūzbashī, and ‘Abd al-Rahmān Yūzbashī.¹⁵⁴ Further, Āgahī explains the movement of the troops into the settlement of the Jamshidi tribes as a response to their request for help. He reports that the prince even canceled his campaign to Iran in order to resettle the Jamshidis in Khwarazm. This tribe lived in the locality of Bādghīs in Khorasan, where the fortress of Kōshki Qara-tūpe was situated.¹⁵⁵

Esh Murād depicts the motivation of that forced migration in more detail and in more simplified language without lush epic descriptions. In his version, the Jamshidis complained to Raḥīm-Quli about the governor of Herat, Kāmṛān Shāh, who obliged them to serve him and who wanted to move them to Qal‘a-i Zirabad in Mashhad, where Shāh Kāmṛān’s uncle was a governor.¹⁵⁶ As the official historian of the Qonghrat dynasty, Āgahī described the events in flowery language using pretentious metaphors and demonstrating his creativity in handling different semantic possibilities of the Arabic, Persian and Turkic languages. Esh Murād Ākhūnd’s style of presentation is more modest, although he also tried to the best of his abilities to embellish his writing style, by attaching epithets to the names and by using *saj’*.

Both sources describe each day of the campaign, naming each castle and stop on the way, with one exception where Āgahī names the locality instead of the fortress:

Khorasan fathī tārikhi: Fitnāk qāl‘āsi (118b)

Zubdat al-tavārīkh: Yeke-Chīqīr (42b)

There are some orthographic differences in spelling of toponyms,¹⁵⁷ proper names,¹⁵⁸ and other words; for example, the word کولوک should be written as کلوک (99^a).

The main distinguishing feature between the two works is enclosed in the texts of the letters. In the *Khorasan fathī tārikhi* the texts of the 37 letters are given in detail, which is not characteristic of the official historiography of the Khanate of Khiva. Esh Murād Ākhūnd referred to the letters as *muḥabbat-nāma*, ‘*arizā-dāsht*, *yārliḡh*, ‘*ināyat-nāma*. They can be organized into the following groups: (1) Correspondence between Allāh-Quli Khan and Raḥīm-Quli; (2) Correspondence between Raḥīm-Quli and Afghan and Turkmen tribal chieftains, and (3) Correspondence between Raḥīm-Quli and the ruler of Herat, Kāmṛān Shāh, and his vizier Yār Muḥammad Khan.

It is interesting to note that misspellings of some words in the manuscript of Esh Murād Ākhūnd are also repeated in the *Zubdat al-tavārīkh*; for example, the misspelling of the month of Šafar.¹⁵⁹

We were able to establish that the *Khorasan fathī tārikhi* of Esh Murād Ākhūnd served as a source for the *Zubdat al-tavārīkh* in the description of the campaign to Khorasan. The following are the examples supporting this suggestion:

¹⁵⁴ Ibid, f. 4b; Āgahī, *Zubdat*, f. 16b.

¹⁵⁵ Āgahī, *Zubdat*, f. 33a.

¹⁵⁶ Esh Murād, *Khorasan fathī*, ff. 43a-b.

¹⁵⁷ *Khorasan fathī Tārikhi*

عاص (6^b)

صدبر (14^a)

چیشلی فرا آیغیر (16^b)

قوی قلعه سی (108^b)

¹⁵⁸ *Khorasan fathī tārikhi*

نوردی قیلچ سردار (38^b)

میر احمد خان (38^b)

آنه نیاز ایناق (40^a)

محمد بیردی یوزباشی (41^b)

¹⁵⁹ *Khorasan fathī* سفر (105^b); *Zubdat* سفر (39^b, 43^a) (sic!). In other parts of the works Āgahī wrote the word correctly صفر (134^a, 138^b, 149^a).

Zubdat al-tavārīkh

آس (18^b)

سدور (23^a)

شیشلی فرا آیغیر (23^b)

قویون قلعه سی (40^a)

Zubdat al-tavārīkh

سردار دوردی قیلچ (31^b)

میر محمد خان (31^b) (sic!)

آدینه نیاز ایناق (31^b)

محمد قولی یوزباشی (32^a)

Zubdat al-tavārīkh |27b|

دوشنبه کونی چاشت وقتی ینه بیر ریکزار اوستیکا نزول ایتیب استراحت قیلدی و آندین ینه پیشین چاغی شوکت تمام بیله کوچوب سمند خوشخرام غه مهمیز بیریب اعلام آفتاب اشراقنی عصر وقتی دا یانتاقلی منزلیدا جلوه کر قیلیب اول موضعنی عساکر نصرت مآثرغه مستقر ایتی

Khorasan fathī tārikhi |23a-b|

دوشنبه کونی بیر نیچه مسافت قطی دین سونک چاشت وقتی باریب بیر ریکزار اوستیکا توشوب اندک راحت قیلدیلا و مذکور جاییدین پشین نمازین اوقوب دولت تمام بیلا رخس خوشخرام لاریغه راکب بولوب دبدبه تمام بیله عصر دین اول راق یانتاقلی سرحدین خرگاه اخضرلاری بیله عسکر اهلیکا قرارگاه قیلدیلا

Zubdat al-tavārīkh |31a|

و همول کون اخلاص نشان خدمتکارلاریدین میرزا خان خلیفه نی هرات ولایتی نینک والی و الانسانی شاه کامران غه کیم بو خاندان عزت مکان نینک قدیمی اخلاص کیش لاریدین ایردی ایلچی لیک یوسونیسدا عنایت نامه تاپشوروب ارسال ایتی

Khorasan fathī tārikhi |37b–38a|

و همولکوندا اخلاص نشان میرزاخان خلیفه نی هرات خانی شاه کامرانغه کیم بو دولت خانه نینک قدیمی دوستی دور ایلچی یوسوندا محبت نامه لارین تاپشوروب بیباردی لار

Zubdat al-tavārīkh |40a|

و موندین آلتی کون اوتوب یتینجی کونی کیم چهارشنبه ایردی جمیع علما و امرا و اکابر سپاه غه شاهانه ضیافت لار قیلیب سالور و سارق طوایفی نینک حاکم لاری باشلیغ جمیع کدخدالاریغه سروپای کران بها کیدوروب الطاف خسروانه دین بهره مند قیلدی

The Khorasan fathī tārikhi |107b|

و موندین سونک ایکینجی چهارشنبه کونی علما و امرا اهلیغه ضیافت کونا کون قیلیب سالور و ساریق نینک حاکم لاری باشلیق بیک و کدخدا مردم لارین سروپای شاهانه اعطامی بیله سربلند و ارجمند قیلدی لار

The correspondence of the sequence of events and the order of the proper nouns in the descriptions of particular events show that the work of Esh Murād was the primary source used by Āgahī. However, there are also some differences between them.¹⁶⁰

In conclusion, the *Zubdat al-tavārīkh* is a product of early Qonghrat official historiography, in the development of which Āgahī played an important role. The florid style of the work is said to have continued the tradition of its time in describing even ordinary events in a pompous way.

OTHER FEATURES OF THE WORK

In general, the language of the *Zubdat al-tavārīkh* is very similar to the other works of Āgahī. A characteristic feature of this work is that it was revised by Āgahī, and unlike other auto-graphs of the author is considered the final copy of his work.¹⁶¹

Let us examine the phoneme ايله / ايله. Firstly, Āgahī never places a *damma* above a letter. Second, the reader has to decide how to read the word ايله in the sense of “together” or ايله as the imperative form of the verbs “to think” or “to ponder.”

Further in the text one can see different forms of the affix *dürkim*—*dürürkim*. Āgahī spelled the word تائیدات (“support”) as تاءیدات. Sometimes the author’s linguistic equilibristic intrudes into phonemes of the Turkic-Khwarazmian dialect, تعظیمیه (A: 6b), ایکیمه (A: 7a), or in the form with Khwarazmian affixes, یوز اورسه (A: 7b).

In the present edition, these types of synonymous terms are not taken into consideration. This applies to silent endings, instead of open endings, which are seen in the MS E-6: اوزرا / اوزره. In such cases, we took the author’s version over the copyists’ versions which are most likely Khwarazmian phonemes. The minor errors found in the MS A are corrected in the MS B. For example, the word Khoqand is written as follows in the manuscripts:

خقند—MS TNS 22, ff. 96b

خقند—MS E-6, ff. 402a

خقند—MS TY 82, ff. 789b

خقند—MS 821, ff. 405a

قوقان—MS 5364, ff. 405a

قوقان—MS 275, ff. 334a

Structurally the present work is based on the earlier works of Āgahī, the *Firdaws al-iqbāl* and *Riyāz al-dawla*. The *Zubdat al-tavārīkh* is divided into particular sections or chapters. There is a large number of Persian and Arabic words and phrases in the text. The events are described in chronological order corresponding to Raḥīm-Quli Khan’s reign. The date years were rounded off by adjusting the beginning of the ruling year, starting from the second year of Raḥīm-Quli Khan’s rule, to the month of Muḥarram (the first month of the lunar calendar) according to the Hijrī calendar. The only exception is the Khan’s third year of rule, when the events are described from the third month of Rabī‘ I. The specific events described in this chapter provide the titles for the sub-chapters. Often, a story about a single event is preceded by the phrase “Let it be known,..” (معلوم بولسون کیم); in the drafts of his other works such as *Shāhid al-iqbāl*, Āgahī used the phrase “What is more” (ینه اولکیم).¹⁶²

¹⁶⁰ In the *Zubdat al-tavārīkh*, Āgahī, in contrast to the source of his information, omitted information which did not take place in the territory of the Khanate of Khiva—for example, the disagreement of Kāmran Shah and his vizier Yār Muḥammad Khan, the appointment of Qārli Maḥram as a chief of the fortress of Panj etc. In addition, Āgahī did not always provide the names of tribal chieftains and religious authorities who were participants in the events, and in many cases, he did not depict minor details of the campaigns—for example, the deportation of the 1000 Jamshidi families, who were accompanied by Muḥammad Amīn Bek Salor, Mīrzā Khan Khalīfa and ‘Azīz-Quli Dīvānbeği, from Merv in triumph. It would be interesting to compare the materials found in this manuscript and other Persian (or Afghan) sources.

¹⁶¹ Nazirova, 42–43. For more information, see the section on “The Manuscripts of the *Zubdat al-tavārīkh* and the Principles of the Edition.”

¹⁶² Āgahī, *JVS text ed.*, XVIII.

The author was a contemporary of, and partly a direct participant in, the events described in the work. Ivanov noted that the *Firdaws al-iqbāl* was written in an “unusually flowery style,”¹⁶³ which Bregel found to be a somewhat exaggerated statement. Bregel suggested that the styles of Munis and Āgahī were rather mixed, and became flowery or simple depending on the context.¹⁶⁴ The latter could also be applied to the case of *Zubdat al-tavārīkh*. Āgahī had more time for the stylistic reworking of the *Zubdat al-tavārīkh*, which could explain the complexity of some parts of the text. The narratives, which are interspersed with various kinds of stylistic “forms,” poems and Arabic quotations, especially at the beginning of the work, turn into simple descriptions of events.

According to Tashev, one of the linguistic features of Āgahī’s works is the abundance of composite nouns. This is why in various editions of Āgahī’s works components of the compound words are represented as independent words. The peculiarity of the author’s stylistic and compositional technique is characterized by his usage of rhymed prose (*sajʿ*) in order to increase the euphony of the complex words and phrases. However, despite the difficult phrases, the text is easy to read due to its measured internal rhyme.

Here we are dealing with a special genre of the court literature that includes a series of poems and odes of different genres. The *Zubdat al-tavārīkh* is decorated with 124 poems, the genres of which are indicated in the text: *mathnavī*—67, *qitʿa*—10, *naẓm*—16, *tārīkh*—5,¹⁶⁵ *bayt*—8, *qaṣīda*—5, *rubāʿī*—7, *ghazal*—3, *shiʿr*—3. Except for a chronogram of Muḥammad Naẓar Dīvān (ff. 116a), all of the poems were written by Āgahī. Despite the complexity of the work with regard to the reconstruction of the events, we should bear in mind that we are dealing with a literary monument of its time and an interesting historical source.

THE MANUSCRIPTS OF THE *ZUBDAT AL-TAVĀRĪKH* AND THE PRINCIPLES OF THE EDITION

Six manuscript copies of the *Zubdat al-tavārīkh* are known to date; the following copies are used in the preparation of the present edition: 1. The MS under the inventory number T. N. S. 22 (hereinafter—A) housed at the Russian National Library; 2. The MS under the inventory number E 6 (hereinafter—B) housed at the Institute of Oriental Manuscripts of the Russian Academy of Sciences; 3. The MS under the inventory number TY 82 (hereinafter—C) housed at the Library of Rare Books of Istanbul University in Turkey. The MS copies under the inventory numbers of 821 and 5364 located at the Main Collection of the Beruni Center of Oriental Manuscripts at the Tashkent State Institute of Oriental Studies and the MS copy under the inventory number of 275 housed at the Hamid Sulaymon Collection of the same Beruni Center were used in comparison with other copies in the preparation of the present critical edition. Let us examine the manuscripts in chronological order.

1. MS A. It consists of the sheets: I+151+III. The size of the text: 23×11 cm; the dimensions of the sheet: 34.5×20.5 cm; lines per page: 21. The manuscript was confiscated from the library of Muḥammad Raḥīm Khan II during the invasion of Khiva by Russian troops in 1873. A year later, it was sent to the Imperial Public Library (today’s National Public Library of Russia) by the first Governor-General of Russian Turkestan, Konstantin Petrovich von Kaufmann. The first description of this manuscript was made in 1874 by the assistant professor at St. Petersburg State University, V. Smirnov. The description is very brief and not very accurate in identifying

¹⁶³ *MITT*, 25.

¹⁶⁴ Munis-Āgahī, *text*, 33; Munis-Āgahī, *translation*, xlvi.

¹⁶⁵ In general, the chronograms were compiled by Khivan poets in Persian. For example, among all of the 21 poems of Munis and Āgahī in *Firdaws al-iqbāl*, 16 were written in Persian. All of them are chronograms written by Munis. See Munis-Āgahī, *text*, 35; Munis-Āgahī, *translation*, xlix.

the handwriting style (*nasta'liq* instead of *ta'liq*) and in failing to note the author's name,¹⁶⁶ which is indicated in the *dībācha* of the work.¹⁶⁷ In the card index it says that the paper stamp reads as FABRU, but reexamination shows that it should be read as FABRIKI.¹⁶⁸

In 1978, a researcher of the Institute of Oriental Manuscripts, L. I. Dmitrieva, mentioned the manuscript in an article.¹⁶⁹ The joint catalog of Āgahī's works compiled by F. Ghanikhozhayev provides information but is limited to the number of sheets and the handwriting of the manuscript. Although the completion date of the work, 1262/1846, is indicated in the colophon of the manuscript, this information is absent in this joint catalog.¹⁷⁰

In the following we will provide codicological information about the manuscript. The manuscript is copied on Russian factory-made paper with an impression in the shape of an oval stamp; inside of the stamp is the crown, underneath which is the inscription FABRIKI. The titles, Arabic quotations and separators are written in red ink. On folio 63a, there is a Persian couplet dedicated to Sayyid Muḥammad Khan written in different handwriting. Even though it is not related to the text, this poem is not found in any other manuscript copies. The name of the copyist is not indicated in the text. The binding is made of cardboard that is covered with red leather. The close study of MS T. N. S. 22 supports the possibility that this copy is the autograph. This statement is based on a number of observations, which are as follows:

A) The handwriting of the MS T. N. S. 22 is identical to the handwriting of other manuscripts that are considered Āgahī's autographs.¹⁷¹ Because of several peculiarities in Āgahī's handwriting, it is relatively easy to recognize the autograph. For example, the letters such as ح, ن, س, and the mark ء are written in a particular way. It should be noted that this manuscript was copied calligraphically, which could be explained by the fact that, unlike other copies, it was the final draft. The comparison of this copy with a *Bayāz* that was composed and written by Āgahī shows that both autographs were copied calligraphically.¹⁷²

B) Despite the absence of the formal colophon in the manuscript, the completion date of the work, 1262/1846, is indicated at the end of it. In general, there is no colophon in other well-known autographs of Āgahī; if there is one, then the copy date and the copyist's name are usually not indicated. The presence of the completion date in this manuscript is, most likely, connected to the fact that it was copied by the author as the final version. The same applies not only to other autographs of Āgahī, but also to other autographs copied in the Khanate of Khiva; this appears to be a distinctive feature of the book business in the Khanate during that period.

C) The MS T. N. S. 22 is preserved among manuscripts namely MS T. N. S. 21 and MS T. N. S. 23. MS T. N. S. 21 is Āgahī's translation into Turkic of *Rawḥat al-ṣafā'-yi Nāṣiri* authored by Rizā Quli Khan Hidāyat, whereas MS T. N. S. 23 is Āgahī's translation of *Durra-yi nādira* by Mahdī Khan Astarābādī.¹⁷³ The existence of these autographs is due to the preservation of the court library of the Khanate of Khiva, where Āgahī's autographs were kept.

D) The manuscript contains only the text of the work published here, which also supports our claim.

¹⁶⁶ Smirnov, 88.

¹⁶⁷ Āgahī, *Zubdat*, f. 4b.

¹⁶⁸ Ibid, 26 and 66. It is a Russian-made paper produced by the Cherepetskaya Factory. See Klepikov, #1015, 59, 184–185.

¹⁶⁹ L. V. Dmitrieva, "Tjurkskie rukopisi i kollektzii 'Novaia Serii' Sobraniia Gosudarstvennoi publichnoi biblioteki im. M. E. Saltykova-Shchedrina," in *Vostochnyi Sbornik* (Moscow, 1972), 78.

¹⁷⁰ Āgahī, *Zubdat*, f. 151b.

¹⁷¹ Āgahī, *Jami' al-vāqi'āt-i sulṭānī*, TsVR-1, MS 9786; Āgahī, *Shahid al-iqbāl*, IOM RAS, MS 572; Āgahī's translation of Muḥammad Yūsuf Munshī's *Tadhkira-yi Muqīm-khānī*, MS T. N. S. 105; Āgahī's translation of Nizām al-Dīn Aḥmad Haravī's *Ṭabaqāt-i Akbar-shāhī*, MS T. N. S. 106.

¹⁷² *Bayāz*, the copyist is Āgahī, TsVR-1 MS 7011.

¹⁷³ Story-Bregel, vol. I, 374–375, 479; Story-Bregel, vol. II, 913.

فرق دومی آنست که قولوغی از سیدان نشان داد
 و کرد و این مقام تا قافله از تنگ انکت نشو که می آنست
 ابرو و بی انکت سیدان مزین اعلام و در نوم آید
 شرو می طایبی دین نصرت اثر و همصدا سیرت کینه مقهر
 آنست که روی عیاشی دین طغر جوهر **سید** خلیفه که
 الهما را غیب لطف جوید و ماری از غنیش غ سرودی
 وجود و قلیف و سه لایزین روز و نخت نکرم دن
 عطا الادی باغ تخت نه باری صدرین علامت است
 دروغ نه حلالی نه صلبه می الاز فطین نه بود سیرالم
 که گوید زوب جهام نه همان مکی که سرودی رسم نظام
 الهی قلیف لطفیک الحیا نه بولند که قلیف و دور و اول
 محاسن را الی قدرین بلند انان است سید اقلید
 عوارز نوزند مسارک غلب نشا و ماله نم هم نه غزل کمال
 خیل و دم نم هم نه بوضفد حضور لینه قلیف ترین نه تنی تم
 جی **سید** الکلین لغت سخبات زاکات لوی
 اول نهنت جهلا یک سها و تنک آراخت بیفت
 لالی و سزاوار و زور کم قامت فرسما و فی لولاک
 خلقت المخلک غلبت **سید** مزین دور و صلوا و طبیعت
 که هر می اول و شاد رسالت و سکا و تنک و رونده
 تراضت سها تنفر ساجدی و شاد دور کم علم منترقی و کاشته
 قلیف خوشدین ادا و فی آیتی دین مبرهن **سید**

بسم الله الرحمن الرحیم

ساس و فرخنده می او سلطان عظمت نشان
 است آینه سنا رو و رویم معموره که ان مکان آنست خطه
 مکتبی غز و اخل دور **سید** تاین سکا بر بدیه می او ایضا
 وحدت و شکله در کا بی غدا تیار و در کم اصناف اول
 حال آنست داره عبودیتی غم و اصل سلاطین سید
 اقتدار آنست که نو کرمی تنک که ای خاک را بی
 و عواقب کرم شمار آنست که به تنفی تنک بلوغ بخاری
سید بر احضر میر خضر او در مشرب ان قد صدق او
 انور **سید** اوزاد و در الواج **سید** حسی و الطبق
 با و شای می که تا آنست ل بر طله ابد نه یوز او در ب هر بی
 سراسری آنست تکللی که حد نه کنه **سید** ارسه عالم **سید** ارسه
 سلطان بلوغ تیار نه بر نشی که کیم اینست **سید** اطلاندی سید و
 در ملک ارسه همول ملسون جان **سید** او غوی می **سید** بلغم
 قهر ابلاب در که سید **سید** قلیف **سید** در صا **سید** حسی **سید** م سلطان **سید**

MS. A, ff. 1b-2a

فارس سیدین صحیح کلبه می بسیار باغی الاطه کور پ
تبع سجا عت تا نام غیرت دین حکیم بیان در پند
همین بر صلابت تا هم است با اولاد علیلا
داعی بر سر و امانت قدم بلوب است با شست
ومعا که همگام سبب تیر و دردی لار و میرا بر خست
اور و سوب احوال امرها در لار مشک حملات صحت
نش نیست طقت معا دست کلسو را آلامی وادی بر
روی کردان لولدی لار و بها در لار صدها نام به تعلق
قیب تیغ تیر و سبب ان محول بر بر ضرر با سوب و
الهدین اولن بی کیشی لا معبول و مشکوب قیدی لار
و برادرین اسیر زنجیر عقوبت قیلب کونل تیغ زان
و اسباب دست تصرف لار و لار که کوز ب حجت
میلدار و تخم آبی شنگ اولن سر و احمد کونی
در کاه فلک مالکاه ملازمتی شرفید فا بلوبت سروی
شا با نه و ملا لطف حشر و انزودن سر از ازانج آینه
حضرت طلل امد خلافت با بی شنگ جهان
فا لا عینی نه سیدین رحلت کوز کوز تا کی و عالم
عابدانی سیری غر غرمت آهنگن تو زنیالی
بوجوه حضرت الیکز ننگ واقع کنایه می بلو
صحنه کلفت آینه شنگ نش نه کوزاری اعنی
تلم ماتم انتران بویا کلفن و اکیب کنگنایه بلو زینم

حون حضرت طلل الهی شنگ مزاج شریف طبع
بلوغ غنم کوب هدوت دین بر می کسل فصل درمن
طایل عارض بلوب سربسته تخفیف بهشت بری
و اول انشا و انیمیر مصداق تخریری دین رفیع حالات
فوق کدورت قتلان او حون سیر صحوا
و کسب هو ا اراده سیه کله تیغ مجری مینک
ایکی یوز آتمیش ایکی و اسلان سیک آقا طالع
اولان احمدین طالع ایروی محرم احرام آلا شنگ
اولن سر و احمد کونل و دار لک خنود قیدن کوب
فلک و ریای آمو شنگ شما لیر جانی خد او توب
سرتیخ کون سیر و شکار امور یوز شنگ ای کوز زنی
اما جهل سفر و اشدت کسبی کون کوزین نمید
و مصاعف اولالا شلادی حون نامت سیری
میتماق در بندی شنگ جتوسه طرفدا کبر فکته
تیبلی روی مرض صوبتی شنگ شده تا حدود
افزون بلوبن حشر سادات لا شنف
ما تو ایلی ستر یز سقیدی و سفر آبی شنگ
ایکی لایلی کوی می کیم جمده قش می ایروی محک و
بروج طرسش سرواری ارجعی الی ربک خنده و نیم
بذای خوشش تو اسین سانه قبول سلب مهور
ایستب و امدید عوالی دار اسلام عشق تاسین

MS. A, ff. 150b-151a

E) In this manuscript, some of the tribal names are written in the same form as in the other autographs. For example, the name of the Turkmen tribe Sarīq is written in the form Sarīq (سرق).¹⁷⁴

F) Āgahī's autographs have a distinguishing characteristic of strongly embossed lines on paper, which are seen in this copy.

In spite of the fact that this is Āgahī's final version, the manuscript copy contains some misspellings:

Āgahī:	The correct version of the words:
نصرت	نصرة (in Arabic)
عیسا	عیسی
سراه	ثراه
خذف	خزف

II. MS copy B contains 52 folios (ff. 387b–439a). The manuscript was copied in 1274/1857–58. The copyist is unknown. It is located in a codex of large format 49×28.5 cm containing 25 lines per page, which also includes the *Firdaws al-iqbāl* and all the historical works of Āgahī except *Shāhid al-iqbāl*.¹⁷⁵ There are water stains on the folios 408a, 412b, 426b and 429b, which make the text on the folios 430b–433a very difficult to read.¹⁷⁶ The manuscript was described in several catalogs.¹⁷⁷ Along with other manuscripts of the royal library of the Khivan Khans, it was seized during the capture of Khiva by Russian troops in 1873, and later was taken to St. Petersburg. After the death of Kun, his relatives sold the manuscript to the Asiatic Museum in 1890.¹⁷⁸ There is a possibility that the manuscript was copied from MS T. N. S. 22, for the texts of both copies are very close. The only difference is that the copyist of MS E-6 voweled some words that were not voweled in the autograph. As noted by Bregel, MS E-6 was written by the order of Sayyid Muḥammad Khan for the royal library, and consequently, it served for him as the authoritative original.¹⁷⁹ One of the characteristics of this copy is that it is voweled, a feature not found in other manuscripts. For example, the word قم (“sand”) is voweled in the MS E-6:

قوم—MS T. N. S. 22, f. 26b

قم—MS E-6, f. 395a

In this manuscript one can find the same misspellings as in MS A; for example, the word علیحده (“separate”) is written as علاحدہ (MS A, f. 56b and 93a; MS B, f. 407a and 414a; MS C, ff. 799a, 824a).

III. MS C consists of 107 folios (1517–1741=758b–865b); there are 17 lines per page. The copyist's name is not specified. The manuscript was first described by the Turkish scholar

¹⁷⁴ Āgahī, *JVS text ed.*, index, 263; Munis-Āgahī, *text*, 1273; Munis-Āgahī, *translation*, 717.

¹⁷⁵ The microfilm of this manuscript was provided to me by the Japanese scholar Akifumi Shioya, who, in turn, acquired it from Yuri Bregel. Bregel kindly gave me his permission via correspondence in 2009 to use this microfilm. However, due to the poor quality of the microfilm I was not able to use it. I am grateful to Bakhrām Abdukhalimov, the former Director of the Beruni Institute of Oriental Studies, who helped me to obtain a photocopy of the MS-E 6 from the Institute of Oriental Manuscripts of the Russian Academy of Sciences in 2009.

¹⁷⁶ I am grateful to Nadezhda Ivanovna Nosova and Amaliia Stanislavovna Zhukovskaia, the staff members at the Institute of Oriental Manuscripts of RAS, for their help during my stay in St. Petersburg. I am also thankful to Ol'ga Vasil'eva, the Chair of the Department of Manuscripts, and the staff member Boris Zaikovskii for providing me with access to the manuscripts in the Russian National Library.

¹⁷⁷ *OTR*, I, #102, *AĀT*, #23, Dmitrieva, #65.

¹⁷⁸ Lunin, *Sredniaia Aziia*, 380.

¹⁷⁹ Munis-Āgahī, *text*, 50.

Necip 'Asim. However, he did not give any details on how the manuscript appeared in Turkey. According to the Uzbek scholar and educator Miyon Buzruk, the manuscript was brought to Turkey from Khwarazm by a certain “semi-official” person who visited Khiva during the years 1280–1290. The date 1296 appears in the colophon; therefore, the manuscript could have been taken to Turkey only after that date. In the text of the manuscript one can find the omission of words and cases of repetition.¹⁸⁰ Perhaps because the copyist was in a hurry to finish the project, he mistakenly first copied the third chapter instead of the second chapter.¹⁸¹ The second chapter is about the order of Raḥīm-Quli Khan to raid the residents of Lebab, subject to Bukhara, on Shawwāl 2, 1259/October 26, 1843. He appointed 'Avāz Kh^wāja Shaykh al-islām, Shāh Murād Ināq, Khudāyār Biy and Törā Murād Ataliq to lead the campaign. Here the copyist added the title of *ataliq* to the name of Shāh Murād and skipped the names of Khudāyār Biy and Törā Murād. Their names are also missing in MS 821 (ff. 418b), MS C (ff. 830a), MS 5364 (ff. 401a) and MS 275 (ff. 331a). In general, the distinguishing feature of this manuscript is that the verbal affix *dūr* was used in the form of *dūrūr* (MS A, ff. 1b, 2a, 5b etc., MS C, 758b, 759a, 762a). For example, in the Tashkent copy the verb “to see” کورکوزوب دورور (MS TY 82, ff. 821b) was given in the form of کورکوزدی (MS 821, ff. 415b). Since this copy is used for the clarification of variant readings, we will correct its misspellings.

IV. MS 821, stored in the Main Collection of the Center of Oriental Manuscripts, was copied by Mullā Muḥammad Rizā Ākhūnd b. Muḥammad Karīm Dīvān (ff. 386b and 435a) two years (1298/1880–81) after the Istanbul manuscript. It was copied by the order of Muḥammad Raḥīm Khan II. MS 821 and MS 5364 were acquired from V. L. Vyatkin's archive for the Collection of the Beruni Center of Oriental Manuscripts.¹⁸² This manuscript was described in several catalogs.¹⁸³ We suppose that this manuscript was copied directly from the Istanbul copy, which is supported by the fact that the colophons of both copies are nearly the same, except that the Istanbul copy does not indicate the name of the copyist. In addition, these two codices contain three works, the *Firdaws al-iqbāl*, *Riyāz al-dawla* and *Zubdat al-tavārīkh*, as is also characteristic of other Tashkent manuscripts.

The comparison revealed that the mistakes made in the Istanbul manuscript were corrected in this copy. The two lines of the poem were omitted on the ff. 864b of the MS TY 82, which exist in the MS A (ff. 150a) and MS B (ff. 439a). This omission is also found in MS 821 and other Tashkent copies. The copyist omitted two stops of Raḥīm-Quli Khan along the river of Mary and at the locality of Ürüsh Tūshken,¹⁸⁴ when he was returning from Merv after the conquest of the Jamshidi tribe in 1257/1842 (MS 821, ff. 398b). The same omission is also found in other Tashkent copies.

V. MS 5364 (ff. 365b–419a), housed in the Main Collection of the Beruni Center of Oriental Manuscripts, was copied from MS 821 by the same copyist in 1322/1904. In the colophon of the manuscript, there is a note that says that it was copied on the order of Muḥammad Raḥīm Khan II. It was described in several catalogs.¹⁸⁵ It should be noted that its pagination was not done appropriately and that there are two empty sheets at the end of the manuscript. This manuscript was acquired by the Institute from the library of Vyatkin on October 6, 1940. Despite the fact that the manuscript was copied by the same person after an interval of 24 years, this copy contains many more errors.

¹⁸⁰ Nazirova, 43.

¹⁸¹ Āgahī, *Zubdat al-tavārīkh*, the manuscript held at the Library of Rare Books of Istanbul University, MS TY 82, f. 794b. This mistake was corrected in the Tashkent copies (Āgahī, *ZT*, f. 403a; MS 5364, 384a; MS 275, 316a).

¹⁸² “Perechen' vostochnykh rukopisei V. L. Viatkina v Gosudarstvennoi publichnoi biblioteke UzSSR,” in *Trudy Gosudarstvennoi publichnoi biblioteki UzSSR*, vol. I (Tashkent, 1935), 75.

¹⁸³ *AĀT*, #24; *SVR*, vol. I, #212; *SVR*, vol. VII, #5023; *SVR-History*, #552.

¹⁸⁴ For some reason, in the Russian edition, this locality was named as the dam of Bend-i Nādir. See, *MITT*, 483, note 2. In the MS A, B and C, this locality was named as Ürüsh Tūshken (MS A, f. 37a; MS B, 400a-b, MS C, 785a).

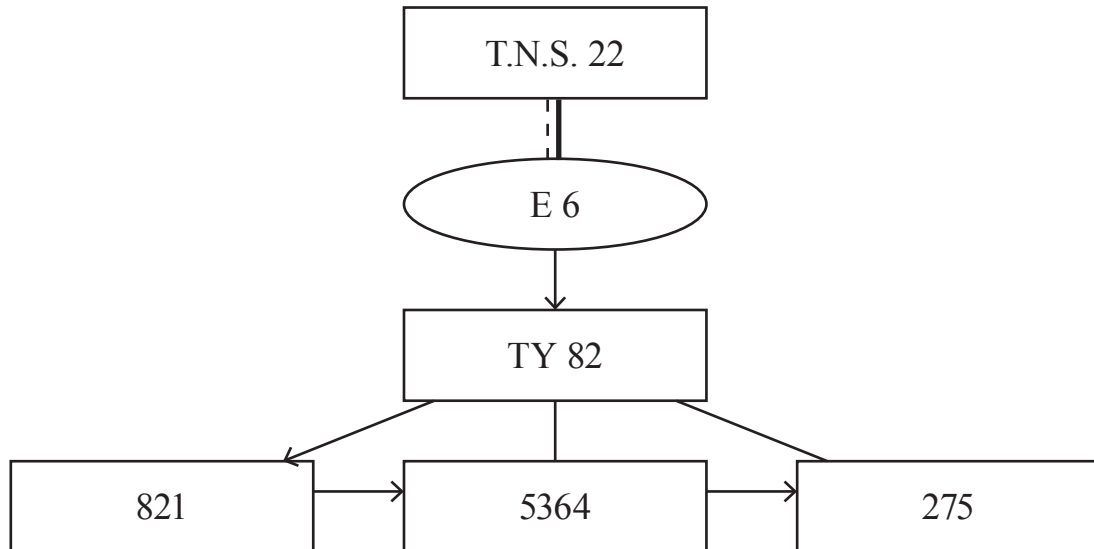
¹⁸⁵ *AĀT*, #25; *SVR*, vol. VII, #5024; *SVR-History*, #553.

For example, the verb ‘to say’ is written in the form of *aytdi* (ایتدی) in MS TY 82, whereas in MS 821 and MS 5364 the same verb is written as *aytti* (ایتی). In MS 5364, the verbal suffix *dürür* is written in the form of *dür* (ff. 365b, 367A, 368b, 374a, 381b etc.). In the MS 821 and MS 5364, the *madda* is not indicated in the words: آرا، آراسیدا- آراسیدا (MS 821: ff. 387b, 388b, and MS 5364: 366a, 367a). The copyist wrote *sa’ūd* سعود (‘felicity’) instead of *ša’ūd* صعود (‘ascension’) (MS A: 49a, MS B: 404b, MS C: 793b, MS 821: 402a, MS 5364: 383b, MS 275: 315a).

VI. MS 275, housed in the Hamid Sulaymanov Fund of the Beruni Center of Oriental Manuscripts, was copied in 1328/1910 by Mullā Khudāy-Bergān Khīvaqī. b. Muḥammad Naẓār ḥājǵī (ff. 300a–346b) on the order of the father-in-law of Isfandiyār Khan, the chief vizier Sayyid Islām Kh^wāja. The description of the manuscript is given in the catalog of the former Institute of Manuscripts of Hamid Sulaymanov, which contains several mistakes.¹⁸⁶ For example, (1) it says that the codex includes the *Firdaws al-iqbāl* (1a–200b) and *Zubdat al-tavārīkh* (300a–346b), whereas it also includes the *Riyāz al-dawla* (201a–299b), (2) it says that the manuscript contains 37 folios (300a–337b), but it contains 47 folios (300a–346b).

Because of the same repeated haplographical mistakes in both copies, it is more likely that it was copied from MS 5364. For example, the phrase خوارزم ارم بزم ساری that exists in MS 821 (MS 5364: 390b, MS 275: 322a) was omitted in both manuscripts. The fact that the name of the Turkmen tribe Sarīq (ساریق) was written in the form of Sarūq in both manuscripts also supports our assumption. The omission of words is more common in it than in other copies; on the f. 313b, four lines of a *qaṣīda* are omitted (MS 821: 400b, MS 5364: 381a). Some of the epithets in the names of officials are not indicated; some phrases such as “the rebels were beheaded” *bāshīn kisīb* (باشین کیسب) are omitted perhaps in an attempt to ‘soften’ the descriptions of certain episodes.¹⁸⁷

Thus, the comparison of the manuscripts at our disposal shows that they differ from each other only in minor details. In terms of describing the events and in their artistic presentation, all of the manuscripts are similar to each other and may be considered as different copies of the same work. Seemingly, all of them were copied in Khiva on the orders of the khans or other dignitaries. The following is a stemma of the existing manuscript copies of *Zubdat al-tavārīkh*:

¹⁸⁶ *KFIR*, #973, 974.

¹⁸⁷ Āghāī, *Zubdat al-tavārīkh*, TsVR-1, MS 821, f. 410b; MS 5364, f. 591b, MS 275, f. 323a.

Based on this data, MS A is chosen as a basis for the present critical edition of the work, where all other discrepancies in reading will be given based on MS B and C.

The present work is the third volume of the series “The History of Central Asia in Manuscripts.” It was prepared as part of a joint project involving the Beruni Center of Oriental Manuscripts and the International Institute for Central Asian Studies (IICAS). According to the agreement signed in 2008, the Beruni Center was obliged to prepare five text editions of historical works produced in Central Asia during the 18th and 19th centuries in their original language, whereas IICAS was obliged to provide funding for the publication of these text editions. The main priority of the Beruni Center between 2008 and 2015 was the publication of text editions of primary sources on the history, religion and philology of Central Asia, as well as the training of young textological specialists. The present edition is a product of this project, which was offered to the author when she was accepted to graduate school (*aspirantura*) in 2008.

The initial plan was to publish the present edition in 2011. However, in the course of examining the Tashkent copies, I realized that I needed to consult the St. Petersburg copies. With the financial support of the Gerda Henkel Foundation, I was able to go to St. Petersburg to study these manuscripts. The works of Yuri Bregel and Nouryaghdi Tashev served as good examples for the present text edition.

This publication would not have been possible without the participation of Nouryaghdi Tashev and the valuable comments of the editor in chief, Bakhtiyar Babadzhanov, both of whom contributed to my formation as a specialist which I value highly. I would like to express the deepest appreciation to Professor Devin DeWeese for editing the English translation of the introduction. Also thanks the administration of IICAS and the Head of the Library at the Beruni Center of Oriental Manuscripts, Rano Magrufova, for their support.

The English translation of the introduction was completed by a doctoral candidate at Indiana University, Aziza Shanazarova, who strongly encouraged me throughout the course of preparing this edition. I want to thank my parents, Bahodir Nazirov and Sabohat Nazirova for all of the sacrifices that they have made on my behalf. Lastly, I would like to thank my family for their love and moral support throughout these years.

**Tashkent-Kumushkan,
May, 2014 – March, 2016**

LIST OF ABBREVIATIONS:

- AAȚ*—*Agāhiy āsārlārining tāvsifi (Kātālag)*, Compiled by F. Ghānikhojaev. Tashkent, 1986.
Agāhiy, Āsārlār—*Agāhiy, Āsārlār*. 6 Jildlik, prepared by Gh. Kārimav and ed. by S. Dalimav. Tashkent, 1971–1980.
Āgahī, Gulshan-i dawlat—Muḥammad Rizā Āgahī, *Gulshan-i dawlat*, TsVR-1, MS 7572.
Āgahī, Dīvān - Muḥammad Rizā Āgahī, *Taʻvīdh al-ʻāshiqīn*, TsVR-1, MS 7443.
Āgahī, JVS text ed. - Muhammad Rizā Mirab Āgahī. *Jamiʻ al-vāqiʻāt-i sulṭānī*, ed. by Nouryaghdi Tashev. Samarqand-Tashkent, 2012.
Āgahī, Riyāz al-dawla - Muḥammad Rizā Āgahī, *Riyāz al-dawla*, IOM RAS, MS D 123.
Āgahī, Shāhid al-iqbāl - Muḥammad Rizā Āgahī, *Shāhid al-iqbāl*, IOM RAS, MS 572.
Āgahī, Zubdat - Muḥammad Rizā Āgahī, *Zubdat al-tavārīkh*, NLR, MS T. N. S 22.
Āgahī, ZT - Muḥammad Rizā Āgahī, *Zubdat al-tavārīkh*, TsVR-1, MS 821.
- Babadzhanov, *Kokandskoe khanstvo* - B. Babadzhanov. *Kokandskoe khanstvo: vlastʻ, politika, religīa*. Tokio-Tashkent, 2010.
 Bayānī—Muḥammad Yūsuf Bayānī, *Shajara-yi khwārazmshāhī*, TsVR-1, MS 9596.
 Bregel, *Sochinenie*—Yu. E. Bregel. “Sochinenie Bayani ‘Shadzharā-ii khorezmshakhi’ kak istochnik po istorii turkmen,” in *Kratkie soobshcheniia instituta narodov Azii*, XLIV (Moskva, 1961), 125–157.
- Dmitrieva—L. V. Dmitrieva, *Katalog tiurkskikh rukopisei Instituta vostokovedeniia Rossiiskoi Akademii Nauk*. Moskva, 2002.
 Dalimav—S. Dalimav, *Agāhiyning həyati va ijadi*, Dissertation, Tashkent, 1962.
- Esh Murād, *Khorasan Fathī*—Esh Murād Ākhūnd al-ʻAlavī, *Khorasan Fathī Tārīkhi*, TsVR-1, MS 9981.
- Zubdātu-t-tāvarikh*—Muhāmmād Riza Ērniyazbek oghli Agāhiy, *Zubdātu-t-tāvarikh*, ed. by N. Jābbarav. Tashkent, 2009.
- IOM RAS—Institute of Oriental Manuscripts of the Russian Academy of Sciences (formerly St. Petersburg Branch of the Institute of Oriental Studies of the Russian Academy of Sciences).
- Kamyāb, *Tawārīkh al-khavānīn*—Sayyid Ḥamīd Tōrā Kamyāb bin Sayyid Muḥammad Khan, *Tawārīkh al-khavānīn*, TsVR-1, MS 7717.
 Kamyab, *text*—Sayyid Hamid tora Kamyab: *Tāvarikh ul-khāvanin*, ed. by N. Narqulav, J. Joraev and T. Taghāev. Tashkent, 2002.
KFIR—*Katalog fonda Instituta rukopisei*, vol. I, Tashkent, 1989.
 Klepikov—S. A. Klepikov, *Filigrany na bumage russkogo proizvodstva XVIII – nachala XX veka*. Moscow, 1978.
 Kamilav—N. Kamilav, *Bu qadimiy sanʻat: risalā*. Tashkent, 1988.
- Laffasī—Laffasī, *Tadhkira-yi shuʻarā*, TsVR-1, MS 12561, MS 9494, MS 11499.
 Lunin, *Sredniaia Aziia*—B. V. Lunin, *Sredniaia Aziia v dorevolutsionnom i sovetskom vostokovedeni*. Tashkent, 1965.

MITT—*Materialy po istorii turkmen i Turkmenii II: iranskie, bukharskie i khivinskie istochniki*. Moskva-Leningrad, 1938.

Munirav, *Kharāzmda tārikhnāvislik*—Q. Munirav, *Kharāzmda tārikhnāvislik (XVII–XIX va XX asr boshlari)*. Tashkent, 2002.

Munis-Āgahī, *text*—Mūnis Shīr Muḥammad Mīrāb and Āgahī Muḥammad Rizā Mīrāb, *Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm*, ed. by Yu. Bregel, Leiden, 1988.

Munis-Āgahī, *translation*—Shir Muhammad Mirab Munis and Muhammad Riza Mirab Agahi, *Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm*, Transl. from Chaghatay and annotated by Yu. Bregel, Leiden, 1999.

Nāziravā—H. Nāziravā, “Agāhiyning ‘Zubdat ut-tāvarikh’ āsari qolyazmālari vā ulārning stemmāsi,” *Sharqshunoslik* 14 (2009), 41–46.

NLR—The National Library of Russia in St. Petersburg (formerly named after M. Saltykov-Shchedrin)

OTR, I—*Opisanie tiurkskikh rukopisei Instituta narodov Azii*, vol. I, ed. by L. V. Dmitrieva, A. M. Muginov, and S. N. Muratov. Moscow, 1965.

Smirnov—V. D. Smirnov, “Opisanie kollektzii vostochnykh rukopisei,” in *Otchet Imperatorskoi publichnoi biblioteki za 1874 god*, St. Petersburg, 1875.

Story-Bregel—Ch. A. Stori. *Persidskaia literatura: bio-bibliograficheskii obzor*, trans., ed. and annot. by Yu. Bregel, ’ in 3 vols. Moskva, 1972.

SVR—*Sobranie vostochnykh rukopisei Akademii nauk Uzbekskoi SSR*, vol. I, Tashkent 1952; vol. VII, Tashkent, 1964.

SVR-History—*Sobranie vostochnykh rukopisei Akademii nauk Respubliki Uzbekistan: Istorii*, ed. by D. Iusupova and R. Dzhaliilova. Tashkent, 1998.

Tārrah—Babajan Tārrah Khadim, *Kharāzm shair vā nāvazāndālari*, prep. by A. Atāmuradavā and A. Ābdurāhimav. Tashkent, 2011.

Tashev—N. Tashev, “Khivā khanlari titulaturasi,” *Sharqshunoslik*, no. 15 (2011).

TsVR-1—The Main Collection of the Beruni Center of the Oriental Manuscripts at the Tashkent State Institute of Oriental Studies.

TsVR-3—The Hamid Sulaymanov Collection of the Beruni Center of the Oriental Manuscripts at the Tashkent State Institute of Oriental Studies (the MS collection of the former Hamid Sulaymanov Institute of the Oriental Manuscripts of the Academy of the Sciences of the Republic of Uzbekistan).

Shāripav—J. Shāripav, *Ozbekistan tārjimā tārikhidān. Revalyutsiyadān aldingi dāv*r. Tashkent, 1965.

Yoldashev—M. Yoldashev. *Khiva khanligidā feadāl yer ēgāligi va dāvlāt tuzilishi*. Tashkent, 1959.

ВВЕДЕНИЕ

Сочинение *Зубдат ал-таварих* (Сливки летописей) принадлежит перу придворного историка, знаменитого поэта Хорезма Мухаммада Риза Агахи (1809–1874). Чем оно примечательно? Естественно, каждый издатель такого рода рукописей обязательно оценивает значимость источника, который он собирается опубликовать, особенно, когда перу этого автора принадлежит еще ряд других сочинений, и они востребованы научным сообществом. В случае с *Зубдат ал-таварих* можно отметить, что данный труд, оставаясь известным исследователям, не привлекал специального внимания ни одного из них; хотя первые сведения о хрониках Агахи привел в своей статье почти полтора века тому назад известный русский ориенталист А. Л. Кун (1840–1888). После этого сочинение изредка и не столь обширно использовалось в научных и научно-популярных работах. Возможно, по той причине, что оно остается в виде рукописей, которые менее доступны.

Позже сочинением более других интересовались В. В. Бартольд, П. П. Иванов, Ю. Э. Брегель, К. М. Муниров, Н. И. Ташев, которые непосредственно занимались историей Хорезма, особенно периода династии Конгратов (1804–1920). Тем не менее, источник остался неизданным в оригинальной графике, и едва ли можно считать, что он изучен подробно.

Вероятно, слабый интерес к сочинению можно объяснить тем обстоятельством, что, во-первых, многие исследователи не имели навыков работы со среднеазиатским *тюрки* (в академических кругах — чагатайский язык), особенно того высокопарного стиля, в котором изложено сочинение. Во-вторых, *Зубдат ал-таварих* охватывает короткий период времени с 1842 по 1846 г. и посвящен лишь нескольким эпизодам истории Хорезма (в основном, военным походам). Видимо, исследователи полагали, что труд ни по жанру, ни по стилю не отличается от остальных исторических произведений Агахи, хотя, на наш взгляд, в литературном отношении оно написано в подражании лучшим образцам т. н. «цветистого жанра» с весьма усложненным слогом, синтаксисом.

По структуре и жанру произведение не отличается от других исторических произведений поэта, он избрал привычный для себя вид подробной хроники походов и иных событий, как обычно, сопровождая описания цветистыми перлами и комплиментами в адрес правителей, и так же сложно (в смысле стилистики) описывая деяния других высокопоставленных лиц и участников похода, их отвагу, природу, памятники и т. д. Как справедливо отметил Ю. Брегель, у Агахи мы видим смешанный стиль изложения событий или описания персон; он становится вычурным или простым в зависимости от того, о чем он повествует.

Между тем, это обязательный стиль придворной истории, которому обычно дается определение «вычурность» или «цветистость». Такая характеристика, по словам проф. Берта Фрагнера, дисквалифицирует автора, автоматически выводя его сочинения в разряд ненадежных либо мало информативных.¹ Как заметил Б. М. Бабаджанов, «такие оценки источников вносят современные требования к характеристикам стилей авторов прошлых эпох».² В связи с этим современным исследователям следует учитывать, что речь идет о вкусах и традициях изложения информации другой эпохи, в

¹ Fagner Bert. Die «Persophonie» — Regionalität, Identität und Sprachkontaktinder Geschichte und Sprachkontakt in der Geschichte Asien // ANOR. Berlin, No 5, 1999. S. 55.

² Бабаджанов, *Кокандское ханство*. С. 19.

которой предпочитались иные парадигмы и стилистические конструкции, нежели те, которыми пользуются в наше время. Иными словами, не стоит оценивать с точки зрения современных представлений этику рассказа или его восприятие в отдаленные эпохи. Это обстоятельство, которое, казалось бы, должно вытекать из элементарной логики, хорошо известно тем, кто работает с источниками. Однако оно часто не учитывается исследователями, готовыми оценивать источник на предмет его информативности или достоверности с присущим им «историческим максимализмом», несколько ограниченно толкуя эти понятия. В то же время, собственно стиль или жанровые особенности изложения также являются источником, правда, другого плана, но, тем не менее, дающим и нам замечательную возможность полноценно представить нормы придворной этики или этикета поведения, литературных вкусов и предпочтений и другие культурологические контексты, которые иными способами трудно реконструировать.

Исходя из указанного, целесообразно несколько дополнить обычную презентацию издаваемого источника, включив в настоящее Введение не только обязательную информацию об авторе, о степени изученности источника, кодикологические данные, но и охарактеризовав исторический фон периода, когда создавалось сочинение. Мы попытаемся реконструировать логику внутренней структуры сочинения, раскрыть его стилистические особенности, продемонстрировать способ описания походов, как пример использования некоторых парадигм эпического жанра персидских или тюркских сказаний. Такой анализ не служит самоцелью, а призван представить издаваемый источник как один из примечательных образов придворной истории со своей внутренней логикой и литературными вкусами эпохи.

ОТ ИНАКСТВА К ХАНСТВУ. ИСТОРИЧЕСКИЙ, ИДЕОЛОГИЧЕСКИЙ И КУЛЬТУРНЫЙ ФОН ПЕРИОДА СОСТАВЛЕНИЯ СОЧИНЕНИЯ

К концу XVIII – нач. XIX в. на постчингизидском, посттимуридском политическом пространстве³ Центральной Азии появились три ханства, которые управлялись узбекскими династиями: Мангытами — в Бухаре (1756–1920), Конгратами — в Хиве (1804–1920) и Мингами — в Коканде (1776–1876⁴), де-факто правившими самостоятельно уже в XVIII веке. Основатели всех трех ханств не являлись по происхождению Чингизидами, а значит, согласно сложившимся политическим и общественным традициям, не обладали бесспорным правом на престол. Поэтому они разными способами стремились легитимировать свою власть, начиная с «сохранения и соблюдения норм шари’ата» и заканчивая «военно-стратегической легитимацией походов» на «неверных». С этой же целью, в зависимости от региона, этнической и политической ситуаций могли быть привлечены соседи,⁵ например, даже некоторые противники, скажем, туркменские племена, как в случае Конгратов.

³ Под этим термином мы подразумеваем территорию Трансоксианы (Мавара’ан-нахр) и прилегающих к ней областей, которые входили в состав одного из трех последних ханств этого региона, либо были зависимы от них. На севере эта граница проходила примерно от Мангышлака к городу Туркестан, включала Чимкент, крепость Алмата (совр. Алматы), вплоть до берегов Иссык-Куля. На востоке — примерно современные границы Кашгара (Синьцзяна), на юге — примерно по истокам и руслу Амударьи; и на западе эта территория ограничивалась Каспийским морем.

⁴ Как полагает Б. М. Бабаджанов, начало правления Мингов следовало бы указывать со времени монетного чекана, т. е. с момента политической и фактической финансовой независимости Кокандского ханства от Бухары. См.: Бабаджанов, *Кокандское ханство*. С. 101. В. В. Бартольд предложил дату начала правления Мингов как 1810 г. см.: История культурной жизни Туркестана. *Сочинения*. Т. II, Ч. 1, Москва, 1963. С. 286.

⁵ Подробный анализ генеалогических легитимаций Мангытов в Бухаре см. в работе: Анке ф. Кюгельген. *Легитимация среднеазиатской династии Мангытов в произведениях их историков (XVIII–XIX вв.)*.

На примере этой династии, мы полагаем, можно говорить о попытке использования еще одного источника легитимации собственной власти. Мы имеем в виду создание Конгратами в ханстве фактически нового историко-библиографического пространства, т. е. активный перевод на среднеазиатский тюрки исторических или агиографических (в виде поэзии или прозы) сочинений на персидском языке, осуществлявшийся по заказу ряда правителей этой династии. Насколько нам известно, попытку переводов известных в свое время источников предпринимали некоторые правители из династии Шейбанидов. Однако массовый характер такие переводы обрели именно при Конгратах.⁶ Английская исследовательница Джули Скотт Мейзами в своей книге, посвященной персидской историографии, приводит схемы написания придворных произведений аналогичной тематики, которые можно отнести также и к Конгратам.⁷ Исследовательница приходит к выводу, что поздние династии — Монголы, Тимуриды и Османы спонсировали и историографию, и переводы. Бесспорно, в этом смысле Конгратам было кому подражать, правда, если допустить, что они следовали этому сознательно.⁸ Как на самый показательный пример можно сослаться на перевод известного исторического труда *Раузат ал-сафа* Мирх^анда Мухаммада ибн Хаванд-шаха (1433–1498). Это сочинение задавало определенные каноны в схемы изложения, жанровые построения (например, в описание походов) для трудов хорезмских авторов, особенно для Муниса и Агахи. Более того, можно полагать, что создание таких позднейших «глобальных историй» мусульманского мира рассматривалось как возможность включить историю династии в цепь общемусульманской истории.⁹

Конграты, еще не объявив своих притязаний на престол и прибегая к посредничеству подставных ханов и нося тюркский титул *инак*, активно стимулировали переводы на тюрки целого ряда сочинений. Подобные действия, как отмечалось, были связаны не только с тем, что основная масса населения была тюркоязычной.¹⁰ Мы полагаем, что конгратские ханы заботились о духовном потенциале населения, поэтому после установления ханства заказывали переводы в еще большем количестве.¹¹ По всей вероятности, эта версия более близка к истине, поскольку в предисловиях почти каждого издания таких произведений подчеркивается, что переводы сделаны для ознакомления «общины тюрков» (*айтрак джэма'асы*) с персидскими и арабскими сочинениями.¹² Это рукописное наследие, в основном хранится в фондах России и Центре восточных рукописей им. Абу Райхана Беруни при Ташкентском государственном институте востоковедения.

В продолжение темы о заказах на переводы персидских и арабоязычных сочинений, мы полагаем, следует внести следующее дополнение. Дело в том, что некоторые переводы выполнялись без прямого указания кого-нибудь из правителей, иницируясь

Алматы, 2004. Исследовательница выделяет шесть типов легитимаций, характерных для узбекских династий Центральной Азии. См.: Там же, С. 53–58. О способах легитимаций, которыми пользовалась династия Мингов в Коканде, см.: Бабаджанов, *Кокандское ханство*. С. 116, 198, 306, 307, 676–677.

⁶ Более подробно о заказах переводов Конгратских инаков см.: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. P. IV–VI; Эркинов А. Тимуридский маньеризм в литературной среде Хивы при Мухаммад Рахим-хане II (на примере антологии «Маджму'а-йи шу'ара-йи Фируз-шахи») // *Вестник МИЦАИ*. 2008, № 8. С. 58–65.

⁷ Julie Scott Meisami. *Persian historiography: To the End Twelfth century*, Edinburgh, 1999. P. 5–9.

⁸ Там же. С. 299, прим. 8.

⁹ Мунис-Агахи, *текст*. P. 12, 14, 16–18; Мунис-Агахи, *перевод*. P. xviii, Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. VI, iii.

¹⁰ Как отмечал В. В. Бартольд, Хорезм был тюркизирован уже во время Хорезмшахов в конце XI в. Более подробно см.: Бартольд В. В. Работы по исторической географии. Хорезм. *Сочинения*, Москва, 1965. Т. III. С. 547. (Далее Бартольд. *Сочинения*. Т. III).

¹¹ Более подробно о заказах переводов Конгратских инаков см.: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. P. IV–VI.

¹² Дилавар х^аджа к переводу *Бадаи'ал-вака'и* Васафи пишет, что его донатор Мухаммад Рахим-хан (1806–1825), «заставив сделать переводы персидских книг», имел целью принести народу тюрков пользу от этих приятных рассказов и преданий. Он перечисляет эти переводы: Абу'л-Ма'ани Мирза Масиха *Ма'аридж ал-нубувва* Маулана Му'ина. Мунису дается перевод *Раузат ал-сафа* Мирх^анда (рук. Центра восточных рукописей (ЦВР), № 3344, л. 3^б–4^а).

сановниками. Это говорит о том, что в самом обществе, по крайней мере, среди элиты, была потребность в «узнавании истории», особенно истории мусульманских стран. Подтверждением служит тот факт, что эта тенденция или мода на переводы (естественно, основанная на потребностях самой читающей публики) получила признание во дворцах правителей. К примеру, переводные издания читались на собраниях (*мәджлис*) ханской свиты. По многочисленным свидетельствам нарративных и иных источников, представители династии Конгратов регулярно устраивали религиозные диспуты и литературные собрания, на которых читались и обсуждались, в частности, исторические сочинения, как местных современников, так и авторов других народов и прошедших эпох.¹³ Кстати, заметим, это сочинение переводилось неоднократно разным переводчиками. Например, *Тарихи камил* переводился 11 переводчиками, а *Раузат ал-сафа'* 5 переводчиками.¹⁴ По приблизительным данным, в эпоху Конгратов было переведено 120 сочинений,¹⁵ благодаря чему Хорезм доминировал по количеству переводов ряда источников на тюркский язык. Такого рода «тюркизация» прежних историй важна и в культурологическом аспекте. Она отражает сложность всего процесса становления идеологии при новой династии, попытки связать ее с общеизвестными династийными историями, а также сделать доступными читающей части электората в ханстве.

Как известно, история сложения и возвышения династии Конгратов прошла сложный путь. Хорезм времен смуты (конец XVII и особенно первая половина и середина XVIII в.) в политическом отношении сохранял приверженность к прежним устоям, что выразилось в установлении традиции привлекать подставных ханов чингизидской крови, привозимых из казахских родов.

Одновременно борьба за доминирование в регионе велась между узбекскими племенами Мангытов и Конгратов. Последние, одержав верх над своими давними врагами и подчинив такой институт правления, как *инакство* (т. е. регентство), установили полный контроль в регионе. Самым влиятельным *инаком* из Конгратов был Мухаммад Амин (1175–1205/1762¹⁶–1791), который стал действительным правителем страны, особенно после того, как он подавил туркмен-йомутов, напавших на Хиву.¹⁷ После этого и ряда других предпринятых шагов его фактическую власть признали все родоначальники узбекских и туркменских племен. Однако Мухаммад Амин не решился бросить вызов сложившимся политическим традициям и по-прежнему носил титул *инак*, продолжая призывать и сажать на престол кровных Чингизидов из казахских степей. В источниках подобное правление было удачно названо *ханбази* (игра в ханы).¹⁸ Дело доходило до того, что иногда хана приводили на трон, буквально, на несколько часов.¹⁹ Таким образом, *инаки* меняли «игрушечных ханов» по своему усмотрению в зависимости

¹³ Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. P. XVIII, прим. 127. Эту информацию можно встретить в таких источниках как: Лаффаси, № 12561, 6^{a-6}; Перевод Агахи *Бадаи ал-вакаи* Зайнадина Васифи, рук. ЦВР-3 № 2628, л. 1^{a-2}; Таррах. С. 28.

¹⁴ Более подробно см.: Комилов Н. С. 22. Н. Комилов также отмечает, что большинство поэтов в Хорезме занимались переводческой деятельностью. Там же. С. 11.

¹⁵ Комилов Н. С. 12–13. Эти данные были собраны сотрудником Института востоковедения АН РУз А. Носировым в 1960 г. Вполне естественно, что они нуждаются в обновлении.

¹⁶ В научной литературе указывается 1763 год, но Мунис приводит точную дату, которой соответствует 1762 год. См.: Мунис-Агахи, *перевод*. P. 98.

¹⁷ Тошев. Б. 74; Камйаб. *Таварих ал-хаванин*, л. 84^a.

¹⁸ «Игрой в ханы» ей назвал бухарский историк Абдул-Карим Бухари. См.: Schefer Ch. *Historie de l'Asie Centrale par Mir Abdoul Kerim Boukhary — Afghanistan, Boukhara, Khiva, Khoqand depuis les dernières années du règne de Nadir Chah, 1153, jusqu'en 1233 de l'hègire, 1740–1818 A. D., Traduction française*. Paris, 1876. Т. II. С. 181. Речь идет об обычае, когда из степей на короткий срок призывали потомков Чингиз-хана и в случае появления у такового собственных амбиций, заменяли другими его родичами. Об этом см.: Бартольд, *Сочинения*. Т. III. С. 550.

¹⁹ Этот казахский хан (или, говоря термином русского ориентализма, «киргизский султан») был одним из младших братьев Абул-хайр хана (1717–1748). В пятницу утром, после избрания, этот хан в час пятничной

от политической стратегии или расклада сил в ближайшем и отдаленном окружении. Хотя они фактически не имели никакой власти, однако, сложившаяся традиция получила дальнейшее развитие, особенно у потомков подставных ханов. Видимо, их приязания на престол Хивинского ханства подогревались стратегами Российской империи (для обоснования собственного похода на ханство) и даже находили отражение в тогдашней печати соседней империи.²⁰

Первым конгратским правителем, принявшим титул *хан*, был Элтузар/Илтузар (1219–1221/1804–1806), внук Мухаммад Амина-инака. Для легитимации своей власти *де-юре* (естественно, с точки зрения политических традиций того времени) он использовал много методов: одним из обычных для того времени действий стала женитьба на дочери выходца из саййидской семьи.²¹ Очевидно, тогда и появилась история рода Конгратов, доказывающая их кровную связь с Чингизидами, которая позже была введена в официальную историю Хорезма.²² Пришедшая на историческую сцену новая династия считала себя не только преемницей Чингиз-хана, но и ее апелляцией к титулатуре Хорезмшахов²³ вполне можно рассматривать как попытку еще большего «удревнения» собственной истории с целью искусственного возрождения связей с более древними, чем Чингизиды, династиями.

После взятия города Конграт в июне 1805 года Элтузар обращается еще к одному проверенному методу легитимации²⁴ в историографии. В отличие от своих соседей историки Хивинского ханства предпочитали писать только на среднеазиатском варианте *тюрки* (чагатайский).²⁵ Правда, по наблюдениям Б. М. Бабаджанова, персидский

молитвы упал с лошади, после чего даже его имя стало фиксироваться как Сарык Айгыр хан. См.: Мунис-Агахи, *текст*. Р. 161; Мунис-Агахи, *перевод*. Р. 62.

²⁰ В этом отношении интересны опубликованные письма Султана Мендали Пиралиева, где он обвиняет Конгратов в нарушении древних порядков, говоря, в частности, и о том, что они не имели права на власть, поскольку были из сословия «обычных людей» (в тексте — «черной кости»), т. е. не чингизидов. См.: *Девять Хивинских писем Султана Мендали Пиралиева в редакцию «Русского мира»*. Санкт-Петербург, 1873. С. 10–12. Султан Мендали Пиралиев псевдоним русского востоковеда В. В. Григорьева. Более подробно см.: Ремнев А. В. Султан Мендали Пиралиев: история одной мистификации // *Вестник Кокшетауского университета имени Ш. Ш. Уалиханова*. 2006. № 3 (12). С. 33–37.

²¹ Тошев. Б. 77.

²² Более подробно о формах легитимации Конгратской династии и фальсификации фактов, соединяющих генеалогическую родословную Конгратской династии от мифологического Калджидай-хана к основателю династии Умбай-инака, см.: Yu. Bregel. *Tribal tradition and dynastic history: The early rulers of the Qongrats according to Munis // Asian and African Studies*. 1982. 16/3. P. 382–385, 392–397.

²³ Камйаб. *Таварих ал-хаванин*, л. 84^б; Камйаб, *текст*. С. 27; Мунис-Агахи, *перевод*. Р. 615 прим. 671–672.

²⁴ См.: Мунис-Агахи, *текст*. Р. 7, 13.; Мунис-Агахи, *перевод*. Р. xxvi, 216–217 с примечаниями. Пока неизвестно, было ли завоевание города Конграт символическим знаком для написания официальной историографии династии Конгратов.

²⁵ Авторы переводов в своих предисловиях (*дибача*) именовали этот язык как тюрки. Термин чагатайский тюрки употреблялся хивинскими авторами во многих случаях, когда речь шла о переводах с османского на среднеазиатский тюрки. Термин тюрки относился к книжно-письменному языку, продолжившему традиции чагатайского языка. Этот термин используется с географическими уточнениями: среднеазиатский тюрки, золотоордынский тюрки, поволжский тюрки и т. д. Среднеазиатский тюрки представляет собой позднюю разновидность чагатайского языка и имеет два периода развития: 1) XVII – конец XVIII вв; 2) конец XVIII – начало XX в. Например, Мухаммад Риза Агахи в своем сборнике *Ta'viz al-'aшикин* (Талисман влюбленных) использовал термин чагатайский тюрки только когда речь шла о переводе *Дала'ил ал-хайрат шархи* с османского тюрки на среднеазиатский. А во всех остальных случаях он употребляет лингвоним тюрки, когда речь идет о переводах с арабского и персидского языков. Агахи. *Ta'viz al-'aшикин*. Рук. ЦВР-1, № 7443, л. 9^{а-б} (فقيرينك ترك تیلی بيله ترجمه قیلغان کتاب لاری). Также Мухаммад Йусуф Байани в предисловии своего перевода пишет, что перевел с османского на чагатайский *Сахаиф ал-ахбар* Мавлана Ахмад Дарвиша. Рук. ЦВР-1, № 6785, л. 1^б–2^а. В качестве эпонима термин чагатайский проник в местную тюркскую антропонимию и топонимию. Наряду с тем он также проник в западноевропейскую и отечественную терминологию. Чагатайский язык можно считать средневековым среднеазиатским тюркским литературным языком Тимуридского государства. Более подробно см.:

язык (однако под сильным влиянием в синтаксисе тюркского) часто использовался в эпиграфике Хорезма.²⁶ Такие же примеры интерполяции персидских стихов в исторические и иные тексты авторов Хорезма мы можем отметить как на примере издаваемого источника, так и в других сочинениях.

Официальная историография последней династии Хорезма приобрела для себя сочинителя в лице придворного чиновника Шир Мухаммада мираба под псевдонимом Мунис (Му'нис; 1192–1244/1778–1829).²⁷ Перед ним была поставлена главная цель: представить династию Конгратов как наследников легитимной власти, которую он в своеобразной форме успешно выполнил.²⁸ В результате был создан идеологический и культурологический фундамент историко-династийной генеалогии Конгратов. Как отмечает, Мухаммад Йусуф Байани (1858–1923), в написанной по приказу Элтузархана истории хивинских ханов, Мунис-мираб употреблял различные обороты, метафоры и аллегории с таким изяществом и красноречием, что читающего охватывало изумление. Далее он выражает сожаление, что Мухаммад Рахим-хан поручил Мунису переводить *Раузат ал-сафа* Мирх^анда, и тем самым не дал ему возможность закончить свой собственный труд.²⁹ Продолжение генеалогии этой династии было написано в формате хронологии учеником и племянником Муниса Мухаммадом Ризой (1224–1291/1809–1874), который подписывал свои произведения псевдонимом Агахи.³⁰ Интересен тот факт, что в период с 1840 по 1846 гг. он закончил три сочинения по истории первых правителей из династии Конгратов: *Фирдаус ал-икбал*, *Рийаз ал-даула* и *Зубдат ал-таварих*, каждое из которых он писал примерно около двух-трех лет. Это говорит о том, что у Агахи было достаточно материала и источников и он умело воспользовался этими данными.

Содержание сочинений говорит о том, что Конгратские ханы заказывали и видели свою историю как помпезное описание собственных завоевательных походов против кочевых и полукочевых соседних народов. Частые официальные визиты в Хорезм посольств других стран в хронологиях упоминались кратко, те же исторические события западноевропейскими дипломатами описывались более подробно.

Примерно в это же время на другом континенте мира началась «Большая игра» двух империй.³¹ Среднеазиатские ханства, которые были вовлечены в свои локальные междоусобные состязания, не были в курсе политических ходов «Большой игры». Одновременно этот век характеризовался для Конгратов как череда подъемов и спадов.

Благова Г. Ф. Чагатайский язык. Древние и старые письменные языки // *Языки мира: тюркские языки*. Москва. 1996; Бишкек Издательский дом; 1997. С. 148–159.

²⁶ Бабаджанов Б. М. *Архитектурная эпиграфика Хивы: культура, прокламации, идеология*. <http://eeinglikeanarchive.wordpress.com/material/>

²⁷ Более подробно о формах легитимации Конгратской династии и фальсификации фактов о соединении в генеалогии Конгратской династии через мифологического Калджидай хана к основателю династии Умбаи Инака см.: Yu. Bregel, Tribal tradition and dynastic history: The early rulers of the Qongrats according to Munis, // *Asian and African Studies*, 16/3, 1982. P. 382–385, 392–397. См. также: Мунис-Агахи, перевод. P. 543 прим. 1; Основное сочинение с родословной хронологией новой династии была названа *Фирдаус ал-икбал*. Критический текст и перевод этого текста опубликован Ю. Брегелем.

²⁸ Он не смог закончить свою работу, которую впоследствии дописал его племянник Мухаммад Риза Агахи. Сам Агахи в *дибаче* своего дивана не приводит *Фирдаус ал-икбал* в списке своих исторических произведений. Скорее всего, он не упомянул это произведение из-за уважения к памяти своего дяди и учителя Муниса.

²⁹ Брегель, *Сочинение*. С. 128 со ссылками на работу Байани.

³⁰ Более подробно о становлении Агахи главным придворным историком см. в разделе «Автор».

³¹ Этот термин использовался для определения геополитических интересов Британской и Российской империи в установлении влияния в Центральной Азии (1813–1907). У него есть и другие названия: англ. The Great Game, рус. Турниры теней. Более подробно о мотивации и политических играх двух империй в первой половине XIX в.: Alexander Morrison. Twin Imperial Disasters. The invasions of Khiva and Afghanistan in the Russian and British official mind, 1839–1842 // *Modern Asian Studies* / Volume 48 / Issue 01 / January 2014. P. 259–262.

Если в первой половине XIX в. в военно-политической жизни ханства имело место завоевание дельты Амударьи для подчинения соседних народов и орошения новых земель,³² то во второй половине этого же века все усилия были направлены на удержание и избежание потери этих земель. Как сказано, в этот период культурный аспект легитимации новой династии выражался в меняющемся облике столичного города Хива, в составлении новых литературных произведений, переводческой деятельности на *тюрки*, а также в закладке основ новой историографии, а ханство вступило в полосу политического и экономического упадка.³³ С угасанием амбиций ханства и уменьшением военных трофеев стиль историографических описаний стал терять витиеватость и высокопарность. Со времен правления Саййид Мухаммад-хана (1272–1281/1856–1864) историография заговорила более простым языком. По приказу Асфандийар-хана (1328–1336/1910–1918) Мухаммад Йусуф Байани упростил язык хорезмской историографии, заложенный Мунисом и Агахи. В этом отношении примечательна формула, в которой он изложил свои мотивы в составлении истории Конгратов в своем главном сочинении *Шаджарайи х^аразмшахи* (Родословная хорезмшахов). Он пишет: «[Исфандияр-хан приказал:] Занеси на страницы истории кратко и сжато все события и обстоятельства жизни наших великих и благородных предков вплоть до наших дней, воздерживаясь от [пышных] метафор и аллегорий, и обыкновением слогом, свободным от стилистических ухищрений, с тем, чтобы простые тюрки, как только услышат [эту историю], понимали [ее] без сомнений».³⁴

Возвращаясь к более ранней историографической традиции периода Конгратов, заметим, что никто из историков Хивинского ханства не писал в стиле классической персидской историографии, как это сумели сделать Мунис и Агахи. Эти усилия, я полагаю, были призваны повысить культурную роль и значение ханства, как это было в соседнем Бухарском ханстве, которое издавна считалась культурным центром Средней Азии. Как заметил В. В. Бартольд (1869–1930), в XIX веке в Хивинском ханстве «делалось больше для подъема культуры, чем в Бухаре».³⁵ Добавим, что это культурное наследие можно считать достоянием всей Средней Азии. И это касается не только историографии, архитектуры. Венгерский ученый А. Вамбери писал «...к музыке и народной тюркской поэзии, к которым среднеазиатский кочевник питает страсть более пылкую, чем представитель любой образованной нации, здесь (в Хивинском ханстве — Х. Н.) сильнее, чем в Коканде, Бухаре и Кашгаре».³⁶

Одновременно мы видим «состояния легитимаций» среди именитых правителей трех ханств, обретавших чаще вид соперничества за «старшинство» среди династии региона. Как заметил Б. М. Бабаджанов, соревнование за доминанту обретало забавные формы обмена стихами, иногда в виде эпиграмм. Например, в очень своеобразной форме эти амбиции и притязания на доминанту выразил Мухаммад Рахим I, выгравировав на своей печати следующий бейт:

محمد رحيم الديده تابه جاى
عمر تابع اولمس مو حيدر مطيع

³² Более подробно см.: Shioya Akifumi. Irrigation Policy of the Khanate of Khiva regarding the Lawzan Canal, 1830–1873 // *Area Studies Tsukuba* 32, 2011. P. 115–136. В статье автор также приводит краткий обзор военных экспедиций Хивинских ханов в первой половине XIX века. Там же. P. 122–124.

³³ Мунис-Агахи, *текст*. P. 2–5; Мунис-Агахи, *перевод*. P. xii–xx, Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. P. IV–VI.

³⁴ Хан распорядился также, чтобы Байани опускал рассказы, которым не подобает быть занесенным в историю. Брегель. *Сочинение*. С. 128; Байани, л. 3^а–3^б.

³⁵ Бартольд В. В. *Сочинения*. Т. III. С. 552; Мунис-Агахи, *перевод*. P. x, xii, прим. 16.

³⁶ Вамбери А. *Путешествие по Средней Азии*. Москва, 2003. С. 255.

Если нашел место Мухаммад перед Милостивым,
Не должен ли подчиниться [ему] ‘Умар и смириться [пред ним] Хайдар?³⁷

Пользуясь обычными аллегориями, основанными на традиции двойного смысла фраз и слов (*ийхам* / ايهام), составитель двустишия обыгрывает значения своего имени и имен своих соперников — правителей соседних ханств. Основной смысл двустишия основан на созвучие имен трех ханов с именами Пророка Мухаммада (намек на самого Мухаммад Рахима I) и двух его халифов ‘Умара Хаттаба (намек на правителя Коканда ‘Умар-хана) и ‘Али б. Абу Талиба, носившего прозвище «Хайдар/Лев» (намек на бухарского правителя Амира Хайдара). Ясно, что в таком соревновании статусов своих правителей в сравнении с владельцами соседних ханств участвовали и придворные историки и поэты, в том числе и Агахи.

АВТОР

На сегодняшний день можно сказать, что жизнь и творчество историографа Мухаммада Риза Агахи были более или менее изучены, а его биография реконструирована, иногда в деталях.³⁸ Опубликованы извлечения из его произведений с переложением в кириллицу (шесть томов), составлен каталог его полных работ.³⁹ Наиболее основательные исследования биографии нашего автора сделаны Ю. Брегелем, К. Мунировым и Н. Ташевым. Первый из них собрал и привел наиболее обширную информацию о жизни и творчестве Агахи.⁴⁰ К. Муниров изучал творческое наследие Агахи-историка; им издана монография по историографии Хивинского ханства. К сожалению, исследователь был крайне скуп на оригинальные суждения. Н. Ташев — издатель *Джами‘ ал-вақи‘ати султани* — существенно дополнил биографию, уделив особое внимание толкованию должности *мираб*, которую Агахи занимал при дворе.⁴¹ Он подкрепил свои реконструкции большим количеством выдержек из рукописей с описанием исторических событий.

Ниже, приводя данные последних исследований, мы постарались осветить малоизвестные или, как мы полагаем, искаженные стороны биографии как Агахи, так и его дяди Муниса. В контексте наших задач мы постарались решить генеалогические проблемы и противоречия, на которые не обращали внимания предыдущие исследователи, особенно в тех случаях, когда отдельные эпизоды биографии помогают полнее понять и истолковать издаваемый нами источник.

Итак, Мухаммад Риза б. Эр Нийаз-бек, занимавший в ханстве официальную должность *мираба*, был более известен как поэт, переводчик и историограф, творивший под псевдонимом Агахи. Согласно восточной письменной традиции, поэт обычно приводил автобиографию в *дибаче* своего сборника стихов. Не является исключением и *диван* Мухаммада Риза Агахи *Та‘виз ал-‘ашикин* («Амулет влюбленных»),⁴² который был составлен во время правления Саййид Мухаммад-хана, по приказу его ученика, наследника трона Мухаммад Рахима II Фируза (1864–1910). Этот *диван* содержит отредактированный вариант 810 персидских и тюркских стихотворений, то есть 18000 полустиший Агахи, написанных до 1288/1872–1873 г.⁴³ Однако биографические сведения не

³⁷ Таджир. *Гараиб-и синах*. Рук. ЦВР-1, № 5408, л. 7^б; См. также: Бабаджанов, *Кокандское ханство*. С. 356–357.

³⁸ Извлечения из его произведений были опубликованы в 6 томах: Огахий, *Асарлар*.

³⁹ См.: *ОАТ (каталог)*.

⁴⁰ Мунис-Агахи, *текст*, 1988; Мунис-Агахи, *перевод*, 1999.

⁴¹ Agahi, *Jami al-waqi'ati sultani*, 2012.

⁴² Агахи, *Диван*, л. 8^{а-б}.

⁴³ Более подробно: *ОАТ*, сс. 74–124. Научно-критический текст дивана подготовлен Ф. Ганиходжаевым. См: докт. дисс.: *Огахийнинг «Та‘виз ул-ошиқин» девони ва унинг илмий-танқидий матни*. Тошкент, 1998; Также: Холиева Г. *Огахий мусамматлари*. Автореф. Дис. к. ф. н. Ташкент, 2000. С. 8. В работе приведено 10 списков дивана. Последний десятый список хранится в Хорезме.

исчерпываются только его диваном. Интересные факты из жизни Агахи встречаются в его переводах и исторических трудах.

Точную дату рождения Агахи сообщает Мунис: он родился в субботу 10 зу'л-ка'да 1224/16 декабря 1809 года.⁴⁴ Его отец, Эр Нийаз-бек, был родственником Шир Мухаммада Муниса. Сам Мунис называет Эр Нийаз-бека младшим братом (*ини*).⁴⁵ Однако слово *ини* в Хорезме не всегда означало «младший брат».⁴⁶

Есть две версии родственных связей Муниса и Агахи. По Дж. Шарипову и Ф. Ганиходжаеву, Мунис был дядей Агахи со стороны матери (*тагаси*),⁴⁷ другие ученые, в числе которых К. Муниров, Н. Ташев, считают, что Мунис и Эр Нийаз-бек, скорее всего, были родными братьями,⁴⁸ М. Йулдашев называет их двоюродными братьями.⁴⁹

В родном кишлаке Агахи — Кыйат — живет его родственник Тахир Худайназаров, который утверждает, что Мунис был ему дядей со стороны матери.⁵⁰ Автор *Тазкира-йи шу'ара'* Хасан Мурад Лаффаси (1880–1949), называет Агахи двоюродным братом (*'амаки-зада*) Муниса.⁵¹ Исходя из вышеизложенного, можно констатировать, что Мунис приходился родственником Агахи по двум линиям: со стороны отца двоюродным дядей (*'амаки-зада*), со стороны матери дядей (*тага*, хоразм. диал. *дайы*). К сожалению, пока в доступной литературе мне не удалось обнаружить имя отца Эр Нийаз-бека. Оно могло бы разрешить все разногласия относительно степени родства двух известных деятелей прошлого.⁵²

Есть большая вероятность, что отец Агахи не занимал должность во дворе, так как его имя не встречается в историографии ханства. Эр Нийаз-бек умер в молодом возрасте, впоследствии Агахи воспитывался под попечением своего дяди Муниса.⁵³ Общие

⁴⁴ Мунис-Агахи, *текст*. P. 645–646. В синхронистических таблицах 10 зу'л-ка'да 1224 года хиджры приходится на 17 декабря, на воскресенье, однако, у Муниса это суббота. Об «отставании» хорезмского календаря на один день в свое время писал В. В. Бартольд. Если это так и Агахи родился в субботу, то этот день попадает на 9 зу'л-ка'да: См. Мунис-Агахи, *текст*, с. 8, прим. 51. В критическом тексте Ю. Брегель, следуя примечанию В. В. Бартольда, в качестве дня рождения Агахи приводит дату 17 декабря. Но в издании перевода текста он дает дату 16 декабря, следуя астрономическому календарю, который был использован хивинскими историками. См.: Мунис-Агахи, *перевод*. P. xxxix–xliv (там же ссылка на работу В. В. Бартольда).

⁴⁵ Мунис-Агахи, *текст*. P. 593, 645; Мунис-Агахи, *перевод*. P. 271, 297.

⁴⁶ Agahi, *Jami al-vaqi'at-i sultani*. C. iv, ссылка 18; P. VII.

⁴⁷ Шарипов. Б. 107; *ОАТ*. С. 7, 76.

⁴⁸ Муниров, *Хоразмда тарихнавислик*. С. 14; Agahi, *Jami al-vaqi'at-i sultani*, ссылка 18, С. iv.

⁴⁹ Йулдашев, с. 267, прим. 5. Этот автор ссылается на издание Байани: Баёний. *Хоразм тарихи*, с. 160. При сверке рукописей ЦВР-1, Байани *Хоразм тарихи* (№ 7421) и *Шаджара-йи х'аразмшахи* (№ 9596) я не нашла информацию, которую приводит М. Й. Йулдашев.

⁵⁰ Тахир Худайназаров 1941 года рождения, житель кишлака Кыйат, Хорезмская область. По устным данным Т. Худайназарова, Эр Нийаз-бек и 'Аваз Мираб были родными братьями, их отцом был Джийан бий мираб. Сын 'Аваз Мираба — Мунис был дядей Агахи со стороны матери (тагасы, хор. диал. дайысы). Сам Т. Худайназаров утверждает, что представляет 5 поколение после Агахи. Его мать Рахима (1905–1989) была дочерью Машариб мираба (1867–1954) [Замечания: Эти данные показывают, что Т. Худайназаров, является только третьим поколением после Агахи; также кажется странным, обнаружить брата Агахи (ум. 1874) жившего до 1954 года!], который приходился братом Агахи (записано 24 апреля 2015 года автором). Шаджара в дом-музее Агахи в Кыйате (генеалогия составлена по устным данным) во многом противоречит датам, которые встречаются в рукописях. Ценную поддержку в сборе материалов автором во время его поездки в Хорезм оказали заведующий историческим отделом фонда Ичан-Кала к. и. н. Камилджан Худайберганов и младший научный сотрудник Зайнаб Абдуллаева.

⁵¹ Лаффаси, рукописи ЦВР-1, № 12561, л. 12^б; № 9494, л. 4^а. В другом списке этого сочинения Мунис указывается как дядя Агахи ('амаки), № 11499, л. 2^а.

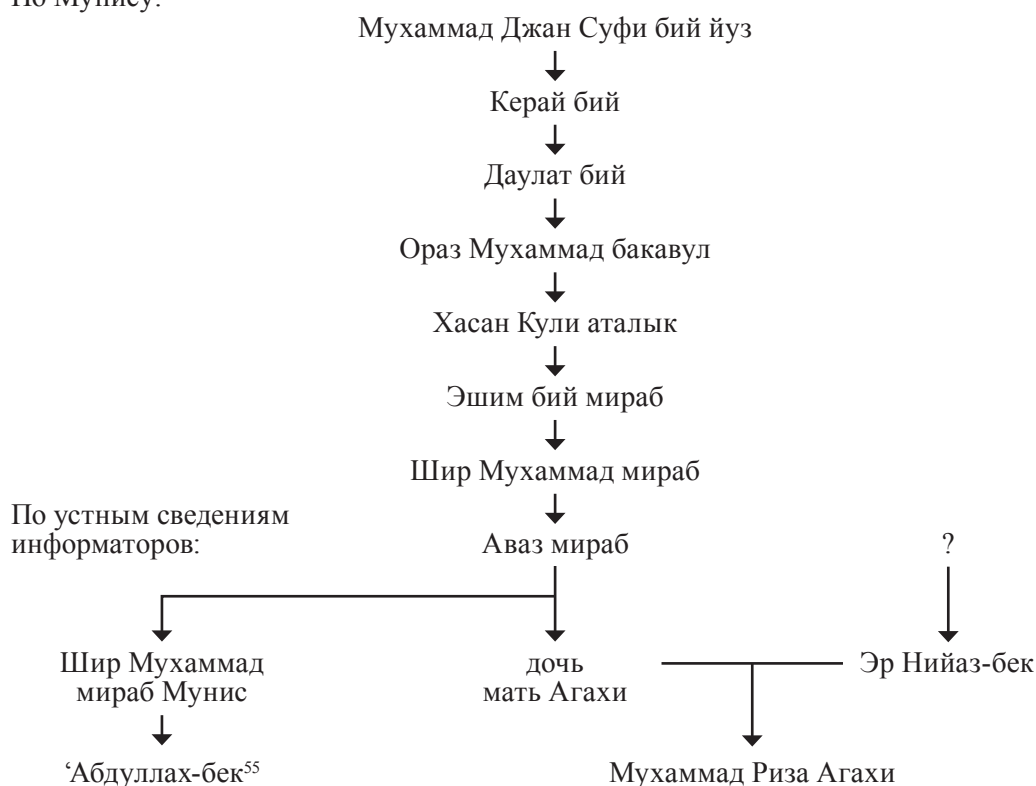
⁵² Юрий Брегель почему-то делает Эр Нийаз-бека сыном Эшим-бий мираба (см. именные указатели к тексту и переводу *Фирдаус ал-икбал*). Если это так, Мунис бы не смог называть Эр Нийаз-бека младшим братом (ини), так как Эшим-бий мираб умер в 1727/28–1735 годах, а Мунис родился в 1778 году! Естественно, год рождения Эр Нийаз-бека должен быть после этой даты.

⁵³ Р. Маджиди, не называя свои источники, утверждает, что Агахи осиротел в возрасте трех лет. Нельзя исключить вероятность, того, что он опирался на устную информацию. См.: Мажидий Р. *Огаҳий лирикаси*. Тошкент, 1963. С. 8. Эта же книга была переиздана под названием *Истеъдод ва бурч*. Тошкент, 1974.

предки Муниса и Агахи упоминаются в *Фирдаус ал-икбал* в связи со смертью ‘Аваз мираба (18 раби‘ II 1215/ 7 сентября 1800).⁵⁴

Таким образом, опираясь на автобиографические данные и сведения информаторов, можно предложить следующего генеалогии Агахи. Итак, восстановленная нами генеалогическая линия выглядит следующим образом:

По Мунису:

Как видно из генеалогии, предки Муниса и Агахи были из узбекского племени йуз,⁵⁶ которые из поколения в поколение занимали должность *мираба* при дворе. В научных кругах до недавних времен бытовало мнение, что *мирабы* были ответственны за ирригационные работы в ханстве. Но, как установил Н. Ташев, в хивинских хронологиях *мирабы* упоминаются во многих случаях, когда речь идет о военных делах и походах.⁵⁷

Нам важнее то обстоятельство, что имена Муниса и Агахи в культурной жизни ханства встречаются чаще, нежели в военных походах. Конгратские ханы больше привлекали их к историографии, как обладателей «бойкого пера», мастеров переводов. Сам

⁵⁴ Мунис-Агахи, *текст*. Р. 354; Мунис-Агахи, *перевод*. Р. 166.

⁵⁵ Более подробно, см.: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. P. VIII, ссылка 33.

⁵⁶ В историографии Хивинского ханства это племя встречается очень редко. См. Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. iv.

⁵⁷ Более подробно о функциях должности мираба см.: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. viii–x. Там же ссылки на другие работы о мирабстве в Хивинском ханстве.

Агахи пишет, что он серьезно увлекался поэзией, и ему было больше по душе писать, находиться среди ученых и поэтов, нежели быть вовлеченным в военные дела.⁵⁸

В творчестве Муниса и Агахи можно найти общие черты — они были подражателями Алишера Наваи (1441–1501). Упомянутый автор Лаффаси сообщает, что Мунис организовывал собрания ученых. В *Та'виз ал-'ашикин* Агахи пишет, что при каждой возможности и он старался принимать участие в подобного рода собраниях ученых. В своих трудах Агахи позиционировал себя в качестве поэта, затем как переводчика и лишь в последнюю очередь как историка. Сам автор пишет, что он учился в медресе, но в каком именно, мы точно не знаем.⁵⁹

Для 20-летнего Агахи настоящим испытанием судьбы стала потеря учителя, дяди и патрона — Муниса, скончавшегося от холеры в 1829 году. Автор *Тазкира-йи шу'ара'* Хасан Мурад Лаффаси сообщает, что тело погибшего в очередном походе на Хорасан Муниса по приказу Аллах Кули-хана (1240–1258/ 1825–1842) было привезено в Хиву. Лаффаси подчеркивает, что Аллах Кули-хан был сильно огорчен неожиданной смертью Муниса, которого он, по-видимому, ценил особо.⁶⁰ По традиции придворная должность переходила из поколения в поколение по мужской линии. Видимо поэтому в том же году Агахи был назначен на должность мираба.⁶¹

В связи с тем, что в издаваемом источнике (как и во всех хорезмских хрониках) приведены своеобразные описания военных кампаний, интересно было бы реконструировать личное участие авторов в этих походах. Так, если проследить непосредственное участие в военных походах Муниса и Агахи по официальным хронологиям, то можно убедиться, что последний был вовлечен в незначительные по масштабу военные стычки. Самый большой отряд под командованием Муниса состоял из 30 человек.⁶² У Агахи тоже были нукеры, но их число явно было намного меньше, чем у Муниса.⁶³ В *Зубдат ал-таварих* Агахи вспоминает, как во время боя не смог с ходу отрубить голову убежавшему врагу; вместо него это сделал воин-туркмен и увез «добычу», за которую был вознагражден Мухаммад Амин-инаком.⁶⁴ После этого случая Рахим Кули-хан отклонил просьбу Агахи разрешить принять ему участие в набеге на подвластный Бухаре Каракуль, сказав, что он лучше поможет молитвами.⁶⁵ Автор не скрывает легкой досады, но всякий раз сопровождает такие конфузы высокопарными стихами или рассуждениями в эсхатологическом смысле, как бы компенсируя свой недостаток в одном деле явной демонстрацией мастерства в другом.

Похоже, такие неудачи стали причиной того, что Агахи не покидал Хивинское ханство и не участвовал в походах, лишь иногда присоединяясь к незначительным отрядам с локальными миссиями, да и то в первые годы своей службы. Но будучи историографом, Агахи в своих трудах всегда упоминал официальную должность, впрочем,

⁵⁸ Агахи, *Диван*, л. 3^а. Мухаммад Ризо Огахий. *Таъвизул оишиқин* / Нашрга тайёрловчи Ш. Шарафиддинов; масъул мухаррир Р. Маждий. Тошкент, 1960. С. 30. Огахий, *Асарлар*, I. С. 37.

⁵⁹ Агахи, *Диван*, л. 3^а. По устным данным внучки Бабаджана тарраха — Хадима (1878–1971) Анбар Атамуратовой (род. 1938 г.), это могло быть медресе Араб-хана (1616) в Хиве. Бабаджан Таррах был писарем при Ферузе. Но можно предположить, он мог учиться в медресе Инакия, расположенного поблизости от медресе Араб-хана.

⁶⁰ Лаффаси, № 12561, 8^б.

⁶¹ У Муниса не было сына, и его племянник Агахи был единственным претендентом на этот пост. См.: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. v, сноска 33.

⁶² Мунис-Агахи, *текст*. Р. 7, прим. 40; Мунис-Агахи, *перевод*. Р. XIX, прим. 53.

⁶³ В одном из архивных документов Центрального Государственного архива Узбекистана встречается такая фраза: محمد رضا ميرابنينك نوكرى عوز(ض) بن آتا نظرنى اولكان تيوه سى اوچون (331) [23 ob.] ЦГА РУз, фонд Хивинских ханов, I-125/2/406. Данная информация была предоставлена к. и. н., У. Султановым, которому я весьма признательна.

⁶⁴ Агахи, *Зубдат*, л. 85^б–86^а. По информации А. Вамбери, ханы награждали своих воинов четырьмя типами халатов: простой одеждой — за четыре головы врагов, самой красивой — за сорок голов. А. Вамбери. *Путешествие по Средней Азии*. Москва, 2003. С. 107–109.

⁶⁵ Агахи, *Зубдат*. л. 136^б–137^а.

как и его современники. Он подражал Мунису и в поэзии, и в переводах, и в написании исторических сочинений.

Агахи не скрывает и других своих — более крупных неудач и болезней. Первая отставка Агахи приходится на 19 мухаррама 1268/14 ноября 1851 года. Как было отмечено выше, Агахи неохотно исполнял должности *мираба* и к тому же страдал подагрой (*бад*). Из-за болезни он не мог выполнять свои обязанности *мираба* и сопровождать хана в походах.⁶⁶ По просьбе Агахи, Мухаммад Амин-хан отпускает его со службы; вместо него назначен ближайший родственник Агахи (*амаки-зада*) Мухаммад Карим-бек.⁶⁷ Спустя 4 года Мухаммад Карим-бек вместе с 'Абдаллах-ханом (1271/1855) погибают в бою против мятежных йомутов. Преемник 'Абдаллах-хана Кутлук Мурад-хан (1271–1272/1855–1856), несмотря на болезнь поэта, вновь назначает его *мирабом*.⁶⁸

Все исследователи творчества и биографии Агахи считали, что однажды уволившись, он больше не возвращался к должности *мираба*. Однако Н. Ташев приводит пять аргументов, утверждая, что Агахи до конца своей жизни оставался на этой должности.⁶⁹ К ним можно добавить и слова упомянутого А. Вамбери, который посетил Хивинское ханство в 1863 году и упомянул Агахи, назвав его «Мираб». ⁷⁰ Не менее весомый факт содержится в архивах А. Л. Куна. Он пишет, что один из действующих *мирабов* был «ханским историографом». ⁷¹ Очевидно, что речь могла идти об Агахи. Также Агахи в *дибаче* своего дивана описывает свое положение при дворе как *садрнишин*, ⁷² что может быть истолковано как «глава поэтов при дворе». ⁷³ Н. Ташев, ссылаясь на рукописи, заключает, что *мирабы* ⁷⁴ не ведали ирригационными делами, а участвовали в завоевательных походах, что в ханстве ценилось, прежде всего, так же как и военные способности человека.

Добавим к этому, что в случае с Агахи налицо его неоднозначное отношение к своим придворным должностям и предпочтение собственным творческим заслугам, за неимением военных. Должность же оставалась средством заработка. Как минимум, начиная со времен Мухаммад Амин-хана до конца своей жизни, он занимался переводческой деятельностью, находясь на должности и получая жалованье *мираба*. ⁷⁵ Стихи Агахи получи-

⁶⁶ Долимов. С. 107.

⁶⁷ Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. 152.

⁶⁸ Агахи пишет, что его повторное назначения было 2 раби' I 1272/11 ноября 1855 года, см.: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. 226.

⁶⁹ Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. xi–xii.

⁷⁰ Назирова Х. Вамбери Огахий билан учрашганми? // *Хоразм Маъмур академияси ахборотномаси*, № 3, Урганч, 2012. Б. 20-23.

⁷¹ Кун А. Л. Администрация Хивинского ханства и главнейшие города ханства. *Институт восточных рукописей при Российской Академии наук, архив востоковедов*, ИВР-33/1/10/8об. Эту информацию мне предоставил докторант Института истории Академии наук Узбекистана К. Якубов, которому я очень благодарна.

⁷² Обладатель этой должности в Бухаре отвечал за проверку вакуфных документов мечетей. Была ли подобная должность в Хивинском ханстве, и какие на нее возлагались обязанности, неизвестно.

⁷³ Эта информация встречается в *дибаче* его *дивана*. С. Далимов воспринимает эту информацию как должность Агахи, см. Долимов. С. 100. Также в справочном листке рукописи *дивана* Агахи фонда РНБ приклеена «Кауфманская накладная» под № Т. Н. С. 18. В ней информация толкуется в том смысле, что Агахи, якобы, занимал высокую должность: «бывший кади верховной власти» (!). На самом деле, Агахи использовал два разных глагола: «مرتبة متعالی سیغه منسوب دورمن» («میراب لیغ منصب عالی سیغه منصوب و صدرنیشین لیک مرتبة متعالی سیغه منسوب دورمن»), какую фразу мы переводим так: «Я был назначен на высокую должность *мираба* и был в степени *садрнишина*». Агахи, *Диван*, л. 3^а.

⁷⁴ Вообще слово *мир* или *амир* использовалось больше для обозначения военной должности.

⁷⁵ В архивных документах ЦГА РУз встречаются данные о жалованиях *мирабов* в Хивинском ханстве. Интересно отметить, что Агахи с 1848 по 1850 и в 1858 гг. получал 40 тилла, что было вдвое меньше жалования Тагай *мираба*, Кара Бахадир *мираба*, Мухаммад-Карим *мираба*, Султан *мираба* в 100 тилла. Но в то же время Шерали *мираб* получал 20 тилла, см.: Ф-125, оп 2, д 523, 1^б, 2^а; Ф-125, оп 2, д 524, 1^б, 2^а; Ф-125, оп 2, д 539, 1^б, 2^а, 3^а.

ли признание еще при его жизни. Сам Мухаммад Рахим-Хан II считал его своим учителем в области поэзии. Среди учеников Агахи были Мухаммад Йа'куб Х'аджа б. Ибрахим Х'аджа Халис (ум. 1287/1870) и Пахлаван Нийаз мирзабаши б. Дамулла 'Абдаллах ахунд Камил Хорезми (ум. 1316/1898). Собственный взгляд на литературное творчество, ценность поэтического дара Агахи излагает в одном из своих стихотворений, как бы адресуя свои слова сословию духовенства, считавшего литературный труд легкомысленным занятием.

و بعضی معاندلار رسول علیه السلامنى كيم قرآننى خلايق غه يتكورميش ايردى شعرا زميره سيدين حساب قيلماغاى لار بصيرت اهليغه معلوم بولسون كيم بو سوز شعرنينك مقامى رفعتى غه دليل قاطع و شاعرنينك مرتبه سى مناعتى غه حجت ساطع دور بو جهت دين اكثر مشايخ و اوليا و اتقيا و خلفا شعر آيتورغه اشتغال كوركوزوب دورلار بلكه حضرت رسالت پناه دين داغى نيچه حديث بى قصد نظم بيله واقع بولوبدور آنداق كيم من اكرم عالماً فقد اكرمنى و حق تعالى كلاميدا هم كوب جاى دا وقوع تاييب دور آنداق كيم والعاديات ضبحاً فالموريات قدحاً بس شعر بير نعمت عظمادور كيم تنكرى تعالى آنى هر كيشى كا عطا قيلماميش دور و آنى آيتماق هنرى هر كيم نينك قوليدىن كيلماميش دور و شعر شاعرنينك عزت و دولت نعمتين حاصل قيلماغه سبب بلكه ايكي دنيا منزلتى سعادتىغه واصل بولماقايغه باعث دور اللهم ارزقنا من نعمته العظما تمت.⁷⁶

«Некоторые упрямы не относят к категории поэтов Пророка (мир Ему), который довел Коран до людей. Пусть разумные узнают, что эти слова являются ярким доказательством того, что поэзия занимает (высокое) положение и (высшую) степень. Также они свидетельствуют о (высокой) позиции и недостижимости поэта. Поэтому, не только (все) шейхи, святые, благочестивые и халифы интересовались поэзией, но и многие хадисы Благословенного Посланника высказаны в рифмованной форме. Например: «ман акрама 'āлиман фа-кад акрамани» (Кто возвеличил ученого, тот возвеличил меня). (Такое) встречается и в словах Всевышнего (Аллаха). Например: «ва-л-āдийāti дабхан фа-л-мурийāti кадхан» (Коран: 100: 1–2).⁷⁷ Итак, поэзия — самый великий дар, которым Всевышний наделяет не каждого, и сочинять не каждый умеет. Для поэта поэзия является не только средством достижения славы и обогащения, но и причиной обретения счастья двух миров. Аллах наделял нас своими высшими дарами. Конец⁷⁸».

Нечто подобное услышал в Хиве и Вамбери. При встрече с ним Агахи упомянул, что с величайшим терпением переводил на узбекско-тюркское наречие большой исторический труд Мирх'анда, чтобы сделать его более доступным для своего сына, владевшего, впрочем, и персидским языком. По признанию Агахи, работа продолжалась 20 лет, однако он стеснялся говорить о ней, потому что занятие другими науками, кроме религиозных, считалось легкомысленным.⁷⁹ В конце *дибача* дивана Агахи приводит список своих переводов на тюрки (узбекский), а также названия 5 исторических

⁷⁶ Агахи, *Диван*, л. 9^a

⁷⁷ (1) Клянусь мчащимися, задыхаясь, (2) и выбивающими искры / *Коран*, сура «العاديات» (Мчщиесея), перевод И. Ю. Крачковского, Москва, 1986.

⁷⁸ Я благодарна главному библиотекарю RIFIAS Университета Блумингтона А. Хабибуллаеву за корректуру перевода.

⁷⁹ Вамбери А. *Путешествие по Средней Азии*. Москва, 2003. С. 255.

сочинений. Он перевел с персидского 18 и одно сочинение с османского тюрки.⁸⁰ Как можно заметить, Агахи начал свою деятельность при дворе с переводов исторических сочинений.⁸¹ Установлено, что Конгратские ханы заказывали ему прозаические переводы.⁸² Можно добавить, что Агахи был самым плодотворным переводчиком не только в Хивинском ханстве, но во всей Средней Азии.

Изучая развитие творческого пути Агахи-историографа, было бы интересно проанализировать *дибача* его исторических сочинений. Так, в *Фирдаус ал-икбал* и *Гулишан-и даулат* он подчеркивает, что приходится племянником и учеником Мунису.⁸³ Можно допустить, что это стремление подчеркнуть родство с первым придворным историографом ханства. Подобное желание легко объяснимо. Завершение *Фирдаус ал-икбал* стало первым литературным опытом Агахи. Позже в небольших предисловиях своих сочинений *Рийаз ал-даула*, *Зубдат ал-таварих* и *Джами' ал-вақи'ат-и султани* он уже не упоминает, что является племянником или учеником Муниса, а просто пишет свое имя.⁸⁴

Между тем, позже, когда состоявшийся историограф Агахи, перу которого уже принадлежали четыре исторических труда, вновь вспоминает свое родство с Мунисом в предисловии своего очередного сочинения *Гулишан-и даулат*, как бы подчеркивая свою преемственность с основателем конгратской историографической традиции. В чем тут дело? Нам кажется, ответ нужно искать в изменившейся обстановке в историографии тогдашнего Хорезма. Напомним, что во время прихода к власти Саййид Мухаммад-хана (1272–1281/1856–1864), видимо, изменились вкусы, как правителя, так и придворной элиты, которые перестали воспринимать помпезно изложенные истории. В этом смысле важно вспомнить такой эпизод. Ученик Агахи Мухаммад-Йа'куб-х^ааджа диван передает приказ Саййид Мухаммад-хана историку Эш Мураду Ахунду ал-'Алави — написать историю его правления.⁸⁵ В начале рукописи этой истории фигурирует запись с названием сочинения, заключающее в себе имя посредника, передавшего волю хана: *Тарихча-йи Мухаммад Йа'куб-х^ааджа* (Малая история Мухаммад Йа'куба-х^ааджи). Однако уже следующий заказ написать продолжение истории правления этого же хана называется в начале книги *Шахнама-йи Эш Мурад*,⁸⁶ то есть уже по имени автора, но официальное название его известно как *Тарих-и Саййид Мухаммад-хани*.⁸⁷

В свете поставленного вопроса для нас важнее другое обстоятельство. Дело в том, что по стечению обстоятельств, или в силу возникших перемен во вкусах с этого периода, история Хорезма пишется параллельно двумя историками, излагавшими ее в разных стилях: упрощенном, как предпочитал Эш Мурад, и в более помпезном стиле, как это делал Агахи. Может именно по этой причине последний в кратком предисловии одного из ранних произведений *Гулишан-и даулат* подчеркивает свое родство с первым и самым

⁸⁰ Ю. Брегель затруднился определить хронологию его переводов. См.: Мунис-Агахи, *перевод*. Р. xxiii. Н. Ташев, кропотливо изучив творчество поэта, пришел к выводу, что сам автор перечисляет переводы в той последовательности, в какой они были написаны. Там же весь список переводов Агахи. См.: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. xii–xiv. Надо отметить, что рукопись *Табакат-и Акбар-шахи* Низам ал-Дин Ахмада Харави, хранящаяся в РНБ под инвентарным номером № 106, здесь фиксируется под № 107. См. Там же. С. xiii, ссылка 111.

⁸¹ Он стал официальным историографом Хивинского ханства, а затем перевел немало исторических работ с персидского языка на среднеазиатский тюрки. *ОАТ*, с. 33.

⁸² Два последних перевода сделаны в стихах.

⁸³ Мунис-Агахи, *перевод*. Р. 406–407; Агахи, *Гулишан-и даулат*, Рук. ЦВР-1, л. 4^а.

⁸⁴ Агахи, *Рийаз ал-даула*, л. 5^б; Агахи, *Зубдат*, л. 4^б; Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. 10: محمد رضا ميراب (المخلص) بالآكهي ابن ايرنيازيك.

⁸⁵ *ОТР*, I, № 104; Брегель, *Сочинение*. С. 129–130; Дмитриева, № 71.

⁸⁶ Эш Мурад Ахунд ал-'Алави, *Тарих-и Саййид Мухаммад-хани*. ИВР РАН, рук. С. 573, л. 1^а.

⁸⁷ Дмитриева, №№ 71–72.

Рис. 1. Тутовник по преданию посаженный самим Агахи.

Рис. 2. Мавзолей Мунисы и Агахи.

Рис. 3. Гробница Агахи.

почитаемым историографом Хорезма — Мунисом.⁸⁸ В следующем труде *Шахид ал-икбал*, не приводя даже имени своего отца, он вновь подчеркивает, что является учеником и племянником Муниса. При этом добавляет, что официальной историей Хивинского ханства он занимался с молодых лет до старости.⁸⁹ Подобное позиционирование (после долгих лет молчания о своих родственных связях с отцом-основателем историографии Конгратов — Мунисом) без всяких комментариев говорит само за себя, то есть явно указывает на творческую ревность автора и его притязания если не на монополию в условном «историографическом поле» Хорезма, то на заслуженное лидерство.

Действительно, стилистика историографических сочинений Агахи высокопарна и вычурна. Он всякий раз стремится подчеркнуть, что блестяще владеет не только секретами поэтического мастерства, но и методикой рифмованной прозы (*садж'*). Очевидно, что для восприятия этот язык был сложен, неудобен и даже в какой-то мере непрактичен. Понимание и даже корректное чтение подобного высокопарного стиля было уделом немногих людей из числа образованной элиты. Видимо, поэтому у этого стиля, равно как и у их носителей, появились конкуренты, способные удовлетворить интерес к истории в более низких стратах общества, которым ближе более упрощенный стиль изложения.

Как правило, в своих произведениях Агахи не называл имена устных информаторов, не приводил письменные источники, что вполне соответствовало традиции того времени и нет смысла осуждать его в этом отношении. Естественно, он восхвалял своих донаторов в лестной форме, конструировал образы ханов, естественно, в комплементарном стиле, не допуская и тени критики в их адрес. Даже когда 'Абдуллах-хана (1271/1855) провозгласило ханом войско и Кутлук Мурад-хан (1271–1272/1855–1856) занял престол в обход законных наследников, нарушив правила майората (кстати, с помощью Мухаммад Йа'куба михтара), Агахи никоим образом не подвергает сомнению их легитимность.⁹⁰

Мухаммад Риза служил в качестве мираба и был придворным историком при шести хивинских ханах. Он умер спустя год после завоевания Хивинского ханства Российской империей — в 1291/1874 году.⁹¹ Его могила, как и мавзолей Муниса, находятся на кладбище Шайх Маулана Баба в селении Кыйат, расположенном в восьми километрах от Хивы, где предположительно он и родился.⁹²

ИЗУЧЕНИЕ ЗУБДАТ АЛ-ТАВАРИХ

Первое упоминание об исторических работах Муниса и Агахи было опубликовано российским востоковедом Александром Людвиговичем Куном (1840–1888) в Ташкентской газете «Туркестанские ведомости».⁹³ Ориенталист и коллекционер А. Кун в 1871–1876 годах участвовал в военных походах в Искандеркуль, Шахрисабз, Хиву, Коканд, был советником первого генерал-губернатора Туркестанского края К. П. Кауфмана по образованию. В упомянутой статье подчеркнуто, что настоящая заметка была «составлена по исторической летописи Шир-Магомета-Мунуса-мираба (!), жившего в начале текущего столетия, при Илтазар-хане. По его приказанию и была составлена история

⁸⁸ Агахи, *Гулшан-и даулат*, л. 4^а.

⁸⁹ Агахи, *Шахид ал-икбал*, л. 3^б.

⁹⁰ Брегель, *Сочинение*. С. 135.

⁹¹ Байани, л. 4^б. О недоразумении, из-за которого Агахи считался живым еще в 1295/1879 г., см.: Мунис-Агахи, *текст*. Р. 53, прим. 302.

⁹² Кладбище Муниса и Агахи были найдены в ходе совместной работы С. Далимова, Э. Самандара и О. Пирназарова в селении Кыйат, где также находится дом-музей Агахи. Здесь растет тутовое дерево, которое, по преданию жителей кишлака, посадил сам Агахи. См.: Комил Аваз. *Мухаммадризо Огахий. Ҳаёти ва ижодига бир назар*. Тошкент. Б. 50-51; Таррах. Б. 165, прим. 1. См. рис. 1, 2а и 2б.

⁹³ Кун А. Л. Заметки о Хивинском ханстве // *Туркестанские ведомости*. 1873. № 40. С. 158. (9 октября).

или вернее — *хронология*⁹⁴ хивинских ханов». Далее А. Кун пишет, что «две последние главы истории Мунуса-мираба (!) заключают в себе рассказы о жизни и делах ханов ныне ханствующих (!) в Хиве династии кунградской», кратко описывая историю ее родоначальника Илтузар-хана и заканчивая Мухаммад Рахим-ханом II. Хотя сам А. Кун отмечает, что Мунис жил в начале XIX столетия, тем не менее приписывает ему всю хронологию, охватившую историю ханов до 1873 г. Из чего явно следует, что А. Кун не имел представления о другом авторе — Агахи.

Говоря о походе Мухаммад Амин-хана (1846–1855) в Хорасан в 1855 году, он пишет: «...Хану тут же была отрублена голова: кроме того, как уверяют, до 400 хивинских голов было отправлено в Тегеран». Исходя из подобных ремарок, можно заключить, что А. Кун, зная о существовании местных источников, очень бегло ознакомился с ними, не имея времени для более подробного изучения,⁹⁵ предпочитая пользоваться устной информацией. Как верно отметил Ю. Брегель, А. Кун был весьма поверхностно знаком с работами Муниса и Агахи.⁹⁶ Как нам представляется, он компенсировал это устной информацией, которой и пользовался в своей работе.

Второй раз А. Кун говорит о Мунисе и Агахи, выступая в Русском Географическом обществе 5 декабря 1873 г. Текст доклада был опубликован в январе 1874, затем переиздан на немецком языке.⁹⁷ В этой статье имя Муниса уже фигурирует как Йунус мираб. Не зная, кто был продолжателем работы Муниса, он называет его (т. е. Агахи) сыном Йунус мираба, так как по тогдашним традициям Хивы сын, т. е. наследник, как правило, становился и преемником занятий отца.

В докладе был предоставлен отчет по собранным материалам, подчеркнута необходимость их изучения в историческом, этнографическо-статистическом и лингвистическом плане. Призыв А. Куна пользоваться локальной хронологией остался не услышанным его современниками. Позже другой русский востоковед Н. И. Веселовский уверял, что нет нужды прибегать к местным источникам.⁹⁸

Таким образом, долгое время статьи А. Куна были единственными источниками по истории Конгратов. Он также упомянул об истории Муниса и Агахи как о полной хронологии Хивинских ханов XIX века до протектората России.⁹⁹ Он активно собирал местные рукописи и документы, имел личный архив манускриптов. В 1873 году А. Кун, по приказу К. П. фон Кауфмана, извлек из дворца хивинского хана Мухаммад Рахим-Хана II (1865–1873) 300 рукописей, каталог которых ныне составляется Н. Ташевым. Все рукописи были конфискованы и привезены в столицу генерал-губернаторства — Ташкент.¹⁰⁰ Как один из самых опытных экспертов по восточным манускриптам в этом походе, А. Кун отобрал самые уникальные рукописи в дар Императорской библиотеке в Санкт-Петербурге от имени генерал-губернатора К. П. Кауфмана.¹⁰¹ После поступления

⁹⁴ Кажется, он был первым, кто использовал слово хронология применительно к историческим трудам Муниса и Агахи.

⁹⁵ В эти годы А. Л. Кун был чиновником по особым поручениям при учебной части Туркестанского генерал-губернаторства. Его помощником был Мирза Абдурахмон, который сопровождал его в экспедициях. О биографии А. Л. Куна см.: Лунин. *Средняя Азия*. С. 114–117, 338–339.

⁹⁶ Мунис-Агахи, *текст*. Р. 38.

⁹⁷ Кун А. Л. Поездка по Хивинскому ханству в 1873 году // *Известия Императорского Географического Общества*, т. X, № I, секция II, Санкт-Петербург, 1874. С. 57. Эта статья переведена на немецкий: A. L. Kuhn. Bericht über meine Reise durch das Chanat Chiwa während der Expedition im Jahre 1873 // *Russische Revue*, III. Jg., IV/I, St. Petersburg, 1874. P. 71–72. Этот перевод использовал в своей работе Г. Ховорс: Howorth H. N. *History of the Mongols from the 9th to the 19th century*. London, 1880. Part II/2. P. 961.

⁹⁸ Веселовский Н. *Очерк историко-географических сведений о Хивинском ханстве от древнейших времен до настоящего*. Санкт-Петербург, 1877. С. 329–332. На этих страницах содержится история правления Рахим Кули-хана, где, однако, даты его правления обозначены неточно.

⁹⁹ Речь идет о рукописи Е-6 из личной коллекции А. Куна, которая было куплена после его смерти.

¹⁰⁰ Лунин. *Средняя Азия*. С. 120.

¹⁰¹ Лунин. *Средняя Азия*. С. 120; Мунис-Агахи, *текст*. Р. 37.

эти манускрипты были описаны доцентом кафедры османского языка Императорского Санкт-Петербургского университета В. Д. Смирновым.¹⁰²

Первые сведения о Стамбульской рукописи встречаются в статье турецкого ученого Наджиб Асима (1861–1935)¹⁰³ и просветителя Мийан Бузрука Салихова (1891–1938). Последний пишет, что в Турции хранятся важные источники по истории Хивы, заключая, что оригинал этой книги находится в Хорезме.¹⁰⁴ В. В. Бартольд также приводит информацию о сочинении Агахи.¹⁰⁵ Отрывки о туркменах из сочинения были переведены на русский язык.¹⁰⁶ Но при сопоставлении с оригиналом выявлены допущенные ошибки. Например, в датах:

В переводе:	В оригинале (по рукописи Е-6):
...двадцатому акраба (с. 477)	...двадцать седьмому акраба (л. 393 ^a)
в субботу, понедельник (с. 477)	...воскресенье, вторник (л. 393 ^б , 394 ^a)
в понедельник (с. 483)	... и субботу (л. 400 ^a)
в понедельник (с. 484)	...вторник (л. 401 ^a)
в субботу (с. 498)	...вторник (л. 431 ^б)

Неточности в цифрах:

В переводе:	В оригинале:
Тринадцать человек (с. 498)	три человека (л. 435 ^a)
Восемью десятью отборных всадников (с. 500)	восемьдесят одним... (л. 438 ^a)

Опечатки в именах:

В переводе:	В оригинале:
Берды Мухаммед-хан (с. 480)	Берды Бахадур-хан (л. 398 ^a)
Рахим-кум (с. 482)	Рахим-Кули (л. 399 ^a)
Мурад (с. 483)	Мирдод (л. 400 ^a)
Хавз-ходжа, шейх-уль-ислам (с. 488, 489, 492)	Аваз-ходжа, шейх-уль-ислам (л. 411 ^a , 412 ^a , 422 ^a)
Шир-ага (с. 493)	Шир-ага (л. 425 ^a)
Бек Нияз-бай (с. 485)	Бек Нийаз (л. 402 ^a)
Кедай (с. 488)	Гедай Нийаз-махрам (л. 411 ^a)

¹⁰² Смирнов. С. 72–92. Информация любезно предоставлена автору 01.10.2008 года завотделом фонда восточных рукописей РНБ О. В. Васильевой по электронной почте.

¹⁰³ نجيب عاصم ، فردوسى الاقبال / تورک درنكى ، ۱۳۲۷ . 84–85 س .

¹⁰⁴ ميان بوزرؤك ، ئوزبېك تەئرىخىدگە عائىد تورت مۇھىم كىتاب / مەعارف و ئوقوتغۇچى . تاشكەنت . 1927 . 9–10 سان . 61–60 ب .

¹⁰⁵ Бартольд В. В. История культурной жизни Туркестана. V. Узбецкие ханства // *Акад. В. В. Бартольд. Сочинения*. Т. II. Ч. 1. Москва, 1963. С. 285–286.

¹⁰⁶ МИТТ, «История царствования Рахим Кули-Хана» // Извлечения из «Зубдет-ут-таварих», сочинение Агехи. Рукопись ИВ АН СССР Е 6. Перевод З. Аксакова. С. 477–500.

Неправильное прочтение названия местностей:

В переводе:	В оригинале:
Паркент, подвластный Бухаре (с. 491)	Одна местность (Бир кент), подвластная Бухаре (л. 418 ⁶)
Кара-айгыр (с. 494)	Шишли кара-айгыр (л. 426 ⁶)
Бурья-баф (с. 492)	Бурйа-йаб (л. 422 ^а)

К. Муниров приступил к изучению историографии Хивинского ханства в 1959 году, защитил кандидатскую диссертацию и издал монографию.¹⁰⁷ В 2002 году данная книга была опубликована под другим названием, правда, лишь дополненная описанием жизни и творчества Абу-л-Гази.¹⁰⁸ К сожалению, автор не до конца позаботился о полноценном переиздании.

Во втором издании К. Муниров пишет, что «недавно была опубликована работа П. П. Иванова (1893–1942), отметившего, что труды хивинских историков очень ценны для изучения истории Средней Азии». Однако этот труд П. Иванова был опубликован в 1958 году, что явно указывает на то, что К. Муниров не дорабатывал переиздание предыдущей книги, лишь удалив лексику в стиле советской школы.¹⁰⁹ Книга содержит большое количество выдержек из рукописей, но совсем немного критического анализа.

Что касается *Зубдат ал-таварих*, сведения о нем спорадически (и не всегда точные) попадали в специальные работы, касающиеся истории Хорезма, или более узко — историографии эпохи Конгратов. В упомянутом выше издании собраний Агахи транслитерированы в кириллицу некоторые части *Зубдат ал-таварих* (в V томе), касающиеся отношений Бухары и Хивы. Однако в самом издании не говорится, из какой рукописи заимствован этот текст.¹¹⁰ Мы установили, что текст был издан на основе рукописи ЦВР-1 № 821. Некоторые выявленные нами ошибки касаются неверного прочтения слов, неправильной унификации, ошибки в передаче арабских единиц, некоторые слова исключены из текста.¹¹¹

Эта же рукопись повторно издана на кириллице в 2009 году доктором филологических наук Н. Джаббаровым. В издании имеются ряд интересных наблюдений. Но в то же время имя хана джемшидов — Мир Ахмад-хана — дано точно, тогда как в предыдущих списках оно приведено неточно — как Мир Мухаммад-хан.¹¹²

Н. Джаббаров, делая упор преимущественно на литературную ценность сочинения, настаивает, что труды Агахи не имеют научно-исторического значения и должны изучаться с точки зрения литературной текстологии.¹¹³ И тут же, в противоречии

¹⁰⁷ Муниров К. *Мунис, Огахий ва Баёнийнинг тарихий асарлари*. Тошкент, 1960.

¹⁰⁸ Муниров. *Хоразмда тарихнавислик*.

¹⁰⁹ Муниров. *Хоразмда тарихнавислик*. Б. 17; сноска на странице 175.

¹¹⁰ Во введении тома Г. Каримов и С. Далимов, ссылаясь на рукописи Агахи, хранящиеся в Ташкенте, также не указали инвентарные номера рукописей, что, конечно, не допустимо. Огахий. *Асарлар*, V том, Огахий-тарихчи. Б. 5-16.

¹¹¹ Скорее всего, данные слова, так или иначе, связаны с религиозными контекстами. Более подробно см.: Назирова Х. Огахий «Зубдат ат-таварих»нинг манбашунослик жиҳатидан ўрганилишига доир // «Ўзбекистон тарихининг долзарб масалалари: асосий йўналишлари ва ёндашувлар» Республика ёш олимларининг биринчи илмий конференция материаллар тўплами. Тошкент, 2009. Б. 231.

¹¹² *Зубдату-т-таварих*. Б. 66; Рук. ЦВР-1 № 821, л. 396⁶. В рукописи Т. Н. С. 22 Агахи пишет его имя как Мир Мухаммад-хан (текст, 31⁶). О джемшидах см.: Christine Noelle-Karimi. JAMSHIDI TRIBE — *Encyclopaedia Iranica* <http://www.iranicaonline.org/articles/jamshidi-tribe>

¹¹³ *Зубдату-т-таварих*. Б. 5.

самому себе, признает, что изложенные события о войнах между Бухарой и Хивой весьма правдивы и захватывающе интересны.¹¹⁴ Увлечшись литературными достоинствами исторических трудов, издатель не совсем точен при изложении фактического материала. Во введении он пишет, что перу Агахи принадлежит более двадцати переводов, тогда как до сих пор известны только 19 переведенных им сочинений.¹¹⁵

Упомянутый Н. Джаббаров говорит, что до нас дошли 5 рукописей Агахи, и упоминает Мийан Бузрука Салихова как первого информатора о сочинении *Зубдат ал-таварих*.¹¹⁶ Эти данные были устаревшими даже на период написания этой работы.¹¹⁷ К тому же исследователь дает описание рукописей только по каталогам, без сверки с самими рукописями.¹¹⁸

«Символический отказ»¹¹⁹ Рахим Кули-тора от трона, то есть обычный придворный этикет, толкуется Н. Джаббаровым в том смысле, что «его благородство превышало статус государя» (*ҳиммати шоҳликдан-да баланд ҳукмдор*).¹²⁰

В издании обнаружен ряд некорректно понятых и неверно прочитанных слов и терминов. Так, описывая цветистый слог *садж*, используемый Агахи, издатель приводит первую *касиду* сочинения в таком виде:

*Шаҳеким, остони ила топмиш авжи истеъло —
Ки, гардун ястаниб туфроқиға бир ҳовуш адно.*¹²¹

Шах со своим порогом был возвышен до зенита,
Ибо небо стелется (перед ним) ниже горсти черной земли.

В действительности должно было быть так:

*Шаҳеким, остони ўйла топмиш авжи истиъло —
Ки, гардун ястаниб туфроқиға бир човуш адно.*

Такой царь, порог которого настолько возвышен
Что небо расстелилось под ним, [словно] ничтожный сторож.

В тексте издателя слово *أَيْلَه* (*öylä* — такой, настолько, подобно) в некоторых местах транслитерировано как *ایله* («*илә*»), то есть как предлог «с»).¹²² Не останавливаясь на ошибках, которые не сильно повлияли на смысл предложений,¹²³ хотелось бы отме-

¹¹⁴ Там же. Б. 15.

¹¹⁵ Там же. Б. 3.

¹¹⁶ Н. Джаббаров, ссылаясь на *СВП* (том по *Истории*), упоминает статью Мийан Бузрука Салихова, где автор описывает рукопись, хранящуюся в Стамбульском Университете. См. там же. Б. 8, ссылка 1. Между тем, первые данные о сочинении были приведены В. Смирновым. Более подробно см. в разделе «Рукописи сочинения и принципы издания».

¹¹⁷ Ссылка на сочинение В. В. Бартольда «История культурной жизни Туркестана» дается в издании 1927 года, тогда как оно к тому времени было переиздано во втором томе сборника сочинений В. В. Бартольда. Там же. С. 4; Бартольд В. В. История культурной жизни Туркестана. V. Узбецкие ханства // *Акад. В. В. Бартольд. Сочинения*. Т. II. Ч. 1. Москва, 1963. С. 285–286.

¹¹⁸ Например, количество листов в описании рукописи ЦВР-3 № 275 указывается 38 листов (300^а–337^б), в действительности там 47 листов (300^а–346^б).

¹¹⁹ Отказ имел чисто символический характер, исходя из этикета, приличий (адаб) государя. Этот приём также описывается в *Рийаз ал-даула*, № D 123, л. 14^б–15^а; *Agahi, Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. 29–30; *Гулишан-и даулат*, № 1891, л. 17^б–18^а; *Шахид ал-икбал*, № С 572, л. 11^б–12^а.

¹²⁰ Там же. С. 12–15.

¹²¹ Там же. С. 17, 30.

¹²² *Зубдату-т-таварих*. Б. 30, 45: Рукопись № 821, л. 387^б, 391^а.

¹²³ Так, вместо *қалъажот* написано *қалъахот* (Б. 130: л. 415^а): *тараттум туздилар* — *тараннум туздилар* (Б. 122: л. 413^а); *мароҳим* — *мароҳил* (Б. 109: л. 409^а); *аснофи масолик* — *акнофи масолик* (Б. 133: л. 416^а);

тить неправильное чтение (а значит и транслитерацию) имен собственных¹²⁴ и географических названий,¹²⁵ недопустимые и произвольные упущения или добавления слов, неточные цифровые данные.¹²⁶ Кроме того, в транслитерации пропущены некоторые важные эпизоды,¹²⁷ опущены слова, несущие важные смысловые нагрузки.¹²⁸

Кроме того, ошибочное прочтение издателями и соответственно транслитерация географических названий и собственных имен заставляет с осторожностью пользоваться индексом.¹²⁹ Некоторые термины или этнонимы (например, туркменское племя *сакар*) вообще не вошли в индекс.¹³⁰

Зубдат ал-таварих несколько раз описан в каталогах, о чем мы скажем в разделе «Рукописи сочинения и принципы издания». На основании дошедших до нас рукописей, мы опубликовали стемму сочинения *Зубдат ал-таварих*.¹³¹

СОЧИНЕНИЕ

Зубдат ал-таварих — это третье произведение Агахи. С восшествием на трон Рахим Кули-хана Агахи продолжал сочинение о правлении Аллах Кули-хана, то есть *Руйаз ал-даула*. После завершения он преподнес сочинение Рахим Кули-хану в качестве подарка,

мағрик хисоридан куёш — машрик хисоридан куёш (Б. 134: л. 416^б); бир гала олдилар — бир калла олдилар (Б. 149: л. 422^а). Замена слов на синонимы: в тексте рукописи: мухайё, в издании тайёр, тўлди — бўлди (См. л. 416^а: Б. 133); асбоби вахошийсин — асбоб хавошийсин (Б. 159: л. 425^а), бирор — бироз (Б. 186: л. 433^а), яқосида — сақосида (Б. 186: л. 433^б). Опечатка: Хилолида (название местности) вместо — хилолида, т. е. арабского «в течение» (Б. 186: л. 433^б).

¹²⁴ Вали махрам читается как Вайс махрам (Б. 71, 73, 159; № 821, л. 398^б, 399^{а-б}, 425^а), Валиниёз доруға (Б. 109); нужно: Вайсниёз доруға (л. 408^б). Видно также, что издатель не вполне осведомлен о хорезмских чиновниках: это же имя дается в правильной форме, когда речь идет о посещении хана гробницы Вайс ал-Карани (Б. 106; № 821, л. 408^а) и так далее. Имя посла Бухары прочтено как Мирзо Жонхожа. Должно быть — Мирза Хонхожа (Б. 187: л. 434^а). На следующей странице это имя дано в правильной форме, однако в индексе издателя они показаны как две разные персоны (Б. 188, 229).

¹²⁵ Географические названия: в издании Ялғутли, должно быть Йилғунли (Б. 69: № 821, 397^б), Эшончи — Эшончапи (Б. 114–115, 119–120: л. 410^б, 411^а, 412^{а-б}). Этот же топоним в Таварих ал-хаванин дан в форме Эшон чафи (см.: Камйаб. *Таварих ал-хаванин*, л. 119^б; Камйаб, *текст*. С. 51). По преданию, местность Эшончапи получила свое название, потому что местные жители не дали воду ишану и он проклял эти места. (в оригинале дословно: Эшон чап берди — Ишан проклял). См. об этом: Латифжон Баҳоуддин ўғли. *Ҳазрати Одина Эшон қиссаси*. Ташкент, 2001. Б. 51–52. Далее, местность Чаҳаршанба-йи Рамитан, транслитерирована как Чаҳоршанба (среда) и отдельно Ромитон (!) (Б. 148: л. 421^б). Ишмакўй — Ишмакуми (Б. 174: л. 429^б), Тоймон — Найман (Б. 183: л. 432^б). В последнем случае в своем индексе автор дает правильную форму местности Тоймон (Б. 221) и т. д.

¹²⁶ Опущенные слова в упомянутой транслитерации *Зубдату-т-таворих*: акрабнинг еттисида (Б. 48), должно быть: акрабнинг йигирма еттисида (№ 821, л. 392^а), Хоразми — Ҳафтрғ Хоразми (Б. 156: л. 424^а). Замена слов: шанба на душанба (Б. 55: л. 393^б), сешанба — шанба (Б. 135: л. 417^а). Чико келдилар — чика келгайлар (Б. 189: л. 434^б). Зулҳижжа ойининг ўн еттисида — зулҳижжа ойининг еттисида (Б. 169: л. 428^а) и так далее. Когда речь идет о письме Рахим Кули-хана к Насрулла-хану, вместо «... бойишмоқ ва келишмак бўлса» прочтено неверно: «... боришмоқ ва келишмак бўлса» (заключить мир и приходиться), (Б. 179–180: л. 431^а). Также отмечены случаи, когда в некоторые слова произвольно добавлены аффиксы и окончания. Имеются ошибки в транслитерации хадисов (Б. 182: л. 432^а).

¹²⁷ Например, эпизод с описанием очистки колодцев. *Зубдату-т-таворих*. Б. 111; рукопись № Т. Н. С. 22, л. 71^а.

¹²⁸ «Муҳаммад шариф кулға аъдо ўқларидан оғир захм етиб, ул захм шиддатидан сўнгрқк бўлдилар». *Зубдату-т-таворих* (Б. 161, ссылка 1). Редактор интерпретирует слово «сўнгрқк бўлдилар» (отстали) как ошибку писца, приняв его за тюркское словосочетание «шункор бўлдилар — халок бўлдилар», т. е. погибли.

¹²⁹ Два разных персонажа в индексе даются под одним именем: Муҳаммадназар инок (Муҳаммадназар Девон) (!). См. Б. 116, 154, 230.

¹³⁰ *Зубдату-т-таворих*. Б. 129: л. 415^а. См. в индексе этнических имен. С. 217.

¹³¹ Назирова. Б. 45.

затем получил его распоряжение написать историю его собственного правления.¹³² Датой начала работы можно считать 1260/1844 год, то есть когда Агахи закончил писать историю Аллах Кули-хана. Само сочинение писалось при жизни Рахим Кули-хана и было закончено 4 раби' ал-аввал 1262/1 марта 1846 года, спустя 35 дней после смерти этого хана.¹³³

Цель автора как историка заявлена в предисловии к *Зубдат ал-таварих*. Он, по принятой традиции официальных историй, вкладывает ее в уста Рахим Кули-хана. Ничего удивительного в том, что высокопарного сформулированная цель написания этого сочинения выглядит почти так же, как у Муниса, правда, вложенная уже в уста Элтузар-хана, заказавшего написание сочинения *Фирдаус ал-икбал*. И в том и другом случае мы обнаруживаем рассуждения обоих ханов о бренности мира, невозможности увековечить имя человека через потомство или постройки, о том, что долговечно лишь слово.¹³⁴ Далее Агахи, также следуя традиции, пишет, что назвал сочинение *Зубдат ал-таварих*,¹³⁵ и обращается с просьбой к Всевышнему сделать произведение желанным для всех читателей, особо выделив царствующего хана.¹³⁶

Сочинение состоит из предисловия и двух частей (*макала*). В первой части изложены события, прошедшие в ханстве от рождения до вступления на престол Рахим Кули-хана. Вторая часть включает историю ханства в правление Рахим Кули-хана. Причем, при описании событий Агахи использовал глагольные конструкции будущего времени.¹³⁷ Возможную причину этого отметил В. В. Бартольд, согласно которому история Рахим Кули-хана уже была зафиксирована в «желанном виде» совершающихся событий, и потому является скорее хроникой и дневником, чем историческим трудом в собственном смысле этого определения, так как была начата еще при жизни этого хана.¹³⁸ Позже ему возразил П. П. Иванов, который оговаривает, «что авторы берут только одну сторону событий, именно ту, которая с наиболее выгодной стороны подтверждает их точку зрения».¹³⁹

Происхождение Рахим Кули-хана тоже вызывает некоторые споры. По линии отца он был внуком Мухаммад-Рахима I. Н. Ташев делает предположение, что со стороны матери он был также внуком Элтузар-хана.¹⁴⁰ Как сообщает русский пленник Грушин, у Аллах Кули-хана было 10 жен; старшая жена была дочерью Элтузара, приходилась хану двоюродной сестрой, и раз в году навещала своего брата Рахман Берди-тора.¹⁴¹ Трудно комментировать эти сведения, однако мы полагаем, что Агахи, скорее всего, не напрасно упомянул об этом родстве в издаваемом нами сочинении. Больше оснований полагать, что со стороны матери Рахим Кули-хан возводил свою родословную к казахским султанам, о чем поговаривали в тогдашней Хиве,¹⁴² но сведения такого плана Агахи решил не вводить в свое сочинение.¹⁴³

¹³² Здесь мы опираемся на рукопись Агахи *Зубдат ал-таварих*, № Т. Н. С. 22, л. 5^{а-б}. (Далее: Агахи, *Зубдат*).

¹³³ Как известно, Рахим Кули-хан скончался 2 сафара 1262/29 января 1846 года. В пересчете на Григорианский календарь спустя 31 день, а не 35 дней. Ошибку в подсчете Агахи обнаружил Н. Ташев, но он указывает 32 или 33 дня: Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. С. xiv, прим. 117.

¹³⁴ Агахи, *Зубдат*, л. 5^б; Мунис-Агахи, *текст*. Р. 12–13 (предисловие издателя), 18–19; Мунис-Агахи, *перевод*. Р. xxv, 6–7.

¹³⁵ Агахи, *Зубдат*, л. 6^а.

¹³⁶ Агахи, *Зубдат*, л. 6^б.

¹³⁷ Агахи, *Зубдат*, л. 6^а.

¹³⁸ Бартольд В. В. История культурной жизни Туркестана. V. Узбекские ханства // *Сочинения*. Т. II, Ч. 1. Москва, 1963. С. 285.

¹³⁹ МИТТ, П. П. Иванов: Хивинские хроники XIX в. Муниса-Агехи как источник по истории туркмен. С. 26.

¹⁴⁰ Тошев. Б. 77, прим. 2.

¹⁴¹ Даль В. Рассказ пленника Федора Федорова Грушина // В. И. Даль. *Полное собрание сочинений*. Т. 7. Санкт-Петербург-Москва, 1898. С. 224.

¹⁴² Об этом см: Луганский В. Рассказ вышедшего из хивинского плена астраханского мешанина Тихона Иванова Рязанова // *Утренняя заря*. Санкт-Петербург, 1839. С. 80.

¹⁴³ Аллах Кули-хан взял в жены дочь казахского султана Шир-Газы Айчувака (Айчувакова), но это было в 1819 году, а Рахим Кули-хан родился в 1814 году.

Однако отдаленный намек на то, что мать Рахим Кули могла быть из рода казахских султанов, содержится в маснави Агахи и в *Туй-наме* Муниса. Речь идет об участии в свадебных торжествах «кипчакских ханов». ¹⁴⁴ Еще будучи молодым, Рахим Кули заказывал переводы исторических книг. ¹⁴⁵ В сочинении говорится, что он по возможности поддерживал материально тех, кто сочинял стихи, увлекался историей, но при этом среди других поэтов выделял Агахи. ¹⁴⁶ В первом же маснави сочинения Агахи возносит традиционные молитвы, дабы его сочинение имело ценность на собрании ученых (*маджалис-арā*), а также снискало внимание шаха и народа. ¹⁴⁷ Возможно, сочинение действительно читалось на «собраниях ученых», либо поэтов и дугой элиты.

Из всех исторических работ Агахи *Зубдат ал-таварих* является самым маленьким по объему и охватывает относительно небольшой отрезок времени. Инакство Рахим Кули-тора длилось всего лишь полтора года (с 28 раби' II 1257/ 18 июня 1841 г. — по 3 зу-л-ка'да 1258/ 5 декабря 1842 г.), его ханство 3 года 3 месяца (с 4 зу-л-ка'да 1258/ 6 декабря 1842 г. по 2 сафара 1262/1 марта 1846 года). Несмотря на короткий временной диапазон, сочинение богато событиями: переселение афганского племени джемшидов, переговоры с Бухарским эмиром Насруллой, дипломатические миссии из Ирана, России, Афганистана и Кокандского ханства, а также описания посольств и обменов корреспонденцией с правителем соседнего Бухарского эмирата. В плане изложения дипломатической переписки Агахи ограничивается только локальными адресатами, то есть с Бухарским и Кокандским ханствами. Письма или же переговоры с зарубежными странами никак не осязаны в его хрониках, хотя иногда кратко упомянуты даты отсылки и получения. Возможно, таково было желание ханов, которые считали не уместным афишировать в официальной хронологии подобные факты. Либо доступ Агахи к такому роду секретной переписки был ограничен. Здесь же мы находим любопытные ремарки о политике Хивы в отношении туркменских племен.

Сочинение являет собой один из примеров региональной историографии. Как было сказано выше, Агахи в издаваемом сочинении не указывал источники своей информации. Однако в его других произведениях можно найти ответ и на этот вопрос. В сочинении, которое он дописывал за Муниса, он пользовался такими источниками, как отчеты и материалы чиновников различного ранга, особенно письмами. ¹⁴⁸

Первое событие в начале труда обозначено заголовком: «Поход Рахим Кули-хана в Иран и Мервскую область, покорение племени джемшидов и переселение их из Хорасана в Хорезм». ¹⁴⁹ Здесь мы находим достаточно важные сведения по некоторым аспектам взаимоотношений ханства со своими соседями. Эти данные в той или иной степени проясняют особенности взаимоотношений Хивы с владельцами Хорасана, по которым в последнее время обнаружено ряд новых известий. Так, Н. Ташевым была обнаружена работа Эш Мурада Ахунда *Хурасан фатхи тарихи* («История завоевания Хорасана»). ¹⁵⁰ Здесь, кроме всего прочего, имеются тексты 37 писем между Аллах

¹⁴⁴ В дибача *Той-наме* Муниса говорится, что по случаю суннат тойи (обряд обрезания) Рахим Кули-тора и остальных принцев на свадьбе присутствовали «кипчакские ханы Шир-Гази ибн Айчувак, Джан-Гази ибн Шир-гази ибн Абдулазиз-хан. См.: Мунис. *Той-нама*, рукопись РНБ № Т. Н. С. 88, л. 4^а. И, наконец, в маснави Агахи упомянуто, что предки Рахим Кули «были ханами, а дед — султаном страны». Агахи, *Зубдат*, л. 4^а, 7^а. اجدادی کیلیب جهان ارا خان (آبانی میمالک ایچرا سلطان)

¹⁴⁵ Так, например, в фонде ЦВР-1 хранится под № 9452 *Муншаат* [Перевод собрания писем и грамот], переведенный с персидского на тюркский по распоряжению Рахим Кули. См.: *СВП-История*. № 934. С. 398.

¹⁴⁶ Агахи, *Зубдат*, л. 10^б–11^а.

¹⁴⁷ Агахи, *Зубдат*, л. 2^а.

¹⁴⁸ Мунис-Агахи, *текст*. Р. 29–30; Мунис-Агахи, *перевод*. Р. xxxvii–xxxviii.

¹⁴⁹ Агахи, *Зубдат*. Поход о покорении племени джемшидов описывается на листах 15^б–45^а.

¹⁵⁰ Название сочинения условное и дано Н. Ташевым исходя из его содержания.

Кули-ханом и принцем Рахим Кули, афганскими, туркменскими правителями.¹⁵¹ Труд полностью посвящен одному походу Рахим Кули-хана в Хорасан, который длился 5 месяцев — (с 21 ноября 1841 г. до 10 апреля 1842 г). Военная операция, организованная Аллахом Кули-ханом, проводилась против Ирана. В период своего правления этот правитель неоднократно объявлял священную войну «иранским нечестивцам», т. е. шиитам.

Агахи, как и другие историки (в том числе и Эш Мурад), обосновывает этот поход в Хорасан тем, что хан был охвачен «огнем желания» повоевать с «неверными». Такая формула, да и само действие, легко вписываются в контекст сложившейся традиции в Хивинском ханстве. После восшествия на трон большинство правителей старались присовокупить к собственному имени титул «Абу-л-гази» (букв. «Отец войны против ‘неверных’»), который произносился во время хутб и присоединялся к титулатуре, написанной на документах, монетах, в эпиграфике. Аллахом Кули-хан также инициировал подобные походы, но иногда вместо себя отправлял брата Рахман Кули-тора или сына Рахим Кули, совершать юридически узаконенные (то есть, получив фетву улемов) походы против неверных, как полагают некоторые исследователи, как один из способов легитимации власти среди населения ханства.¹⁵² С этим можно согласиться, однако, с одним уточнением: речь, скорее всего, шла о возвышении личного авторитета конкретного хана, либо его наследника, легитимность которых едва ли кто оспаривал, а значит, дополнительный источник легитимации был не столь актуален.

Возвращаясь к указанному походу, отметим, что к тому времени Рахман-Кули-тора уже не было в живых (ум. 12 июня 1841 года). Спустя 7 дней, т. е. 19 июня 1841 года, Аллахом Кули-хан назначает Рахим Кули на должность *инака* в Хазараспе. По неписанному правилу, правителем в этот стратегически важный (приграничный) город обычно назначались будущие преемники хана. Во всяком случае, именно этот статус давал Рахим Кули-тора право активно участвовать в походах против Ирана, которые, естественно, в источниках именуется *джихадом*.

Изучение данных в упомянутой «История» Эш Мурада и *Зубдат ал-таварих* Агахи показало разные стили и подходы к описанию. Первый из авторов упоминает два географических объекта в походе: Иран и Хорасан (Агахи только первый из них — см. ниже). Напомним, что первое сочинение полностью посвящено походу и потому события в нем изложены более подробно. Тем более, автор сам являлся участником похода, и будучи выходцем из духовенства, он приводит имена религиозных служителей, участвовавших в походе. К примеру, описывая окончание похода и возвращение Рахим Кули в сопровождении своего брата Мухаммад Амина в Хазарасп, автор сообщает, что принца встретили и благословили Аллахом Кули-Ишан вместе с Казим Мухаммад Садик Хаджа-ишаном. Как и полагается в таких ритуалах, Рахим Кули одарил их и, стараясь, очевидно, подчеркнуть их статус, приказал войскам следовать за ними. Этот акт автор обыгрывает в контексте религиозной легитимации, например, уподобив названных ишанов (то есть выходцев из суфийских фамилий) пророкам Хызру и Илйасу (библейский Илия).¹⁵³

Оба описания похода начинаются одинаково. Вначале речь идет о снаряжении похода. Среди участников похода Агахи называет имена, которые не упоминаются у Эш Мурада (например, Бекман-бий, Карлы-йузбаши, Абдурахман-йузбаши¹⁵⁴). Далее,

¹⁵¹ Тошев Н. «Хива хонлигига оид янги манба: Эшмурод Охунд Алавийнинг «Хурасон фатхи тарихи» // *Sharqshunoslik*, № 16, 2013. С. 70. Как установил исследователь, в сочинении отсутствует *дибача*, и сам автор не называет себя по имени. Сопоставляя аналогичные факты из *Хурасан фатхи тарихи* и *Зубдат ал-таварих*, Н. Ташев идентифицировал автора труда.

¹⁵² Более подробно см.: Тошев. Б. 79; Даль В. Рассказ пленника Федора Федорова Грушина // В. И. Даль. *Полное собрание сочинений*. Т. 7. Санкт-Петербург–Москва, 1898. С. 228.

¹⁵³ Эш Мурад ал-‘Алави, *Хурасан фатхи*, л. 118^б–119^а.

¹⁵⁴ Эш Мурад ал-‘Алави, *Хурасан фатхи*, л. 4^б; Агахи, *Зубдат*, л. 16^б.

Агахи направление войск в область расселения племени джемшидов объясняет как ответ на их просьбу о помощи. Он пишет, что принц даже отменил поход в Иран, чтобы переселить джемшидов в Хорезм. Племя проживало в Хорасане в областях Бадгис, на территории которой расположены крепости Кушк и Кара-тепе.¹⁵⁵

У Эш Мурада мотивация этой насильственной миграции изложена несколько шире, но более просто, то есть без пышных эпических описаний. По его версии, джемшиды пожаловались Рахим Кули, что правитель Герата Шахи Камран заставляет их служить ему и хочет переселить племя в Мешхед (Машхад), в Кала-йи Зирабад, где правителем был дядя Шахи Камрана.¹⁵⁶ Агахи как официальный историограф Конградской династии, естественно, описывал событие весьма цветистым языком, привлекая высокопарные метафоры, пытаясь еще раз продемонстрировать свою способность обыгрывать разные семантические возможности арабских, персидских или тюркских слов. У Эш Мурада Ахунда слог изложения более скромнее, хотя, и он старался в меру своих способностей «украсить слог», например, сопровождая имена эпитетами. В некоторых местах он также использует *садж*.

Оба источника описывают поход день за днем, называя каждую крепость по маршруту, каждую остановку. Только в одном случае Агахи указывает местность вместо названия крепости:

Хурасан фатхи тарихи: فتنک قلعه سي (118⁶)

Зубдат ал-таварих: يکه چيقير (42⁶)

Зафиксированы также некоторые орфографические различия, связанные, например, с названием местности,¹⁵⁷ написанием имен,¹⁵⁸ а также неправильное написание слов, например: форма *колук* на самом деле пишется *кюк* (99^a).

Но главные отличительные черты двух трудов заключены в текстах писем. В *Хурасан фатхи тарихи* тексты 37 писем переданы полностью, что совсем не свойственно официальной историографии Хивинского ханства. У Эш Мурада Ахунда письма названы как *мухаббатнама* محبت نامه, *аризадашт* عريضه داشت, *йарлык* يارليغ, *инаятнама* عنايت نامه. При изучении и сравнении их можно систематизировать по группам: 1. Переписка между Аллах Кули-ханом и Рахим Кули. 2. Переписка между афганскими и туркменскими правителями и Рахим Кули. 3. Переписка Рахим Кули с ханом Герата Шах Камраном и его визирем Йар Мухаммад-ханом.

Интересно, что орфографические ошибки, допущенные в рукописи Эш Мурада Ахунда, также повторяются в *Зубдат ал-таварих*. К примеру, в названии месяца сафар.¹⁵⁹

Как удалось установить, *Хурасан фатхи тарихи* Эш Мурада Ахунда послужил в качестве источника для той части *Зубдат ал-таварих*, где описывается поход в Хорасан. Проиллюстрируем вышесказанное примерами:

¹⁵⁵ Агахи, *Зубдат*, л. 33^a.

¹⁵⁶ Эш Мурад ал-‘Алави, *Хурасан фатхи*, л. 43^{a-6}.

¹⁵⁷ *Хурасан фатхи тарихи* *Зубдат ал-таварих*

عاص (6^b)

آس (18^b)

صدبر (14^a)

سدور (23^a)

چيشلى فرا آيغير (16^b)

شيشلى فرا آيغير (23^b)

قوي قلعه سي (108^b)

قويون قلعه سي (40^a)

¹⁵⁸ *Хурасан фатхи тарихи* *Зубдат ал-таварих*

توردی قيليچ سردار (38^b)

سردار دوردی قيليچ (31^b)

مير احمد خان (38^b)

مير محمد خان (31^b) (sic!)

آنه نياز ايناق (40^a)

آدينه نياز ايناق (31^b)

محمد بيردی يوزباشي (41^b)

محمد قولي يوزباشي (32^a)

¹⁵⁹ *Хурасан фатхи* سفر (105^b): *Зубдат* سفر (39^b, 43^a) (sic!). Хотя в других частях сочинения Агахи пишет это слово правильно: صفر (134^a, 138^b, 149^a).

Зубдат ал-таварих [27⁶]

دوشنبه كونی چاشت وقتی ینه بیر ریکزار اوستیکا نزول ایتیپ استراحت قیلدی و آندین ینه پیشین چاغی شوکت تمام بیله کوچوب سمند خوشخرام غه مهمیز بیریب اعلام آفتاب اشراقنی عصر وقتی دا یانتاقلی منزلیدا جلوه کر قیلیب اول موضعنی عساکر نصرت مآثرغه مستقر ایتی

Хурасан фатхи тарихи [23^{a-6}]

دوشنبه كونی بیر نیچه مسافت قطی دین سونک چاشت وقتی باریب بیر ریکزار اوستیکا توشوب اندک راحت قیلدیلا و مذکور جاییدین پیشین نمازین اوقوب دولت تمام بیلا رخش خوشخرام لاریغه راکب بولوب دبدبه تمام بیله عصر دین اول راق یانتاقلی سرحدین خرگاه اخضرلاری بیله عسکر اهلیکا قرارگاه قیلدیلا

Зубдат ал-таварих [31^a]

و همول کون اخلاص نشان خدمتکارلاریدین میرزا خان خلیفه نی هرات ولایتی نینک والئی والاشانی شاه کامران غه کیم بو خاندان عزت مکان نینک قدیمی اخلاص کیش لاریدین ایردی ایلچی لیک یوسونیسدا عنایت نامه تاپشوروب ارسال ایتی

Хурасан фатхи тарихи [37⁶–38^a]

و همولکوندا اخلاص نشان میرزاخان خلیفه نی هرات خانی شاه کامرانغه کیم بو دولت خانه نینک قدیمی دوستی دور ایلچی یوسوندا محبت نامه لارین تاپشوروب ییباردی لار

Зубдат ал-таварих [40^a]

و موندین آلتی کون اوتوب یتینچی کونی کیم چهارشنبه ایردی جمیع علما و امرا و اکابر سپاه غه شاهانه ضیافت لار قیلیب سالور و سارق طوایفی نینک حاکم لاری باشلیغ جمیع کدخدالاریغه سروپای کران بها کیدوروب الطاف خسروانه دین بهره مند قیلدی

Хурасан фатхи тарихи [107⁶]

و موندین سونک ایکینجی چهارشنبه کونی علما و امرا اهلیغه ضیافت کونا کون قیلیب سالور و ساریق نینک حاکم لاری باشلیق بیک و کدخدا مردم لارین سروپای شاهانه اعطامی بیله سربلند و ارجمند قیلدی لار

Эти и другие признаки (например, совпадения в описании последовательности событий, порядок перечисления персон и пр.) показывают, что сочинение Эш Мурада, несомненно, послужило первоисточником для Агахи. Но вместе с тем, налицо некоторые различия.¹⁶⁰

В заключение отметим, что *Зубдат ал-таварих* является традиционной для ранних Конгратов формой официальной истории, к созданию которой Агахи имел прямое отношение. Этот стиль, как сказано, продолжает традицию пышного слога в изложении даже обычных событий.

ДРУГИЕ ОСОБЕННОСТИ СОЧИНЕНИЯ

Язык изложения *Зубдат ал-таварих*, в общем, очень схож с другими сочинениями Агахи. Характерная черта этого сочинения в том, что оно переработано самим Агахи и в отличие от других автографов автора является беловиком.¹⁶¹

Возьмем хотя бы одну его фонему (ايله/ايله). Во-первых, он нигде не ставит *дам-лу*. Во-вторых, читателю самому представляется озвучить и понять термин в значении *вместе с* (ايله), либо как *подумай, посмотри* (ايله).

Далее в текстах мы видим разные формы аффикса *дурким* — *дурурким*. У Агахи слово *تأييدات* — поддержка, пишется как *تاءيدات*. Иногда языковая эквилибристика автора вторгается в фонемы тюркского хорезмийского диалекта *تعظيميه* (A: 6°), *ايکيمه* (A: 7^a), либо в формы с хорезмийскими аффиксами, *يوز اورسه* — хорезмийский *юз урса* (A: 7°).

В настоящем издании такого рода термины синонимического порядка не учтены. Это же касается глухих окончаний, вместо открытых, которые мы видим в списке E-6: *اوزره* — *اوزرا*. В этом случае мы предпочитаем вариант автора, а не переписчиков, скорее всего, близкого к хорезмийским фонемам. Незначительные ошибки, которые встречаются в списке A, исправлены в списке B. К примеру, слово *Коканд* в рукописях пишется:

خقند — T. H. C. 22, л. 96^b

خقند — E-6, л. 402^a

خقند — TY82, л. 789^b

خقند — 821, л. 405^a

قوقان — 5364, л. 405^a

قوقان — 275, л. 334^a

В структурном плане описываемая работа построена как предыдущие сочинения Агахи *Фирдаус ал-икбал* и *Рийаз ал-давла*. *Зубдат ал-таварих* делится на специальные части, или главы. В тексте использовано много персизмов и арабизмов. События излагаются в хронологическом порядке, по годам правления Рахим Кули-хана. При этом автор «округляет» эти годы, подводя начало каждого очередного года правления (начиная со второго года правления Рахим Кули-хана) под месяц мухаррам (первый месяц лунного календаря) соответствующего года хиджры. Исключением является третий год правления хана, где события описываются с 3 месяца раби' аввал. Внутри этого раздела сочинения (формально главного) излагаются отдельные события, которые и дают название подразделам. Нередко рассказ об отдельном событии предваряет словосочетание

¹⁶⁰ Так, в *Зубдат ал-таварих* Агахи, в отличие от источника своей информации, опускает сведения, которые не происходили на территории Хивинского ханства, как то: разногласия Шах Камрана со своим визирем Йар Мухаммад-ханом, назначение Карлы-махрама на должность главы крепости Панджа и т. д. Кроме того, у Агахи не всегда приведены имена полководцев и религиозных служителей, так или иначе принимавших участие в описываемом событии, а также другие мелкие подробности похода. Например, о том, что 1000 семейств джемшидов, отправленных из Мерва, сопровождали Мухаммад Амин-бек салур, Мирза-хан халиф и Азиз Кули-диван-беги. В дальнейшем было бы интересно сопоставить материал обнаруженной рукописи с персидскими (или афганскими) источниками.

¹⁶¹ Назирова. С. 42–43. См. более подробно в разделе «Рукописи сочинения и принципы издания».

«Да будет известно...» (معلوم بولسون كيم), в черновых вариантах своего труда (таких как, *Шахидал-икбал*) Агахи использует словосочетание «И еще...» (ينه اولكيم).¹⁶²

Автор был современником всех описываемых в сочинении событий, отчасти непосредственным их участником. П. П. Иванов отметил, что *Фирдаус ал-икбал* написан «необычайно цветистым слогом». ¹⁶³ Юрий Брегель нашел это утверждение несколько преувеличенным и предложил охарактеризовать стиль Муниса и Агахи смешанным, становящимся вычурным или простым в зависимости от того, о чем они повествуют.¹⁶⁴ Последняя оценка в целом верна, как мы полагаем, и в отношении *Зубдат ал-таварих*. Агахи имел достаточно времени для стилистической обработки *Зубдат ал-таварих*, из-за чего слог текста намного сложнее. Украшенное разного рода стилистическими «фигурами», стихотворными вставками и арабскими цитатами, особенно в начале сочинения, повествование сменяется достаточно простым изложением событий.

Как справедливо заметил Н. Ташев, одной из языковых особенностей сочинений Агахи является обилие составных единиц речи, или слов образованных сложением двух основ. Не случайно, в различных изданиях трудов Агахи очень часто компоненты одного сложного слова принимаются за самостоятельные слова. Можем упомянуть и о другом нашем наблюдении, касательно стилистических и композиционных приемов автора, который, например, стараясь придать благозвучность своему сочинению, использовал рифмованную прозу (*садж*), вставляя сложные для понимания слова и речевые обороты. Тем не менее, несмотря на витиеватый слог, текст читается легко в силу размеренной внутренней рифмы в тексте.

Здесь же мы видим особый жанр придворной литературы — ряд стихов (од) в разных жанрах. *Зубдат* украшает 124 стихотворных текста, жанры которых названы в самом сочинении: *маснави* — 67, *кит'а* — 10, *назм* — 16, *тарих* — 5,¹⁶⁵ *байт* — 8, *касида* — 5, *рубайи* — 7, *газал* — 3, *ши'р* — 3. Все стихи принадлежат перу самого Агахи, за исключением одной хронограммы Мухаммад Назар дивана (116^a).

И наконец, при всех своеобразиях, усложняющих использование данного труда в смысле реконструкции событий, не следует забывать, что перед нами не только памятник словесности того времени, но и интересный исторический источник.

РУКОПИСИ СОЧИНЕНИЯ И ПРИНЦИПЫ ИЗДАНИЯ

На сегодняшний день известно 6 рукописей сочинения: Список Российской Национальной библиотеки, инвентарный номер Т. Н. С. 22 (в дальнейшем — А); Института восточных рукописей РАН, инвентарный номер Е 6 (в дальнейшем — В); Библиотеки редких книг Стамбульского университета Турции, ТУ 82 (в дальнейшем — С). Эти рукописи привлечены для издания научно-критического текста. Оставшиеся рукописи Основного фонда Центра восточных рукописей им. Абу Райхана Беруни при ТашГИВ, инвентарные номера 821 и 5364, а также рукопись фонда Хамида Сулайманова (инвентарный номер 275) были сопоставлены для изучения истории текста и его издания. Рассмотрим каждую рукопись в хронологическом порядке.

1. **Список А.** Рукопись состоит из I+151+III листов. Размер текста 23×11 см при формате листа 34,5×20,5 см, по 21 строке на странице. Как отмечалось ранее, она была конфискована из библиотеки хивинского хана Мухаммад Рахима II при взятии Хивы

¹⁶² Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*, с. xvii.

¹⁶³ МИТТ, с. 25.

¹⁶⁴ Мунис-Агахи, *текст*. Р. 33; Мунис-Агахи, *перевод*. Р. xlviiii.

¹⁶⁵ Хронограммы составлялись хивинскими поэтами большей частью на персидском языке. Например, из всех стихотворений (всего их 21) Муниса и Агахи в *Фирдаус ал-икбал* 16 — на персидском. Все эти хронограммы написаны Мунисом (Мунис-Агахи, *текст*. Р. 35; Мунис-Агахи, *перевод*. Р. xlix).

русскими войсками в 1873 году. Год спустя рукопись была передана генералом К. П. фон Кауфманом в Императорскую Публичную библиотеку, нынешнюю РНБ. Первое описание этого списка было сделано в 1874 году доцентом СПбГУ В. Смирновым. Описание очень краткое и не совсем точное, включает в себя определение почерка рукописи (как *та'лик*, хотя на самом деле это *наста'лик*). В. Смирнов говорит, что автор не называет своего имени.¹⁶⁶ Хотя Агахи ясно называет свое имя в предисловии (*дибача*).¹⁶⁷ В картотечном каталоге фонда указывается, что штемпель бумаги читается как ФАБРУ, но проверка показала, что его нужно читать как ФАБРИКИ.¹⁶⁸

В 1978 году сотрудница ИВР Л. И. Дмитриева упомянула эту рукопись в своей статье.¹⁶⁹ В сводном каталоге сочинений Агахи, составленном исследователем его творчества Ф. Ганиходжаевым, даны сведения только о количестве листов и почерке рукописи. Относительно даты написания отмечается, что «год переписки не указан», хотя в колофоне рукописи ясно читается 1262/1846 год.¹⁷⁰

Поскольку до сих пор не даны все кодикологические данные о рукописи, мы нашли уместным привести некоторые сведения о ней. Рукопись переписана на русской фабричной бумаге, имеющей оттиск в виде овального штемпеля. Внутри штемпеля корона, под ней надпись «ФАБРИКИ». Заглавия, арабские цитаты и разделительные знаки сделаны красными чернилами. На листе 63^a другим почерком записано двустишие на персидском языке, посвященное Саййид Мухаммад-хану. Это стихотворение не встречается в других списках, хотя и не имеет отношения к тексту. Имя переписчика не указано. Переплет сделан из картона, обтянутого красной кожей. Изучение рукописи Т. Н. С. 22 дает веское основание утверждать, что она представляет собой автограф. Данное утверждение основывается на ряде наблюдений, которые сводятся к следующему:

а) Почерк рукописи Т. Н. С. 22 идентичен почерку тех рукописей, которые, согласно мнению авторитетных исследователей, являются автографами Агахи.¹⁷¹ Почерк Агахи имеет ряд особенностей, которые позволяют относительно легко распознать его. Последовательностью отличается специфическое начертание таких букв, как «*ха-йи хутти*» ح, «*нун*» ن, «*син*» س и т. д., а также употребление знака хамза ؤ. Здесь следует отметить, что рассматриваемая рукопись скопирована более каллиграфическим почерком. Это можно объяснить тем, что в отличие от всех других данная рукопись является беловиком. В этом отношении уместно сопоставить эту рукопись с одним *байазом*, который составлен и переписан Агахи. Этот *байаз* тоже написан каллиграфическим почерком самим Агахи, поскольку он, выступая здесь в роли переписчика, должен был позаботиться об этом.¹⁷²

б) В рукописи колофон фактически отсутствует, только указан 1262/1846 год, эта дата является годом завершения сочинения. В известных автографах Агахи почти всегда отсутствует колофон, а если он имеется, то не указаны год переписки и имя переписчика. Наличие даты связано, очевидно, с тем, что данная рукопись представляет собой переписанный автором набело экземпляр. Сказанное относится и к другим автографам,

¹⁶⁶ Смирнов. С. 88.

¹⁶⁷ Агахи, *Зубдат*, л. 4^b.

¹⁶⁸ Агахи, *Зубдат*, л. 26, 66. Это бумага русская, производства Черепецкой фабрики. См.: Клепиков, № 1015. С. 59, 184–185.

¹⁶⁹ Дмитриева Л. В. Тюркские рукописи и коллекции «новая серия» собрания Государственный Публичной библиотеки им. М. Е. Салтыкова-Щедрина // *Восточный сборник*, Москва, 1972. С. 78.

¹⁷⁰ Агахи, *Зубдат*, л. 151^b.

¹⁷¹ Мухаммад Риза Агахи. *Джами' ал-ваки'ат-и султани*. Рук. ЦВР-1, № 9786; Мухаммад Риза Агахи. *Шахид ал-икбал*. Рук. ИВР РАН, С 572; перевод Агахи *Тазкира-йи Мужим-хани* Мухаммад Йусуфа мунши. Рук. РНБ, Т. Н. С. 105, перевод Агахи *Табакат-и Акбар-шахи* Низам ал-Дина Ахмада Харави. Рук. РНБ, Т. Н. С. 106 и др.

¹⁷² *Байаз*, переписчик Мухаммад Риза Агахи. Рук. ЦВР-1, № 7011.

происходящим из Хивинского ханства, и не только Агахи. Видимо, это является характерной чертой книжного дела в Хивинском ханстве того времени.

в) Рукопись Т. Н. С. 22 находится среди рукописей, которые в каталогах описаны как автографы Агахи. Это Т. Н. С. 21, которая содержит перевод на тюрки *Раузат ас-сафа-йи Насири* Риза-Кули-хана Хидайата, выполненный Агахи, и Т. Н. С. 23, которая заключает в себе перевод *Дурра-йи надира* Махди-хана Астрабади, также выполненный Агахи.¹⁷³ Этому отрадному обстоятельству (то есть наличию сразу нескольких автографов) мы обязаны тем, что почти полностью сохранилась дворцовая библиотека хивинских ханов, где и хранились рукописи, лично написанные им.

г) Рукопись содержит только издаваемое нами произведение, что тоже может служить косвенным доказательством в пользу нашего утверждения.

д) В этой рукописи названия некоторых племен даны в той же форме, что и в других автографах. Например, название туркменского племени *сарык* последовательно пишется в форме *سرق*.¹⁷⁴

е) Автографам Агахи свойственно сильное тиснение на бумаге линий (так называемых *мистар*), которое мы видим и в описываемом списке.

Как было сказано выше, список является беловым автографом Агахи. Мы имеем обработанный текст, в основном, встречаются такие орфографические ошибки:

Агахи:	Правильное написание слов:
نصرت (в арабских словосочетаниях)	نصرة
عیسا	عیسی
سراه	ثراه
خذف	خزف

1. **Список В.** 52 листа (лл. 387^б–439^а). Рукопись переписана в 1274/1857–58 г. Переписчик неизвестен. Список находится в рукописи большого формата, 49×28,5 см, по 25 строк на странице, которая включает в себя также *Фирдаус ал-икбал* и все исторические сочинения Агахи, кроме *Шахид ал-икбал*.¹⁷⁵ На листах 408^а–412^б, 426^б–429^б имеются водяные разводы. От них же сильно пострадали листы 430^б–433^а, в некоторых местах текст очень трудно читаем.¹⁷⁶ Он несколько раз описан в каталогах.¹⁷⁷ Рукопись вместе с другими книгами библиотеки хивинских ханов была конфискована во время взятия Хивы российскими войсками в 1873 г. и позже вывезена в Санкт-Петербург. После смерти Куна его родственники в 1890 г. продали эту рукопись в Азиатский музей.¹⁷⁸

¹⁷³ Стори-Брегель. Т. I. С. 374–375, 479; Стори-Брегель. Т. II. С. 913.

¹⁷⁴ Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani*. См. индекс. С. 263; Мунис-Агахи, *текст*. Р. 1273; Мунис-Агахи, *перевод*. Р. 717.

¹⁷⁵ Микрофильм этого списка был предоставлен мне японским исследователем Акифуми Шиою. В свою очередь он приобрел этот микрофильм у Ю. Брегеля. В переписке с проф. Ю. Брегелем он любезно дал мне разрешение воспользоваться им (электронная почта от 12 января 2009 года), но, к сожалению, качество микрофильма исключило возможность его прочтения. В 2009 году фотокопия рукописи Е 6 стараниями директора Института востоковедения академии наук Республики Узбекистан д. и. н. Б. Абдухалимова была приобретена у Института восточных рукописей Российской Академии наук.

¹⁷⁶ Во время пребывания в Санкт-Петербурге мне содействовали работники фонда Института восточных рукописей РАН — Надежда Ивановна Носова и Амалия Станиславовна Жуковская, которых я вспоминаю с благодарностью. Ознакомиться с рукописями в Российской Национальной Библиотеке мне помогли заведующая отделом рукописей Ольга Васильева и научный сотрудник Борис Зайковский, которым я весьма признательна.

¹⁷⁷ *ОТР*, I, № 102, *ОАТ*, № 23, Дмитриева, № 65

¹⁷⁸ Лунин. *Средняя Азия*. С. 380.

Есть серьезное основание предполагать, что рукопись переписана с рукописи Т. Н. С. 22. Это видно из того, что тексты обеих рукописей очень близки. Различие лишь в том, что переписчик рукописи Е-6 отдельные слова пишет последовательно с огласовками, хотя в автографе они не вокализованы. Как отметил Юрий Брегель, рукопись Е-6 была создана по приказу Саййид Мухаммад-хана для ханской библиотеки и, соответственно, для нее должен был использоваться авторитетный оригинал.¹⁷⁹ Этому списку свойственна вокализация рукописи, что мало встречается в других списках. Например, в Е-6 дана огласовка слова *فم* песок:

قوم — Т.Н.С. 22, л. 26^б

فم — Е-6, л. 395^а,

а также других слов.

В этом списке встречаются те же орфографические ошибки, что и в списке А, например: слово *отдельно* пишется как *علاحده* вместо *عليحده* (А: 56^б, 93^а; В: 407^а, 414^а; С: 799^а, 824^а).

III. **Список С.** Состоит из 107 лл. (1517–1741=758^б–865^б), 17 строк на листе. Имя переписчика не указано. Рукопись была впервые описана турецким ученым Наджипом Асимом. Он не дает сведений о том, как эта рукопись попала в Турцию. Узбекский ученый и просветитель Мийан Бузрук писал, что рукопись была привезена в Турцию из Хорезма неким «полуофициальным» человеком, который в 1280–1290 годах посетил Хиву. В колофоне стоит дата 1296, следовательно, рукопись могла быть увезена только после этой даты. В тексте рукописи встречаются такие ошибки, как пропуски слов (групп слов), повторения.¹⁸⁰ Ошибочно написано третья глава вместо второй главы,¹⁸¹ возможно, переписчик спешил с копированием списка. Или, когда речь идет о том, что Рахим Кули-хан распорядился совершить набег на жителей Лебаба (населенный пункт, подвластный Бухаре) 2 шавваля 1259/26 октября 1843 года в числе назначенных в поход названы Аваз-х^ааджа шайх ал-ислам, Шах Мурад-аталык. Здесь переписчик после имени Шах Мурада указывает должность *аталык*, хотя на самом деле он являлся *инаком*. Эта ошибка также зафиксирована в рукописи № 821 (С: л. 830^а; № 821: л. 418^б), но в рукописях № 5364 и № 275 она уже не встречается (№ 5364: л. 401^а; № 275: л. 331^а). Далее, он опускает имена Худайар бия и Торе Мурада, в компоненте имени последнего и должно присутствовать слово *аталык*. В целом, главное отличие этого списка в том, что глагольный аффикс *дур* использован в форме *дурур* (А: 1^б, 2^а, 5^б и. т. д.; С: 758^б, 759^а, 762^а). Например, в ташкентском списке глагол видеть — *کورکوزوب دورور* (ТУ 82, л. 821^б) дается в форме *کورکوزدی* (№ 821, л. 415^б). Так как этот список привлекается только для уточнения разночтений, мы не будем фиксировать остальные ошибки.

IV. Рукопись под номером 821, хранящаяся в основном фонде Центра восточных рукописей, была переписана через два года (1298/1880–1881) после Стамбульской рукописи, переписчик Мулла Мухаммад Риза Ахунд б. Мухаммад Карим диван (386^б–435^а). Переписана по приказу Мухаммад Рахим-хана II. Рукописи №№ 821, 5364 были приобретены из архива В. Л. Вяткина для фонда ИВ АН УзССР.¹⁸² Этот список был описан несколько раз в каталогах.¹⁸³ Как нами определено, список переписан непосредственно со стамбульской рукописи. Кстати, колофон рукописей одинаков, только в стамбульском

¹⁷⁹ Мунис-Агахи, *текст*. Р. 50.

¹⁸⁰ Назирова. Б. 43.

¹⁸¹ Мухаммад Риза Агахи, *Зубдат ал-таварих*. Рукопись библиотеки редких книг Стамбульского университета, № ТУ 82, л. 794^б. Эта ошибка исправлена в ташкентских рукописях (№ 821: 403^а; № 5364: 384^а; № 275: 316^а).

¹⁸² Перечень восточных рукописей В. Л. Вяткина в Государственной Публичной библиотеке УзССР // *Труды Государственной Публичной библиотеки УзССР*, Т. I. Ташкент, 1935. С. 75.

¹⁸³ *ОАТ*, № 24; *СВР*, Т. I, № 212; *СВР*, Т. VII, № 5023; *СВР-История*, № 552.

списке не указано имя переписчика. Кроме того, в этих двух книгах содержатся 3 сочинения: *Фирдаус ал-икбал*, *Рийаз ал-давла* и *Зубдат ал-таварих*, что характерно и для других ташкентских рукописей. При сопоставлении выявлено, что ошибки, допущенные в Стамбульской рукописи, здесь исправлены. В рукописи ТУ 82 на листе 864^б пропущены две строки поэмы, которые встречаются в списке А и В (А: 150^а; В: 439^а). Эти же пропуски встречаются в № 821 и других Ташкентских рукописях. Переписчик также опускает две остановки (через реку *Мары* и местность *Уруш-тушкен*¹⁸⁴) Рахим Кулихана, когда тот в 1257/1842 году возвращается из Мервской области после покорения племени джемшидов (№ 821: 398^б). Этот пропуск также встречается в других ташкентских рукописях.

V. Другая рукопись основного фонда Центра восточных рукописей под № 5364 (365^б–419^а) переписана с рукописи № 821. Этот список датируется 1322/1904 годом, переписчик тот же, что и в рукописи № 821. В колофоне рукописи указано, что она была переписана по приказанию Мухаммад Рахим-хана II. Список несколько раз описан.¹⁸⁵ В дополнение можно отметить, что пагинация листов неправильная и в конце рукописи имеются два пустых листа. Эта рукопись была приобретена институтом 6 октября 1940 года из библиотеки В. Л. Вяткина. Несмотря на то, что рукописи были переписаны одним и тем же лицом с интервалом 24 года, в этом списке ошибки встречаются чаще.

Пример, имеющий отношение к тексту двух рукописей: в списке ТУ 82 глагол *сказать* ايتى встречается в списках № 821 и № 5364, написан в форме. Также глагольный суффикс *дуруп* дается в форме *дур* (№ 5364: 365^б, 367^а, 368^б, 374^а, 381^б и т. д.). Слова даются без *мадды*: اراسيدا — اراسيدا — آرا، آراسيدا (№ 821: 387^б, 388^б; № 5364: 366^а, 367^а). Переписчик ошибочно пишет слово *подъём* صعود как سعود — счастье (А: 49^а; В: 404^б; С: 793^б; № 821: 402^а; № 5364: 383^б; № 275: 315^а).

VI. Рукопись из фонда Хамида Сулайманова Центра восточных рукописей под № 275 переписана в 1328/1910 г, переписчик Мулла Худайберган Хиваки б. Мухаммад Назар хаджи (300^а–346^б). Заказчиком был свекор Асфандияр-хана — главный визирь Саййид Ислам-х^ааджа. Описание рукописи дано в каталоге бывшего Института рукописей Хамида Сулайманова.¹⁸⁶ Но при этом допущено несколько ошибок, в том числе сказано, что в книге содержатся сочинения *Фирдаус ал-икбал* и *Зубдат ал-таварих*. Хотя на самом деле рукопись включает 3 сочинения Агахи: 1. *Фирдаус ал-икбал* (1^а–200^б); 2. *Рийаз ал-даула* (201^а–299^б); 3. *Зубдат ал-таварих* (300^а–346^б). В описании указано, что рукопись имеет 37 листов (300^а–337^б), но она располагается на листах 300^а–346^б. Похоже, список был переписан с рукописи № 5364, потому что встречающиеся в ней гаплогрфические ошибки можно увидеть и в списке № 275. К примеру, в обеих рукописях опущено словосочетание خوارزم ارم بزم سارى встречающееся в № 821 (№ 5364, л. 390^б; № 275, л. 322^а). Еще одно доказательство. В обеих рукописях название туркменского племени *сарык* ساروق дано в форме ساروق. Опущенных слов больше, чем в других рукописях, в том числе на листе 313^б сокращено 4 строки *касиды* (№ 821: 400^б, № 5364: 381^а). Сохранены не все эпитеты перед именами чиновников, а также исключены некоторые фразы, как бы для «смягчения» описываемых эпизодов. Например, он опускает словосочетание «отрубив головы мятежникам» (باشين كيسيب),¹⁸⁷ хотя по смыслу текста понятно, что их казнили.

Итак, сравнение рукописей, имеющих в нашем распоряжении, показывает следующее. Как правило, они отличаются друг от друга только в незначительных деталях. В целом, по описываемым событиям, основной идее произведения, художественным средствам изложения все рукописи похожи друг на друга и могут быть рассмотрены

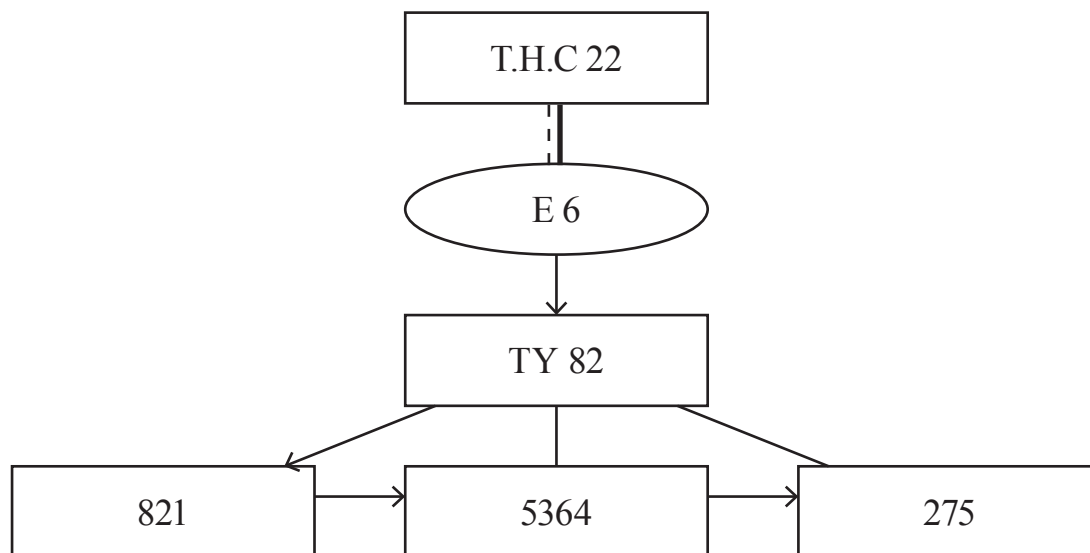
¹⁸⁴ Почему-то в русском переводе эта местность названа как плотина Бенд-и-Надир. См.: МИТТ. С. 483, прим. 2. В списках А, В, С данная местность называется Уруш-тушкен (А: 37^а; В: 400^{а-б}; С: 785^а).

¹⁸⁵ ОАТ, № 25; СВР, Т. VII, № 5024; СВР-История, № 553.

¹⁸⁶ КФИР, № 973, 974.

¹⁸⁷ Мухаммад Риза Агахи. *Зубдат ал-таварих*. Рук. ЦВР-1, № 821, л. 410^б, № 5364, л. 591^б, № 275, л. 323^а.

как различные списки известной хроники. Судя по всему, они были переписаны в Хиве по заказу ханов или же других высокопоставленных лиц. Исходя из изложенных выше данных, мы для наглядности составили следующую стемму, в виде генеалогической таблицы текстов.

Исходя из этих же данных, список А взят нами за основу научно-критического текста. Разночтения даются по спискам В, С.

Данная работа является третьим изданием в серии «История Центральной Азии в рукописях» и подготовлена в рамках проекта между Институтом востоковедения имени Абу Райхана Беруни Академии наук Республики Узбекистан и Международным Институтом центральноазиатских исследований (МИЦАИ). Это соглашение было подписано в 2008 году, в ходе которого предполагалась подготовка научно-критических текстов пяти исторических сочинений по истории Центральной Азии XVIII–XIX вв. Институт востоковедения им. Беруни обязался разработать тексты на языке и графике оригинала, а финансирование публикации принял на себя МИЦАИ. Основным приоритетным направлением ИВ АН РУз в 2008–2015 гг. было издание научно-критических текстов источников по истории, религии и филологии Центральной Азии, а также подготовка молодых кадров-текстологов. Одной из таких работ является издаваемое сочинение, которое было предложено автору при поступлении в аспирантуру в 2008 году.

Изначально эту работу планировалось издать в 2011 году. Однако в ходе исследования ташкентских копий сочинения появилась необходимость получения копий рукописей Санкт-Петербурга. Позже при финансовой поддержке Фонда Герды Хенкель была осуществлена поездка в Санкт-Петербург для непосредственного изучения рукописей. При составлении критического текста хорошими образцами стали научные труды проф. Юрия Эноховича Брегеля.

Это издание не было бы полным без непосредственного участия Нурёгди Ташева, а также без ценных замечаний, поправок и дополнений ответственного редактора Бахтияра Бабаджанова, вклад которых в мое формирование как специалиста, я ценю высоко. Считаю своим приятным долгом поблагодарить ДеВина Девиза, профессора Индианского университета (США) за редактирование английского перевода введении. Глубокая признательность администрации МИЦАИ и заведующей библиотекой Центра Восточных рукописей Рано Магруфовой.

Английский перевод был осуществлен докторантом Университета Индианы Азизой Шаназаровой, которой я весьма благодарна. Работа над изданием не была бы завершена без поддержки моих родителей — Бахадыра Назирова и Сабохат Назировой, которые пробудили любовь к книгам. Не раз меня выручали мои близкие, поощряя мои стремления к изданию настоящей книги.

**Ташкент–Кумушкан,
май 2014 – март 2016 год**

СПИСОК СОКРАЩЕНИЙ

Агахи, *Гулиан-и даулат* — Мухаммад Риза Агахи. *Гулиан-и даулат*. Рук. ЦВР-1, № 7572.
Агахи, *Диван* — Мухаммад Риза Агахи. *Та'виз ал-'ашикин*. Рук. ЦВР-1, № 7443.
Агахи, *Зубдат* — Мухаммад Риза Агахи. *Зубдат ал-таварих*. Рук. РНБ, Т. Н. С. 22.
Агахи, *Рийаз ал-даула* — Мухаммад Риза Агахи. *Рийаз ал-даула*. Рук. ИВР РАН, D 123.
Агахи, *Шахид ал-икбал* — Мухаммад Риза Агахи. *Шахид ал-икбал*. Рук. ИВР РАН, С 572.
Agahi, *Jami' al-vaqi'at-i sultani* — Muhammad Riza Mirab Agahi. *Jami' al-vaqi'at-i sultani*, ed. in the original Central Asian Turki with an Introduction and Notes by Nouryaghdi Tashev. Samarqand-Tashkent, 2012.

Бабаджанов, *Кокандское ханство* — Бабаджанов Б. М. *Кокандское ханство: власть, политика, религия*. Токио–Ташкент, 2010.
Байани — Мухаммад-Йусуф Байани. *Шаджара-йи х^ааразмшахи*. Рук. ЦВР-1, № 9596.
Брегель, Сочинение — Брегель Ю. Э. Сочинение Баяни «Шаджара-йи хорезмшахи» как источник по истории туркмен // *Краткие сообщения Института народов Азии*, XLIV. Москва, 1961. С. 125–157.

Дмитриева — Дмитриева Л. В. *Каталог тюркских рукописей Института Востоковедения Российской академии наук*. Москва, 2002.
Долимов — Долимов С. *Огаҳийнинг ҳаёти ва ижоди*, Диссертация. Тошкент, 1962.

Зубдату-т-таворих — Мухаммад Ризо Эрнийезбек ўғли Огаҳий. *Зубдату-т-таворих* / Нашрга тайёрловчи Жабборов Н. Тошкент, 2009.

ИВР РАН — Институт восточных рукописей Российской академии наук (бывший Санкт-Петербургский филиал Института востоковедения Российской академии наук).
Йулдашев — Йўлдошев М. Й. *Хива хонлигида феодал ер эгаллиги ва давлат тузилиши*. Тошкент, 1959.

Камйаб. *Таварих ал-хаванин* — Камйаб Сайид Хамид тора бин Сайид Мухаммад-хан. *Таварих ал-хаванин*. Рук. ЦВР-1, № 7717.
Камйаб, *текст* — Сайид Ҳомид тўра Комёб. *Таворих ул-хавонин*. Нашрга тайёрловчилар: Н. Норкулов, Ж. Жўраев, Т. Тоғаев, Ж. Жўраев, Тошкент, 2002.
Клепиков — Клепиков С. А. *Филигранны на бумаге русского производства XVIII – начала XX века*. Москва, 1978.
Комилов Н. — Комилов Н. *Бу қадимий санъат*: Рисола. Тошкент, 1988.
КФПР — *Каталог фонда Института рукописей*, Том I. Ташкент, 1989.

Лаффаси — Лаффасий. *Тазкира-йи шу'ара'*, Рук. ЦВР-1, №№ 12561, 9494, 11499.
Лунин. *Средняя Азия* — Лунин Б. В. *Средняя Азия в дореволюционном и советском востоковедении*. Ташкент, 1965.

Мунис-Агахи, *текст* — Munis-Āgahī, *text*.
Мунис-Агахи, *перевод* — Munis-Āgahī, *translation*.
МИТТ — *Материалы по истории туркмен и Туркмении, II: Иранские, бухарские и хивинские источники*. Москва–Ленинград, 1938.

Муниров, *Хоразмда тарихнавислик* — Муниров Қ. *Хоразмда тарихнавислик (XVII–XIX ва XX аср бошлари)*. Тошкент, 2002.

Назирова — Назирова Х. Огаҳийнинг «Зубдат ут-таворих» асари кўлёмалари ва уларнинг стеммаси // *Sharqshunoslik*, 14, 2009, сс. 41-46.

ОАТ — *Огаҳий асарларининг тавсифи (Каталог)* / Тузувчи Ф. Ганихўжаев. Тошкент, 1986. Огаҳий, *Асарлар* — Огаҳий. *Асарлар*. 6 жилдлик / Нашрга тайёрловчи Ф. Каримов; масъул муҳаррир С. Долимов. Тошкент, 1971–1980.

ОТР, I — Дмитриева Л. В., Мугинов А. М., Муратов С. Н. *Описание тюркских рукописей Института народов Азии*. Том I. Москва, 1965.

РНБ — Российская национальная библиотека (бывшая Государственная публичная библиотека имени М. Е. Салтыкова-Щедрина).

СВР — *Собрание восточных рукописей Академии наук Узбекской ССР*, Том I. Ташкент, 1952; Том VII. Ташкент, 1964.

СВР-История — *Собрание восточных рукописей Академии наук Республики Узбекистан. История* / Составители: Д. Ю. Юсупова, Р. П. Джалилова. Ташкент, 1998.

Смирнов — Смирнов В. Д. [Описание коллекции восточных рукописей] // *Отчет Императорской Публичной библиотеки за 1874 год*. СПб., 1875.

Стори-Брегель — Стори Ч. А. *Персидская литература: Био-библиографический обзор* / Перевел с английского, переработал и дополнил Ю. Э. Брегель, в 3-х частях. Москва, 1972.

Таррох — Бобожон Таррох — Ходим. *Хоразм шоир ва навозандалари* / Нашрга тайёрловчи: А. Отамуродова, О. Абдурахимов, Тошкент, 2011.

Тошев — Тошев Н. Хива хонлари титулатураси // *Sharqshunoslik*, 2011. № 15.

ЦВР-1 — Институт востоковедения имени Абу Райхана Беруни Академии наук Республики Узбекистан, Основной фонд.

ЦВР-3 — Институт востоковедения имени Абу Райхана Беруни Академии наук Республики Узбекистан, Фонд имени Хамида Сулайманова (фонд бывшего Института рукописей имени Хамида Сулайманова Академии наук Республики Узбекистан).

Шарипов — Ж. Шарипов. *Ўзбекистонда таржима тарихидан. Революциядан олдинги давр*. Тошкент, 1965.

Эш Мурад ал-‘Алави, *Хурасан фатхи* — Эш Мурад Ахунд ал-‘Алави. *Хурасан фатхи тарихи*. Рук. ЦВР-1, № 9981.

Munis-Āgahī, *text* — Mūnis Shīr Muḥammad Mīrāb and Āgahī Muḥammad Rizā Mīrāb, *Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm*, ed. by Yu. Bregel, Leiden, 1988.

Munis-Āgahī, *translation* — Munis Shir Muhammad Mirab and Agahi Muhammad Riza Mirab, *Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm*, transl. from Chaghatay and annotated by Yu. Bregel, Leiden, 1999.

ايچكى و مقوا طرحى: قهرامان ابيدجاناف

مرکزى آسيا تديققاتلارى خلقارا انستيتوتى
اونيويرسيتيت خيابانى ۱۹، سمرقند، ۱۴۰۱۲۴، ازبکستان

iicasunesco@gmail.com

iicas@rol.uz

www.unesco-iicas.org

باسيشگا بيريلدى: 26.03.2016

عددى: 300

ميگا باسيم باسمة خانه سيدا باسيلدى
بها ايس مرکزى، حرمة دره، استانبول، تركيه

www.mega.com.tr

ISBN 978-9943-357-33-4

Мухаммад Риза Агахи «Зубдат ал-таварих».

Научно-критический текст. Монография.

Составитель Хилола Назирова. — Ташкент–Самарканд: МИЦАИ, 2016. — 304 с.

Технический редактор — Илимнара Османова

Дизайн и верстка — Кахрамон Абиджанов

Международный институт центральноазиатских исследований

Самарканд, 140129, Университетский бульвар, 19

iicasunesco@gmail.com

iicas@rol.uz

www.unesco-iicas.org

ISBN 978-9943-357-33-4

Подписано в печать 26.03.2016

Тираж 300 экз.

Отпечатано в типографии Mega Basim:
Baha Is Merkezi, Haramidere, Istanbul, Turkey,

www.mega.com.tr

حديثلار فهرستى

من زار المقابر فكانما زار الانبياء ٥١ ، ١٣٧
من زار المقابر كتب الله تعالى بكل قدم
عبادة سنة ١٩٦

لولاك لما خلقت الافلاك ٧

قرآن آيتلاری فهرستی

- ارجعی الی ربک راضیةً مرضیةً ۱۹۹ ، ۲۰۵
- ارض زلزلهسا و اخرجت الارض اثقالها ۱۲۶
- ان الله یأمر بالعدل و الاحسان ۹
- انا فتحنا لك فتحاً مبیناً ۹
- انا جعلناك خلیفة فی الارض ۹
- سیهزم الجمع و یولون الدبر ۱۷۶
- فاتبعه شهاب ثاقب ۷۹
- فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر ۲۰۵
- فكانا قاب قوسین او ادنی ۷
- كانهم حمر مستنفرة فرت من قسورة ۱۱۰ ، ۱۲۹ ، ۱۷۶
- كل نفس ذابقة الموت ۸۲ ، ۱۸۳ ، ۱۹۹ ، ۲۰۵
- مرج البحرین یلتقیان ۴۳
- نصر من الله و فتح قریب ۹
- وأفوض امری الی الله ۱۶۷
- والله یدعو الی دار السلام ۸۲ ، ۱۹۹ ، ۲۰۵
- وجاهدوا فی سبیل الله ۳۲ ، ۳۳
- والجبال اوتاداً ۷۶
- وجعلناها رجوماً للشیاطین ۷۶ ، ۱۶۹
- وشاورهم فی الامر ۱۴۷
- وقذف فی قلوبهم الرعب ۱۳۴
- ومن یتوكل علی الله فهو حسبه ۱۶۷
- وینقلب الی اهله مسروراً ۶۱
- یقول الانسان یومئذ ینامر ۱۷۶
- یوم تأتي السماء بدخان مبین ۷۹
- یوم یفر المرء من اخیه و امه و صاحتیبه و
بلیه ۱۷۶

منصبلار فهرستی

رئیس ۶۲	، ۱۱۵ ، ۱۱۳ ، ۱۱۰ ، ۶۸ ، ۶۵ ، ۶۴ ، ۱۱۶ ، ۱۱۸ ، ۱۲۴ ، ۱۴۷ ، ۱۵۰ ، ۱۹۴
شیخ الاسلام ۳۳ ، ۵۹ ، ۱۱۰ ، ۱۱۳ ، ۱۲۱ ، ۱۵۰	۱۹۴
صدر ۱۶۱ ، ۱۸۱	۹۵ اقا ۹۴ اعلم ۱۹۷ اوراق
قاضی ۵۶ ، ۵۹	ایناق ۵۶ ، ۶۵ ، ۶۸ ، ۸۲ ، ۹۳ ، ۹۹ ، ۱۰۹ ، ۱۱۰ ، ۱۱۱ ، ۱۱۲ ، ۱۱۳ ، ۱۱۵ ، ۱۱۸ ، ۱۱۹ ، ۱۲۱ ، ۱۲۳ ، ۱۳۹ ، ۱۴۳ ، ۱۴۶ ، ۱۵۰ ، ۱۶۶ ، ۱۷۱ ، ۱۸۰ ، ۱۸۲ ، ۱۸۴ ، ۱۹۴ ، ۱۹۸
قوشبیکى ۳۳ ، ۳۹ ، ۴۱ ، ۶۷ ، ۷۴ ، ۱۱۵ ، ۱۱۸ ، ۱۲۱ ، ۱۲۴ ، ۱۸۵	ایناق بیک ۱۱۴ ، ۱۲۶ ، ۱۲۷ ، ۱۲۹ ، ۱۳۲ ، ۱۳۳ ، ۱۳۴ ، ۱۴۴ ، ۱۵۲ ، ۱۵۳ ، ۱۵۴ ، ۱۸۵ ، ۱۸۶ ، ۱۸۷ ، ۱۸۸ ، ۱۹۰ ، ۱۹۳
مهتر ۱۱۰	
میراب ۱۱ ، ۱۱۰ ، ۱۵۷ ، ۱۵۸ ، ۱۸۴	
میر آخور ۱۸۶ ، ۱۹۴ ، ۱۹۷	
منشى ۱۶۶	
نقیب ۱۸۳	بیکلر بیکى ۶۱
یساولباشى ۳۳ ، ۵۹ ، ۷۴ ، ۷۶ ، ۱۱۰ ، ۱۱۳ ، ۱۱۹ ، ۱۲۱ ، ۱۲۹ ، ۱۴۶ ، ۱۴۷ ، ۱۵۰ ، ۱۴۸ ، ۱۵۷ ، ۱۵۸ ، ۱۸۴ ، ۱۸۶ ، ۱۵۹	بی ۳۳ ، ۵۹ ، ۷۴ ، ۷۶ ، ۸۲ ، ۱۰۸ ، ۱۱۰ ، ۱۱۳ ، ۱۱۵ ، ۱۱۶ ، ۱۱۷ ، ۱۱۸ ، ۱۲۱ ، ۱۴۶ ، ۱۵۰ ، ۱۵۷ ، ۱۵۸ ، ۱۷۱ ، ۱۸۱ ، ۱۹۹ ، ۲۰۰ ، ۲۰۱
یوزباشى ۳۳ ، ۵۶ ، ۵۹ ، ۹۵ ، ۱۱۳ ، ۱۱۴ ، ۱۲۱ ، ۱۳۹ ، ۱۴۶ ، ۱۵۰ ، ۱۵۶ ، ۱۶۰ ، ۱۷۹ ، ۱۸۲ ، ۱۹۴ ، ۲۰۳	دادخواه ۱۴۵ ، ۱۵۷ ، ۱۶۱ ، ۱۶۲ ، ۱۱۳ ، ۱۱۰ داروغه دیوان بیکى ۶۶ ، ۱۱۳

منقت ۳۳، ۱۸۱	قزاق (قزاقيه) ۱۳۸، ۱۵۷، ۱۸۴، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲
هزاره ۵۵	قلماق ۱۵۰
يمرالی (يمراليه) ۱۲۱، ۱۳۹، ۱۴۶، ۱۸۴	قونكرات ۳۳، ۹، ۱۱۵، ۱۱۸
يموت (يموتيه) ۳۳، ۵۵، ۵۶، ۵۹، ۶۰، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۷۴، ۷۶،	قيزيلباش ۵۷
۱۱۹، ۱۲۷، ۱۳۳، ۱۳۸، ۱۴۶، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۵، ۱۵۹، ۱۶۱،	قيات ۳۳
۱۷۲، ۱۸۴، ۱۸۸	كوكلان (كوكلانيه) ۳۳، ۵۹، ۷۴، ۷۶، ۱۲۱، ۱۵۹، ۱۷۶، ۱۷۹، ۱۸۳
	مشرق ۱۴۶

طایفہ لار فہرستی

خواجه ایلی ۱۱۵، ۱۱۸	۱۵۹، ۳۳ اتا
	ایرساری ۵۶
روس ← اوروس	اوتامیش ۵۹، ۶۱
	اوروس (روس) ۹۰، ۱۵۶
سارق ۵۰، ۵۹، ۶۴، ۶۵، ۱۰۹،	اوزبکیہ ۷۴، ۱۵۳، ۱۸۱، ۱۸۳
۱۱۱، ۱۱۴، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱،	اوشون ۱۸۲
۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۶، ۱۸۱، ۱۹۸،	ویغور ۱۰۸، ۱۳۹
۱۹۹، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴	
سالور ۵۱، ۵۸، ۶۰، ۶۴، ۶۵، ۱۰۹،	تاجیک ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸،
۱۱۱، ۱۱۴، ۱۴۶، ۱۶۰، ۱۶۱،	۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۳۸،
۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱،	۱۳۹، ۱۴۵، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۸۳،
۱۷۴، ۱۷۳، ۱۷۵، ۱۸۱	۱۹۲، ۱۹۴، ۲۰۳
سقر ۱۳۶	تازہ قونکرات ۷۴، ۷۶، ۱۲۱، ۱۴۶،
سمندوک ۶۱	۱۴۷، ۱۵۹
	تراکمه ۳۳، ۶۴
شیخ ۳۳	تکہ ۵۹، ۶۱، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۷۵،
	۱۹۴، ۲۰۲
عالم ۲۰۱	توقتامیش ۵۹، ۶۱
عجم ۹۰	
عرب ۸۵، ۹۰	جمشیدی (جمشیدیہ) ۳۲، ۵۵، ۵۷،
علی ایلی ۳۳، ۱۴۷، ۲۰۳	۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۶، ۶۹، ۷۲،
	۷۳، ۱۱۹، ۱۷۳، ۲۰۰، ۱۹۹
قچاق ۱۵۰، ۲۰۰، ۲۰۳	
قراداشلو ۳۳، ۱۸۴	چاودر ۳۳، ۶۴، ۷۴، ۷۶، ۱۲۱،
قراقلیاق (قراقلیاقیہ) ۱۱۵، ۱۱۸،	۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۵۹،
۱۴۴، ۱۵۰، ۱۷۶، ۱۷۹، ۱۹۸	چارشانکی ۵۶، ۶۲، ۱۱۴

، ۱۸۶ ، ۱۸۲ ، ۱۸۰ ، ۱۶۵ ، ۱۵۸	، ۱۸۳ ، ۱۸۱ ، ۱۷۹ ، ۱۷۵ ، ۱۶۳
۲۰۲ ، ۱۸۹	۲۰۴ ، ۲۰۳ ، ۲۰۲ ، ۲۰۰ ، ۱۹۹
، ۱۶۶ ، ۱۱۱ ، ۴۹ هفت ريك خوارزم	، ۱۶۹ ، ۱۱۳ ، ۶۳ ، ۵۲ مرو درياسی
۱۷۹	۱۷۵
هلالی ۱۳۷ ، ۱۹۷	مشهد ۶۴
	ماوراء النهر ۱۲۴
، ۱۲۲ ، ۹۹ ، ۶۸ ، ۳۶ يانکی آریق	موری کوپروکی ۶۲ ، ۵۹
، ۱۸۰ ، ۱۶۵ ، ۱۶۴ ، ۱۵۶ ، ۱۳۵	موری درياسی ۶۲ ، ۶۱
۱۹۸ ، ۱۸۹ ، ۱۸۵	مُخمان ۱۱۷
يانکی قلعه ۱۸۷	مشیکلی ۱۸۶
۱۵۶ ، ۱۱۶ ، ۶۸ ، ۳۷ يکه چیقیر	میمنه ۵۵
یول آیریتی ۱۸۷	میرزا چیرلهسی ۱۱۱
، ۱۴۶ ، ۱۱۱ ، ۶۳ ، ۵۱ يول اوتان	
۱۶۹ ، ۱۶۲	نایمان ۲۰۳ ، ۱۹۸ ، ۱۲۴ ، ۱۲۲ ، ۱۱۸
ییلغونلی ۵۹	نیاز محمد بای قلعهسی ۵۶ ، ۵۹ ، ۵۲
ییلان قیر ۱۹۵ ، ۱۹۶	۱۱۴ ، ۶۵ ، ۶۳
، ۱۶۷ ، ۱۶۰ ، ۱۵۹ یاری حاجی قودوقی	نریزم ۱۵۰
۱۷۹	
یانناقلی ۶۶ ، ۵۰	هرات ۵۷ ، ۵۵
یانناقلی قودوقی ۶۶	هزاراسب ۶۸ ، ۳۷ ، ۲۸ ، ۲۷ ، ۲۶
	، ۱۰۹ ، ۱۰۰ ، ۹۹ ، ۹۳ ، ۸۲
واردانزی ۱۵۷ ، ۱۳۸ ، ۱۱۹	، ۱۱۹ ، ۱۱۸ ، ۱۱۷ ، ۱۱۶ ، ۱۱۰
	، ۱۵۶ ، ۱۴۳ ، ۱۳۶ ، ۱۳۵ ، ۱۲۰

کلات ۵۱، ۶۴، ۱۱۱	قرا بورون ۱۱۳
کبر قلعه سی ۲۰۴	قرا تال ۱۰۸، ۱۰۹
کبوترخانه ۱۱۷	قرا توبه ۵۷، ۶۰، ۱۱۳، ۱۸۱، ۲۰۲
کدای نیاز محرم چهارباغی ۱۳۶	قرا کول (خوارزم) ۱۱۱
گُرکان ۱۵۵	قرا کول (بخارا) ۱۳۸، ۱۸۴، ۱۸۷،
کعبه ۱۰	۱۸۸، ۱۹۴
کلبن باغ ۱۲۱	قرا ییلغون ۱۳۶، ۱۹۶
کُل حوض ۴۹ ← حوض خان	قرشی ۱۵۳
کُلفر ۵۲	قطنام ۹۳، ۱۳۹
کیسیک آرناسی ۱۰۷	قلزم ۴۳
کتمانچی ۱۵۵	قوانک دریاسی ۲۰۰
کورلان ۱۰۹، ۱۱۹	قوبه تاغی ۷۳
کوشک ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۶۱	قیرانج بابا ۱۳۵
کوکارجینلی ۴۹، ۱۴۹	قیز قلعه سی ۱۵۵
کوکردلی ۱۴۷، ۱۵۸، ۱۸۶، ۱۸۸	قیزیل جر ۱۱۱
کهنه اورکنج ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۹۶	قیزیل رباط ۱۸۶
کهنه کات ۱۰۷	قیزیل مست ۵۶
	قیسناق ۱۰۸، ۲۰۴
لباب ۹۳، ۱۳۹، ۱۴۸، ۱۵۰، ۱۵۳	قیلیچ نیاز بای نهری ۷۳
	قیلیچ نیاز بای ۱۳۶، ۱۹۵
مارچاق ۶۱	قلعه نو ۵۵، ۵۹
مایلی جنکل ۱۰۹	قوش آسیا ۶۰
مایلی اوزاک نهری ۲۰۰	قوشلی قیا ۵۷
مجاور کولی ۶۶	قولان قرا باغ ۱۵۸
مرو ۳۲، ۵۰، ۵۱، ۵۵، ۵۷، ۶۴،	قوم قلعه ۱۸۷
۶۵، ۶۸، ۷۲، ۱۰۹، ۱۱۰،	قویون قلعه سی ۶۵
۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۲۱، ۱۴۶،	
۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲،	کابُور ۵۱
	کشمان ۵۱، ۶۶، ۱۱۳

- ساغچه قودوقی ۱۱۱، ۱۲۱، ۱۸۱
 ساری حاجی ۳۹، ۱۶۵
 ساری قامیش ۱۸۶
 سدور ۴۴، ۱۴۵
 ساریغ آتاو ۱۰۷
 سرپیل ۶۶، ۵۵
 سر چشمه ۶۰
 سر دریاسی ۲۰۱، ۲۰۲ – سیحون
 سرخس ۱۴۴، ۱۱۱
 سلطان اویس القرنی (قدمگاه) ۱۰۸
 سلطان اویوقی ۶۶
 سلطان سنجر ماضی ۵۱
 سلطان قلعهسی ۶۵
 سودوک ۱۴۵، ۶۷، ۴۴
 سید محمد کولی ۱۲۴
 سیحون ۴۳ – سر دریاسی
 سیرتلانلی ۶۶
 سیرتلانلی قودوقی ۵۰، ۶۶
 سو کیچان ۱۱۳
 شاه آباد ۱۳۶، ۱۹۵
 شاه آباد آرناسی ۱۹۸
 شاه مردان ۵۵، ۶۶
 شبرغان ۵۵
 شور بولاق ۱۵۸
 شوره خان ۱۰۳، ۱۸۱
 شوره خان آریقی ۱۰۳
 شیخ آریقی ۳۹، ۴۱، ۱۵۹، ۱۶۵، ۱۶۶
 شیخ جلیل اتا (قدمگاه) ۱۰۸
 شیخ نجم الدین ابو الجناب الکبرا
 (قدمگاه) ۱۳۷، ۱۹۷
 شیرشالی آریقی ۱۳۳، ۲۰۲
 شیشلی قرا آیغیر ۴۴، ۶۷، ۱۶۶
 شهر خلیل ۶۰
 صفالی ۴۴
 صیاد ۶۳، ۶۸، ۱۱۸
 صندوق قاچغان ۶۳
 طالقان بابا ۵۶، ۶۳
 طژن دریاسی ۱۱۱
 طهران ۹۰، ۱۶۱
 علی خان بویوکی ۱۱۳
 فاراب ۱۵۰، ۱۵۱
 فننگ ۳۹، ۱۱۶، ۱۳۴، ۱۴۴، ۱۵۹،
 ۱۶۵، ۱۸۲
 فرات ۴۳
 فندی ۱۶۰
 قاری خواجه ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۲،
 ۱۲۴
 قاقشتوان ۱۵۸
 قباقلی ۴۹، ۶۷، ۱۱۵، ۱۵۵، ۱۶۰،
 ۱۶۶، ۱۸۰

خوارزم ۲۱، ۳۲، ۴۹، ۵۵، ۵۷، ۶۱، ۶۲، ۶۵، ۷۲، ۷۳، ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۳۹، ۱۶۰، ۱۶۶، ۱۷۵، ۱۷۹، ۱۸۲، ۱۸۸، ۱۹۷، ۱۹۹، ۲۰۲، ۲۰۳، خوقند ۱۴۵، ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۷۰، ۲۰۰	چاتلی ۱۰۰، ۱۴۴، ۱۵۹، ۱۸۴، ۱۹۸، چایبق خواجه کاوی ۵۶ چارجوی ۷۳، ۷۴، ۷۶، ۷۷، ۸۰، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۳۹، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۷، ۱۶۰
خیوق (شهر) ۱۸، ۲۸، ۳۴، ۴۹، ۵۹، ۸۰، ۸۲، ۹۹، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۳۳، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۸۰، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۹، ۱۹۵، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۴	چارجوی یافی ۱۵۳ چاردره ۶۰ چارکوشه ۱۳۹ چاگیللی ۲۰۳ چال توت ۷۳، ۷۷، ۷۸، ۸۰ چانکلی کذر ۶۳ چشمه قودوقی ۱۱۳، ۱۸۶، ۱۸۸ چکس قلعه ۷۵، ۱۳۹ چهارشنبه رمتان ۱۵۷، ۱۵۸ چین ۲۷، ۳۷، ۳۹، ۴۴، ۱۰۰، ۱۳۶
خورنق ۱۸ خیر رباط ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۵۸	چوبلی توپه ۵۶
دارغان اتا ۱۴۶ دارغان ۱۱۵ دایه خاتون ۱۵۹، ۱۵۵، ۶۷، ۵۹ دشت قیچاق ۲۱، ۲۰۰ دهن شیر ۴۴، ۱۱۶، ۱۴۵، ۱۵۵	حوض خان ۶۶ – گل حوض خانقاه ۱۲۰، ۱۹۸ خان اوتکالی ۲۰۲ خان قودوقی ۲۰۰ ختن ۵۶ خراسان ۲۱، ۳۲، ۴۸، ۵۷ خواجه کاوی ۵۶ خواجه قلعه سی ۱۸۷ خواجه یوسف همدانی ۵۱
رفتک یولی ۱۶۱، ۱۸۳، ۲۰۳ روسیه ۱۵۶ – اوروس ریک خوارزم – هفت ریک خوارزم زندنی ۱۸۴	

پهلوان بیک ۱۹۸ ، ۱۸۵	بخارا ۴۴ ، ۷۳ ، ۷۴ ، ۹۳ ، ۹۴ ، ۹۵ ،
	۱۰۹ ، ۱۱۰ ، ۱۱۲ ، ۱۱۳ ، ۱۱۵ ،
تاش آخور ۷۴ ، ۲۰۳	۱۱۶ ، ۱۱۸ ، ۱۱۹ ، ۱۳۴ ، ۱۳۶ ،
تاش حوض ۱۹۵ ، ۱۳۶	۱۳۷ ، ۱۳۸ ، ۱۳۹ ، ۱۴۰ ، ۱۴۴ ،
تاشکنت ۲۰۰	۱۴۵ ، ۱۴۶ ، ۱۴۷ ، ۱۴۸ ، ۱۵۱ ،
تاش قورغان ۵۶ ، ۵۵ ، ۶۶	۱۵۷ ، ۱۵۸ ، ۱۶۰ ، ۱۶۱ ، ۱۸۱ ،
تاوقرا ۲۰۱	۱۸۲ ، ۱۸۳ ، ۱۸۴ ، ۱۸۶ ، ۱۸۸ ،
تخت قودوقی ۴۹ ، ۵۰ ، ۶۶ ، ۱۱۳ ،	۱۹۱ ، ۱۹۳ ، ۱۹۴ ، ۱۹۷ ، ۱۹۸ ،
۱۲۱ ، ۱۵۹ ، ۱۶۰ ، ۱۶۶	۱۹۹ ، ۲۰۰ ، ۲۰۳ ، ۲۰۴
تخت ریک خوارزم ۴۹	بدخشان ۱۸۵
ترخان قودوقی ۵۱ ، ۶۶	بلخ ۶۶
ترکستان ۲۰۰	بند سلطان ۶۳
توبات ۲۰۱	بند نادر ۶۱
تورت کول ۱۸۰	بورلی ۱۴۶
توز یاقیشی ۱۴۴	بوریا باف ۱۵۰ ، ۱۵۲
توفراق قلعه ۱۸۶	بوز بیل ۲۰۲
تونکوزلی آتاو ۱۸۵	بوزون ۵۹
تونکلوک لی ۱۸۹	بیرام علی خان قلعه سی ۱۵۹ ، ۶۵
تیوه بویون ۶۸ ، ۱۱۵ ، ۱۱۶ ، ۱۸۰	بیش آریق ۱۳۳ ، ۱۱۷
	بیش یغاچ ۴۲
جانکنت ۲۰۱	
جکربند ۱۵۵	پاده یاتاخی ۱۴۵
جلوان نهری ۲۰۱	پرورد ۹۳ ، ۱۳۹ ، ۱۵۲
جنکان ۱۴۷	پنجده ۵۶ ، ۶۱ ، ۶۲ ، ۱۱۴
جیحون ۴۳ ، ۶۶ ، ۱۰۰ ، ۱۰۱ ، ۱۰۲ ،	بیجاچی ۹۹
۱۰۷ ، ۱۰۸ ، ۱۱۴ ، ۱۵۵ ، ۱۵۶ ،	پورسی ۱۹۵ ، ۱۹۶
۱۸۰ — آمو	پهلوان محمود (مزار) ۱۳۵
جیکیرداکلی ساومه ۶۳	پهلوان محمود ارناسی ۱۰۰ ، ۱۴۴
	پهلوان احمد زمچی ۵۱

جای ناملاری فهرستی

اسم محمود اتا (مزار) ۱۹۷، ۱۳۷	آتخور ۴۴، ۶۷، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۵
اوجارلی ۶۶	آدینه مراد قودوقی ۲۰۳
اوج اوجاق ۱۸۶، ۱۴۷	آخل (اخل) ۶۱، ۱۱۱، ۱۹۴
اوج باش ۱۸۷، ۱۸۸	آس ۳۷، ۹۹، ۱۱۰، ۱۲۴، ۱۲۵
اوج توپه ۱۵۶، ۱۴۵، ۱۴۴، ۴۲، ۴۱	۱۴۳، ۱۶۵
اوجورغی ۲۰۲	آق اویراک آقچه تاو ۲۰۱
اوروس ۹۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۲۰۲ ←	آق تام ۱۵۷
روسیه	آق توپه ۱۳۷، ۱۹۷
اوروش توشکان ۵۷، ۵۸، ۶۲	آق دربند ۱۸۳
اوکوز ایلغاسی ۱۸۷، ۱۸۸	آق رباط ۱۴۶، ۴۴، ۱۵۵، ۱۵۸
اوستی ۱۴۹، ۱۵۵، ۱۸۲	آق قلعه ۱۸۷، ۱۸۸
اویس القرنی ← سلطان اویس القرنی	آقجه قیا ۶۰
(قدمکاه)	آق یاف ۲۰۰
ایران ۳۲، ۳۳، ۵۷، ۵۸، ۱۶۱	آلاجه ۱۲۱، ۱۲۲
ایردار ۱۵۷	اندخو ۵۵، ۵۶، ۶۶، ۱۱۱
ایسباز ۱۴۵، ۱۴۸، ۱۵۵	اندرای چونکولی ۱۰۸
ایشاک رباطی ۱۸۶	آمو (آمویه، دریا) ۶۸، ۶۷، ۸۰، ۱۰۰،
ایشان چپی ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۲۳، ۱۲۴	۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹،
ایشمه ۱۴۷، ۱۵۸، ۱۸۶، ۱۸۸	۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۹، ۱۲۱،
ایلجیک ۱۳۸، ۱۵۵	۱۳۹، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۹،
	۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۵، ۱۵۶،
بتیک ← بیتیک ۱۴۹، ۱۵۲، ۱۵۵	۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۳، ۱۶۶،
بادای ۱۰۸	۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۹، ۱۹۵، ۱۹۶،
بادغیس ۶۴، ۵۷	۱۹۸، ۲۰۳، ۲۰۴ ← جیحون
بازرکان ۱۸۶	امام بکتاش ۵۷
باورد ۱۱۱	امام جعفر صادق ۵۱
	انو ۱۱۱

یحیی خواجه ۹۴	ولی خان ۶۶
یعقوب بای ۱۵۸ ، ۱۸۴	ولی محمد خان ۵۵
یعقوب بیک ابن فاضل بیک ۱۵۰ ، ۱۵۱	ویس محرم ۶۲ ، ۶۴ ، ۶۵ ، ۱۷۱
یوسف بیک ۱۶۲	ویس نیاز داروغه ۱۱۰ ، ۱۱۳
یوسف خواجه نقیب ، سید ۱۸۳	یخشی کل – یموت ۱۷۲
یوسف محرم ۱۸۱	یخشی مراد یوزباشی ۳۳
یوسف مصری ۵۴	یخشی مراد بیک ۱۵۸ ، ۱۶۱
یونس خواجه ۱۳۲	

- محمد امين يوزباشى ۳۳، ۹۵، ۱۵۶، ۱۹۴
- محمد امين ايناق ۹۹، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۳۹، ۱۵۰، ۱۶۶، ۱۸۰، ۱۸۲، ۱۸۴، ۱۹۴
- محمد جان خواجه ۳۳، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۵۰
- محمد حسن بيك تبريزى ۶۴
- محمد حكيم خان ۶۴
- محمد رحيم بهادر خان — قونكرات ۱۹، ۲۱
- محمد رسول ۹۴
- محمد رضا ميراب المتخلص بالآكهي ابن اير نياز بيك (فقير) ۱۱، ۱۳، ۲۳، ۲۴، ۲۶، ۲۸، ۳۱، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۶۸، ۶۹، ۸۶، ۸۷، ۹۳، ۱۱۸، ۱۲۹، ۱۳۳، ۱۳۵، ۱۸۹، ۱۹۲، ۱۹۳
- محمد شاه قاچار ۱۶۱
- محمد شريف قول ۱۷۲
- محمد صالح خواجه ۵۹
- محمد صالح اتاليق ۱۱۵
- محمد عيسى توره ابن رحيم قلى محمد بهادر خان ۲۰۵
- محمد على خان ۵۱، ۶۴
- محمد قلى بيك ۵۱
- محمد قلى يوزباشى ۵۶
- محمد كل ۱۳۳، ۱۸۸
- محمد مراد محرم ۳۳، ۱۴۶
- محمد موسى ايشان اعلم ۹۴
- محمد نظر ديوان، داملا ۱۶۶
- محمد نياز محرم ۱۵۱
- محمد نياز قاضى ۵۶
- محمد نياز خليفه ۱۸۸
- محمد يعقوب باى ولد كداى نياز محرم ۱۱۰، ۱۱۳
- محمد يوسف بيك ابن فاضل بيك ۱۹۹
- محمد يعقوب مهتر ۱۱۰
- محمود توره ابن محمد رحيم بهادر خان، سيد — قونكرات ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۴۷، ۱۱۹
- محمود خان ۵۵، ۶۶
- مضراب خان ۵۵
- ميش خان — كوكلان ۱۸۳
- مير محمد خان — جمشيدى ۵۶، ۱۷۳
- مير داد سردار — سمندوك ۶۱
- ميرزا خان خليفه ۵۵، ۶۰
- ميرزا خان خواجه ۲۰۲، ۲۰۳
- مؤمن جان قارى ۱۶۴
- نافع ۱۶۴
- نجم الدين ابو الجناب الكبرى ۱۳۷، ۱۹۷
- نظر باى — يموت ۵۵، ۶۴، ۶۵
- نظر وكيل — يموت ۱۸۸
- نياز محمد باى — سارق ۵۰، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۶، ۵۹، ۶۳، ۶۵، ۱۰۹
- ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۶۰
- نياز محمد يوزباشى ۵۹

- عبد رحمان یوزباشی (قرا مرکن) فتنک لی
۳۳، ۱۸۲
عثمان ۸، ۹۱
عزیز قلی دیوان بیکی ۱۱۳
علی (حیدر) ۸، ۹۱
علی مردان یوزباشی ۵۶
عمر ۸، ۹۱
عنایت الله بیگ ۵۹
عوض خواجه شیخ الاسلام ۳۳، ۵۹،
۱۱۰، ۱۱۳، ۱۲۱، ۱۵۰
عیدک یوزباشی ۱۵۰
عیسی ۱۱
غضنفر ۱۶
فاضل بیگ بی — قراقلیاق ۱۷۹
فتح الله خواجه صدور ۱۶۱، ۱۸۱
فرینیوس ۲۰۷
قابل بای اورکنجی ۱۴۷
قارلی محرم ۶۲
قارلی یوزباشی ۳۳، ۱۱۴، ۱۶۰
قاری خواجه ۱۱۹، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۲۲،
۱۲۴
قرا باش داد خواه ۱۴۵، ۱۵۷، ۱۶۱،
۱۶۲
قرا قاش سردار — سالور ۱۴۶
قناعت شاه ۲۰۰
- قوتلوق مراد {بیگ} ایناق ابن عباد الله
بیگ — قونکرات ۱۴۶
قوتلوق مراد سردار ۱۳۸
قوچقار بیگ میر آخور ۱۸۶، ۱۹۴،
۱۹۷
قونکرات ۹
قوتوش محرم ۵۵، ۱۱۹
قیرانج بابا ۱۳۵
قیلیچ بهادر — یموت ۱۳۳
قیلیچ نیاز بای ۷۳، ۱۳۶، ۱۹۵
کریم داد خان — هزاره ۵۵، ۵۹
کدای نیاز محرم ۱۱۰، ۱۳۶
گل محمد سردار ۱۲۰
کیو ۱۲۵
کیانی ۳۷، ۵۱، ۱۴۲
کودرز ۱۲۵
لاله خان ۶۱
مأمور بای — قزاق ۱۵۷
محمد (پیغمبر / سید المرسلین / رسول)
۷، ۸۵، ۹۱
محمد امین بیگ — سالور ۵۱، ۵۹،
۶۰، ۱۱۱، ۲۰۱
محمد امین توره بالبابا جان توره ۶۷،
۸۲، ۹۳

- سليمان ١٢، ٣٧، ٤٩، ٥٠
 سيد احمد توره ابن محمد رحيم بهادر
 خان — احمد توره ابن محمد رحيم
 بهادر خان، سيد
 سيد اسد توره ابن الله قلى محمد بهادر
 خان — اسد توره ابن الله قلى محمد
 بهادر خان، سيد
 سيد اسماعيل خواجه نقيب — اسماعيل
 خواجه نقيب، سيد
 سيد حامد خواجه ٩٤
 سيد كمال خواجه ١١٧
 سيد محمد ١٢٤
 سيد محمود توره ابن محمد رحيم بهادر
 خان — محمود توره ابن محمد رحيم
 بهادر خان، سيد
 سيد نظر بى ٣٣، ٧٤، ٧٦، ١١٠،
 ١١٣، ١٢١، ١٤٦، ١٥٠، ١٥٨،
 ١٥٩، ١٧١
 سيد نظر بيك ابن محمد نظر ايناق —
 قونكرات ١١٩، ١٢١
 سيد يوسف خواجه نقيب — يوسف
 خواجه نقيب، سيد
 سيد عبد الله خواجه نقيب — عبد الله
 خواجه نقيب، سيد
 شهبوار خان ١٦١
 شاه كامران ٥٥، ٥٧
 شاه مراد ايناق ٦٥، ٦٨، ١١٥، ١١٨،
 ١٤٩، ١٧١
- شاه مراد يوزباشى ٣٣
 شاه ولى خان ٥٥، ٥٦، ٦٦
 شجاع الدين خان ٥٥، ٦٦
 شكر الله اقا (شكر الله اغا) ٩٥
 شيخ جليل اتا — جليل اتا، شيخ
 شيخ نجم الدين ابو الجناب الكبرى — نجم
 الدين ابو الجناب الكبرى
 شير اتا — اتا ١٥٩
 شير على خان ١٦١، ١٦٥
 طالقان بابا ٥٦، ٦٣
 طغاي ميراب ١١٠، ١٥٧، ١٨٤، ١٥٨
 عالم خواجه ١٩٩
 عابدين محرم ٦٥
 عبد الرحمان آزاده ١٦٠، ١٤٦
 عبد الرحمان قرا ١٨٢
 عبد الرحمن محرم ١٥٩
 عبد العزيز خان ٥٩
 عبد الله بيك — جمشيد ٦٠
 عبد الله خان — جمشيدى ١٧٣
 عبد الله خواجه نقيب، سيد ١٨٣
 عبد الله قارى ١٦٤
 عبد الله يساولباشى ٣٣، ٥٩، ٧٤، ٧٦،
 ١١٠، ١١٣، ١٢١، ١٤٦، ١٥٠،
 ١٥٩، ١٥٨
 عبد الهادى خواجه ١٦٠
 عبد جبار خان ٥٩

- خدای برکان اوروس یوزباشی ۵۹ ، ۱۳۹ ، ۱۷۹
 خضر ۲۴ ، ۳۰
 خواجهش محرم ۱۱۹ ، ۱۲۴ ، ۱۳۹ ، ۱۸۴ ، ۱۴۷ ، ۱۵۸ ، ۱۴۶
 خواجه شکور سردار — تکه ۱۱۱ ، ۱۴۴
 خواجه محمد یوزباشی — چاودر ۱۴۷ ، ۱۴۶
 خواجه نظر سلیم — سالور ۱۷۱
 خواجه نیاز بی — قیچاق ۱۵۰ ، ۲۰۰ ، ۲۰۱
 خواجه یوسف همدانی ۵۱
- دارا ۸ ، ۱۰
 دارغان اتا ۱۴۶
 داملا ایش مراد رئیس — ایش مراد
 رئیس ، داملا
 داملا رحمان بردی آخوند — رحمان بردی
 آخوند ، داملا
 داملا محمد رسول — محمد رسول ، داملا
 داملا محمد نظر دیوان — محمد نظر
 دیوان ، داملا
 دَنَلِفْ اِسْکُی ۹۵
 دوران بی ۲۰۰ ، ۲۰۱
 دوردی قیلیچ سردار — یموت ۵۶
 دوست نیاز — قلماق ۱۵۰
 دوست نیاز یوزباشی ۲۰۳
 دولت نظر بی ۳۳ ، ۱۴۹
- رحمان بردی بی ۸۲ ، ۱۵۳ ، ۱۵۴
 رحمان بردی بی ابن ایلتوزار محمد بهادر
 خان — قونکرات ۱۰۸ ، ۱۱۵ ، ۱۱۸ ، ۱۵۰
 رحمان بردی آخوند ، داملا ۱۶۰ ، ۱۶۱ ، ۱۹۸ ، ۱۹۹ ، ۲۰۲
 رحمت الله خلیفه ۲۰۳
 رحمت الله قراکوز ۱۹۴ ، ۱۹۷ ، ۱۹۹
 رحمت الله یساولباشی ۳۳ ، ۶۰ ، ۷۴ ، ۷۶ ، ۱۱۹ ، ۱۲۹ ، ۱۴۶ ، ۱۴۸ ، ۱۵۰ ، ۱۵۸ ، ۱۵۷ ، ۱۸۴
 رحیم قلی توره (سلطان) ۲۴ ، ۳۰ ، ۴۸ ، ۷۲ ، ۹۱ ، ۲۰۷
 رحیم قلی خان — رحیم قلی محمد بهادر
 خان — قونکرات ۱۱ ، ۱۷ ، ۹۶ ، ۱۶۳
 رستم (رستم زال) ۳۱ ، ۱۷ ، ۷۱ ، ۹۲ ، ۱۲۵ ، ۱۲۷ ، ۱۸۵ ، ۱۹۰
 رستم خان ۵۵
 رویننه تن ۱۲۷
 ساری حاجی ۳۹ ، ۱۶۵
 ساسانی ۱۴۲
 سام (سام نریمان) ۱۹۰
 سامری ۳۰
 سُقراط ۳۰
 سلطان اویس اتا — سلطان اویس القرنی
 ۱۰۸
 سلطان سنجر ماضی ۵۱

- اويس القرنى ۱۰۸
اير نظر ايناق ۱۱۰، ۱۱۳
اير نياز محرم ۱۴۴، ۱۴۵
ايشان اوراغ ۶۶
ايش مراد رئيس، داملا ۶۲
- پهلوان احمد زمچى ۵۱
پهلوان بيك ابن حسن مراد بيك ۱۱۷،
۱۸۵، ۱۹۸
پهلوان محمود ۱۰۰، ۱۳۵، ۱۴۴
پهلوان كاكلى ۶۴
- توره مراد يوزباشى ۳۳
توره مراد اتاليق ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۲۴،
۱۴۷، ۱۵۰
توره فوتوق ۷۹
- جان خواجه — قزاق ۲۰۱، ۲۰۲
جليل اتا، شيخ ۱۰۸
جمشيد (جم) ۲۶، ۷۰، ۱۶۲، ۲۰۷
- حاتم ۲۹، ۶۰، ۹۲
حامد خواجه ۳۳
حجاج ۱۰
حسين خان بى ۱۹۹
حضرت قلى يوزباشى ۵۶
حيدر خان — كوكلان ۱۷۹، ۱۸۳
- خال محمد باى ۱۵۷
خانك سردار — يموت ۵۹
خدای برکان بيك كاتى ۱۵۱
خدایار بى — قيات ۳۳، ۵۹، ۷۴، ۷۶،
۱۱۰، ۱۱۳، ۱۲۱، ۱۵۰، ۱۵۸
- ۱۵۹، ۱۷۱
- اويشون عوض يوزباشى ۱۸۲
- بابا يموت ۶۶
بابا بيك ۱۵۷، ۱۶۱
بيرام ياغلى — يموت ۶۴
بردى محمد خان ۵۵
بردى بيك ۱۸۸
بردى بهادر — يموت ۵۵
بکمان بى — منقت ۳۳، ۱۱۰، ۱۱۳،
۱۲۴، ۱۵۰، ۱۵۷، ۱۷۰، ۱۸۱،
۱۹۴، ۲۰۰، ۲۰۱
- بهادر يوزباشى ۱۱۳
بهرام ۱۷، ۳۰، ۱۸۵، ۲۰۷
بيكى جان بيك ۱۱۹، ۱۹۴
بيرام على خان ۵۱، ۶۵، ۱۵۹
بيك نياز ارايه چى ۱۷۰
بيك نياز ديوان بيكى ۶۶
بيك نظر بيك خوقندى ۱۷۰
بيكى يوزباشى ۱۱۳، ۱۲۱، ۱۳۹، ۱۵۰
بيكيش خليفه ۶۵، ۱۶۱، ۲۰۳، ۲۰۲
- پارسا خواجه اوراق ۱۹۷

شخص اسملاری فهرستی

- آدم (آدم اتا) ۸، ۲۰، ۹۴، ۱۶۲
آدینه بای اتالیق — اویغور ۶۵، ۶۸،
۱۱۰، ۱۱۳
- آدینه مراد ایناق — نایمان ۱۱۵، ۲۰۳
آدینه نیاز ایناق ۵۶
آدینه قول ۱۵۲
آق دربندی ۱۸۳
آگهی — محمد رضا میراب ابن ایر نیاز
بیک
ابراهیم بیک ابن عوض بی ایناق —
قونکرات ۱۴۶
ابوبکر ۸، ۹۱
اتا مراد قوشبیک ۳۳، ۳۹، ۶۷، ۷۴،
۱۱۵، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۲۴، ۱۸۵
اتاجان یوزباشی — قیچاق ۲۰۳
احمد توره ابن محمد رحیم بهادر خان،
سید — قونکرات ۱۲۷
احمد سلطان ابن عبد جبار خان ۵۹
آرسلان محمود توره ابن محمد امین ایناق
۱۹۹
اسحاق خلیفه ۵۹
اسد توره ابن الله قلی محمد بهادر خان،
سید ۱۹۹
اسفندیار ۳۱، ۷۰، ۱۲۷
اسکندر بهادر — اویغور ۱۳۹
- اسکندر (سکندر) ۸، ۱۰، ۱۶، ۲۳،
۲۶، ۳۰، ۴۷، ۷۳، ۸۹، ۱۴۰،
۲۰۷
اسم محمود اتا ۱۳۷، ۱۹۷
اسماعیل قاضی ۵۹
افراسیب ۲۰۷
افلاطون ۹۸، ۲۰۷
اکرم خان ابن عبد جبار خان ۵۹
الله بردی اتالیق ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۲۴
الله قلی خان — آله قلی محمد بهادر
خان
الله قلی محمد بهادر خان — قونکرات
۱۲، ۷۳، ۸۲، ۸۶
الله یار خان آصف الدوله ۶۴، ۶۵
الیاس ۲۴، ۳۰
امام عاصم ۱۶۴
امام بکتاش ۵۷
امام جعفر صادق ۵۱
امبای — قونکرات ۹
امیر نصر الله بهادر خان ۴۴، ۷۳، ۹۳،
۹۴، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۷،
۱۲۹، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۰،
۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۸۱،
۱۸۴، ۱۸۶، ۱۸۸، ۱۹۴، ۱۹۹،
۱۹۷، ۲۰۰، ۲۰۲
انوشیروان ۲۹
اوراض یاغلی سردار — تکه ۱۱۱

فهرستلار

تا پمادیم هیچ چاره بو غم‌غه
بو یله محنت‌فزای ماتم‌غه
ایمدی ایلاب دعاسینی آیین
کونکلوم اوتیغه ییتکورای تسکین
یا رب اول خسرو خجسته خصال
رحمتینکدین قیلیب امید وصال
سلکیبان دامنی‌نی دنیاغه
ایلادی عزم ملک عُقباغه
بزم وصلینکدین ایلامای نومید
کامیاب ایلاکیل آنی جاوید
سرخوش باده‌ مراد ایله
روحی‌نی جنت ایچرا شاد ایله
حورُ غلماننی خیلُ چاکری قیل
جمله‌ جنت اهلی سروری قیل
کرمینک تاجیدین سرافراز ایت
روضه اهلی ایچیدا ممتاز ایت

چون دانش اهلی نینک خاطر خطیرلاریغه معلوم بولسونکیم بو نسخه‌ مختصر تالیفی حضرت
ظل الله غفران پناهی نینک وفات مالالت‌سماتیدین اوتوز بیش کون سونک سنه‌ هجریه مینک
ایکی یوز آلت‌میش ایکی‌دا بیلان ییلی ربیع‌الاول آیی نینک تورتیدا دوشنبه کونی تعجیل تمام
بیله اختتام تاپتی امید اولکیم سهو || و خطا و نقصانین عیب قیلمای معذور توتغای لار بلکه
لطف و کرم کورکوزوب زیب و اصلاح بیرکای لار‌الهی تنکری تعالی همه‌نی مقاصد حصولیدین
کامیاب و مرادات وصولیدین شاداب قیلغای آمین

151b

تمت الكتاب بعون ملك الوهاب سنة ١٢٦٢

بی عدد ایردی ملک مالی هم
 جاه ارا یوق ایدی مثالی هم
 دهر سلطان لاری دین آلیب باج
 بخش ایتار ایردی شاه لارغه تاج
 آنکا داغی سپهر بی بنیاد
 کورکوزوب رسم ظلم ایله بیداد
 تارتیبان ظلم تیغی نی آخر
 ایلادی جانی بیغی نی آخر
 آیریب ملک مال رختی دین
 تخته اوزره توشوردی تختی دین
 یرکا خورشیددیک قیلیب پنهان
 قرا توفراق توبینی قیلدی مکان
 ناامید ایتی خان مان دین هم
 کونکلی نی تینچ قیلدی آن دین هم
 ماتمی ایچرا ایلابان غمناک
 اهل دوراننی ایلادی یقاچاک
 آهی دین ییتکوروب فلک توتون
 سالدی دهر اهلی باشیغه قرا کون
 غم هجرانی ایچرا اهل سپاه
 || چیکتی کوک اوجی اوزره اوتلوغ آه
 فقرا فرقتی دا ییغلاب قان
 بوزدی عالم نی تارتیبان افغان
 آه کیم من داغی بو حسرت دین
 بو صفت جانکداز کلفت دین
 غصه ایلکی بیله قیلیب یقاچاک
 هر نیچه ایلاب اوز اوزیم نی هلاک

151a

سلطنت باغی نینک شکفته کلی
شاه کشورپناه رحیم قلی
که سلاطین دهر ارا ایدی طاق¹
عدلیدین کلستان ایدی آفاق
یارلیغی جاری ایردی هر یانغه
قوللوغی فخر خان خاقانغه
صولتی دین فلک ایدی حیران
هیبتی دین زمین ایدی لرزان
قهریدین خوفناک اولوب بهرام
تیغی دین ماه نوغه خم اندام
ملک آفاق دین وسیع ایردی
حکمی غه شاه لار || مطیع ایردی
ییتکان آوازه سی جهان ایچرا
نه جهان اهل آسمان ایچرا
چالینیب کوس نوبتی هر یان
یتیبان فیض دولتی هر یان
دهرنی توتغان ایردی دبدبه سی
چرخ دین اوتکان ایردی کوبه سی
حشمتی دین خجل ایدی جمشید
رفعتی دین قویی ایدی خورشید
ایدی افراسیاب اسکندر
خدمتی دا کمینه بنده در
ایردی فرفینیوس افلاطون
دانش حکمتی قاشیدا زبون

150b

1 تاق: A.

طرفه جلاد ایرور بسی بی رحم
 نی آنکا بار رعایه نی رحم
 ایل نی ناکام ایلابان قویماس
 کلفت انجام ایلابان قویماس
 || یانکی آی شکلی بیرله تارتیب تیغ
 قتل قیلماقغه دایم ایلار بیغ
 ظلم ایله بارچه نی قتیل ایلار
 خاک ارا جسمی نی ذلیل ایلار
 چیکماکان محنتی نی بیر کیشی یوق
 کورماکان زحمتی نی بیر کیشی یوق
 ظلمیدین دردناک ایرور بارچه
 تیغی بیرله هلاک ایرور بارچه
 ستمی دین اولوسغه قان یوتماق
 بیر بیرى حالیهغه عزا توتماق
 نه یمان قالغوسی نه یخشی امان
 بارچه جورین چیکاردادور یکسان
 کرچه ییتکورکوسی کداغه ستم
 لیک یوز آنچه پادشاغه ستم
 کورکوزوب نکته دانلیغ دقت
 بو سوزیم کا تیلار ایسانک حجت
 کور که عالم دا بحر بر شاهی
 حکمرانلیغ رموزی آگاهی
 شاهلیغ تختی غه قدم قویغان
 تاج دولت باشیغه هم قویغان
 عدل ایله دهرنی قیلیب بستان
 بولغان اهل جهانغه راحت جان

150a

149b

عرش پروازی¹ ارجعی الی ربک راضیة مرضیه¹ ندای خوش نواسین سامعه قبول بیله مسموع
ایتیب² واللہ یدعوا الی دار السلام² عشرتخانه سیغه || عازم بولدی و³ فی مقعد صدق عند
ملیک مقتدر³ مسندیدا آرام توتوب⁴ کل نفس ذایقة الموت⁴ صهباسین نوش قیلیب وحدت
نشاءسیدین سرخوش و رحمت شاهدیغه هم آغوش بولدی رباعی

فریاد که چرخ ستم ظلم شعار

بی رحم لیک آیینی ایلاب اظهار

سلطان فلک جاه وفاتی بیرله

عالم نی عزالیغ ایلادی آخر کار

و اول حضرت نینک مدت عمری اوتوز ایکی ییل و ایام سلطنتی اوچ ییل و اوچ آی
ایردی و اول حضرت دین بیر صاحب سعادت اوغول یادکار قالدی کیم محمد عیسی توره کا
موسوم دور طوّل الله تعالی فی حصول المقاصد عمره و اقباله مثنوی

آه کیم چرخ انقلاب شعار

دایما کج لیک ایلابان اظهار

خلق غه ظلم ایلاماک ایشیدور

ستم ایتماک همیشه ورزشیدور

کیمسه نی کورسه بیر نفس خرم

قیلغوسی مبتلای محنت غم

کیم مرادی بیله کر اولسه شاد

نامراد ایلاماک دور آنکا مراد

کیم که سور ایچرا قیلسه بیر عشرت

ییتکورور ماتم ایچرا یوز حسرت

کام ایله کیم یتورسه آغزیغه جام

جامی نی سیندوروب قیلور ناکام

1-1 Qur'an LXXXIX: 28.

2-2 Qur'an X: 25.

3-3 Qur'an LIV: 55.

4-4 Qur'an III: 185, XXI: 35, XXIX: 57.

بیر طرفیدین داخل بولوب دستبرد عظیم بیتکوروب قایتغای لار چون بو نیت بیله بارور ایردی لار ناکاه مرودین بخاراغه باراتورغان و امیرکا آت و پیشکش ایلتاتورغان اوتوز آتلیغ سارق بهادرلارنینک || قارشوسیدین چیقا کیلدی بهادرلار¹ باغی لارنی کوروب تیغ شجاعتنی نیام غیرتدین چیکیب یکران جلادتغه مهمیز بیریب صلابت تمام بیله آت سالدیلار و مفسدلار داغی بیر یردا ثابت قدم بولوب آت سالیشیب محاربه و مقاتله هنگامه سین قیزدوردی لار و بیر آز فرصت اوروشوب آخر الامر بهادرلارنینک حملات صرصرنشانیغه طاقت مقاومت کیلتورا آلهای وادی هزیمتغه روی کردان بولدی لار و بهادرلار جهت تمام بیله تعاقب قیلیب تیغ تیز و سنان خون ریز ضربی بیله فساد اهلیدین اون یتنی کیشی نی مقتول² و منکوب قیلدی لار و بیراوین اسیر زنجیر عقوبت قیلیب کوب آت و یراغ و اسباب دست تصرف لاریغه کیرکوزوب مراجعت قیلدی لار و محرم آیی نینک اون بیریدا جمعه کونی درگاه فلک پایگاه ملازمتی شریفیغه فایز بولوب سروپای شاهانه و ملاطفت خسروانه دین سرافرازلیغ تاپتی لار

148b

حضرت ظل الله خلافت پناهی نینک جهان فانی غمخانه سیدین رحلت کورکوزماکی و عالم جاودانی سیری غه عزیمت آهنکین توزماکی بو مجموعه حسرت انکیز نینک واقعه نکاری و بو صحیفه کلفت آمیز نینک افسانه کذاری اعنی قلم ماتم اقتران بو یانکلیغ قرا کییب اشک فشانلیغ کورکوزورکیم || چون حضرت ظل الهی نینک مزاج شریف و طبع لطیفی غه کوب مدت دین بری کسل ثقیل و مرض طویل عارض بولوب بیر نیمه تخفیف تاپمیش ایردی و اول اثنادا ضمیر بیضاتخمیری دین رفع ملالت و دفع کدورت قیلماق اوچون سیر صحرا و کسب هوا اراده سی بیله تاریخ هجری مینک ایکی یوز آلتیمیش ایکی داییلان بیلی آفتاب عالمتاب دلو برجیدین طالع ایردی محرم الحرام آیی نینک اون بیریدا جمعه کونی دار السلطنه خیوقدین رکوب قیلیب دریای آمونینک شمالیه جانبی غه اوتوب بیر نیچه کون سیر و شکار اموریغه اشتغال کورکوزدی اما همول سفردا شدت کسلی کون کوندین مزید و مضاعف بولا باشلادی چون نهایت سیری قیسناق دربندی نینک جنوبیه طرفیدا کبر قلعه سیغه یتیب ایردی مرض صعوبتی نینک شدتی حددین افزون بولوب جسم سعادت نشانی ضعف و ناتوانلیغ بستریغه بیقیلدی و صفر آیی نینک ایکی لانجی کیچه سی کیم جمعه اقشامی ایردی سحرکا قریب روح

149a

1 A: لار om.

2 A: مقبول.

ایقیدین داخل بولوب هیچ ایش قیلا آلمای بیر یاش اوغلان نی تاپیب آلیب سرعت تمام بیله فراری بولدیلار چون بیکیش خلیفه و دوست نیاز یوزباشی کیم خوارزم دا اولتوروملی تکه و علی ایلی لشکریه سی نینک سرکرده سی ایردی لار اوز نوکرلاری بیله نایمان ایقیدا قراول بولوب مونداق واقعه وقوعی غه مترصد و منتظر ایردی لار || چون بو خبرنی ایشیتی لار استعجال تمام بیله قراقچی لار نینک ایزیدین قاوب اون ایکی منزل لیک یول قطعی دین سونک آدینه مراد آتلیغ قودوق نینک حوالی سی دا یاریم اقشام چاغی ایزیدین یتیب یاتغان یریدا بلای ناکهانی و قضای آسمانی یانکلیغ اوستیغه توکولدی لار و یکرمه ایکی کیشی سین تیغ انتقام بیله قتل غه بیتکوروب باشین کیستی لار و بیراوین اسارت قیدیغه چیکتی لار اما بیراوی تون نینک قرانکغولیقیدا بهادرلار نینک چنک قهریدین پیاده قاجیب قوتولدی و بهادرلار باغی لار نینک یکرمه تورت آتین و بارچه اسباب و یراغین آلیب خرسند و خرم لیغ بیله معاودت قیلدی لار و مذکور آی نینک اون تورتیدا شنبه کونی عتبه علیه ملازمتی غه یتیب سروپای فاخره و نقود و افره انعام و بخششی دین ممتازلیغ و سرافرازلیغ لار تاپتی لار و معلوم بولسون کیم حضرت ظل اللهی مذکور بولغان آی نینک یکرمه اوچیدا سه شنبه کونی بخارا ایلچی سی میرزا خان خواجه غه مخصوص ملازم لاریدین رحمت الله خلیفه نی ایلچی لیک طریقه سی بیله قوشوب بخارا صویبغه ارسال قیلدی

اتا جان یوزباشی نینک بخارا ولایتی غه عازم بولغان سارق مفسد لاریغه تیغ شجاعت خون ریزلیکیدین رستخیز سالغانی || چون اتا جان یوزباشی کیم مبارزت دا شهره آفاق و شجاعت دا زبده آل قپچاق ایردی سکسان بیر کزیده آتلیغ بیله مذکور بولغان آی نینک اواسطی دا حضرت ظل اللهی دین رخصت آلیب رفتک یولیدین بخارا غه قاتنای تورغان سارق مفسد لاری قصدی اوچون عازم بولدی لار و دریای آمو کناریدین قطع منازل قیلیب تاش آخور موضعی غه بیتکاندین سونک قوم غه کیریب بیر نیچه کون ایلغار ایتیب رفتک یولیغه یتی لار و آندا هیچ کیشی تاپا آلمای اوتوب چاغیللی آتلیغ یولغه عازم بولدیلار و اول یولدا بخارادین مروغه باراتورغان اوچ آتلیغ سارق و بیر آتلیغ تاجیک نینک اوستیدین داخل بولوب جلادت تمام بیله آت سالیب اوچاوین توتوب قتل غه بیتکوردی لار اما بیراوی کیم تاجیک ایردی بهادرلار نینک چنک انتقامیدین مرکبی نینک چابک لیک جهمتی دین قاجیب قوتولدی و موندین سونک بهادرلار همول یول بیله مرو جانبی غه ایلغار قیلدی لار تاکیم مرو دیاری نینک

قويوب اوزلاری یخشی آتلیغ نوکردین تورت یوز نفرنی آلیب سر دریاسی نینک اوچورغی دیکان معبریدین عبور قیلیب سرعت تمام بیله ایلغاب جان خواجه نینک طلبی بیله آق اویراک آقچه تاو موضعی غه یتى لار اما جان خواجه آلامان نینک آنینک قصدیغه متوجه بولغانین اولراق ایشیتیب استعجال تمام بیله فراری بولمیش ایرکان بی لار اول موضع دا جان خواجه نینک بعضی اقربا و قرینداشلارین تاپیب تیغ قهر ضربی بیله قتل غه بیتکوردی لار و همول یردا توقف و اهمال کورکوزمای جان خواجه نینک عقبی دین استعجال بلامثال بیله تعاقب قیلدی لار و بیر نیچه کون منازل فراوان و بوادی بیکران نی قطع اینیب || بوز بیل و قرا توپه آتلیغ موضع غه یتى لار و اول یردا ایشیتی لارکیم جان خواجه اوروس یورتیغه باریب کیرمیش دور لاجرم اول اطراف و جوانب داغی جان خواجه غه مخالفت دا متفق بولغان قزاقیه ایلاتی نینک احشامی غه چپاول اوروب اهل عناددین نهایت سیز کیشی نی تیغ انتقام بیله اولتوروب بارچه اموال و مواشی و اسباب و حواشی سین اولجه قیلیب غایت سیز اولوسنی اسارت قیدیغه چیکیب آغیر اولجه و قالین اسیر بیله مظفر و منصور خوشوقت و مسرور معاودت کورکوزدی لار و بیر نیچه کون آیین سرعت بیله قطع مسافت قیلیب سر دریاسی نینک ساحلیغه یتى لار و خان اوتکالی آتلیغ کزدردین عبور قیلیب خوارزم جنت بزم ساری فرح تمام و بشاشت مالاکلام بیله عازم بولدی لار و بیر نیچه کون قطع مراحل قیلیب ذو الحجه آیی نینک غره سیدا یکشنبه کونی آستان عالیشان ملازمتی شریفیغه مشرف بولوب نوازشات خسروانه دین ارجمندلیغ و سروپای پادشاهانه دین سربلندلیغ تاپتی لار و معلوم بولسون کیم همول سفردا سپاه نصرت پناه غه اولمقدار اموال غنیمت توشتی کیم اکثر لشکریه نینک مینک طلالیغ و ایکی مینک طلالیغ اولجه سی بار ایردی و یوز طلالیغ و ایکی یوز طلالیغ || اولجه قیلماغان کیشی کم دور و معلوم خاطر اشرف بولسون کیم موندین اولراق ذو القعدة آیی نینک اون اوچیدا پنجشنبه کونی امیر نصر الله نینک رحمان بردی آخوندغه قوشوب ییبارکان ایلچی سی میرزا خان خواجه کیلیب درگاه فلک اشتباه ملازم لاری نینک واسطه سی بیله باریاب حضور بولوب امیر نینک ییبارکان محبت نامه سین نظر کیمیا اثر مطالعه سیغه بیتکوردی

بیکیش خلیفه نینک سارق مفسدلاری قراقچی لارین تیغ انتقام بیله قتلعام ایتکانی بو واقعه کیفیتى آنداق دورکیم چون سارق و تکه طوایفی باغی لاریدین یکرمه تورت آتلیغ اوباش و حرامی سی اتفاق بیله مرو ولایتی دین چیقیب خیوق مضافاتى صویبغه عزیمت مرکبین سوروب ذو الحجه آیی نینک سیکیزیدا یکشنبه کونی هزاراسب توابعی دین شیرشالی

146b

147a

و فرمان بردار لیغ قیلیمیش ایردی لار اول ایکاوی اتفاق بیله کوب لشکر بیغناپ خواجه نیاز¹ بی نینک اوستیغه کیلیب قلعه سین محاصره قیلدی لار و بیر نیچه کوندین سونک خواجه نیاز بی تحصن شدتیغه طاقت قیلا آلمای ملازمتی داغی لشکر یه سی بیله قلعه سین تاشلاب قاجیب کیلدی بو واقعه دین سونک حضرت ظل اللهی آنکا درگاه عالی ملازم لاریدین محمد امین بیکنی قوشوب کوب لشکر بیله جانکنت کا عالم خلقی نینک اوستیغه ییباردی² تاکیم اول حوالیدا بیر قلعه سالیب اول ایل کا نکهبان لیغ قیلغای لار آلا ر فرمان لازم الاذعان موجبی بیله باریب جانکنت نینک شرقی طرفیدا سر دریاسی نینک || یقاسی و جلوان نه ری نینک سقاسیدا بیر قلعه عالی بنا قیلدی لار و خواجه نیاز بی محمد امین بیکنی بیر آز بیغین بیله اول قلعه محافظتی اوچون قویوب اوزی یخشی آتلیغ نوکر لار بیله اوزی نینک قلعه سی اوستیغه باریب دوران بی نینک قویغان کیشی لارین بیر نیچه کون مضیق محاصره غه توتوب اوروشتی چون بو احوال خلایدا قزاقیه طوایی دین جان خواجه آتلیغ بیر شریر ضلالت تخمیر حضرت ظل اللهی نینک ربقه اطاعتی دین ربقه عبودیت نی تولغاب قزاقیه اشراریدین کوب کیشی نی اوزیکا یار و مددکار قیلیب آق اویراک آقچه تاو آتلیغ موضع دین حرکت قیلیب ازدحام تمام بیله محمد امین بیکن نینک اوستیغه کیلدی محمد امین بیکن آزیق جهتی دین آنکا مقابل بولماق نی مصلحت کورمای قلعه نی تاشلاب خیوق ساری معاودت کورکوزدی چون بو واقعه نی ایشیتکاج خواجه نیاز بی داغی قلعه محاصره سین ترک توتوب اول حوالیداغی بارچه ایلات نی کوچوروب تاو قرا موضعی غه کیلدی چون بو خبر وحشت اثر حضرت ظل اللهی نینک سمع همایونیغه یتوشکاج نیران غضب پادشاهی التهاب تاییب امرای شجاعت شعار دین بکمان بی نی کوب چیریک بیله نامزد قیلدی تاکیم خواجه نیاز بی بیله باریب جان خواجه باشلیغ بارچه || قزاقیه سرکش لاریغه تنبیه عظیم و کوشمال بلیغ ییتکور کایلار چون بکمان بی فرمان واجب الاذعان موجبی بیله شعبان آیی نینک یکر مه ایکی سی دا دوشنبه کونی مقصد جانبی غه عازم بولوب منازل متکثره قطعی دین سونک تاو قرادا خواجه نیاز بی نینک یانیغه باردی و آنی اوزیکا همراه قیلیب توبات یولیدین سرعت تمام بیله عزیمت کورکوزوب مراحل متنوعه قطعی دین سونک سر دریاسی نینک کنار یغه یتیب نزول ایتی لار و همول دریانینک قبله جانبی دا اکثر لشکر یه بیله احوال و اقبال و قوش لارین

1 A: نیاز above the line.

2 A: ییباردی in margin.

اوچ يوز جاغليغ آتليغ اتفاق بيله خيوق توابعى نينك چپاولى اوچون مرو ديار يدين عازم بولوب شوال آيى نينك يكرمه آلتى سيدا چهارشنبه كونى آق ياف قريه سى اياقيدىن داخل بولوب بير كيشى نى قتل غه بيتكوروب ايكي ياش اوغلاننى آليب اوزكا هيچ ايش باشقارا آلماي كمال خوف و هراس دين استعجال تمام بيله فرارى بولدى لار بو واقعه خبرى مسامع جاه جلال غه يتوشوب فرمان لازم الامتثال موجى بيله جمشيديه نوكرى كيم مهيا و آماده بولوب مونداق واقعه وقوعى غه منتظر ايردى لار چهارشنبه كونى مفسدلار عقبى دين تعاقب قىليب سرعت تمام بيله بيش منزل ليك مسافت قطع ايتيب خان قودوقيغ ييتكان حال دا اهل فساد نينك ايزيدىن يتيب اوروش سالديلار و كوب مدت سواش و تلاش رسومى غه قيام و اقدام كوركوزوب و باوجودي كيم بهادر لار عدددا يوز يكرمه آتليغ دين زياده || ايرماس ايردى لار آينكديك كوب لشكركا مقابل بولوب بازوى شجاعت قوتى بيله شكست بيريب كوب كوب كيشى نى قتل غه بيتكوروب كوب آت و يراغ اولجه قىلديلار و ينه تعاقب قىلورغ آت لارى كوب چاپيلغان جهتى دين يارامى مونداق ظفرغ دست تاپغان لاريغ نيشانه اوچون اهل فساد نينك جسد پليديدين اون بيش باش كيسيب مراجعت قىلديلار و ذو القعه آيى نينك غره سيدا شنبه كونى عتبه اعلا ملازمتى غه يتيب اهل فساددين كيسيب آغان باش لارين توشوركان آتلا ريدىن يكرمه بيش آت بيله دركاه دولت پناه سركار لارى نينك نظر انوريغ معروض قىليب مراحم خسروانه غه مشمول بولوب طلاباف خلعت لار و جواهر غلاف پيچاق لار و ايتاك ايتاك سيم زر انعاميدىن خواص عوام اراسيدا قوياش يانكليغ سرافرازيغ تاپتى لار

144b

خواجه نياز بى و بكمان بى نينك قزاقيه سرکش لارى نينك احشامى غه چپاول يكرانين سورماكى و شجاعت تئدباديدىن خرمن جمعيت لارين تفرقه هواسيغ ساورماقى قلم جلادت شعار مونداق واقعه نكارليغ قىلوركيم چون قپچاق طايغه سى اكابرى نينك ممتاز و منتخبى خواجه نياز بى خان مغفور نينك فرمان || واجب الازعانى موجى بيله كوب بيل دين برى دشت قپچاق حدوديدا قوانك درياسى نينك قبله سى و مايلى اوزاك نهري نينك آرقه كنارى دا بير قلعه معظم بنا قىليب قزاقيه ايلاتى غه نكهبان ليغ كوركوزوب اولتوروب ايردى و بير آز مدت دين برى تاشكنت حاكمى دوران بى و تركستان حكمرانى قناعت شاه كيم ايكايوى اقا اينى ايردى لار خوقند ولايتى نينك پادشاهى غه عناد و سرکش ليك كوركوزوب بخارا والى سى امير نصر الله غه متابعت

145a

143b عطا قیلدی و اول نور حدقه کمال آرسالن محمود توره کا موسوم بولدی انبته الله نباتاً حسناً و رجب آیی نینک اونیدا دوشنبه کونی رحمان بردی آخوند بیله رحمت الله قراکوزکا عالم خواجه و حسین خان بی دیکان امیر نصر الله نینک قوشوب بیبارکان ایلچی لاری || کیلیب نواب عالیشان واسطه سی بیله آستان فلک آشیان جبهه سالیقی غه یتیب امیر نینک دوستلیغ و یکجهت لیکن اظهار قیلدی لار و مذکور آی نینک یکرمه اوچیدا یکشنبه کونی حضرت خان مغفور و خاقان مبرور ابو المظفر و المنصور الله قلی محمد بهادر خان روح الله روحه من ریاح الجنان نینک خلف ارشدی سید اسد توره¹ ارجعی الی ربک راضیه مرضیه¹ نداسین سامعه اذعان بیله ایشیتیب جنت ریاضی غه عازم بولدی و سن شریفی اون سیکیزکا یتیمیش ایردی نظم

دریغنا که دوران نا آشنا

سورار هر نفس ایلکا تیغ جفا

چیکار تینک جفاسینی پیر جوان

قوتولماس کدأ شه آندین امان

و شعبان آیی نینک اون توریتیدا یکشنبه کونی حضرت ظل اللهی بخارا ایلچی لاریغه رحمان بردی آخوندنی قوشوب یکجهت لیک بناسی نینک استحکامی اوچون بخارا صوبیغه ارسال قیلدی و مذکور آی نینک یکرمه بیشیدا پنجشنبه کونی امیر کبیر فاضل بیک مرحومی نینک خلف ارشد و ولد امجدی محمد یوسف بیک اجل ساقی سی ایلکیدین² کل نفس ذایقه الموت² ساغرین لاجرعه سیپقاریب³ والله یدعوا الی دار السلام³ عشرت خانه سیغه روانه بولدی نظم

آه کیم دوران چرخ بی مدار

144a || دهر ایلی کا ظلم ایلاب آشکار

رتبه جاهی غه باقما ی عاقبت

سالغوسی توفراق توبیکا خوار زار

مرو مفسدلاری نینک خوارزم مضافاتی ترکتازیغه کیلکانی و اکثری نینک جمشیدییه لشکری نینک تیغ انتقامیدین قیریلغانی بو مقال تبیینی اول کیم چون سارق مفسدلاری دین

1-1 Qur'an LXXXIX: 28.

2-2 Qur'an III: 185, XXI: 35, XXIX: 57.

3-3 Qur'an X: 25.

مصالحه بناسی استحکامی نینک اهتمام و تأکیدی اوچون رفیع مکان رحمان بردی آخوند بیله صداقت نشان رحمت الله قراکوزنی مصحوب قیلیب بخارا صویبغه ارسال قیلدی

حضرت ظل اللهی نینک قراقلیپاقیه لشکریدین سان آلهماق اوچون چاتلی بیسه سی صویبغه

آتلانماقی و اول جماعه سانالغاندین سونک شاه آباد آرناسی قاچوسین باغلایب دار الخلافه ساری یانماقی معلوم خاطر اشرف بولسونکیم فرمان واجب الاذعان موجب بیله قراقلیپاقیه

چیریکی || چاتلی توغایی غه کیلیب اجتماع تاپمیش ایردی اول طایفه نی ساناب آت و یراغین تماشا قیلماق اوچون حضرت ظل الله سلطنت پناهی جمادی الاول آیی نینک اون بیشیدا

142b

سه شنبه کونی دار السلطنه خیوق زینها الله تعالی بالنظام و النسق دین امرای عظام سپاه محشر ازدحام بیله رکوب قیلیب یانکی آریق حولی غه نزول ایتی و تانکلاسی چهارشنبه کونی

آندین نهضت کورکوزوب پهلوان بیک نینک آتاویغه دریا کناریدا بارگاه سپهر اشتباه و سראقات وسعت دستکاه نی برپا قیلدوروب شرف نزولی بیله سربلندیغ بیتکوردی و آندا ایکی کون

متوقف بولوب جمعه کونی آندین کوچوب چاتلی توغایی غه نزول ایتی و آندا آلتی کون توقف کورکوزوب قراقلیپاقیه چیریکی ساناب نظر کیمیا اثر پیشکاهی دین اوتکاردی و یتی لانجی

کونی کیم پنجشنبه ایردی اول موضع دین کوچوب مراجعت قیلیب شاه آباد آرناسی نینک قاچوسین باغلایماق اوچون خانقاه بلده سی نینک یوقاریق جانبی غه کیم قاچو همول توشدا

ایردی بارگاه سپهر تمثال نی برپای قیلدوروب نزول اجلال کورکوزدی و هر کون هلال صورت زورق لارغه ارکان دولت بیله مینیب قاچو باشیغه تشریف حضور ایلایب ورداندازیغ تماشاسی غه

اشتغال کورکوزدی || و اول حال اثناسیدا سارق مفسدلاری نینک اوباش و قراقچی لاریدین بیر آز اتلیغ اتفاق بیله کیلیب نایمان ایاقیدین چاپیب اوچ تورت کیشی نی اولتوروب اوچ تورت

143a

باله چاغه نی اسیر قیلیب آلیب کیتکان خبری موقف عرض یتوشتی اولحضرت درحال رکاب دولت اشتغال ملازمتی داغی اکثر سپاه نصرت مآل نی مفسدلار تعاقبی غه ارسال قیلدی مامورلار

فرمان لازم الامتنان موجب بیله اوچ کونکچه سرعت یکرانین کرم جولان قیلیب مفسدلار نینک ایزی دین بیتا آلهمای قایتی لار و حضرت ظل اللهی توقوز کون مدتیدا قاچونی باغلایب جمادی

الثانی آیی نینک اوچیدا شنبه کونی مراجعت قیلیب دار الخلافه خیوقغه کیلیب مسند خلافت دا آرام کزین بولدی و همول کون امیر روشنضمیر عضد الدولة و الدین محمد امین ایناق مد الله

تعالی ظلال جلاله علی مفارق اهل الآفاقغه تنکری تبارک و تعالی بیر فرزند ارجمند سعادت پیوند

- عبادة سنة حدیثی نینک فحواسی بیله سلطان الکاملین بُرهان الواصلین زبده الاولیا قدوة الاتقیا حضرت شیخ الشیوخ نجم الدین کبرا علیه التحیه و الثنائینک مقبره متبرکه لاری زیارتی شریفیغه مشرف بولوب روح پُرفتوح لاریدین استمداد همت قیلدی و آستانه قدسی آشیانه لاری نینک مجاور و جاروب کش لارین نذورات فراوان و صدقات بیکران بیله خرسند و برومند قیلیب معاودت کورکوزدی و عصر هنکامی غه چه مسافت قطعی دا سرعت کورکوزوب آق توپه موضعی داغی چهارباغ غه نزول ایتیب فیض قدومیدین نزهت همدم بلکه رشک کلزار ارم قیلدی و یکشنبه کونی آندین || حرکت قیلیب هلالی موضعی داغی حصار عالی غه توشوب شرف وصولیدین آنینک 141b بروج مباحاتین ذروه سماوات دین آشوردی و دوشنبه کونی آندین شوکت خسروانه و صولت ملوکانه بیله آتلانیب قطب فلک عظمت مرکز دایره حقیقت مقرب بارگاه ملک ودود حضرت اسم محمود اتا نور الله مرقده نینک جوار فیض آثاریداغی رباط عالی سیغه نزول اجلال یمنی دین سرافرازلیغ بیتکوردی و تانکلاسی اول حضرت نینک آستان ملایک پاسبانی زیارتیغه استعداد تاپیب ارواح طیب لاریدین فتوح تمام حاصل قیلیب مراجعت کورکوزدی و یول اثناسیدا آت چاپتوروب آتی اوتکان سیس لارغه پنجه انعامی دین بهره مندلیغ بیتکوروب آت چاپار تماشاسیدین مرامی چه کام آغاندین سونک عنان عزیمتین مسافت قطعی غه معطوف ایتیب خفتن چاغی دار الخلافه خیوق صانها الله تعالی عن آفة الحرق و الغرق غه وارد بولوب سریر سلطنت غه نزول ایتیب آرام¹ کزین بولدی و فیض حضوریدین شهر سکانی نینک کونکول لاریغه سرور اوزره سرور بیتکوردی معلوم خاطر اشرف بولسون کیم ربیع الثانی آیی نینک توقوزیدا چهارشنبه کونی 142a بخارا والی سی || امیر نصر الله نینک مصالحه طلب بولوب اول معنی تأکید اوچون رحمت الله قراکوزکا قوشغان ایکی ایلچی سی کیم پارسا خواجه اوراق و قوچقار بیک میر آخور ایردی لار اوچ یوز تیوه لیغ کاروان بیله کیلیب امیر نینک صلح و مواسا طلبی بیله ییبارکان اخلاص نامه سین درگاه فلک اشتباه ملازم لاری نینک واسطه سی بیله نظر کیمیا اثر مطالعه سیغه بیتکوردیلار و اول حضرت داغی امیر نینک قیلغان التماسین کمال صافی طینت و پاک طویت دین مبذول توتوب خوارزم کاروانی غه بخارا عزیمتی اوچون رخصت بیردی و جمادی الاول آیی نینک ایکنجی کونی کیم پنجشنبه ایردی امیر نینک ایلچی لاریغه

1 آزام: A.

بيله بيلان قيرى نينك آشاقيدا دريا کناريداغى توغاي غه دولت توسنين سوروب قوش
سالماق و آو آلماق اموريغه اشتغال كوركوزدى || مثنوى

140b

قوش ساليب خسرو سکندرشان
صيد اصنافى ايچرا سالدی قران
هر قوشى برقدیک هواغه اوچوب
توشوروب صيدىنى ير اوزره قوچوب
يردا هم ناکهان كورونسه شكار
صيد ايتيب چُست ليک قيليب اظهار
قوشنى سالماقدا حظ عدددين كوب
آونى آلماقدا بهره حددين¹ كوب
تاپيبان خسرو جهان آرا
كونكلى نينك كوزكوسى غه بيردى جلا

چون اولحضرت همول كون كيچ كچه شكاراندازليغ مراسمی غه قیام كوركوزوب اوردوی اعلا و
باركاه معلغه كيم همول توغای ايچيدا دريا قيراغيدا برپا و مهيا قيليب ايردى نزول اجلال
كوركوزوب اقبال مسنديدا استراحت قیلدی و تانكلاسى سه شنبه كونی همول موضع دا ينه
صيداندازليغ اموريغه اشتغال كوركوزوب پيشين چاغی شكارگاهدين مراجعت قيليب ينه پورسى
موضعی غه كيليب نزول ايتی و آندین چهارشنبه كونی صولت تمام بيله نهضت كوركوزوب دشت
صحرا عجایباتین تماشا قيليب قراييلغون موضعی داغی باغ بهشت نشانی غه نزول سعادت شمولى
فیضی دین نضارت فراوان باغیشلادی و پنجشنبه كونی آندین يكران عزیمت نی قطع مسافت غه
سوروب كهنه اوركنج داغی حولیغه كيم || رفعت دا فلک حصاری ذروه سیغه سایه افكن و نزهت دا
بهشت كلزاری فضا سیغه طعنه زن ايردى قدوم میمنت لزوم مساسیدین سر بلندیغ و ارجمندیغ
بیتكوردی و اول مكان بهجت نشاندا ایکی كیچه اورنك پیرای استراحت و قدح پیمای بزم عشرت
بولوب شنبه كونی فقرا و رعایا و عجزه و عجزه نینك عرض احوالی استفساری اتمامیدین سونك
ازدحام تمام و كوكبه دولت التزام بيله ركوب قيليب من زار المقابر كتب الله تعالی بكل قدم

141a

1 حددين: A.

139b

چاغلیغ آتلیغ قراقچی لارنینک ایزیدین یتیب صبح صادق نشان || کورکوزکان هنگامدا غوغای عام بیله اوستیغه قویلوب یتی کیشی سین تیغ تیز دمیدین اوتکاردیلار و بیراوین زنجیر عقوبت غه مقید قیلدیلار و اوزکاسی جان هولیدین هر طرف کا قاجیب فرار دستیارلیغی بیله آلامان نینک تیغ انتقامیدین قوتولدیلار و بهادرلار قراقچی لارنینک سیکیز آت و اوزکا اسباب و یراغ لارین اولجه قیلیب اسیر بولوب توشکان کومورچی لارنی بارچه تیوه لاری بیله امان و ایسان آلیب قایتیب مذکور آی نینک اون ایکی سیدا سه شنبه کونی عتبهٔ اعلاملازمتی غه یتیب سروپای شاهانه و نوازش خسروانه دین سرافرازلیغ تاپتی لار

حضرت ظل اللہی نینک صحرا تفرجی و سیر اراده سی بیله رکوب قیلغانی و تماشا صیقلی بیله ضمیر منیری کوزکوسی غه جلا یتکوروب مستقر سلطنت غه کیلکانی چون حضرت ظل اللہی کمال کرم و خوبی شیم مقتضاسیدین ممالک محروسه فقراسی نینک ضعفا و عجزه و یتیم و بیوه لاری نینک عرض حالیه یتماک و شفقت خسروانه دین¹ اول جماعه نینک خاطر حزین لارین خوش و خرم ایتماک اوچون صحرا تفرجی و شکار تماشاسی بهانه سی بیله مذکور آی یعنی ربیع الاول آیی نینک اون تورتیدا پنجشنبه کونی خلاصهٔ سپاه بیله دار السلطنهٔ خیوق حرسها الله تعالی عن || آفة الحرق و الغرق دین رکوب قیلیب شاه آباد حولی نینک ذروهٔ افتخارین دولت وصولیدین فلک دوارغه همسر قیلدی و جمعه کونی شاه آباد حولیدین ابرش کردون وش غه رکوب قیلیب تاش حوض حولیغه کیم فیض و نزهت دا غیرت قصور جنان ایردی نزول شرافت نشانی بیله طراوت تازه و نصارت بی اندازه یتکوردی و شنبه کونی آندین فقرا و عجزه نینک عرض احوالین ایشیتماک دین فارغ بولغاندین سونک آتلانیب شکوه تمام بیله قیلیچ نیاز بای موضعی داغی رباط واجب الانبساط غه تشریف حضور وافر السرور ایلتیب مفخر منازل قیلدی و آندا عیش و طرب اسبابین مهیا قیلدوروب بارچه مفرحات و مضحکات تماشاسیدین بهره یاب و عشرت مآب بولدی و تانکلاسی یکشنبه کونی آندین دبدبهٔ پادشاهانه بیله نهضت قیلیب پورسی موضعی داکیم بارگاه سپهر اشتباه برپا بولوب قبهٔ آسمان فرسای قمهٔ مهر و ماه دین اوتمیش ایردی نزول اجلال کورکوزوب اورنک نشین مسند اقبال بولدی و دوشنبه کونی آندین رکوب قیلیب صیداندازلیغ اراده سی

140a

1 A: above the line.

بو تاریخ بغایت خوب و مناسب تاپیلدی اما عدددا بیر زیاده دور و همول مورددا بوغینه رباعی هم منظوم بولوب ایردی رباعی

ای تاجیک اوزینک بیل ایهدی اوز حالینکنی
توبه قیلیبان توز ایله افعالینکنی
یوق ایرسه ینه باریب سپاه منصور
موندین بتر ایتکوسیدور احوالینکنی

بعضی واقعات ذکر کییم امیر بی نظیر محمد امین ایناق مد الله ظلال دولته علی رؤس اهل الآفاق قرا کول سفریدین کیلکاندین سونک وقوغ غه یتی اول جمله دین اول کییم حضرت ظل الله سلطنت پناهی صفر آبی نینک یکرمه سیکیزیدا پنجشنبه کونی بخارا ایلچی سی قوچقار بیک میر آخورغه آستان فلک آشیان ملازم لاریدین صداقت انتباه رحمت الله قراکوزنی ایلچی لیک طریقه سی بیله قوشوب رخصت بیردی و بو مضمون بیله مکتوب همایون تاپشوردی کییم امیر نصر الله نینک مدعاسی اکر مصالحه قیلیب باریشماق و کیلیشماک بولسه بیز نینک هم خواهشیمیز اولدور و اکر غرضی¹ سواش و تلاش بولسه || محاربه میدانغی چیقسون کییم بیز هم اول امرکا مهیا و آماده دورمیز و بو ایکی ایش نینک هر قایسی نی اختیار قیلسه اول ایش کا بیل باغلاسون کییم ایکی سی بیز نینک مقصودیمیز دور و بو سوز بیله ایلچی لارنی بخارا ولایتی غه ارسال قیلدی و ینه اولکیم ربیع الاول آبی نینک تورتیدا سه شنبه کونی آخل تکه سی نینک لصوص و حرامی لاریدین اون سیکیز آتلیغ اتفاق بیله قراقچیلای کیلیب مهالک محروسه نینک قومدا یورکان اوتونچی و کومورچی لاریدین اوچ کیشینی اولتوروب یکرمه ایکی کیشی نی اسیر قیلیب و کوب تیوه نی دست تصرف لاریغه آلیب فراری بولدی لار بو واقعه خبری حضرت ظل اللهی نینک سمع همایونغی بیتکاچ جلادت پناه شجاعت دستکاه بهادرلار دین بکمان بی و محمد امین یوزباشی و بیکی جان بیک و آدینه بای اتالیق نی آتمیش آتلیغ تهورنشان بیکیت بیله حرامی لار عقبی دین قاوماقغه نامزد قیلدی و مأمور بولغان بهادرلار فرمان دولت نشان موجبی بیله همول کیچه یعنی چهارشنبه کیچه سی ایلغار قیلیب سرعت تمام بیله اون منزل لیک یول یورکاندین سونک اکثر آلمان نینک آتی یارامای ایزدا قالبون بیز و یکرمه

139a

1 غرضی: A.

یا رب ایت شاه دولتی نی بلند
تا که دوران آسمان کیلدی
کشورینی وسیع آباد ایت
تا که آباد بو جهان کیلدی
خصمی نی خیلی غه زبون ایله
تا جهان اهلیدین نشان کیلدی

و اول تاریخ بودورکیم مسطور بولور تاریخ

مژده که ایناق بیک جم جاه
منصور ظفرمآب کردید
عازم بولایت بخارا
با غیرت با شتاب کردید
کرد سپهش بروی خورشید
چون ابر سیه حجاب کردید
زهرة به جمیع اهل اعدا
از بیم شکوهش آب کردید
بکرفته تمام قلعههایش
خوش دل شده کامیاب کردید
|| بندی شدکان اهل افساد
بیرون ز حد حساب کردید
مجموع مساکن عدوها
منکوب شده تراب کردید
آگاهی خیال کرد تاریخ
فکرش چه عجب صواب کردید
گفته بعبارت مناسب
ملک عدوان خراب کردید

کورکوزوب زوردست تاجیک کا
 چیقاریب جانیدین فغان کیلدی
 آلمان قهریدین کوبی آنینک
 تارتیب افغان الامان کیلدی
 آلیبان نیچه شهرُ صحراسین
 تالاب اعداغه خانمان کیلدی
 اولجه ایلاب عیالُ اطفالین
 قیلیب اسرو جیغان بیغان کیلدی
 سیغمایین عرصهٔ || بیابان غه
 حدیدین افزون قیزُ جوان کیلدی
 وادی دشت ارا اوزولمای ایزی
 کوکدا آنداقکه کهکشان کیلدی
 غیرت ایلاب تمامئ لشکر
 باتیبان اولجه غه روان کیلدی
 ملکی نی سر بسر خراب ایلاب
 مالیغه ییتکوروب تالان کیلدی
 زرنی ایلاب طبق طبق تقسیم
 سود تاپتی بی زیان کیلدی
 یر یوزینی توتوب قرا کیزدیک
 مالُ اشیای بیکران کیلدی
 وصف اوشبو سفرنی قیلماقدا
 لال شعر اهلیمه زبان کیلدی
 آگهی سن هم ایله فکرینک بس
 طبعینک ار نیچه خُرده دان کیلدی
 سوزنی ختم ایلاکیل دعا بیرله
 که دعا زینت لسان کیلدی

138a

التفات ایلابان نهایت سیز
 سپه اهلی غه || مهربان کیلدی
 تیغ قهری نبرد عرصه سیدا
 خیل اعداغه خونفشان کیلدی
 دشمنُ دوست غه سنانی اوچی
 روح افزأ جانستان کیلدی
 صدمتُ هیبتی هراسیدین
 مضطرب یتی آسمان کیلدی
 سالیبان قهر ایله بخاراغه
 شورُ آشوبُ قوزغالان کیلدی
 حضرت شاه امری بیرله باریب
 بولوبان اسرو شادمان کیلدی
 بارچه اشرار ایله عناد ایلی کا
 ایلابان زوردست عیان کیلدی
 اُقتلو الموذیات امرینی
 جاری ایلاب ظفرنشان کیلدی
 لشکر بیحساب بیرله باریب
 تاپیبان آبرو امان کیلدی
 چیقما ایامی امیر قلعه سیدین
 حربیغه اسرو ناتوان کیلدی
 ایلاکیم شیرنی کوروب تیلکو
 اینی دین چیقمایین نهان کیلدی
 بارچه ایلاتیغه چپاول اوروب
 ایلابان آنی امتحان کیلدی
 سالیبان کشوری غه ویران لیغ
 قویمای آثار آبادان کیلدی

بیر قصیده و بیر تاریخ نظم سلکی کا چیکب ایردیم بو یردا تحریر قیلماق مناسب
کوروندی قصیده

مژده کیم سرور زمان کیلدی
سالیب اعدا ارا قران کیلدی
یعنی ایدل ایناق بیک زمان
فتح نصرت غه همعنان کیلدی
باریبان غنچه دیک بولوب دلجمع
آچیلیب مثل کلستان کیلدی
کامجولییغ بیله سوروب ابرش
کامیاب اولدی کامران کیلدی
کیلماکی ملک کا بیریب زبیش
اول صفت کیم بدن کا جان کیلدی
کام آلیب قتل نهب غارت دین
یورت غه عطف ایتیب عنان کیلدی
شهر صحرأ قدومی فیضی دین
غیرت روضه جنان کیلدی
دولت بخت آنکا ملازم اولوب
بنده خاک آستان کیلدی
قدری خورشیددین بولوب عالی
چرخ آنکا بیر کمین مکان کیلدی
شرف ذات ایله جهان ایچیدا
موجب فخر انس جان کیلدی
رستم سام آنینک مصافیدا
عاجز زار خسته جان کیلدی
زر کوهر جهانغه ساچماقدا
کف احسانی بحر کان کیلدی

قطع منازل و طی مراحل قلیب پنجشنبه کونی کیلیب تونکلوک لی معبریغه نزول ایتی و جمعه کونی دریادین عبور ایتیب هزاراسب قلعه سیغه فیض نزولیدین شاداب لیغ بیتکوردی شنبه کونی آندین عازم بولوب یانکی آریق حولینی شرف قدومیدین سربلند قیلدی و صفر آیی نینک اون آلتی سیدا یکشنبه کونی یانکی آریقدین رکوب قلیب کوبه¹ والا بیله مسافت قطعی غه یوز قویدی و یول اثناسی دا علمای عظام و امرای کرام و عالیمکان شهزاده لار و کردون توان آزاده لار استقبال غه چیقیب اول جناب نینک مضافه¹ و معانقه سی دولتی غه مشرف بولدی لار و همول کون دار الخلافه خیوق زینها الله تعالی بالعدل و النسق غه وارد بولوب اقاسی حضرت ظل اللهی نینک دولت دیداریغه مشرف بولوب نوازشات بی نهاییه و ملاطفات بلاغایه || خسروانه دین کامیاب لیغ و شادکام لیغ لار تاپتی و حضرت ظل اللهی کرم ذاتی مقتضاسیدین ایناق بیک کا همول سفردا رفاقت و همراه لیغ کورکوزکان بارچه امرا و کبرا و سرهنک لار و سپهدارلار غه بلکه جمیع معارف لشکریه و مشاهیر عسکریه غه خیاطخانه احسانیدین و خزاین انعامیدین خلاع زردار و خنجر کوهرنکار و توپچاق آت لار و طلاباف فوطه لار و پنجه پنجه زرلار و ایتاک ایتاک کوهرلار بخشش و ریزشیدین اهل آفاق اراسیدا قویاش یانکلیغ ممتازلیغ و سرافرازیغ لار بیتکوروب دنیادین مستغنی قیلدی و فقیرکیم بو حروف سعادت و قوف راقمی دورمن همول مورددا بو رباعی نی نظم سلکیکا چیکیب حضرت ظل اللهی نینک خدمتی غه ایلتیب مرحمت پادشاهانه دین بهره مند بولوب ایردیم رباعی

136b

بر حرب عدو کرچه سپه کوشیدند

با غیرت با مبارزت جوشیدند

من هم نزدم تیغ دعا کم عجب است

من مانده جمله جامها پوشیدند

معلوم بولسون کیم حضرت ظل اللهی دین ایناق بیک نینک ملازمتی دا سفر عزیمتین قیلماق اوچون رخصت تیلاب ایردیم اول حضرت اجازت بیرمای مونداق مهربانلیغ کورکوزدی کیم فراغت اولتوروب دعای خیر بیرله کومک بیرکیل کیم اول اوزکا || کومک دین افضل و اکمل دور بو رباعی نینک همول سوزکا دخلی باردور و همول اوان سعادت نشاندا

137a

1 مسافحه: A, B, C.

اسير ايلابان اهل اطفالي نى
 تالاب جمله اسباب اموالى نى
 آليب قويمى ايسكى پلاسيغه چه
 پلاسى ديمى بورياسيفغه چه

چون يقين ايردى كيم ايكي كون و يا اوچ كون توقف قيليلسه جميع قرا كول و بخارانينك
 اكثر بلادى مسخر بولوب دست تصرفيغه كيركاي اما همول كون حضرت ظل الله
 خلافت پناهي نينك مبارك يارليغي يتوشتي بو مضمون بيله كيم برادر ارجمند نصرت پيوند پييزكا
 يارليغ عالي كوركاچ اولكيم بخارا والى سى امير نصر الله ظهورغه بينتكوركان اعمال قبيحه و
 افعال فصيحه سيدين نادم و پشيمان بولوب انكسار تمام و اعتذار مالاكلام بيله معذرت نامه
 بيريپ صلح و آشتى طلب بولوب ايلچى بيباريپ دور ايمدى آنينك قلمرويغه چپاول تُندبادين
 135b | يتكورماك و تطاول سيلابه سين سورماك حميت شرطيدين يراق و مملكت دارليغ |
 قاعده سيدين اوزاق كورونور راي جهان آراي اقتضاسى اولكيم موكب كيهان پوي سيري قايسى
 موضع غه بيتكان بولسه همول موضع دين ايلكاري اوتماي بي توقف و بي اهمال مراجعت
 طريقي غه استعجال مركبين سورسون چون ايناق بيك اول يارليغ جهان مطاع مضمون
 همايونيغه اطلاع تايفچ اطراف و جوانب داغى چپاولچى آلمانى قايتاريپ لواي نصرت هوا
 كولاكاسى غه كيلتوردى و همول كيچه آق قلعه نينك غربى جانبى دا بير موضع نى مخيم خيام
 اقبال و معسكر سپاه ظفراشتمال قيليب استراحت كوركوزدى و تانكلاسى كيم پنجشنبه
 كوني ايردى بارچه اسير و دستكير بولغان ايلات نى خوارزم مهالكى كا كوچوروب اوزى داغى
 همول منزلدين كوچوب مظفر و منصور سالم و غانم معاودت قيليب اوچ باش آتليغ منزل كا
 نزول ايتى و آندين كوچوب كيچه شبكير ايتيب جمعه كوني چاشتگاه اوكوز ايلغاسيفغه
 كيليب توشتي و بير ساعت دين سونك آندين آتلايب چشمه باشيفغه توشوب همول اقسام
 آرام كزين بولدى و تانكلاسى شنبه كوني آندين كوچوب ايشمه قومي غه كيليب نزول ايتى و
 اول منزلدا جلادت شعار صداقت آثار | ملازم لاردين محمد كل و محمد نياز خليفه و يموت
 136a نظر وكيل و بردى بيكنى سالم و غانم مراجعت قيلغانى نينك اعلامى اوچون حضرت
 ظل الله نينك آستان عالي سى ملازمتى غه ارسال قيلدى و يكشنبه كوني ايشمه دين كوچوب
 كوكردى مرحله سى غه وارد بولدى و دوشنبه كوني آندين نهضت كوركوزوب تورت كون

توسنین مسافت قطعی غه سوروب اوکوز ایلغاسی دیکان موضع غه توشوب همول کیچه شبکیر ایتیب تانکلاسی سه شنبه کونی چاشتگاه یول آیریتی غه توشوب اندک استراحت قیلیب ینه نهضت کورکوزدی و کیچراک اوچ باش آتلیغ منزل کا یتیب نزول ایتی و آندین آتلانیب همول تون شبکیر قیلیب چهارشنبه کونی چاشت چاغی قرا کول ملحقائیدین آق قلعه اوستیغه کوبه محشراثر بیله داخل بولدی و قلعه اهلی قبالیب تفنک اندازلیغ بیله مدافعه اموریغه اقدام کورکوزدیلاز بو جهت دین ایناق بیک نینک آتش قهری التهاب تاپیب عساکر نصرت مآثرغه قلعه غه یوکورماک رخصتین || بیردی درحال سپاه سیل اثر اطراف جوانبی دین هجوم آور بولوب باوجودی کیم ملتوق اوقی یامغوردیک یاغار ایردی آنکا قرامای توشلوق توشیدین دیوار اوستیدین آشیب قلعه ایچیکا کیریپ اسباب و اشیا سین غارت و تاراج قیلیب بارچه اعادی نی عیال و اطفالی بیله اسیرلیک قیدیغه چیکیب بیر لحظه دا قلعه ایچین خالی و خرابلیغ دا¹ کورستان مثالی قیلدیلاز و چون تائیدات² آلهی بیله همول قلعه نی فتح قیلغاندین سونک ایناق بیک نینک اجازتی بیله سپاه قاهره و عساکر متکاثره دسته دسته و فوج فوج بولوب هر دسته اوز امیری و هر فوج اوز سرکرده سی بیله اطراف جوانب غه آت سوروب آلات بازاریغه چه پایمال چپاول و دست فرسود تطاول قیلیب هر گروه اعادی دولت قلعه لاریدین بیر قلعه نی قباب زوردست لیک بیله آلیب قتل و اسر نهب و غارت اموریغه جهد تمام بیله اشتغال کورکوزدیلاز و اعدا گروهی نینک متحصن بولغان معتبر قلعه لاریدین آق قلعه و خواجه سی و یانکی قلعه و قوم قلعه باشلیغ یکرمه ایکی قلعه سین یاریم کون مدتیدا مسخر قیلدیلاز و بارچه قلعه اهلین عیال و اطفالی بیله اسارت قیدیغه چیکیب || اول یانکلیغ غنایم فراوان و اموال بیکران غه متصرف بولدی لارکیم تعریف غه صادق و توصیف غه موافق کیلماس ایردی مثنوی

سپاه اهلی هر ساری ایلاب شتاب
اعادی قلاعی نی قیلدی خراب
قیلیب اول صفت غارت قتل کین
که حیرت غه قالیب سپهر برین

1 خرانلیغ دا: A:

2 تائیدات: A:

بولماق اوچون قاتل اعدا همه

بولدى عزيمت غه مهيا همه

چون ايام توقف نينک توقوزينجى كوني كيم جمعه ايردى ايناق بيك بارچه امرا و سرکرده لار بيله حضرت ظل اللهى نينک¹ مبارک فاتحه سين آليب مذکور منزلدين ازدحام تمام بيله کوچوب سارى قاميش آتليغ مرحله نى لشکرگاه قيليب نزول ايتى و حضرت ظل اللهى داغى همول کون اول موضع دين کوچوب هزاراسب كيليب آندين کوچوب دار السلطنه خيوقغه كيليب سرير خلافت دا || متمکن بولدى و ايناق بيك سارى قاميش توغايى دا شنبه كوني توقف قيليب يكشنبه كوني آندين اعلام نصرت فرجام نى جلوه غه كيركوزوب مسافت قطعى دا سرعت كوركوزوب بازركان بيشه سيغه نزول ايتى و دوشنبه كوني آندين ركوب قيليب مشيك لى توغايين سپاه نصرت پناه غه آرام گاه قيلدى و سه شنبه كوني آندين کوچوب اوچ اوچاق نينک يوقارى سيدا ايشاك رباطى آتليغ موضع نى مستقر ايات نصرت آيات² قيليب نزول اجلال كوركوزدى و چهارشنبه كوني آندين نهضت قيليب توفراق قلعه آتليغ منزل كا توشتى و پنجشنبه كوني آندين قدم فرساي عزيمت بولوب قيزيل رباط نينک اشاقىغه شرف قدوميدين سرافرازليغ بيتكوردى و جمعه كوني آندين نهضت يكرانين كرم جولان قيليب كوگردلى مرحله سين سپاه ظفر پناه غه آرام گاه قيلدى معلوم خاطر اشرف بولسون كيم همول كون بخارادين خيوق دار السلطنه سى دا حضرت ظل اللهى نينک ملازمتى غه قوچقار بيك مير آخور آتليغ بير معتبر كيشى سى ايلچى ليك يوسونيدا كيليب امير نصر الله نينک قيلغان افعال ناشايسته و اعمال نابايسته سيدين نادم و پشيمان بولوب مصالحه طلب قيليب اعتذار تمام || و انكسار مالاكلام بيله ييباركان معذرت نامه سين نواب دولت انتساب واسطه سى بيله نظر اقدس اعلا مطالعه سيغه بيتكوردى و تانكلاسى شنبه كوني كيم صفر آيى نينک غره سى ايردى ايناق بيك لشكر ظفراثر و ازدحام قيامت كستر بيله كوگردلى موضعى دين حرکت كوركوزوب ايشمه قومى نينک اورتاسيدا بير بلند پشته اوستيغه توشوب آرام كزين بولدى و يكشنبه كوني آندين لوا افزاز نهضت بولوب چشمه آتليغ منزل كا فيض نزوليدين شاداب و سرشارليغ بيتكوردى و دوشنبه كوني آندين عزيمت

133b

134a

1 A: نينک above the line.

2 A: آيات above the line.

دلو برجیدین جلوه کر ایردی پنجشنبه کونی اسعد ساعات و احسن اوقات دا مقصد طریقی
 عزیمتی غه میل کورکوزدی و حضرت ظل اللهی داغی مشایعت طریقه سی و سیر اراده سی بیله
 اول جناب غه همراه بولوب ماه تابان بیله خورشید درخشان بیر برجیدین طالع و یا کوهر
 لمعان بیله لعل بدخشان بیر دُرجدین لامع بولغاندیک دار السلطنه خیوق زینها الله تعالی
 بالخیر و النسق دین کوکبه حیرت افزا بیله چقیب یانکی آریق حولیغه قدوم دولت لزوم لاری
 وصولیدین سرافرازیغ بیتکوردی لار و تانکلاسی جمعه کونی آندین نهضت لواسین جلوه غه
 کیرکوزوب دریا کناریدا پهلوان بیکنک آتاوی غه نزول کورکوزدی لار شنبه کونی آندین
 کوچوب دریادین موز اوستی بیله عبور ایتیب شمالیه ساحل دا تونکوزلی آتاو آتلغ توغاینی
 مستقر بارگاه اقبال و¹ معسکر عساگر نصرت مآل قیلیب نزول ایتی لار و اول منزلدا لشکر
 ظفرائر اجتماعی اوچون سیکیز کون توقف واقع بولدی و ایام توقف دا ارکان دولت و اعیان
 حضرت نینک اکثری حضرت ظل اللهی دین || رخصت آلیب ایناق بیکن خدمتی دا کیتارکا
 مهیا و آماده بولدی لار و همول سیکیز کون مدتیدا وزیر اعظم دستور مکرم نظام الملک² و
 الدنیا ااتا مراد قوشبیککی فرمان عالی موجبی بیله بارچه لشکر اهلین سان کوروب یاراماس
 آتلغ نی قویوب یخشی آتلغ لارنی انتخاب قیلیب سفر عزیمتی غه طیار ایتی مثنوی

133a

بولدی مهیا سپه بی شمار
 نی آنکا حد ظاهر اولوب نی کنار
 بارچه مسلح اوروش اسبابی دین
 بارچه مکمل یوروش اسبابی دین
 هر بیری اعداغه قران سالغوچی
 معركة رزم ارا قان سالغوچی
 هر بیری رزم ایچرا بولوب نامجوی
 دشمنی قتلیدین ایرور کامجوی
 هر بیری کر قیلسه عیان قهر و کین
 رستم بهرام دیکای آفرین

1 A,C: om.

2 A: om. الملک.

طغای میراب و رحمت الله یساولباشی نینک بخارا مضافاتیدین زندنی آتلیغ موضع غه چپاول اورغانی چون حضرت ظل اللهی نامدار و شجاعت شعار سرکرده لار دین طغایمیراب و رحمت الله یساولباشی و خواجش محرم نینک اینی سی یعقوب بای نی قراداشلو و یموت و یمرالی چیریکی بیله مذکور آی نینک اون تور تیدا سه شنبه کونی بخارا مهالکی نینک ترک تازی غه نامزد قیلدی و مذکور بولغان سرهنک و سپهدار لار امر عالی موجبی بیله جدُ جهد کورکوزوب آز چاغدا نوکرلارین جمع قیلیب چاتلی بیسه سی توشیدین دریانی عبور ایتیپ بخارا جانبی عازم بولدی لار و بیر نیچه کون مسافت نوردلیک کورکوزوب بخارا ایلاتیدین زندنی موضعی غه داخل بولوب اطراف جوانبین پایمال چپاول و دست فرسود تطاول قیلیب اول حوالی داغی قزاقیه اولوسیدین غایت سیز تیوه و نهایت سیز قوی و اوزکا اشیا و اسباب دین کوتارا آغانچه آلیب اولجه قیلدی لار || و عدد دین زیاده راق باش کیسیب مراجعت طریقی غه عزیمت یکرانین سوردیلار و منازل متکثره قطعی دین سونک بارگاه کردون اشتباه ملازمتی شریفه استسعاد تاپیب نوازشات بیکرانه و انعامات خسروانه دین خرسند و برومند بولدی لار

132a

حضرت ظل الله خلافت دستکاهی نینک جلوس سعادت مانوسی نینک تور تونجی بیلی نینک واقعاتی اول جمله دین امیر روشن ضمیر ظهیر الدولة و الدین محمد امین ایناق مد الله تعالی ظللال رایته علی الاقطار و الآفاق¹ نینک بخارا صوبیغه مورُ ملخ دیک سپاه چیکماکی نینک بیانی و قرا کول سرحداتیغه شجاعت سیلابیدین خرابلیغ بیتکوروب اکثر ایلاتین کوچوروب معاودت کورکوزماکی نینک داستانی خامه جلا دت نشان صحیفه عرصه سیدا بو یانکلیغ کرم جولان بولورکیم چون حضرت ظل اللهی امیر نصر الله نینک سُست پیمان لیغی و بعضی افعال قبایحی دین بغایت رنجیده خاطر بولوب کمال حمیت و وفور غیرت دین چپاولچی لار نینک قیلغان ایش لاریغه اکتفا قیلمای اوزی نینک برادر² دل بند سعادت پیوندی امیر مکرم سپه سالار معظم یکنه اهل آفاق محمد امین ایناق رفع الله تعالی لواء شجاعته نی مهالک محروسه نینک اکثر لشکر یه سی بیله || بخارا قصدیغه نامزد قیلدی و اول جناب فرمان شرافت مآب موجبی بیله سفر اسبابی تهیه سیدین سونک تاریخ هجری مینک ایکی یوز آلتیمیش بیردا موافق لو بیلی محرم آی نینک اون بیشیدا قویاش چابکسواری

132b

1 آقی: A.

2 آقی: A. above the line.

حیدر خان و همیشه خان نینک رفتک یولیغه باریب تاجیک قراول لارین قتلعام
 قیلغانی چون کوکلانیه طوایی نینک اکابر نامدار و اعظم اخلاص شعارلاریدین حیدر خان
 و همیشه خان کیم شجاعت اموریدا مستثنا و مبارزت رسومیدا انکشتنما ایردی لار حضرت
 ظل اللهی نینک امر عالی سی موجب بیله کوکلانیه¹ بهادرلاریدین ایلیک آتلیغ و آق دربندی
 قول لار نوکریدین اوتوز آتلیغ آلیب ینه بعضی اوزبکیه طایفه سی دین طلبکار بیکیت لار
 قوشولوب یوز چاغلیغ آتلیغ بولوب ذو الحججه آی نینک یکرمه آلتی سیدا یکشنبه کونی
 مرو و بخارا کاروانی و اوزکا متردد و رهگذری لار قصدی اوچون رفتک یولیغه عازم بولدیلار
 131a || بیر نیچه کون تیغ مسارعت بیله قطع مسافت قیلیب رفتک یولیغه یتی لار و اتفاقا ||
 تاجیک نینک اوتوز نفر قراولی نینک اوستیدین بلای ناکهان یانکلیغ داخل بولدیلار چون
 قراول لار بهادرلارنی اوزاقدین مشاهده قیلغاچ بیر چوقورغه قبالیب تفنک اندازلیغ بیله مدافعه
 امریغه اقدام کورکوزدی لار بهادرلار داغی اتفاق بیله اطرافیدین غوغای عام و هجوم تمام بیله
 آت سالیب اوروشا اوروشا آخر الامر زوردست لیک بیله آلیب شمشیر قهر بیله یکرمه بیش
 کیشی سین قتل غه بیتکوردی لار و بیش کیشی سین اسارت قیدیغه چیکیب بارچه آت و یراغ
 و همه اسباب و اولاغ لارین دست تصرف لاریغه آلیب کامیاب و شادکام لیغ بیله مراجعت
 قیلیب محرم آی نینک اون آلتی سیدا جمعه کونی آستان عالیشان ملازمتی شرفیغه مشرف
 بولوب التفات پادشاهانه دین نقود فراوان انعامی بیله شاد خندانلیغ تاپتی لار و معلوم خاطر
 اشرف بولسون کیم همول بیله ذو الحججه آی نینک اونیدا جمعه کونی کیم عید قربان ایردی
 سیادت پناه نجابت دستکاه افضل الامرا جمال الملة و الدین و الدنيا اصیل نجیب سید یوسف
 خواجه نقیب² گل نفس ذایقه الموت² شربت خوشکوارین نوش قیلیب سرمست کیفیت
 وحدت و پیوست قصور جنت بولدی و یتی کوندین سونک مذکور آی نینک || اون یتی سیدا
 131b جمعه کیچه سی حضرت ظل اللهی آنینک ولد امجد و خلف ارشدی سید عبد الله خواجه نی
 اتاسی اورنیغه نقابت منصبی غه منصوب قیلیب عنایت خسروانه و مرحمت پادشاهانه دین
 اوز اقرا نی اراسیدا قویاش دیک سرافرازلیغ و ممتازلیغ بیتکوردی

1 کلانیه: A.

2-2 Qur'an III: 185, XXI: 35, XXIX: 57.

وعده سين بوزوب اول حرامى لارغه امداد اوچون بخارا چيريكيدين كوب لشكر قوشوب
خوارزم ممالكى تركتازيغه ارسال قىلدى بيت

نامرد وعده سيغه كونكول قىلمه اعتقاد

خاتون سوزيغه مرد ايسانك قىلمه اعتماد

و چون چپاولچى لار قدم سرعت بيله قطع مسافت قىليب ذو الحجه آيى نينك يكرمه بيشيدا
پنجشنبه كوني شوره خان نينك بير طرفيدين داخل بولوب اويشون عوض يوزباشى كيم اول
حوالى دا قراول ايردى آنينك اوستيكا خبرسيز قويولوب اسيرليك قيديغه مقيد قىلديلار و
نوكرلارى نينك || اكثرين قتل غه ييتكوردى لار و ينه اول اطرافداغى اوتونچى و كومورچى
فقراى قتل و غارت قىليب و بعضى اويلارنى تالاب سرعت تمام و استعجال مالاكلام بيله
وادى هزيمت غه مبادرت مركبين سوردى لار و امير بى نظير صايب تدبير محمد امين ايناق
رفع الله تعالى لواء دولته بو خبرنى ايشيتيب هزاراسب دين كوب آتليغ قاوغونچى ييباردى
اما قاوغونچى لار جهد تمام بيله اعداى كرىزپاى نى تعاقب قىليب بيتا آلماي ايكى كيشى كيم
مفسدلار گروهى دين اداشيب قالميش ايردى توتوب كىلتوردى لار

130a

عبد الرحمان قرانينك بخارا توابعى كومورچى سيغه دستبرد عظيم ييتكوركاني چون
حضرت ظل اللهى مذكور بولغان واقعه نينك خبر وحشت اثرين ايشيتكاندين سونك بغايت
متاثر بولوب اضراً للمفسدين جلادت آثار و شجاعت شعار خدمتكارلاردين فتنگ لى عبد
الرحمن يوزباشى نى كيم آنكا قرا مرکن هم ديرلار اون اوچ تهورپرست و تجلدپيوست بهادر
بيله اعداى دولت غه دستبرد ييتكوروب تىل توتماق اوچون ذو الحجه آيى نينك اواسطى دا
بخارا ايلاى سارى ارسال قىلدى مأمورلار فرمان لازم الامتنان موجبى بيله قطع بوادى و بيابان
قىليب اوستى كذريغه يتيب اول كذردا تاجيك دين اوچ كيشى || توتوب دستكير قىلديلار و
آلار نينك دلالت و رهنمايغى بيله تاجيك نينك قيرغه چيقغان كومورچى سى نينك اوستيغه
قضاى مبرم ديك توكولوب توقوز كيشى نى قتل غه ييتكوروب باشين آلديلار و اون بيش
چاغليغ تيوه و اوزكا اشيا اولجه قىليب قايتيب مذكور آي نينك يكرمه توقوزيدا سه شنبه
كونى آستان عالى ملازمتى غه يتيب انعامات پادشاهانه و نوازشات خسروانه دين سربلنديغ
و ارجمنديغ تاپتى لار

130b

ای قیلیبان کیلماکینک عالم نی شاد
تاپتی خالیق فرحی ازدیاد
شهر ایلی کا عیش طرب آچتی یوز
کلفت اندوه ایتیبان خیرباد

129a بعضی صادرات ذکری کیم حضرت ظل الہی مرو سفردین کیلیب مستقر خلافت دا
متمکن بولغاندین سونک صدور تاپتی اول جملہ دین بخارا والی سی امیر نصر اللہ نینک
ایلچی سی فتح اللہ خواجہ صدورکیم مذکور بولغان سفردین اولراق موافت و مصادقت
اظہاری اوچون کیلیب || آستان بوسلیغ شرفین تاپیب ایردی آنکا نوازشات خسروانہ دین
برومندلیغ بیتکوروب درکاه جهان پناه ملازم لاریدین صداقت توام یوسف محرم نی قوشوب
و جمیع بخارا اسراسین حبس دین چیقاریب آنکا تاپشوروب ذو القعدہ آی نینک بیشیدا
پنجشنبه کونی بخارا عزیزمتی غہ رخصت بیردی

129b بکمان بی نینک مرو دیاری مضافاتیغہ ترکتاز بیتکورگانی چون منقت اوزبکیہ طوایفی نینک
نامدار اکابریدین دولت و اقبال مربی بکمان بی کیم شجاعی زمان اراسیدا مستثنی و انکشت نما
ایردی چابک دست بہادرلار دین آلتیمیش چاغلیغ آتلیغ بیله حضرت ظل الہی دین اجازت آلیب
ذو القعدہ آی نینک یکرمة اوچیدا سہ شنبہ کونی سارق مفسدلاریغہ دستبرد بیتکورماک نی
التزام قیلیب ساغجہ قودوقی اوستیدین مرو ساری عازم بولدی لار و قطع منازل قیلیب ذو
الحجہ آی نینک یتی سیدا سہ شنبہ کونی مرو دیاری مضافاتیدین قراتوپہ موضعی غہ وارد بولغاچ
سارق جماعہ سی نینک آلتی آتلیغ قراولیغہ اوچراب بیرین قتل غہ بیتکوروب بیرین اسارت
قیدیغہ چیکتی لار و تورتاوی آغیر زخم کوتاریب قاجیب کول کا کیریب قوتولدی لار و بکمان
بی قاشیداغی بہادرلار بیله || اتفاق قیلیب همول موضع دین سالم و غانم قایتیب منازل متکثرہ
قطعی دین سونک ذو الحجہ آی نینک یتی سیدا سہ شنبہ کونی درکاه دولت دستکاه ملازمتی
شرفیغہ فایز بولوب بارچہ ہمراہ لاری بیله خلاع فاخرہ انعامیدین سرافرازلیغ تاپتی لار

بخارادین چپاولچی کیلیب شوره خان موضعی مضافاتیغہ دستبرد بیتکورگانی بو واقعہ
تصریحی آنداق دورکیم چون بخارا پادشاهی امیر نصر اللہ باوجودی کیم مصالحہ بناسی غہ
عهد مشید و پیمان مؤکد بیله اہتمام و استحکام بیریب ایردی سالور حرامی لاری نینک
حضرت ظل الہی دین آنینک آلدیغہ باریب تظلم و استغاثہ قیلغانی جہتی دین مصالحہ

قیلیب تورت منزلدا مذکور آی نینک اون توقوزیدا چهارشنبه کونی دریای جیحون ساحلیغه وارد بولوب قباقلی بیشه سین عساگر ظفرمآثرغه معسکر و اردوی دولت مظاهرغه مستقر قیلیب نزول ایتی و تانکلاسی پنجشنبه کونی قباقلی بیشه سیدین کوچوب تورت کولکاجه منازل متنوعه نی وصول قدومیدین سربلند و مراحل متعدده نی شرق نزولیدین ارجمند قیلیب بیشینجی کونی کیم سه شنبه ایردی تیوه بویون موضعی غه وارد بولوب بارگاه اقبال و سرادقات سپهرتمثال نی برپای قیلدوروب نزول اجلال کورکوزدی و همول کیچه مذکور منزلدا امیر صداقت آیین عضد الدولة و الدین سرور امرای آفاق محمد امین ایناق || رفع الله اقباله و حصل آماله استقبال طریقه سی بیله کیلیب اول حضرت نینک مجلس عالی سیغه مشرف بولوب حضور کامل السرور قویاشی نینک نوریدین انتظار دیده سین روشن قیلدی بلکه کونکول مزرعه سین کلشن و تانکلاسی چهارشنبه صباحی حضرت ظل اللهی ضیافت شاهانه و جشن ملوکانه مرتب و مهیا قیلدوروب جمیع علما و امرا و اکابر و سپهدارلارنی بلکه بارچه اصناف سپاهنی اطعمه کوناکون و اشربه لذت آمون نینک اکل و شربیدین سرشار و سیراب قیلدی و ضیافت انقضاسیدین سونک بارگاه سپهرپایگاه دین سمند اقبال غه رکوب قیلیب سپاه قیامت آشوب همراه لیغی بیله قیر اوستیکا چیقیب آت یاریشتوروب و کوراش توتدوروب آتی چیقغان سیس لارنی و حریفین بیقغان پهلوان لارنی بایراق و جلدو بهانه سی بیله گرم و احسان خزانه سیدین بی قیاس و بی انداز زر بیریب ممتاز و سرافراز قیلدی و آت چاپار و کوراش تماشاسیدین بهره یاب بولغاندین سونک یول عزیمتی غه عنانتاب بولوب خفتن نمازی اداسیدین سونک هزاراسب قلعه سین فیض و صولی بیله لبریز و یمن نزولی بیله شرافت خیز || قیلدی و پنجشنبه کونی هزاراسب حصاریدین اشهب برق رفتارغه سوار بولوب مسافت نوردلیک کا سرعت کورکوزوب کیچراک یانکی آریق حولی غه تشریف حضور ایلتیب آنینک کنکره شرافتین فلک اثیر ذروه سیدین آشوردی و تانکلاسی جمعه صباحی کیم شوال آی نینک یکره سیکیزلانجی کونی ایردی بعضی سرکرده لارنینک خلایع خورشیدشعاع بخششی بیله قدر و منزلتی غه ارتفاع بیتکوردی و همول مکان عشرت نشاندین رکوب قیلیب صولت پادشاهانه و شوکت بیکرانه بیله نماز جمعه وقتی دا دار السلطنه خیوق شیده الله تعالی بالنظام و النسق غه وارد بولوب فیض نزول و شرف وصولیدین رشک ریاض جنان و غیرت فردوس رضوان قیلدی نظم

128a

128b

127a و معلوم خاطر اشرف بولسون کیم همول اوروش دا شجاعای جانباز و قتلای سراندازدین اول کیشی کیم باش کیسیب ایش کورکوزوب اظهار خدمت قیلدی قراقلیپاقیه طوایفی اکابریدین فاضل بک¹ بی و کوکلانیه سپاهی نینک سرامدی دین حیدر خان ایردیلا و آلاردین سونک جمیع شجاعای بهرام کین و سپاه ضرغام آیین هجوم تمام و غوغای مالاکلام بیله اعدای ضلالت انجام اوستیکا آت سالیب مغلوب و منکوب قیلیب قتل و کشش نهب و غارت اموریدا دقیقه نامرعی قویهای اهل فسدنی مفقود و نابود قیلدیلا || و اهل سپاه اولمقدار آت و اسباب و یراغ اولجه قیلدیلا کیم تعریف غه صادق و تعداد غه موافق کیلماس ایردی مثنوی

آلیب اولجه لشکر عدد دین فزون

یراغ آت انواعی حد دین فزون

بولوب قاصر ادراک تعریفیدین

تیل اولدی کنک لال توصیفی دین

127b و حضرت ظل اللهی همول موضع دا باش کیسکان و آت توشورکان و ایش کورکوزکان بهادرلار نینک جیب مدعا و کیسه تمنالارین نقود وافر انعام و جواهر فاخره احسان بیله مهلو و مشحون قیلیب عنان عاطفتین معسکر سعادت اثر جانبی غه معطوف ایتیب مظفر و منصور خرسند و مسرور بارگاه سپهر پایگاه فضا سیغه نزول ایتیب همول کیچه مسند دولت و سریر سلطنت دا آرام و استراحت کورکوزدی و تانکلاسی پنجشنبه کونی کیم شوال آیی نینک اون ایکی لانجی کونی ایردی چاشت وقتی ارکان دولت و اعیان حضرت نینک اتقاقی بیله اوردوی کیهان پوی نی کوچوروب کوبه حیرت افزا بیله خوارزم جانبی غه لوافراز نهضت بولوب هفت ریک خوارزم قطعی غه قدم انداز عزیزمت بولدی و تورت کون قطع مسافت قیلیب بیشینجی || کونی کیم دوشنبه ایردی یاری حاجی قودوقی نینک حوالی سین قدوم شرافت لزوم فیوضاتیدین غیرت بوستان بلکه رشک ریاض جنان قیلدی و همول موضع دا مظفر و منصور خرم و مسرور مرو دیاریدین خوارزم جانبی غه مراجعت قیلغانی نینک خبرین درگاه دولت پناه ملازم لاریدین خدای برکان یوزباشی کیم اوروس لقبی غه مشتهردور خوارزم صوبیغه ارسال قیلدی و سه شنبه کیچه سی یاری حاجی موضعی دین کوچوب شبکیر

1 بیک: C

بولوب شمشیرلار تیغی قیزیل قان
 عیان ایتی هجوم شاخ مرجان
 ساچیب قان نیزه لار نوکی سراسر
 که اوت ساچغای دمیدین خیل اژدر
 بولوب اول کون عدوغه روزی آفت
 دیما آفت دیکیل روز قیامت
 فساد اهلی بولوب اولنوع نابود
 که کویا اول ایرماس ایردی موجود
 مینکی دین بیر¹ امان کر قالسه باری
 بولوب جان وهمیدین بیر یان فراری
 آنینک هم بعضی سی اوچتی قیادین
 نه کیلسه کوردی الیغه قضادین
 اوزین بعضی باریب دریاغه اوردی
 ولی بعضی آتین قوم ساری سوردی
 || مع القصة چیکیب آواره لیغ لار
 بویون غه آلدیلار یوزقاره لیغ لار

126b

نکته بلی هر سپاهی کیم اوز پادشاهی نینک ربقه اطاعتی دین ربقه عبودیت نی تولغاب بغی
 و عناد آیینین کورکوزسه آواره وادی خذلان و سرکشته صحرای فقدان بولور و هر طایفه کیم
 اوز ولینعمتی نینک نعمتی شکرگذارلیغی دین عاقبت بین لیک کوزین یوموب تمرد و فساد
 رسومین توزسه عاقبت اوز جانین مهلکه کا سالیب بیخانمان و خانه ویران بولور قطعه²

کیم عناد ایتسه پادشاهی غه
 مال جانینی بیرکوسی برباد
 کیم که مخذومی دین ایورسه یوز
 دولتی غه قوپارغوسی بنیاد

1 A: above the line.

2 C: نظم.

المرء من اخیه وامه و صاحبته¹ و بنیه² مضمونین ظهورغه بیتکوردی لار و سپاه نصرت شعار و شجاعی کینه کذار سیوف آبدار و سنان ظفر آثار ضروبی بیله آنداق خون افشانلیغ و سر بُرانلیغ کورکوزدی لارکیم فضای میدان قان موجیدین دریای جوشان بولدی و کیسوک باش لار دریا ایچیداکی اوشاق تاش لار هیأتین نمایان ایتی مثنوی

مبارزلار قیلیب میدانغه آهنک
نهنگ اولنوع کیم عمانغه آهنک
چیقاریب بارچه بازوی شجاعت
قیلیب اظهار || نیروی شجاعت
سالیب اعداغه تیغ خونفشانلار
اوروب نوک سنان جان ستانلار
آنینکدیک بی محابا توکتی لار قان
که قانددین آقتی یوز مینک نهر هر یان
قیلیب هر نهر دریا جانبی میل
آنینکدیک کیم بهار ایامیدا سیل
اوکولوب کشته هر یان نیچه خروار
بولوب هر بیری کردوندین نمودار
سوروب آتلار سُمی باش لارنی هر یان
نیچوک کیم کوی سورکای ضرب چوکان
باتیب قانغه بولوب یوز پاره جوشن
عدوغه ایلاکیم یوز یاره لیغ تن
ایاق آستیدا یاتیب بی حد مر
قیلیب شق القمر ظاهر سپرلار
بهادرلار دمی کورکوزمای آرام
عدونی قتل ایتاردین آلدیلار کام

126a

1 A: صاحبته; C: om.
2-2 Qur'an LXXX: 34–36.

بيله اوروش سالديلار و بو خبر وحشت مآل مسامع جاه جلال غه مسموع بولغاچ حضرت ظل اللهی کوبه پادشاهی بيله بارکاه دولت پناه دین آتلا نیب اعلام نصرت فرجام نی جلوه غه کیرکوزوب اعدای دولت مقابله سیغه باریب صولت تمام بيله صف توزدی اول چاغدا اهل فساد || و ارباب عناد صفوفیدین بعضی قانی تولغان ییکیت لار متهورانه چیقیب کمال نکبت دین اظهار جلادت قیلیب سپاه ظفرپناه صفوفی نینک میمنه میمونیه کیم قراقلیپاقیه و کولانیه شجعاسی غه مقرر ایردی آت سالیب اوق آتیم بلکه نیزه سالیب یرکا کیلیب حمله بیتکوردی لار و قراقلیپاقیه شجعاسی کیم هر بیرى شجاعت بیشه سی نینک غضنفری و مبارزت عرصه سی نینک دلیر صفدری ایردی لار اعدای دولت نینک مونداق زیاده سرلیک یقاسیدین جلادت باشین چیقاریب حمله آور و صرامت کستر بولغانیدین بغایت متعصب و متأثر بولوب عرق حمیت لاری حرکت کا کیریب شیر ژیان و فیل دمان یانکلیغ نعره هیبت نشان و آشوب صلابت اقتران لارین کردون سا و عرش فرسا قیلیب مفسدلار اوستیکا برق خاطر دیک سرعت تمام بيله آت سالدی لار و اهل فساد عرصه کارزار دین روی کردان بولوب ¹ کانهم حمر مستنفره فرت من قسورة ¹ استعجال مالا کلام بيله فراری بولدی لار و سپاه ظفرپناه و شجاعی نصرت دستکاه جهد تمام بيله تعاقب قیلیب شجاعت بازوسین مبارزت آستینی دین چیقاریب غیرت صمصامین انتقام || قینی دین سوغوروب جلادت سناین مفسدلار جانبی حواله قیلیب خون فشانلیغ و جان ستانلیغ رسومی غه سعی تمام بيله اقدام کورکوزدی لار و چون بو واقعه نی مشاهده قیلغاچ سپاه باغیه و افواج طاغیه نینک بنای استقامتی متزلزل بولوب صفوف کثافت ² و قوف لارین بوزوب ³ سیهزم الجمع ویولون الدبر ³ کریمه سی نینک موداسی بيله قرار و ثبات سررشته سین قول لاری دین بیریب هزیمت طریقى غه فرار قدمین اوردی لار و ⁴ يقول الانسان یومئذ ⁵ این المفرد ⁶ آیتی نینک مفادی بيله قایسی طرف کا چارنی بیلماى بعضی قیادین اوچوب و بعضی دریاغه اوروب و بعضی قوم طرفیغه قاچیب ² یوم یفر

125a

125b

1-1 Qur'an LXXIV: 50-51.

2 A, B, C: کسافت.

3-3 Qur'an LIV: 45.

4 A, B, C: و in red.

5 A, B, C: یومئذ.

6-6 Qur'an LXXV: 10.

توفراقیغه سورتوب اتفاق بیله عرض قیلدی لارکیم اگرچه سپاه قاهره و افواج وافر هجوم تمام بیله سیل یانکلیغ میل کورکوزسه شک یوقتورکیم قلعه ارکانیغه ویرانلیغ ییتکوروب

124a ارباب بغی و اصحاب عنادغه دست تاپغای لار اما احتمالی بارکیم || شجاعای نامدار و سپاه جلادت شعارنینک کوهر وجود لاریغه کیم شجاعت و صرامت بازاری نینک زیب و زینتی دور خللی و نقصی یتوشسه کیم اول خزف¹ مقدار لارنینک یوز مینکی اگر تصرف رشته سی کا چیکیلسه بیر نینک نقصانیغه آرزیماس و ینه² اگر قلعه قهرأ و قسرأ³ مفتوح بولسه کوب خونریزلیک و فتنه انکیزلیک لار ظهورغه یتیب قلعه اهلی صغارأ و کبارأ نابود و مفقود بولغوسیدور بو ایش داغی همت سلطانی و کرم خاقانی دین روا و لایق ایرماس نیدین کیم اول جماعه قدیمی خدمتکار و بایری نمک پرورده دورلار و بو آستان دولت پاسبان دین اوزکا ملجا و ملاذلاری یوقتور و حالا قیلغان کنه و عصیان لاری دین خجل و شرمسار بولوب سطوت خاقانی و غضب سلطانی دین متوهم بولوب قلعه دین چیقیب آستان بوسلیغ شریفیغه بیئا آلهایدورلار انشاء الله تعالی الامور مرهونته باو قاتها مضمونیچه وقتی بیله ینه اوزلاری درگاه عالم پناه توفراقیغه اعتذار تمام و انکسار مالا کلام بیله کیلیب اطاعت و عبودیت جبهه سین سورتارلار ایمدی بو بنده کمینه لار و بو جان سپار دیرینه لارنینک اتفاق

124b و التماس لاری بودورکیم قلعه تسخیری اوچون تصدیع || چیکهای محاصره ترکین توتوب مرو دیاریدین عنان انصرافی خوارزم جانبی منصرف قیلسانکیز چون اول حضرت کمال کرم و خوبی شیم مقتضاسیدین امرای عظام و کبرای ذو الاحترام نینک التماس و التجاسین مبدول توتوب چهارشنبه کونی اوردوی همایون و موکب قیامت نمون بیله کوچوب مرو دریاسی نینک شمالیه طرفیغه اوتوب معسکر عساکر فیروزی اثر و مستقر بارگاه سعادت کستر قیلیب نزول ایتی همول کون کیچ پیشین چاغی تکه طوایفی نینک اکثر معاند و متمرذلاری اتفاق بیله سالور خلقی نینک امدادی غه کیلیب سالور خلقی داغی آلا نینک کیلماکیدین بغایت قوی دل و مستظهر بولوب بارچه سی اتفاق بیله آتلا نیب کوب بیغین بولوب هیأت اجتماع بیله دریادین اوتی لار و معسکر همایون غه یاوق کیلیب یاساو یاساب قراول لار

1 حذف: A, B, C.

2 A: ینه above the line.

3 A, B: فسراً.

تیوه و ایکی یوز تیوه و اوچ یوز تیوه اولجه بار ایردی اوزکا اموال نی موندین قیاس قیلسه بولور
و اوزکا اسباب و اشیانی مونینک یوزیدین بیلسه بولور مثنوی

سپاه اهلی سوروب رخش چپاول
اوزاتیب هر طرف دست تطاول
آلیب بغی اهلی نینک مال جهاتین
خراب ایلاب¹ مقام مزرعاتین
نی اوطانیدین آثاری هویدا
نی مزروعاتیدا بیر دانه پیدا
سوروب هر ساری رخش غارت کین
بولوب مال غنیمت بیرله غرین
آغیر اولجه توشوب اولنوع کیم عقل
قالیب حیران که نی نوع ایلاکای نقل
تولوب هر قوش غه اولجه نیچه خروار
بولوب اوردو ایچی بیر گرم بازار

چون حضرت ظل اللهی کوردی کیم سالور مفسدلاری || اطاعت و انقیاد قلاده سیغه متقلد
بولمایدور و عبودیت رقبه سین متابعت رقبه سیغه بیتکورمایدور آخر الامر عرق غضب
سلطانی حرکت کا کیریپ معسکر همایون ایچرا منادی قیلدوردیکیم لشکریه اهلی بیل و
بالتو و سه پایه و شاتو و جمیع قلعه کن لیک و حصار افکن لیک اسباب و آلاتین مهیا و
آماده قیلسون لارکیم تانکلا قلعه کشای لیق اموریغه سعی تمام ظهورغه بیتکوروب سپاه
شجاعت فرجام و شجاعی نصرت التزام نی قلعه غه یوکورتورورمیز چون اهل لشکر بو ندای
دولت اثرنی مسموع قیلغاچ مسرت تمام و بهجت مالا کلام بیله جلادت آثار نجارلارغه
رفعت مدار زنکولار توزاتدوروب قلعه کشای لیق اسبابی تهیه سیغه اشتغال کورکوزدی لار
همول کیچه کیم چهارشنبه تونی ایردی ارکان دولت و اعیان حضرت و جمیع صنادید
لشکریه و مشاهیر عسکریه باریاب مجلس حضور بولوب صدق و اخلاص یوزین عبودیت

123b

1 A: ایلاب above the line.

اوزلارین سپاه ظفردستگاه مقابله سیغه بیتکوردی لار اول حال دا بعضی شجاعای نامدار و قتلائی کینه کذارکیم صهبای مقاتله غه خمار بولوب سواش و پرخاش¹ کیفیتی انتظارین چیکار ایردی لار غیرت شبدیزیغه مهمیز بیریب شجاعت حسامین صرامت نیامیدین چیکیب شیر ژیان و ببر دمان یانکلغ ارباب خذلان غه متعاقب حمله لار بیتکوردیلار خصوصاً اول جمله دین جمشیدیه طایفه سی میر محمد خان و عبد الله خان باشلیغ شجاعت ذاتی غیرت فطری مقتضاسی بیلاکیم اول جماعه نینک طینتی دا مخمر دور برق خاطف دیک سرعت بیله آت سالیب تیغ تیز شعاشعی و سنان خون ریز لوامعی نینک صاعقه ریز و آتش انکیزلیکیدین اکثر اهل عناد نینک خرمن وجودین کویدوروب عدم بیلی کا ساوردی لار و قالغانی بهادرلار نینک حملات صرصر صفتیغه طاقت ثبات کورکوزا آلمای اوز بخت برکشته لاریدیک میدان فضا سیدین || روی کردان بولوب فرار اختیار ایتی لار و جلادتمند مبارزلار اشهب کردون مانندیغه شهاب آسا تازیانه لار اوروب فراری بولغان مفسدلارنی قلعه غه کیرکونچه تعاقب قیلیب سنان خونفشان اشارتی بیله یاغی لار نینک کوپراکین افتان خیزان جهنم عقوبت کاهی غه روان قیلدیلار و بی نهایت باش کیسیب کوب آت و اوزکا غنایم غه متصرف بولدی لار اما شجاعای ظفرانتمای دین یکی اوچ کیشی مفسدلار ملتوقی اوقیدین زخم دار بولدی و حضرت ظل اللهی همول کون کیچ کاچه قلعه نینک اطراف جوانبی دین سوران سالدوروب و توب آتدوروب عصر چاغی بعضی سپاهنی محاصره امریغه تعیین ایتیب معسکر همایون غه عطف عنان قیلیب بارگاه رفعت نمون نی فیض نزولیدین غیرت جنان قیلدی همول کیچه مسند عزت و سریر دولت دا تمکن و استراحت قیلیب تانکلاسی دوشنبه و سه شنبه کونی رکوب قیلمای حاتم لیق مسندیدا آرام توتوب کارزار هنکامی دا مبارزت اظهار قیلیب ایش کورکوزکان و باش کیلتورکان و آت توشورکان بهادرلار غه احسان و اصطناع کورکوزوب خلاع خورشیدشعاع بخششی دین طلاپوش قیلدی و نقود نامعدود انعامی دین || کیسه مدعالارین تولتوروب مقصد در آغوش ایتی و همول یکی کون مدتیدا اول حضرت نینک اجازتی بیله سپاه سیل اثر و عساکر جلادت کستر اطراف و اکناف غه چپاول و تطاول طوفانین بیتکوروب سالور مفسدلاری نینک بارچه منازل و مساکن لارین خراب و ویران بلکه بی نام نشان قیلدیلار و اول یانکلغ غنایم فراوان و اموال بیکرانغه متصرف بولدی لارکیم سپاه دولت پناه نینک اکثری دا یوز

122b

123a

1 فرخاش: A, B, C.

کمال چُست و چابک لیکدین بهادرلارننیک تیغ انتقامیدین قوتولوب صعوبت تمام و مشقت مالاکلام بیله اوزلارین قلعه‌غه بیتکوردیلار اول اثنادا حضرت ظل‌اللهی شوکت لایتناهی بیله معسکر معلادین اوردوی اعلا و موکب والا بیله کوچوب توب توپخانه بارگاه و شمیانه و عساکر محشرنظام و هجوم قیامت ازدحام بیله صرصر و دبور یانکلیغ دریادین عبور قیلیب سپاه بسیار و افواج بیشمار بیله دریای آفت و سیل مخافت دیک قلعه‌ننیک اطراف جوانبین محیط‌کردار احاطه قیلیب حملات دلیرانه و صدمات شیرانه بیله هر طرف‌دین سوران سالیب توب اندازلیغ مراسمی بیله قلعه‌ننیک اکثر عماراتین خراب و ویران و متحصن لارننیک کوپراکین مجروح و بی‌جان قیلدیلار و چابک‌دست و تهورپرست بهادرلار قلعه‌دین اظهار شجاعت قیلیب میدانغه چیقغان مفسدلاردین تیغ تیز و سنان خون‌ریز ضربی بیله کوب کیشینی قتل‌غه بیتکوروب باشین کیستی لار همول کون سپاه نصرت‌پناه‌دین یموتیه جماعه‌سی نینک معتبر و تهورپرور شجاع‌سیدین یخشی کل و قول لار || زمره‌سیدین محمد شریف قول‌غه اهل عناد اوقلاریدین 121b

آغیر زخم یتیب اول زخم شدتیدین سونکراق فوت بولدیلار و حضرت ظل‌اللهی همول کون عصر هنگامی‌دا قلعه محاصره‌سیغه شجاعت‌پژوه و رستم‌شکوه سرکرده لارننیک بعضی سین اوزلاریغه تعلق لیغ سپاه بیله تعیین ایتیب اوزی معسکر همایون و اوردوی سعادت‌نمون‌غه کیم قلعه‌ننیک شرقی جانبی‌دا و دریاننیک جنوبی قیراغی‌دا مهیا بولمیش ایردی کوبه والا بیله عنانتاب بولوب نزول میمنت‌شمولی شرافتی دین بارگاه جهان‌پناه قبه‌سین مهر و ماه قمه‌سیدین اوتکاردی و همول کیچه اورنک‌نشین استراحت و بزم‌آرای محفل عشرت بولوب تانکلاسی یکشنبه صباحی کیم انجم شاهی نور و بها سپاهی بیله مشرق بارگاهی دین چیقیب سپهر اخضر قورغانی ساری عزیمت یکرانین سوردی اولحضرت داغی آفتاب‌وار صلابت سهمکین و شوکت جمشیدآیین بیله سمند دوند دولت‌غه¹ رکوب قیلیب ازدحام قیامت انتظام و عساکر ظفر‌التزام بیله معسکر سعادت‌اثر دین چیقیب اعلام میمنت‌فرجامنی جلوه‌کر قیلیب کوبه تمام بیله قلعه اوستیغه باریب صفوف نصرت‌وقوفنی آراسته و پیراسته لیغ بیله توزوب || محاصره امریغه قیام 122a

کورکوزدی اول اثنادا فساد اهلی قلعه‌ننیک کون باتار جانبی دین هجوم عام و غوغای مالاکلام بیله چیقیب غایت جهالت و نهایت نکبت‌دین محاربه میدانغه مبادرت یکرانین سوروب

1 غه. om. A.

- 120a سالور طوایی نینک بیر تیره سی نینک || سرداری خواجه نظر سیلیم¹ سطوت خاقانی و صولت سلطانیدین متوهم و هراس مند بولوب معاندت و مخالفت دا اوزکا ایل بیله متفق بولمای اوز ایل و احشامین کوچوروب قلعه غه کیرکوزمای یوز مینک عجز و اضطرار بیله کیلیب اول حضرت آتی نینک تویناقیغه انکسار باشین قویوب اظهار اطاعت و عبودیت قیلدی و اول حضرت آنکا نوازش لار کورکوزوب درگاه عالم پناه ملازم لاریدین صداقت و خصوصیت توام ویس محرم نی آنینک بیله همراه بویوروب ایل و احشامین کوچوروب کیلتوروب اوردوی اعلا و معسکر معلاغه توشوردی و همول کون اول حضرت پیشین غه چه قلعه و قلعه اهلی ساری پی درپی توب آتدوروب پیشین دین سونک اول موضع دین عنانتاب بولوب اوردوی همایونغه کیم دریانینک شمالیه قیراغیدا یوقاریراق غه توشوب برپا قیللیب مهیا بولمیش ایردی نزول کورکوزدی و همول کیچه چابک دست و شجاعت پیوست سرکرده لاردین شاه مراد ایناق و خدایار بی و سید نظر بی و غیرهم نی معسکر دولت اثر اطرافی نینک قراول لیقی غه نامزد قیلیب سریر سلطنت دا آرام کزین
- 120b و مسند استراحت دا پهلونشین بولدی و تانکلاسی شنبه صباحی || طلیعه صبح دین سونک قراول لار جمع بولوب حضرت ظل اللهی نینک آستان فلک نشانی خدمتی غه متوجه بولغاچ سالور مفسدلاری دین کوب آتلیغ اتفاق بیله قلعه دین چیقیب کمال جهالت و غایت نکبت دین دریانی عبور قیلیب اوزلارین معسکر همایونغه بیتکوروب بیر طرف دین مداخلت کورکوزدی لار اول اثنادا بو واقعه خبری مسامع جاہ جلال غه یتوشوب فرمان واجب الامتثال موجب بیله مذکور بولغان قراول لار آستانه دولت نشانه پایکاهی دا یکران جلادت غه رکوب قیلیب قضای آسمانی یانکلیغ سرعت تمام بیله اول قانی تولغان مفسدلار نینک اوستیغه خرام کورکوزدی لار و مفسدلار بهادرلارنی اوزلاری نینک قصدیغه بلای مبرم دیک متوجه کوروب استعجال قانونی بیله فرار آهنکین توزدی لار و قراول لار سرخیلیدین شاه مراد ایناق و سید نظر بی کیم جلادت و شجاعت دا ابنای جنسی دین ممتاز صرامت و مبارزت دا زمان شجعاسیدین سرافراز ایردی لار سرعت تمام بیله آتلاریغه مهمیز بیریب دریا کناریغه یتیب سوغه کیرکان حال دا اول اجل بیتکان باغی لار نینک عقبی دین یتیب سنان جانستان و تیغ خون فشان ضربی بیله تورت نفرنی سو ایچی کا || آتدین سرنکون ییقیب غرقه کرداب عدم و محرقه آتش جهنم قیلدی لار و اوزکاسی
- 121a

1 B, C: سلیم.

یر اعضاسی غه زلزله سالیبان
 فلک جسمی آرامی نی آلیبان
 یاغیب آتشین گله لار بی حساب
 عدو خیلی اوزره نیچوک کیم شهاب
 اوتوب قلعه نی چاک ویران قیلیب
 فساد اهلی نی تیرباران قیلیب
 یتیب چرخ اوجیغه افغان لاری
 جهنم توبیکا¹ ولی جان لاری

و آئینکدیک شور و آشوب اثناسیدا قلعه نینک قبله طرفیدین بغی و عناد اهلی هجوم تمام بیله چیقیب اوتون و چوب و بعضی قالغان اسباب و حواشی سین چابک لیک اظهاری قیلیب آلورغه اشتغال کورکوزدی لار اول حال نی کورکاج بعضی تهوورپرست و چابکدست بیکیت لار دریادین اوتوب حمله صرصرائر بیله مفسدلارکا اوزلارین بیتکوردی لار و مفسدلار بولارنی آز کوروب قلعه دین هجوم تمام بیله چیقیب آت سالدیلار بهادرلار آزلیق جهتی دین روی کردان || بولوب فرار کورکوزدی لار و اول حال دا مفسدلار بهادرلار نینک ایزیدین آت سالیب ایکی اوچ کیشی نی قتل غه بیتکوروب ایکی اوچ کیشی نی زخم دار قیلدی اول جمله دین بک نیاز ارا به چی مقتول بولوب بیک نظر بیک خوقندی زخم کوتاردی اول چاغدا حضرت ظل اللهی بکمان بی باشلیغ بعضی سرکرده لارنی نوکرلاری بیله نامزد قیلدی تاکیم قلعه دین چیقغان فساد اهلیغه کوشمال عظیم بیتکورکای لار و مأمورلار فرمان واجب الازعان موجبی بیله ریح عاصف دیک دریادین عبور قیلیب عناد اهلی نینک اوستیغه برق خاطر یانکلیغ سرعت تمام بیله آت سالدیلار و اول گروه شقاوت پڑوه بهادرلار نینک حمله صرصروشیغه طاقت مقاومت کیلتورا آلمای اوز اقبال برکشته لاریدیک روی کردان بولوب قلعه غه کیریب متحصن بولدی لار و قلعه اوستیدین تفنک اندازلیق غه مشغول بولوب مدافعه امریغه قیام کورکوزدی لار و بهادرلار² تمرد اهلیدین همول کون کوب کیشی نی اسارت قیدیغه چیکیب نظر انور پیشکاهی غه کیلتوردی لار درحال فرمان قضا جریان موجبی بیله اکثر أسرا سیاستگاه دا قتل غه یتی لار و همول کون

119b

1 بوبیکا: A.

2 لار. om. A.

چون حضرت ظل الله خلافت پناهی مونداق دبدبه دوست نواز و کوبه دشمن کداز بیله اولوغ چاشتگاهدا یول اوتان قلعه سی نینک بیر فرسنگ لیک اشاقیدین مرو دریاسی نینک کنار یغه وارد بولدی و اول موضعدا اندک توقف قیلیب سپاه نصرت پناه مراکب و مواشی لارین سوغاریب بولغاندین سونک صفوف سعادت وقوفنی اهتمام تمام بیله بیزاب یول اوتان قلعه سی داغی سالور طوایفی کیم باغی لیق و مفسدلیک عصیانی نینک بار کرانین بویون لاریغه آلمیش ایردی لار اول جماعه باغیه و طایفه طاغیه اوستیغه || نهضت لواسین جلوه کر قیلیب قلعه مقابله سیغه یتیب دریانینک شمالیه قیراغیدا یاساو یاساب توقف علمین برپای قیلدی و قلعه اهلی اول قلعه دین چیقماق و اطاعت قیلماق وعده قیلیب بیرار ساعت دین سونک سرانجام و سررشته سین توتوب قلعه نینک بارچه مخارج و مداخلین بیرکیتیب قیلغان وعده سین بوزوب تفنک اندازلیغ رسومی غه اشتغال کورکوزدی لار چون اول جماعه شرارت آمیز نینک بویانکلیغ حرکت شقاوت انکیزی صرصری دین نایره غضب سلطانی التهاب تاپیب موقف جاه جلال دین فرمان لازم الامتثال صادر بولدی کیم توب اندازلیغ رسمی بیله اول گروه شیاطین آثار نینک اوستیغه ¹ وجعلناها رجوماً للشیاطین ¹ کریمه سی نینک مضمونیچه کلوله آتشین نینک ضروب متوالی سیدین برقریزلیک و صاعقه انکیزلیک کورکوزسون لار حسب فرمان عالی قادر انداز توپچی لار کردون کوب و رعداشوب توب لارنی دریا کنار یغه کیلتوروب قلعه جانبی غه قراتیب مفسدلار قصدیغه آنداق آتی لار کیم قلعه دیواری نینک اکثر مواضعین اوشاتتی لار و توب آغزیدین آنداق آتش فشانلیغ کورکوزدی لار کیم فساد اهلی

|| جان پلیدی دین مواصلت امیدین اوزدی لار مثنوی

119a

بولوب توب لار ایله آتش فشان
 که آتشکده بولدی یکسر جهان
 قالین دودی کردون یوزینی توتوب ²
 صداسی هم اوج فلک دین اوتوب
 بولوب کر فلک اوزره خیل ملک
 یر آستیدا هم باریب اوزدین سمک

1-1 Qur'an LXVII: 5.

2 A: توب.

برابر صف ایکی یانندین سراسر
 سراسر ایکی یانندین صف برابر
 باریب مغرب یمین اهلی قطاری
 یتیب مشرق ساری صف یساری
 یوروب یرلیک یریدا جای بر جای
 کوتارمای بیر بیریدین ایلکاری پای
 یوروب ایزلیک ایزیدین نیچه یوز صف
 و لیکن اوق مثل لیک بارچه توز صف
 بولوب کردی قویاش غه مانع نور
 یاروق کون ظاهر ایتی شام دیجور
 قیلیب جلوه صفوف ایچرا لوالار
 آنینکدیک کیم || سهی قد دلربالار
 آچیب نصرت ییلی کلکون یالاونی
 نیچوک کیم تیز ایتار صرصر آلاونی
 سنان لار ظاهر ایلاب ایله کثرت
 که کویا نیستان دور بی نهایت
 بیدولار تویناغیدین سیکرابان برق
 جهان نی شعله ایچرا ایلابان غرق
 بهادرلار قوشاب یکسر یراغین
 مسلح ایلابان باشدین ایاغین
 سگون سیر ارا دلکش نظامی
 ولی محشردین افزون ازدحامی
 یر اعضاسیغه لرزه ثقلی سالیب
 ولی وهمی فلک آرامین آلیب
 نه امکان کیم دیسه وصفی نی یوز ییل
 قیلا آلغای بیان مینکدین بیرین تیل

118a

هر نشیبی غه توشسه ناکاهان

تا قیامت چیقارغه یوق امکان

حضرت ظل الله نصرت شعار آینکدیک ناهموار و حمیم آثار قوم غه¹ و من یتوکل علی الله فهو
حسبه¹ مدلوله سی بیله توکل توسنین سوروب² و أفوض امری الی الله² مصدوقه سی بیله عنان
اختیارین تنکری تعالی نینک دست اقتدار یغه تاپشوردی و شبکیر بیله اوچ منزل لیک یول
یوروب یکشنبه کونی حضرت حق سبحانه و تعالی کرمیدین بی کدورت و بی اکراه مذکور بولغان
قوم پشته لارین تیغ سرعت بیله قطع قیلیب یاری حاجی قودوقی نینک حوالی سین مضر ب
بارکاه دولت و مقر سرادقات صولت قیلیب فیوضات نزولیدین سرشار و شاداب لیغ بیتکوردی
و همول کون غره ماه شوال و عید رمضان ایردی و آندا بیر کون مسند عزت دا استراحت قیلدی
تاکیم سپاه ظفر پناه سو آلیب فراغت بولدی لار سه شنبه کونی یاری حاجی قودوقیدین کوچوب
اوچ کیچه شبکیر قیلیب آلتی منزل لیک یول یوروب جمعه کونی کیم شوال آیی نینک آلتی لانجی
کونی ایردی صفوف نصرت وقوف نی آراسته و پیراسته || قیلیب جوانغار و برانغار نینک تصفیة
و تسویه سیغه ضابط یساقچی لار اهتمام تمام بیله اشتغال کورکوزوب مانکلای و ساقه سین
شجعی نامدار و قتلا کینه گذار نینک ذوات نصرت آیات و انفس ظفر علاماتی بیله بیزاب
حضرت ظل الله نینک اوزی نجوم تابان اراسیدا خورشید درخشان یانکلیغ قلبکاه دولت پناه دا
تمکین تمام و صولت مالا کلام بیله خرام کورکوزدی مثنوی

117b

خرام ایلاب شة کردون صلابت

قیلیب اظهار آیین مهابت

سوروب اشهب نیچوک کیم مهر انور

نجوم آسا ایزیدا خیل لشکر

تولوب خیل سپه دین وادی قوم

نیچوک کیم کوک یوزینی توتتی انجم

توزولوب صف عجب اندازه بیرله

یانکی طور نظام تازه بیرله

1-1 Qur'an LXV: 3.

2-2 Qur'an XL: 44.

همول کون شکارگاه دین مراجعت قلیب پیشین چاغی شیخ آریقی غه کیم اوردوی اعلا و بارگاه معلا
 آندا نزول ایتیمیش ایردی تشریف حضوری بیله بهشت قصوری یانکلیغ مسرت بخش افواج منصور
 قیلدی همول کون بلاغت نشان فصاحت توامان داملا محمد نظر دیوان کیم آستان دولت آشیان
 منشی لاری نینک سرخیل و سرامدی ایردی بو سفر میمنت اتحادغه مقطع دست سارق بارها باد
 مصرعین تاریخ تاپیب دور چون اولحضرت چهارشنبه کونی مذکور منزلدین موکب همایون و کوکبه
 روزافزون بیله کوچوب دریا ساحلیدین قطع منازل و طی مراحل قلیب یتی کوندا شیشلی قرا ایغیر
 بیسه سیغه وارد بولوب اوردوی دولت پناه و سپاه نصرت دستگاه غه مقر و آرام گاه قیلدی و همول
 منزلدا ظهیر الدولة و الدین معین الفقراء و المساکین امیر بی نظیر روشنضمیر محمد امین ایناق
 دام دولته فی الآفاق مشایعت طریقه سی بیله اول حضرت ملازمتی دا چیقیب ایردی آنینک رأی
 عالم آراییی غه دار السلطنه خیوق نیابتی منصبین ارزانی توتوب || قایتاردی و چهارشنبه کونی دبدبه
 حیرت افزا بیله عزیمت نما بولوب مراحل خارستانین فیض نزولیدین کلشن و منازل شبستانین
 پرتو حضوری دین روشن قلیب آلتی کوندا قباقلی موضعی غه یتیب عساگر ظفرمآثرغه معسکر و
 رایات شرافت آیات غه مستقر قلیب استراحت کورکوزدی و همول منزل دا بیر کون فراغت تمام
 بیله آرام کزین بولوب چول تدارکی اوچون سپاه قاهره نینک مشک و مطهره لارین دریا سوییدین
 لبریز قیلدوروب پنجشنبه کونی کیم رمضان المبارک آیی نینک¹ یکرمه سیکیزی و استرکاب
 سعادت مآیی نینک یکرمه بیرلانی کونی ایردی قباقلی دین ازدحام قیامت فرجام بیله کوچوب
 هفت ریک خوارزم قطعی غه سمند صرصرخرامنی سوروب مسافت نوردلیک کا اقدام کورکوزدی
 و یولدا بیر قونوب شبکیر بیله تانکلاسی جمعه کونی چاشت چاغی اقبال بخت رهنمون لیغی
 بیله تخت موضعی غه یتیب نزول ایتی و همول کون آلامانغه سو آلدوروب تانکلاسی شنبه کونی
 اولموضع دین رحلت کوسین چالدوروب تخت بیله یاری حاجی آتلیغ قودوق نینک اراسیداغی
 ریک زار هول آثار کیم هر بلندی اُتروسیدا فلک عقبه سی تحت الثرا توبیکا برابر و هر چوقوری
 قارشوسیدا تحت الثرا حضیضی || سپهر خضرا اوجی غه همسر ایردی نظم

116b

117a

هر بلندیغه چیقسه پیک نگاه

تا ابد تا پماغای توشارکا راه

1 A: نینک above the line.

شهریاریم کیم عبودیت قدین خم ایلابان
هر کیچه حق طاعتی غه صدق ایله ایلار تلاش
بو جهت دین دورکه اظهار ایلابان قوللوق آنکا
بارچه عالم اهلی قویمیش عجز ایله الیدا باش

115b

و تانکلاسی شنبه کونی یانکی آریق دین شوکت شاهانه و حشمت خسروانه بیله نهضت
علمین جلوه کر قیلیب آس موضعی دا بارگاه عالم پناه قبه لارین کردون مماس قیلدوروب نزول
سعادت شمول فیوضاتیدین کلهستان ارم دیک سبز و خرم قیلدی و یکشنبه کونی آندین کوچوب
|| هزاراسب قلعه سی نینک آغوش انتظارین شاهد دخولیدین لبریز و سرشار قیلدی و همول
کیچه کیم دوشنبه اقسامی ایردی توفیق سبحانی بیله کلام ربانی ختمین اتمام غه بیتکوروب
امام و سامع بولغان قاری لارنی کیمخا خلعت لار و کران بها لباس لار کیدوروب مبالغ و افره و
نقود متکاثره بیله جیب مراد و کیسه مدعالارین تولتوروب اجناس و اشباه لاری اراسیدا ممتاز
و غنی سرافراز و مستغنی قیلدی و تانکلاسی دوشنبه کونی هزاراسب دین کوبه تمام و افواج
محشر ازدهام بیله تیرانینک فتنک نینک جنوبیه طرفیدا ساری حاجی آتلیغ بزرگوار نینک
جوار فیض آثارین مخیم خیام اقبال و مضرب بارگاه اجلال قیلیب نزول ایتی و سه شنبه کونی
آندین اوردوی همایون و موکب میمون نی شیخ آریقی غه کوچوروب اوزی خلاصه سپاه و ملازم
قربت دستکاه و میرشکار خصوصیت آثار لار بیله قیر اوستیغه چیقیب اجل چنکال ایتالکولارنی
صرصرمثال آهولارغه سالیب شکار اندازلیغ تماشاسی غه اشتغال کورکوزدی مثنوی

116a

شاه عزم ایلابان تماشاغه
اوردی یوز کوهسار صحراغه
آت سوروب لحظه لحظه قوش سالیبان
هر نه صید اولسه بارینی آلیبان
|| قالمایین وحش طیر صحراده
بولدی صحرا وحوش دین ساده
آلیبان کامی نی تماشادین
قایتی اوردو ساری صحرادین

سلاطين منزلت دستکاه و امرای عالیجاه و أمنای صداقت اکتناه و اکابر قربت آگاه و اعظم خصوصیت انتباه نینک همعنان و همراه لیغی بیله دار السلطنه خیوق صانها الله تعالی عن آفة الحرق و الغرق دین چیقیب الویه دولت تعبیه نی جلوه کر قیلیب مقصد طریقی غه رأیت افراز نهضت و مرصد طرفیغه قدم انداز عزیمت بولدی مثنوی

چو شه صولت بیله سوردی تکاور
 زمانه اهلی بولدی حیرت آور
 توزوب آیین یاسا اوزکا یانکلیغ
 نظام عالم آرا اوزکا یانکلیغ
 توزوبان نیچه صف کینی چه شه لار
 توزوب شه لار ایزیدین صف سپه لار
 چیقیب آتلار تویاغی تیره کردی
 قویاش رخسارین ایتی لاجوردی
 توتوب کثرت دا عالم نینک تمامین
 خجل قیلدی قیامت ازدحامین

چون بو یانکلیغ ازدحام تمام و کوبه نصرت التزام بیله خورشید عالم آرادیک مسافت قطعی غه عزیمت نما بولوب یانکی آریق حولیغه تشریف حضور کامل السرور ایلتیب قدوم شرافت لزوم فیضی دین بهشت قصریدیک مصفالیغ و جنت باغیدیک دل آرایغ بیتکوردی || و همول کیچه فضیلت نشان فصاحت لسان سردفتر قُرای زمان مؤمن جان قاری نی کیم قایم مقام امام عاصم و نایب مناب حضرت نافع¹ ایردی و تجوید علومی نینک دقتی دا و حروف مخارجی نینک حقیقتی دا طبع بلاغت افزا و زبان فصاحت آراسین آنداق ایشلاتور ایردی کیم قُرای سبعة غه حیرت بارماغین تیشلاتور ایردی ختم کلام قیلدورماق اوچون تراویح نمازیغه امام قیلیب عبد الله قارینی کیم اولداغی قرآن مجید نینک تلاوت و محافظتی دا فرید زمان و وحید دوران ایردی سامع قیلدی و همول کیچه ثلث کلام الله نی قرائت² قیلدوروب یاریم توندین سونک استراحت کورکوزدی قطعه

115a

1 رافع: A, B, C.

2 قرأت: A, B; قراءت: C.

بدع رسمُ راهین عدم قیلغوچی

ستمکرکا دایم ستم قیلغوچی

غیاث الملک و الدوله حامی الدین و المله ناصب لوای امن و امان علی رؤس اهل الایمان
المتخلق باخلاق السبحان المؤید بتأیید الملک المستعان ابو المظفر و المنصور ابو
الغازی رحیم قلی محمد بهادر خان وسع الله تعالی ایام دولته و رفع اعلام شوکته سارق
و سالور مفسدلاری نینک کوشمال بلکه اعدام و استیصالین پیش نهاد ضمیر سعادت مآل
قیلیب مرو یوروشی عزیزتین جزم ایتی || و نوکر اجتماعی اوچون مهالک محروسه و بلاد
محفوظه غه مریخ صولت یساول لار و بهرام سطوت سورد اول لار ارسال قیلدی و فرمان لازم
الامتثال موجب بیله آز فرصت دا آنداق کوب لشکر بیغنالدی کیم تماشاسی نظاره اهلین
حیرت بحر یغه سالدی مثنوی

114a

سپه هر طرف دین کیلیب خیل خیل

یوز اورغای آنینکدیک که دریاغه سیل

قوشولدی باری تورت یان دین کیلیب

دیهای تورت یان دین جهان دین کیلیب

سراسر توتوب جمله عالم یوزین

یاپیب کردی بو نیل طارم یوزین

بولوب اول صفت ازدحام هجوم

که بولمای آنینکدیک هجوم نجوم

بولوب منتظر بارچه خیل سپاه

که شه قیلغوسی قایسی کون عزم راه

چون فرمان عالی موجب بیله سپاه نصرت پناه و عساکر ظفردستگاه اطراف جوانب دین
کیلیب اجتماع تاپتی مذکور بولغان ییل یعنی لو بیلی تاریخ هجری مینک ایکی یوز آلتیمیش دا
آفتاب جهانتاب شهبسوارسی سنبله برجیدا جلوه کر ایردی رمضان المبارک آبی نینک سیکیزیدا
جمعه کونی کیم ساعت لار اسعدی و وقت لار ارشدی ایردی حضرت ظل الله خلافت پناهی
قاضی الحاجات و کافی المهمات درکاهی غه عجز و انکسار و نیاز مندلیغ || اظهاریدین سونک
دولت رکاب یغه مبارک ایاقین قویوب سعادت اشهبی غه رکوب قیلیب سپاه نصرت پناه و

114b

کونی خوفند ایلچی سی قرا باش داد خواه غه آستان عالیشان ملازم لاریدین یوسف بیک نی
 ایلچی یوسونلوق قوشوب خوفند ولایتی غه ارسال قیلدی
 حضرت ظل الله سلطنت دستکاهی نینک قانون شجاعت بیله سارق و سالور
 مفسد لاری نینک قصدیغه مرو ساری عزیمت آهنکین توزکانی و سپاه سنکین بیله یول اوتان
 قلعه سی اوستیدین داخل بولوب محاصره رسومی غه قیام کورکوزکانی و باغی لار نینک کمال
 جهالت دین لشکر فیروزی اثرکا مقابل بولوب شکست فاحش تاپغانی و عرصه مصاف دین
 روی کردان بولوب هزیمت وادی سیغه چاپغانی و عساکر نصرت مآثر نینک سیلاب چپاول
 بیله اول حوالی نینک موطن و مزارعین ویران و خراب قیلغانی و حضرت ظل اللهی نینک امر
 التماسی بیله محاصره ترکین توتوب مراجعت طریقی غه عنانتاب بولغانی خامه واقعه پرداز
 عرصه اوراق غه مونداق قدم انداز بولورکیم چون حضرت ظل الله خورشید جاه فلک دستکاه
 || انجم سپاه سلطان معظم خاقان مکرم سرور سلاطین عالم افضل جمهور بنی آدم خورشید
 آسمان عدالت جمشید ایوان مکرمت نهنک عمان استقامت پلنک میدان شجاعت مرتقی
 مدارج شریعت کاشف اسرار حقیقت شوکت و صولت پناه بسالت و سطوت اکتناه خدیو
 جم احتشام خسرو دارامقام مثنوی

113b

شۀ نامجو خسرو ملک کیر
 خدیو فلک قدر روشن ضمیر
 معز مساکین محب امم
 محل عطایا محیط کرم
 هیجا¹ عرصه سی دا دلیر شجاع
 ساجیب تیغی عالم غه کوندیک شعاع
 شجاعت جهانیغه عالی سپهر
 عدالت سپهریغه تابنده مهر
 کلستان بولوب عدلیدین ملک دین
 نه ملک نه دین بلکه روی زمین

1 هجا: A, B, C.

قیلیب بخارا اُسرائیدین ایکی اسیرنی کیم امیرننک معتبر کیشی لاریدین ایردی قوشوب ارسال قیلدی و ینه درگاه عالم پناه ملازم لاریدین صداقت وظیفه بیکیش خلیفه کیم طهران مهالکی نینک حکمرانی محمد شاه دین کیلکان ایلچی کا ایلچی یوسونلوق قوشولوب طهران دار الملکی کا ارسال قیللیب ایردی بیر نیچه مدت شاه نینک عزت و اکرامی مهمانخانه سی صدرین نشیمن قیلیب آنینک قوشغان ایلچی سی شهسوار خان بیله ییبارکان تحفه لارین کیلتوروب جمادی الاول آی نینک اوچیدا سه شنبه کونی عتبه اعلا خادم لاری نینک نظر انوری پیشگاهی غه بیتکوردی

112b یهوتیه شجاعسی نینک سارق و سالور کاروانین غارت قیلغانی چون مذکور بولغان آی یعنی جمادی الاول آی نینک اواسطی دا یهوتیه جماعه سیدین سکسان کزیده بیکیت اتفاق بیله سارق و سالور چپاولی اوچون حضرت ظل اللهی دین رخصت آلیب مرو ساری عازم بولدی لار و منازل بی پایان و بوادی بیکران قطعی دین سونک رفتک یولیغه وارد بولدی لار اتفاقا همول یول دین سارق و سالور خلقی دین کوب کاروان || چیقیب بخارا ولایتی غه عازم ایردی لار همول کاروان نینک اوستیدین داخل بولوب بیر جمله دا کاروانی لارغه دست تاپیب کوپراکین قتل غه بیتکوردیلار و تورتاوین اسارت قیدیغه مقید قیلیب جمیع امتعه و اقمشه و اموال و اسبابین حیطة تصرف لاریغه چیکیب سودادین سود قیلغان تجار یانکلیغ اموال بیکران و اشیای فراوان بیله خرم و شادان سالم و غانم معاودت قیلیب جمادی الثانی آی نینک اوایلیدا درگاه عالم پناه ملازمتی غه یتیب نوازش پادشاهانه دین سرافراز بولدی لار و مذکور آی نینک اون توقوزیدا جمعه کونی خوقندغه کیتکان ایلچی لار یعنی بابا بیک و یخشیمراد بیک مذکور ولایت نینک حاکم حکمرانی شیر علی خان نینک قوشغان ایلچی سی قرا باش دادخواه و ییبارکان پیشکش لارین کیلتوروب درگاه جهان پناه ملازم لاری نینک نظر انوری پیشگاهی غه بیتکوردی لار و رجب آی نینک اون یتی سیدا پنجشنبه کونی بخاراغه ییباریلکان ایلچی رحمان بردی آخوندغه بخارا والی سی امیر نصر الله نینک قوشغان ایلچی سی فتح الله خواجه صدور کیلیب امیرننک ییبارکان تحفات و تنسوقاتین موقف عرض غه بیتکوردی و شعبان آی نینک سلخی دا || 113a جمعه کونی ایران مهالکی نینک پادشاهی محمد شاه نینک ایلچی سی شهسوار خان غه رخصت بیریب ولایتی غه قایتاردی و رمضان المبارک آی نینک آلتی سی دا چهارشنبه

همول کون توش چاغی تیوه و قوش لارین قایتارغان منزل کا کیلدیلار و آندین استعجال تمام بیله ایلغار قیلیب نماز شام وقتی یاری حاجی قودوقیغه یتیب نزول ایتی لار و اول موضع دا تیل توتماقغه کیتکان آلمان نینک || اون تورتی مرودین چارجوی غه غله ایلتاتورغان آرغیشچی سوداگر نینک اوستیدین قضا جلادی دیک داخل بولوب بارچه سین قتلعام قیلیب ایلیک اوچ تیوه و اوزکا اموال و اشیا سین دست تصرف لاریغه کیرکوزوب مراجعت قیلیب لشکر نصرت اثرکا قوشولدی لار و بارچه سپاه سالم و غانم مظفر و منصور یاری حاجی دین کوچوب اوچ منزلدا تخت غه کیلیب استراحت قیلدیلار و آندین حرکت کورکوزوب بیر یاریم منزلدا قباقلی موضعی دین دریای آمو کناریغه چیقتی لار و آندین کوچوب منزل بمنزل قطع مسافت قیلیب ربیع الثانی آی نینک اون بیریدا پنجشنبه کونی آستان دولت پاسبان ملازمتی شرفیغه مشرف بولدیلار و حضرت خلافت پناهی مذکور بولغان سرکرده لارکا نوازشات خسروانه دین برومندلیغ یتکوروب کران بها خلعت لار و مرصع پیچاق لار و زردار فوطه لار انعامیدین خرسند و شادکام لیغ لار یتکوردی و اکثر لشکر یه غه داغی سرو پای شاهانه بخششی دین سرافرازیغ لار باغیشلادی و معلوم خاطر اشرف بولسون کیم مذکور بولغان آلمان چپاول دین کیلماسدین بورون ربیع الاول آی نینک اون بیشیدا || چهارشنبه کونی بخارا ایلیچی سی عبد الهادی خواجه صلح طلبی بیله قارلی یوزباشی و عبد الرحمان آزاده نی آلیب کیلدی بو اجمال تفصیلی اولکیم چون امیر نصر الله کوردی کیم خوارزم سپاهی نینک سیلاب چپاول و تئدباد تطاولیدین بخارا مضافاتی نینک اکثر قلاع و بلادی خراب و ویران بولادور مدافعه و مجادله قیلیب هیچ ایش باشقارا آلمایدور لاجرم مواسا و مدارا قیلماقدین اوزکا حیلله و تدبیر تاپا آلمای معتبر ملازم لاریدین عبد الهادی خواجه نی ایلیچی یاساب قارلی یوزباشینی کیم مرو توابعی دین فندی موضعی دا حاکم ایردی نیاز محمد بای نینک واقعه سیدا سارق مفسدلاری توتوب بخاراغه ایلتیب ایردی لار و عبد الرحمان آزاده نی هم کیم سونکراک ایلیچی لیک طریقه سی بیله سالور خلقی غه استمالت نامه آلیب بارمیش ایردی و سالور باغی لاری آنی مقید قیلیب بخاراغه ایلتیب ایردی لار اول ایکاوین مذکور ایلیچی غه یاراشماق و باریشماق اموری تقویه سی اوچون قوشوب ارسال قیلیب ایردی کیم ربیع الاول آی نینک اون بیشیدا چهارشنبه کونی کیلدیلار آنداق کیم یوقاریدا مذکور بولدی و ربیع الثانی آی نینک اون سیکیزیدا چهارشنبه کونی حضرت || ظل اللهی مذکور بولغان ایلیچی غه داملا رحمان بردی آخوندنی مصحوب

111a

111b

112a

110a بیتکورماکی نینک مقالاتی قلم جلادت پرداز صحیفه عرصه سیدا مونداق تک تاز کورکوزورکیم چون حضرت ظل اللهی سارق مفسدلاری نینک قصدی اوچون شجاعت شعار و مبارزت آثار سرکرده لاردین خدایار بی و سید نظر بی و عبد الله یساولباشی و عبد الرحمان محرمی کوکلان و تازه قونکرات و چاودر و بعضی یموتیه چیریکی بیله مرو مضافاتی نینک چپاولیغه بویوردی و مأمور بولغان سرکرده لار حکم عالی و فرمان متعالی موجبی بیله عمل قیلیب تاریخ هجری مینک ایکی یوز آلتیمیش دا ربیع الاول آیی نینک یتی سیدا سه شنبه کونی عازم || بولوب چاتلی توغایی غه نزول ایتی لار و آندا بیر نیچه کون نوکر اجتماعی اوچون توقف قیلدی لار و آندین کوچوب فتنک نینک یوقاری سیدا شیخ آرقی آتلیغ موضع غه توشتی لار و آندا داغی بیر آز مدت متوقف بولدی لار و آندین لشکریه انواعی بیغنالغاندین سونک کوچوب دریا کناریدین منزل بمنزل عزیمت کورکوزوب دایه خاتون رباطی غه یتی لار و آندین قوم غه کیریب اوچ منزلدا تخت غه وارد بولدی لار و آندین نهضت قیلیب اوچ منزلدا یاری حاجی قودوقیغه باردی لار و آندین کوچوب ایکی منزل لیک یول یورکاندین سونک تیوه و قوشلارین یاری حاجی غه قایتاردیلار و اوزلاری اول یردین ایلغار قیلیب بیر منزل لیک مسافت قطعی دین سونک اتفاق بیله مصلحت قیلیب اتا طایفه سی نینک سرداری شیر اتا بیله اون سیکیز آتلیغ نی ایلکاری ییباردی لار تاکیم تیل توتوب بیر خبر آلیب کیلتورکای لار و همول کون سرکرده لار یینه بیر آز کیشی نی قراول قیلیب ایلکاری ییباریب اوزلاری ایزدین ایلغار ایتیپ بارور ایردی لار پیشین وقتی دا قراول لار سارق چارواسی نینک قوم دا یورکان تیوه لاری دین سیکیز تیوه آلیب کیلتوردی لار || و همول کون عصر هنکامیدا قراول لاردین اوچ کیشی اهل فساد چارواسیدین بیر کله آلیب ایکی کیشی اسیر قیلیب کیلتوردی لار و سرکرده لار اسیرلارکا یول باشلاتیب یاریم کیچه دا بیرام علی خان نینک قلعه سی نینک بیر یاریم منزل لیک یوقاری سیدین چپاول اوروب آفت سماوی یانکلیغ سارق چارواسی نینک اوستیکا قویولدی لار و ایکی کیشی سین دستگیر قیلیب بیر باش آلدیلار و قرق تیوه و یکرمه چاغلیغ یابو اولجه قیلیب سحر چاغی سرکرده لار نینک اطرافیه جمع بولدی لار و اتفاق بیله تانک وقتی معاودت میدانیه سرعت تمام بیله عطف عنان قیلدی لار و همول کون چاشتگاه دا تیل توتماق اوچون ایلکاری کیتکان شجاعی ظفر پناه دین شیر اتا بیله تورت کیشی آیریلیب ارباب فساد چراکاهی دین یوز ایلیک تیوه اولجه قیلیب قایتیب سرکرده لارکا قوشولدی لار و بارچه اتفاق بیله قطع مسافت قیلیب

110b

بی و طغایمیراب و رحمت الله یساولباشی و خواجش محرم نینک اینی سی یعقوب بای نی اوزلاریغه تقویض تاپغان نوکرلاری بیله بخارا ترکتازیغه بویوردی و مذکور بولغان سرهنک لار امر عالی موجبی بیله آت و یراغین شایلاب ذو الحجه آی نینک اون بیریدا پنجشنبه کونی اولحضرت دین مبارک فاتحه آلیب مقصد یولیغه عازم بولدی لار و هزاراسب توشیدین دریانی عبور قیلیب شمالیه ساحل دین قطع منازل ایتیب کوکردلی موضعی غه وارد بولدیلار و آندین لواافراز نهضت بولوب اراده بیر قونوب ایشمه منزلیغه نزول ایتی لار و آندا ایکی کیچه استراحت قیلیب کوچوب اراده بیر قونوب شور بولاق غه توشتی لار اول منزلدا ایکی کیچه لیک آزوق و آت یمی قویوب تیوه لارین ایشمه کا قایتاردیلار || و اوزلاری ایلغار قیلیب آق رباط آتلیغ یرکا توشتی لار و آندین صبح وقتی آتلانیب استعجال تمام و سرعت مالاکلام بیله ایلغار قیلیب آفتاب جهانتاب سمت الرأس غه بیتکاندا بلای ناکهان یانکلیغ چارشنبه رمتان اوستیدین داخل بولوب غوغای محشر آثار بیله بازار یغه قویولدی لار و جلادت پنجه سین قتل و اسر نهب و غارت اموریغه آچیب بیش کیشی نی مقتول ایتیب اوچ یوز کیشی نی قید اسارت غه چیکیب انواع غنایم غه متصرف بولدیلار و سرکرده لار همول موضعدا توقف علمین برپای قیلیب سپاه نصرت نشان اول حوالی نی خیر رباط دین قاقشتوان غه چه پایمال چپاول و دست فرسود تطاول قیلیب بی نهایت اولجه و اسیر دستگیر ایتیب کیچ راک سرکرده لار قاشیغه جمع بولدیلار و نماز شام هنگامی اتفاق بیله اول یردین معاودت قیلیب همول کیچه یوروب صبح وقتی دا شور بولاقغه کیلیدی لار و آندا قویغان آزوق و آت یمی لارین آلیب ینه قطع مسافت قیلیب نماز دیگر وقتی دا ایشمه کا کیلیب نزول ایتی لار و آندین شبگیر قیلیب کوکردلی دین دریا لبی غه چیقتی لار و آندین منزل بمنزل کوچوب قولان قرا باغ توشیغه کیلیب دریادین اوتوب محرم آی نینک یکر مه آلتی سیدا || جمعه کونی آستان رفیع بنیان ملازمتی غه یتی لار و نوازشات خسروانه غه مشمول و عنایت پادشاهانه غه موصول بولوب خلاع خورشید شعاع بخششی دین سرافرازیلیغ و ممتازلیغ تاپتی لار و آلا ر کیلماسدین اون کون بورون مذکور آی نینک اون آلتی سیدا خوقندنینک سونکغی ایلچی سیغه یخشی مراد بیک نی ایلچی لیک طریقه سیدا قوشوب ارسال قیلدی

109a

109b

حضرت ظل اللهی نینک جلوس همایونی نینک اوچونجی ییلی نینک واقعاتی اول جمله دین خدایار بی و سید نظر بی و عبد الله یساولباشی نینک مرو دیاری حوالی سیغه تاخت تاز

کیلماکینک بیرله بولدی ایل شادان
دهرنی عدلینک ایتی آبادان

بعضی واقعات ذکر کییم حضرت ظل اللہی چارجوی سفردین قایتیب مستقر خلافت دا آرام کزین بولغاندین سونک وقوع غه یتی اول جمله دین خال محمد بای نینک بخارا توابعی غه چپاول اورغانی چون حضرت ظل اللہی نینک سمع همایونیغه بو خبر یتیب ایردی کیم بخارادین کوب کاروان اوروس ولایتی غه باریب بیغ شرا و جمیع سوداسین بوتکاریب متاع فراوان بیله کنج روان یانکلیغ اوروس قلمرویدین چیقیب ایردار یولیدین بخارا جانبی غه عازم دور اول حضرت مذکور بولغان سفردین کیلیب مسند || سلطنت دا متمکن بولغاندین اوچ کون سونک کیم ذو القعدة آی نینک غره سی و جمعه کونی ایردی درگاه عالم پناه ملازم لاریدین شجاعت انتمای خال محمد بای نی بیر گروه سپاه مبارزت دستگاه بیله مذکور بولغان کاروان قصدی اوچون ایردار یولیغه نامزد قیلدی مأمورلار فرمان دولت نشان موجب بیله مقصد یولیغه عازم و منازل قطعی غه جازم بولوب ایردار یولیغه یتی لار و اول یول نینک یوقاری و اشاقین احتیاط تمام بیله نکامیش قیلدی لار کارواندین نام نشان تاپمادی لار آخر الامر¹ آق تام آتلیغ موضع دین اوتوب بخارا توابعی دین مأمور بای دیکان قزاق نینک ایل و احشامی غه چپاول اوروب بی نهایت اولجه و اسیر دست تصرفیغه کیرکوزدی لار و اول آلمان نینک بعضی سی بو چپاول غه اکتفا قیلمای ایلغار قیلیب بخارا ایلاتیدین واردانزی تومنین چاپیب اُسرای فراوان و غنایم بیکران بیله سالم و غانم مراجعت قیلیب ذو الحجه آی نینک اون بیریدا قربان عیدی نینک اورته کونی عتبه فلک مرتبه ملازمتی شریفیغه مشرف بولدی لار و آلا کیلماسدین بورونراق ذو القعدة آی نینک اون تورتیدا چهارشنبه کونی اول حضرت خوقند || ایلچی سی قرا باش دادخواه غه بابا بیک نی ایلچی لیک یوسونی بیله قوشوب محبت نامه بیریب خوقند ولایتی غه ارسال قیلدی

بکمان بی و طغایمیراب و رحمت الله یساولباشی نینک بخارا مضافاتیدین چهارشنبه رمتان موضعی غه چپاول اورماغی و اهل فسادنینک خرمن جمعیتین پریشانلیغ هواسیغه ساورماغی چون حضرت ظل الله خلافت پناهی نامدار و شجاعت شعار سرکرده لاردین بکمان

1 الامر. A, C: om.

قیراغی دیک نزهت کستر قیلدی و همول موضعدا جشن عظیم و سور فخیم مرتب قیلدوروب امرای عظام أمنای کرام و سرخیل عسکر و اکابر لشکرنی بارگاه رفعت پناه فضا سیغه اونداپ کامیاب انواع نعمت و سیراب باده شفق قیلدی و ضیافت انقضاسی و اکل شرب انتھاسیدین سونک یکران دولت غه رکوب قیلیب کوکبه حیرت افزا بیله قیر اوستیغه چیقیب برپا آتلارنی یاریشتوروب و رستم آسا پهلوان لارنی کوراش توتدوروب آت چاپار و کوراش تماشاسیدین فرح تمام و مسرت مالاکلام حاصل قیلدی و آتی اوتکان سیس لار و حریفین¹ ییقغان پهلوان لارنی خزینه احسانیدین || مبلغ فراوان بخششی بیله اوز اقرانیدین غنی و دنیا دین مستغنی ایتی و همول کون صباسیر زورق لارغه مینیب مانند طیر دریا ایچیدین عازم بولوب اوچ توپه آتلیغ موضع غه چیقیب جیحون ساحلین موکب همایون غه منزل قیلدی و شنبه کونی داغی یغاچ مرکب لارنی سو سطحی غه سوروب یکه چقیر موضعی دین چیقی و آندین سمند دولت غه سواره بولوب دبدبه شاهانه و طنطنه خسروانه بیله هزاراسب قلعه سیغه وارد بولوب فیض نزول و شرف وصولیدین رشک بوستان بلکه غیرت جنان قیلدی و یکشنبه کونی آندین علم فراز نهضت بولوب یانکی آریق حولیغه شرف قدومیدین سرافرازیغ بیتکوردی همول کون محمد امین یوزباشی کیم اول راق اوروس ایلچی سیغه ایلچی یوسونلوق قوشولوب اوروس ولایتی غه کیتیمیش ایردی آنداق کیم سابقاً مذکور بولدی اوروسدین معاودت قیلیب روسیه ممالکی پادشاهی نینک عرض اخلاصین درگاه جهان پناه ملازم لاریغه بیتکوردی و حضرت ظل اللهی دوشنبه کونی مذکور آی نینک یکرمه یتی لانجی سیدا یانکی آریقدین کوچوب کوکبه تمام بیله شهر ساری خرام کورکوزدی و یول اثناسیدا شهر دین علما || و کبرا استقبالغه چیقیب اول حضرت نینک دیدار سعادت آثاری مشاهده سیدین مقصود دیده سین یاروتتی لار و اول حضرت داغی اول جماعه نی نواز شلاب مصافحه² و معانقه سی شرفیدین بهره مند قیلیب احوالات استفساریدین سونک آلار نینک همعنانلیغی بیله دار السلطنه خیوق غه دخول کورکوزوب سریر سلطنت غه نزول ایتی و بو سفر نینک امتداد ایامی آلتیمیش کون ایردی مثنوی

107a

107b

ای کیلیب ملک ایلی نی شاد ایتدینک

معدلت پنجه سین کشاد ایتدینک

1 حریفین: A.

2 مسافحه: A, B, C.

106a بیله معاودت کورکوزوب پیشین دین سونکراق معسکر همایون غه ملحق بولدی و تانکلاسی سه شنبه کونی حضرت ظل اللهی بتیک¹ مقابله سیدین لشکر فیروزی اثر و سپاه ظفرپورور بیله کوچوب شکاراندازلیغ طریقه سی بیله² اوستی محاذی سیغه³ یتیب نزول ایتی و چهارشنبه کونی آندین نهضت علمین جلوه کر قیلیب ایلجیک توشیغه توشتی و پنجشنبه کونی آندین قدم انداز عزیمت بولوب ایسباز بیشه سیغه ورود ایتی همول کون گُرکان یموتی نینک || نوکری کیلیب آستان فلک آشیان ملازمتی شرفیغه مشرف بولدی و جمعه کونی ایسبازدین موکب همایون و اوردوی دولت نمون بیله کوچوب قباقلی توغایی نینک یوقاری سین مضرب سرادقات فرخنده فرجام و مستقر رایات ظفرالترزام قیلدی و شنبه کونی آندین یکران عزیمت نی کرم جولان قیلیب قباقلی بیشه سی نینک اشاقیدا قیز قلعه سی نینک مقابله سیغه یتیب دریا ساحلین اشرف مراحل قیلدی یکشنبه کونی آندین لوافراز نهضت بولوب دایه خاتون رباطیدین اوتوب کتمانچی آتلیغ موضع غه نزول همایون شرفیدین سربلندلیغ یتیکوردی و دوشنبه کونی آندین شوکت شاهانه بیله حرکت کورکوزوب سپاه محشر دستگاه غلغله سیدین آتخور موضعی غه قیامت کونی یانکلیغ غوغا و شور یتیکوردی و سه شنبه کونی آندین کوکبه تمام بیله حرکت قیلیب سپاه محشر نظام بیله آق رباط مرحله سی غه وارد بولوب آنی محل عیش و مکان نشاط قیلدی و چهارشنبه کونی آندین اوردوی کیهان پوی نی کوچوروب اول حضرت نینک اوزی مخصوص ملازم و مقرب خادم لار⁴ بیله هلال هیأت و قوس صورت زورق لارغه مینیب دریا عجایباتین تماشا قیلیب || سو سطحی بیله عازم بولدی بیت

106b

شهر یاریم دورمو زورق دا قیلور جیحوننی سیر

یا قویاش قوس قُرح ایچرا قیلور کردوننی سیر

همول کون کیچراک دریادین ساحل غه چیقیب جکربند بیشه سین موضع بارگاه اقبال و مضرب سراپرده اجلال قیلدی و پنجشنبه کونی جکربنددین موکب همایون و سرادقات سعادت نموننی کوچوروب دریا ساحلی بیله ییباریب اولحضرت ینه کیمه بیله دریا سیرین قیلیب دهن شیر بیشه سی غه وارد بولوب فیض نزولیدین بهشت باغی غه برابر بلکه کوثر

1 بیتیک: C.

2 A: بیله above the line.

3 A, B, C: محاذی سیغه.

4 A: خادم above the line.

کرد چیقیب کوک کا نیچوک کیم توتون
 بولدی جهان ایچرا عیان تیره تون
 جلوه قیلیب هر ساری تیغ سنان
 لمعهسی بیرله ینه یاروب جهان
 هر ساری هیبت بیله ملتوق اونی
 قیلدی عیان ایل کا قیامت کونی
 بیر بیریکا قصد ایتیبان ایکی خیل
 قصد نیکیم قانینی توکماک کا میل
 بو آنی گاهی قاوبان زور ایله
 اول مونی گاهی سوروبان شور ایله
 بیر بیریکا حمله قیلیب تُند و تیز
 عرصه عالمغه سالیب رستخیز
 اول مونکا بو آنکا قیلیب قصد جان
 ییتکوروبان چرخغه شور و فغان

چون بو اوروش دا اعدای دولت مبارزلاری نینک سرامدی دین بیر شیرهیأت و ببرصولت
 بیکیتم کیم معرکه کارزاردا همه دین ایلکاری چیقیب اظهار جلادت و مبارزت قیلور ایردی سپاه
 نصرت پناه دین بیر شجاعت مند و صرامت پیوند بیکیتم توسن صرصرمانندیغه مهمیز بیریب
 قضای مبرم یانکلیغ آنینک سروقتی غه یتیب سنان جانستان ضربی بیله آتدین سرنکون
 بیقیب هجوم تمام بیله باشین جسد پلیدی دین جدا قیلدی لار و اهل فساد بهادرلاری دین ینه
 بیراوین ملتوق || اوقی ضربی بیله هلاکت سرحدی غه ییتکوروب بیحساب کیشی سین مجروح
 و زخم دار قیلدی لار اما لشکر ظفر اتر دین امیر سعادت تخمیر رحمان بردی بی نینک مبارک
 یوزیغه اعدا گروهی نینک آتغان اوقلاری دین بیر اوق تیکیب اندک زخم ییتکورودی و عامه
 سپاه دین داغی اوچ کیشی کا ینکیل راک زخم یتی و چون ارباب ضلالت دا اول قدرت و یارا
 یوق ایردی کیم میدانغه چیقیب شجاعی نصرت فرجام بیله مصاف امریغه قیام کورکوزکای
 لاجرم اوزین برک یرلارکا تارتیب عرصه کارزار دین ثبات قدمین چیکتی و ایناق بیک داغی
 حربگاه نینک ناقولای و ناهموارلیغی دین بهادرلارنی محاربه میدانی دین قایتاریب فتح و ظفر

105b

باب ایلاتین پایمال چپاول و دست فرسود تطاول قیلیب اول حوالیدا متوقف بولغانین اشیتیب قرشی اوزبکیه سیدین لشکر بیکران ترتیب بیریب چارجوی قلعه سیغه ارسال قیلیمیش ایردی تاکیم قلعه دارلیغ اموریغه جهد تمام بیله اقدام کورکوزکایلار اول لشکر همول کیچه کیلیب قلعه غه کیریپ طلیعه صبح دین سونک هیأت اجتماع بیله آتلانیب قراول لارغه قصد قیلدیلار چون بو خبر مسامع اعلاغه یتوشکاج اول حضرت ایناق بیک و رحمان بردی بی باشلیغ بعضی سپهدارنی نامزد قیلدی تاکیم اعدای ضلالت انتماغه تنبیه عظیم و کوشمال بلیغ بیتکورکایلار چون مأمورلار فرمان || لازم الاذعان موجب بیله غیرت یکرانین شجاعت میدانیغه سوروب برق باد مثل لیک ارباب فساد اوستیغه عزیمت کستر و هجوم آور بولدی لار و اعدای کریز پای هزیمت تاپیب اوزلارین قلعه آستیغه بیتکوروب چارجوی یافی نینک جنوبی طرفیدا صف توزوب راش دا مرکن یاتفوروب تفنک اندالیغ بیله مدافعه امریغه اشتغال کورکوزدی لار و سپاه نصرت پناه داغی بو طرف دین اعدا مقابله سیغه یاوق باریب یاساویاسادی و اول چاغدا بعضی دلورلار کیم معرکه کارزارنی وصل دلداردین افضل و خون اشرارنی میع خوشکواردین اکمل بیلورلار ایردی صرصر یانکلیغ میدان فضاسی غه آت سوروب اعدا صفویغه متعاقب حمله لار بیتکوروب کینک جهانی دشمن اهلی کوزیغه تنک و تار قیلدیلار اول چاغدا اعدای دولت یاساوی دین داغی بعضی قانی تولغان دلورلاری نینک و ناموس یوزیدین دلیرانه و متهورانه مصاف عرصه سیغه چیقیب چاشتگاه دین پیشین غه چه ایکی طرف دین حملات متعاقب بیله آت سالیشیب هنکامه کارزار کرم و بهادرلار ایکی طرف دین بی آرم بولدیلار مثنوی

ایکی چیریک بولدی خریدار حرب
 کرم بولوب اورتادا بازار حرب
 ایکی طرف دین بولوبان کینه فاش
 قیلدیلار اظهار || رسوم سواش
 قاقیلیبان هر ساریدین طبل جنک
 حرب ایلی آتلار سوروبان بی درنک
 کوک کا پیایی چیقیبان نعره لار
 یاریلیب افلاک ایلی کا زهره لار

لشکرکاهی نینک بیر جانبی دین تفنک اندازلیغ غه اشتغال کورکوزدی لار اول حال دا اعدا چیریکی دین جمع کثیر کوب مرکن بیله هجوم آور بولوب آت سالدیلار و بو مرکن لار داغی کمال شجاعت و مردانه لیغ دین شمخال آتماقغه مشغول بولوب اهل فسادنینک کوپراکین مقتول ایتیب منهزم قیلدیلار و اول گروه شرارت پڑوه یانکی دین سلک جمعیتین منعقد قیلیب هجوم تمام بیله اولکان و یتکانیکا باقمای فدایی وار آت سالیب دریا لبی دا مرکن لار اوستیغه توکولدیلار و مرکن لار آزلیق جهتی دین دشمن حملاتیغه تاب استقامت کیلتورا آلمای اوزلارین کیمه ایچیکا آلیب سو سطحی غه جاری بولدیلار اول چاغدا تاجیک چیریکی || هجوم قیلیب کیمه لارنی سورماک کا فرصت بیرمای اوچ کیمه نی توتتی لار لاجرم کیمه داکی مرکن لار اوزلارین سوغه سالیب شناه دستیارلیغی بیله دریا اورتاسیدا بیر قایرغه چیقتی لار و آلاردین آدینه قول باشلیغ بیش کیشی تلف بولدی و اوزکالارین بو طرفدین کیمه باریب امان و ایسان آلیب کیلدی همول کون ایناق بیک پرورد اطرافین نهب و غارت قیلیب کیلدی اول واقعه آنداق دورکیم چون مذکور آی نینک ایکی سی دا پنجشنبه کونی ایناق بیک امر عالی موجبی بیله عازم بولوب اوچ کوندا پرورد قلعه سیغه باریب ینه اوچ کون محاصره قیلیب اطراف و جوانبی داغی ایلات غه چپاول سیلابیدین ویران و خرابلیغ یتکوردی و اوچونجی کون حضرت ظل اللهی نینک حکم همایونی موجبی بیله محاصره ترکین توتوب قایتی و مذکور آی نینک توقوزیدا جمعه کونی آستان سپهرنشان ملازمتی غه یتی سونکفی کون کیم شنبه ایردی اولحضرت اوردوی اعلا بیله بوریا باف موضعی دین کوچوب یوقاری راق عازم بولوب بیر موضعی کوبه¹ والاغ آرام گاه کیلدی یکشنبه کونی داغی همول منزلدا توقف واقع بولدی و دوشنبه کونی مذکور آی نینک اون اوچیدا اول حضرت ارکان دولت و امرای || ذی شوکت نینک صوابدید و مصلحتی بیله همول موضع دین کوچوب عنان عزیمت نی مراجعت طریق غه معطوف ایتیب یتیک¹ مقابله سیغه کیلیب توشتی معلوم بولسون کیم همول کون اول حضرت مذکور منزلدین رکوب قیلور اثناسی دا چارجوی² قلعه سی اطرافیداغی قراول لاردین خبر کیلدی کیم بو کون قلعه دین بی نهایت آتلیغ چیقیب بیزلارکا استیلا تا پغودیک دور و اوزکا طرف دین لشکر کیلیب قلعه غه داخل بولمیش دور و اول واقعه آنداق ایردیکیم چون امیر نصر الله حضرت ظل اللهی نینک

103b

104a

1 بیتیک B:

2 چارجوی A:

یوز کیشی نی دستگیر قیلیب یوز باش آلدیلار و بی نهایت¹ اولجه غه متصرف بولوب قایتیب یکشنبه کونی دریادین کیچیب نماز شام وقتی دا عتبه سپهر مرتبه ملازمتی غه فایز بولوب الطاف پادشاهانه و اعطاف خسروانه دین برومندلیغ و ارجمندلیغ تاپتی لار و سه شنبه کیچه سی ینه یعقوب بیک و خدای برکان بیک کاتی و جناب سلطانی نینک مملوکه خاصه سیدین مبارزت توام محمد نیاز محرم ایکی یوز کیشی بیله فاراب چپاولی اوچون حضرت ظل اللهی دین رخصت آلیب دریادین اوتتی لار و طلیعه صبح دین سونک قیر اوستیدین فاراب قلعه سیغه قاراب عازم بولدیلار اتفاقا امیر نصر الله نینک اوغلی آغیر قوشون بیله بخارادین چیقیب اوزیدین ایلکاری کوب لشکر نی || هراول یوسونلوق بیبارمیش ایردی همول لشکر همول کیچه فاراب قلعه سی 102b اطرافیه کیلیب توشوب ایردی بهادرلار نینک دریادین اوتوب فاراب اوستیغه ایلغار قیلغانیدین آگاه لیغ تاپیب بارچه بیردین اتفاق بیله آتلانیب هیأت اجتماع بیله بهادرلار نینک کیمه سی ساری یوز قویدی لار بهادرلار آزلیق جهتی دین اوروشماق نی مصلحت کورمای مراجعت قیلیب کیمه کا مینارکا میل کورکوزدی لار و هنوز کیمه کا مینیب بولمامیش ایردی لار ایزیدین تاجیک چیریکیدین افواج کثیر یتوشوب بیش آلتی کیشی نی آلدی و محمد نیاز محرم کیم شجاعت جلی مقتضاسیدین آلمان نینک ایزیدین خبردارلیق قیلیب تاجیک چیریکی کا حمله لار بیتکوروب کیلور ایردی اوزین دریا کنار یغه بیتکوروب هنوز کیمه کا مینمامیش ایردی اهل فساد دین بیراو آنینک شانه سیغه نیزه بیتکوروب نیزه سی کار قیلمای توتوب اسیر سر پنجه تقدیر قیلدی و اوزکا آلمان امان و ایسان دریادین اوتتی پنجشنبه کونی امیر نصر الله نینک اوغلی توب توپخانه و سپاه بیکرانه بیله کیلیب اوردوی اعلا مقابله سیدا دریا ساحلی غه توشتی همول کون چاشتگاه دین پیشین غه چه ایکی طرفدین توب آتیشیب دود کبود صعودیدین 103a فلک || جوفین تیره و کلوله آتشین شعشعه سیدین قویاش کوزین خیره قیلدی لار و فرمان همایون موجبی بیله قادرانداز توپچی لار آنداق توب اندازلیغ کورکوزدی² لار کیم اعدای شیاطین اجتماعین بوزدی لار و جمعه کونی مذکور آی نینک اونیدا اولحضرت سیکیز کیمه کا مرکن تولتوروب بیباردی تاکیم سو یوزی بیله اعدا قوشونی نینک بیر طرفیدین باریب آتقولا ب قایتغای لار چون مأمورلار فرمان عالی موجبی بیله کیمه کا مینیب دریادین عبور قیلیب تاجیک

1 بی بهایت: A.

2 کورکوزی: A.

غرهسى ایردی مذکور منزلدین کوچوب دریا کناریدا بوریاباف موضعی کیم چارجوی حصاریغه یاقودور معسکر عساکر منصور و مستقر سادات موفور قیلدی و پنجشنبه کونی عضد الدین و الدوله محمد امین ایناق و یمین الملک و المله رحمان بردی بی لازالت عن رؤس الاعداء بوارق اسیافهما باشلیغ عزت مکان و شجاعت نشان سرکرده لاردین عوض خواجه شیخ الاسلام و شاه مراد ایناق و خدایار بی و توره مراد اتالیق و سید نظر بی و عبد الله یساولباشی و رحمت الله یساولباشی و محمد جان خواجه و دوست نیاز قلماق و شمخالچی لار سرخیلیدین بکی یوزباشی و غیرهم نی اوزلاریکا تعلق لیغ نوکرلاری بیله لباب متوطن لاری نینک تاراج و غارتیغه ارسال قیلدی و سپاه نصرت پناه دین هر کون بیر فوجنی چارجوی قلعهسی نینک محاصره سیغه تعیین ایتی و همول کیچه کیم جمعه اقشامی ایردی || حضرت ظل اللهی عیدک یوزباشینی کیم موکب همایون عیارپیشه لاری نینک سرخیلی ایردی ایلیک جلادت آیین و صرامت قرین بیکیت بیله دریانینک شمالیه جانبی غه بویوردی تاکیم اول طرف داغی اهل عناد و ارباب فسادغه دستبردی بیتکورکایلار چون مأمور بولغان مبارزلار فرمان قضاچریان موجبی بیله دریادین اوتوب فاراب قلعهسی نینک اطرافین تاخُتُ تاز قیلیب اون بیش کیشی نی قید اسرغه چیکیب بیر باش آلیب جمعه کونی پیشین چاغی دریادین عبور ایتیب اُسرانی درگاه جهان پناه ملازمتی غه بیتکوروب عنایت پادشاهانه دین برومندلیغ لار تاپتی لار و شنبه کیچه سی اول حضرت ینه عیدک یوزباشی و بکمان بی نی خلاصه سپاه دین یوز کیشی بیله فاراب اطرافی نینک چپاولیغه نامزد قیلدی و آلاز فرمان عالیشان موجبی بیله همول کیچه دریادین کیچیب چاشتگاه فاراب حوالی سیغه ترکتاز یتیکوروب اوچ اسیر و بیش کله آلیب شنبه کونی پیشین چاغی دریادین اوتوب ملازمت غه یتی لار و مراحم سلطانی دین سرافرازیغ تاپتی لار و یکشنبه کیچه سی حضرت ظل اللهی قیچاق خواجه نیاز بی و یعقوب بیک ولد فاضل بیک نی باش قیلیب || قیچاق و قراقلیق طوایفی نینک مبارزت شعار بیکیت لارین و اوزکا طوایف دین داغی بعضی طلبکار بهادرلارنی دریانینک شمالیه جانبی داغی ایلات دین نریزم خلقی نینک ترکتازیغه بویوردی مذکور بولغان آلمان حکم عالیشان موجبی بیله همول کیچه دریادین اوتوب آفتاب طلوعی چاغی نریزم اطرافی داغی کنت لارکا چپاول سیلایین بیتکوروب رستخیز سالدی لار و

101b

102a

توتتی آدم وادی و هامون یوزین
کرد اولوب یاپتی زمین کردون یوزین
تاپمادی یردین اثر اهل نظر
تاپتی کوک ساری نظر قیلسه مکر
غلغله چیقتی فلک ایوانیغه
زلزله توشتی زمین ارکانیغه
ازدحام اولدی آنینکدیک آشکار
عار آنکا کیلدی دیماک محشرچه بار

100b

چون حضرت ظل اللهی بو یانکلیغ صولت حیرت افزا و صدمت غرابت نما بیله اوستی
قلعه سی نینک مقابله سیغه یتیب دریا کنارین مخیم خیام دولت || و مضر ببارگاه شوکت
قیلیب نزول ایتی همول کون قراول لار چارجوی اطرافیدین بیر اسیر و ایکی باش کیلتوروب
الطاف پادشاهی دین سربلندلیغ تاپتی لار و سه شنبه کونی اولحضرت مذکور منزلدین کوچوب
یول اثناسیدا اعدای دولت نینک دریا ایچیداغی کیمه لاریدین یتی کیمه نی آلدوروب بتیک¹
مقابله سیغه یتیب دریا قیراغین عساکر فیروزی اثرکا معسکر قیلدی همول کون فساد اهلیدین
یوز اولوک چارجوی اطرافیدا بیر حولیغه متحصن بولمیش ایرکان یموتیه سپاهی کیم مقدمه
لشکر ایردیلاز آنینک اوستیدین داخل بولوب قصد قیلدیلاز کیم اول حولی نی مسخر قیلیب
دست تصرفیغه کیرکوزکای لار و اول گروه نکبت پڑوه اطراف و جوانبی داغی مخارج و مداخل نی
مسدود و مدروس قیلیب تفنک اندازلیغ بیله مدافعه و ممانعت رسومین کورکوزدیلاز بو
جهت دین شجاعی کینه کذار نینک نیران غیرتی التهاب تاپیب اطراف و جوانبی دین صرصر
خیلی دیک جلادت کستر و هجوم آور بولوب اجل جلادی بدن ملکی کا یول تاپغاندیک اول
حولیغه غلبه تمام بیله کیریب عناد اهلی نینک بارچه سین اسارت قیدیغه چیکیب اموال و
اسبابین اولجه قیلیب || درگاه فلک پایگاه ملازمتی غه کیلتوروب کرم سلطانی دین شاد و
خرم لیغ تاپتی لار و اول حضرت اُسرانی انصاف اثر دیانت پرور دولت نظر بی کا تاپشوردی تاکیم
احوالیدین خبردار بولوب کیمه کا سالیب ییبارکای و چهارشنبه کونی کیم شوال آیی نینک

101a

1 بیتیک: C.

جماعه بخارا يوروشين مصلحت كورماي التماس قيلديلاركيم كوكبه والا چارجوى و لباب ايلاى سارى حركت نما بولسه انسب و اولى دور و اول حضرت كمال كرمدين امرانينك رايين سيندورماي ملتسمين قبول قيليب چهارشنبه كوني آتخور موضعى دين لوى عزيمت نى جلوه كر قيليب شكاراندازليغ مراسمى بيله كوكارجين لى مرحله سيغه وارد بولوب نزول اجلال كوركوزدى و همول كون رحمت الله يساولباشينى يموتيه چيريكى بيله مقدمه سپاه قيليب بير منزل ايلكارى يورماك كا بويوردى نيدىن كيم مقدمه الجيش بولماق اول خلق نينك قديمى دستوريدور و پنجشنبه كوني اول حضرت كوكارجين لى منزليدين كوچوب تورت كون قطع منازل و طى مراحل قيليب يكشنبه كوني ايسباز بيشه سيغه نزول ايتى و دوشنبه كوني آندىن نهضت علمن جلوه غه كيركوزوب قير اوستيدا جميع لشكريه بيله صف توزوب يمىن و يسارنى قاز قنانى يانكليغ بيزاب || اوزكا طريقه نظام بيله مقصد جانبى غه خرام كوركوزدى مثنوى

100a

شه توزوب آيين ياسا اوزكاجه
 طور طرز حيرت افزا اوزكاجه
 عازم اولدى ايكي يان صف لار توزوب
 صولت غير مكرر كوركوزوب
 توز بولوب صف يسارى اوزكا نوع
 هم يمىن اهلى قطارى اوزكا نوع
 نى يمىن اهلى غه پيدادور كنار
 نى يسار اهلى غه حدودور آشكار
 تسويه تاپيب ايكي ياندين ياساو
 توغ لارغه آچيليب كلكون يالاولو
 هر امير اوز خيلى بيرله صف توزوب
 جلوه غه زرین لواسين كيركوزوب
 نيچه دا بقور صف توزوب اهل سپاه
 ييتمايين اطرافيه بىك نگاه
 موج اوروب آنداق كه بير اخضر تينكيز
 نى تينكيزكيم بولغاي اول اندازه سيز

کوجوب یوقاریدا بیر موضع نزهت اثرنی عساگر ظفرماثرغه معسکر قیلدی و همول کون سید محمود توره ولد ارشد محمد رحیم خان جنت مکانغه قراباش توغ بیریب مینک نوکرنینک سرکرده لیکن آنکا تقویض ایتی و اوز اقران و اجناسی اراسیدا قویاش دیک سرافرازیغ بیتکوردی و همول کون خواجه محمد سردار چاودر آلامانی بیله چارجوی اطرافیغه چپاول اوروب تورت کیشی نی اسیر قیلیب کیتوردی لار و الطاف پادشاهی دین بهره مند بولدیلار یکشنبه کونی همول موضع دا متمکن بولوب دوشنبه کونی آتخور قیری نینک اوستیغه چیقیب چاودر و تازه قونکرات و علی ایلی چیریکن ساناب نظر کیمیا اثر پیشگاهی دین اوتکاردی و سه شنبه کونی خواجه محرم و رحمت الله یساولباشی و توره مراد اتالیق بخارا چپاولیدین کیلدیلار و آلازنینک واقعه سی آنداق دورکیم چون حضرت ظل اللہی نینک رخصتی بیله || اوچ اوچاق توشیدین کیمه بیله دریانی عبور قیلیب شمالیه ساحل دین 99a عازم بولوب کوکردلی موضعی کیم بخارا یولی نینک دریادین آیریلاتورغان یری دور باریب سو کوتاریب قدم استعجال بیله قطع منازل قیلیب ایشمه قومیدین بیر منزل ایلکاری اوتکان دین سونک تیوه و قوش احوال و ائقال لارین ایشمه کا قایتاریب بارچه بیردیک یالانک آتلیغ بولوب صرصر مثل لیک سرعت بیله منزل بمنزل قطع مسافت قیلیب بخارا شهری نینک لواحقی دین خیر رباط تومنی نینک بیر طرفیدین داخل بولوب جنکان آتلیغ بیر قلعه نی آز وقت قباب یوکوروب آلدیلار و یوز باش کیسیب یوز کیشی نی اسارت قیدیغه چیکتی لار و اموال و اشیا سین دست تصرف لاریغه آلدیلار و ینه اطراف جوانبغه تاخت تاز بیتکوروب و کوب اولجه ایلکاریب معاودت قیلدی لار و منازل متنوعه قطعی دین سونک کوکردلی یولیدین دریا کناریغه چیقیب اوردوی اعلاغه کیم کوکردلی مقابله سیدا ایردی کیلیب آستان رفیع بنیان ملازمتی غه فایز بولوب سروپای شاهانه و نوازشات خسروانه دین خرسندلیغ و برومندلیغ تاپتی لار و حضرت ظل اللہی همول موضع دا بارچه اُسرانی قابل بای اورکنجی 99b بیله || خیوق غه بیباردی و همول کون اولحضرت موکب کیهان پوی بیله اول موضع دین دریانی کیچماک و بخارا عزیزمتین ایتماک نی ارتکاب قیلدی و بو باب دا¹ و شاورهم فی الامر¹ مؤداسی بیله امرای عظام نی درگاه دولت التزام غه اونداب مجلس آرای مشورت بولدی و اول

1-1 Qur'an III: 159.

تمام بيله هزيمت ميدانيغه روى كردان بولديلار و بهادرلار¹ استعجال مالاكلام بيله تعاقب قىليب اعداى دولت نينك بيراوين اسارت قيديغه چىكيب عتبه اعلا ملازمتى غه يتى لار و عواطف خسروانه دين بهره مند بولديلار و يكشنبه صباحى حضرت ظل اللهى شجاعت نشان و مبارزت توامان سركرده لاردين خواجه محرم و رحمت الله يساولباشىنى يموتيه و يهراليه چيريكيدىن مينك چاغليغ كزیده آتليغ بيله دريادين اوتكاريب بخارا چپاوليغه ارسال ايتى و همول كون مذکور منزلدين اوردوى اعلا و موكب والانى كوچوروب بورلى بيشه سين سپاه محشر دستگاه غه آرامگاه قىليب نزول اجلال فيوضاتيدىن بهشت مثال قىلدى همول كون درگاه عالم پناه نينك جان سپار و خصوصيت شعار ملازم لارى نينك سرافرازى عبد الله يساولباشى كيم چاودر چيريكى نينك سركرده ليكى آنكا مقرر ايردى آنى اول چيريك بيله لشكر نينك ساقه سيدا يورماك كا || تعيين ايتى و سيد نظر بى بيله محمد مراد محرم نى تازه قونكرات و مشرق ييغينى بيله مقدمه سپاه قىليب ايلكارى ييباردى و دوشنبه كونى قرق آتليغ منتخب و بركرده بيكيت نى كيم چاودر طوايفى نينك خلاصه سى ايردى خواجه محمد يوزباشى باشليغ چارجوى چپاوليغه نامزد قىلدى و همول كون كوكبه والا بيله رايه افزاز نهضت بولوب تورت كون كاچه شرف حضور و فيض ورودى دين مراحل شبستانين روشن و منازل خارستانين كلشن قىليب پنجشنبه كونى آق رباط آتليغ موضع غه شعشعه آفتاب وصولين پرتوافكن قىلدى و همول كون شهردا عباد الله بيك خلف رشيد امير سعيد قوتلوقميراد ايناق مرحومى نينك خبر² وفاتى كىليب آينك فاتحه خوانليغى اوچون ابراهيم بيك ولد امير كبير مغفور عوض بى ايناق نى نامزد قىلدى و همول كون مرو توابعى دين يول اوتان سالورى نينك سرامدى دين قرا قاش سردارنى كيم آق اويلوك طريقه سيدا كىليب درگاه جهان پناه ملازم لارى سلكى كا انسلاک تاپيب ايردى آستان دولت نشان خادم لاريدىن عبد الرحمان آزاده غه همراه قىليب ايلچى يوسونلوق استمالت نامه بيريپ || مرو ولايتى نينك خلايقي غه ارسال قىلدى و جمعه كونى آق رباطدين نهضت قىليب شكاراندازليغ طريقه سى بيله دارغان اتا زيارتيغه مشرف بولوب آينك جوار فيض آثاريغه قريب دريا كناريغه كيم اوردوى همايون و بارگاه رفعت نمون برپا بولميش ايردى نزول كوركوزدى شنبه كونى آندىن

98a

98b

1 بهادر. A:

2 خبرى. A: altered from

اول حضرت همول کون صحرا تفرجی و صیداندازلیغ تماشاسی بیله خاطر خطیری شاهبازین شکاری وار اولاب عصر هنگامیدا صیدگاهدین مراجعت قیلیب اوچ توپه موضعی غه کیم بارگاه فلک اشتباه و سُرَاق دولت پناه آندا برپا و مهیا قیلیب ایردی نزول اجلال کورکوزدی و یکشنبه کونی آندین کوچوب ینه اوّلغی دستوردا صیداندازلیغ قیلیب پاده یاتاغی آتلیغ مرحله کا شرف قدومیدین بهشت باغی دیک مصفالغ بیتکوردی و دوشنبه کونی آندین لوای عزیمت نی جلوه کر قیلیب ینه دستور سابق بیله شکاراندازلیغ کورکوزوب سدور آتلیغ منزل کا وارد بولوب معسکر قیلدی و سه شنبه کونی آندین نهضت قیلیب سودوک توغایی غه توشتی همول کون خوقند ولایتی نینک حاکمی شیر علی خاندین قرا باش دادخواه آتلیغ بیر معزز و معتبر کیشی سی ایلچی بولوب کیلیب¹ آنینک اخلاص نامه سین آستان عالی ملازم لاری نینک نظر انوری مطالعه سیغه بیتکوردی و کرم سلطانی آنینک احوالیغه شامل بولوب آسایش تحصیلی اوچون خوق شهریغه قایتاردی و چهارشنبه کونی || سودوک دین کوچوب دهن 97a شیر بیشه سین معسکر عساکر منصور و مستقر سראقات موفور قیلدی و پنجشنبه کونی اول منزلدا قیر اوستیغه چیقیب جمیع لشکریه نی گروه گروه و طایفه طایفه و دسته دسته نظر سعادت اثر پیشگاهی دین اوتکاریب آت و یراغین کوروب ینه مذکور منزلدا بارگاه عالم پناه غه نزول ایتی همول کون ایر نیاز محرم بخارا توابعی دین خیر رباطغه باریب ایکی کیشی توتوب کیلتوروب عنایت خسروانه دین سرافرازلیغ تاپتی و جمعه و شنبه کونی داغی همول منزلدا توقف واقع بولدی یکشنبه اقشامی قراول لار ایسباز موضعی دا تاجیک نینک چپاولچی سی غه شکست بیریب بیر کیشی نی دستگیر قیلیب کیلتوردی لار بو واقعه کیفیتنی آنداق ایردی کیم چارجوی حاکمی یکرمه آتلیغ مبارزت شعار بیکیت نی شایلاب هر قایسی غه یکرمه طلا بایراق وعده قیلیب خوق توابعی دین تیل توتماق اوچون ارسال قیلیب ایردی اول اثنادا سپاه نصرت پناه دین داغی اون نفر جلادت اثر بیکیت خبرکیرلیک اوچون قراول یوسونلوق 97b چارجوی طرفیغه عازم بولوب ایردی لار ایسباز موضعی غه بیتکاندا || تاجیک نینک یکرمه آتلی سین کیم مذکور بولدی کوروب فدایی وار و برق کردار آت سالدیلار و اول گروه شقاوت پزوه باوجودی کیم عدددا بهادرلارغه ایکی چندان ایردی طاقت مقابلت کیلتورا آلمای سرعت

1 A: hereafter crossed-out اخلاص.

يكرانيغه ركوب قيليب چاتلى بيشه سيغه عنانتاب بولدى و اول بيشه نى اوردوى سعادت مآب غه مسكن و موكب نصرت انتساب غه نشيمن قيلدى و ايناق بيك داغى اول حضرت نينك ركاب همايونى ملازمتى اوچون اوزيغه تعلق ليغ سپاه بيله بو سفردا همراه ليغ كوركوزدى و اول حضرت همول منزلدا ايكي كون متوقف بولوب اولغى كوني كيم رمضان المبارك آيى نينك غره سى و سه شنبه كوني ايردى قراقليپاقيه چيريكي كيم دريانيك شماليه جانبي دين كيلميش ايردى فلک مثال جونك¹ لار بيله وراى آمويه دين معسكر همايون غه اوتكاردى و سونكغى كوني كيم چهارشنبه ايردى يوز آتليغ كزیده بيكيت كا درگاه عالم پناه ملازم لاريدين خصوصيت توام اير نياز محرم نى باش قيليب دريادين اوتكاريب بخارا توابعى دين تيل توتوب كيلتورماك اوچون ارسال قيلدى و پنجشنبه كوني همول منزلدين كوچوب || افضل الاوليا اكمل الاتقيا حضرت پهلوان اتا عليه التحية و الثنانينك ارناسى سقاسين مخيم خيام دولت التزام و مضرب بارگاه سپهر احتشام قيليب بهار نزول و فيض وصوليدين جنت باغيديك طراوت مآب و كوثر قيراغيديك سيراب و نصارت انتساب قيلدى و همول كون سرخس تکه سى نينك اكابرى دين خواجم شكور سردار اخلاص و اعتقاد اظهارى اوچون كيليب عتبه بوسليغ شرفيغه مشرف بولدى و جمعه كوني همول موضع دين موكب همايون بيله عزيمت قيليب فتنك نينك يوقارى سيدا دريا كنارى و توز ياقيشى آتليغ مرحله غه وارد بولوب شرف قدومى دين سرافرازليغ بيتكوردى شنبه كوني آندين كوچوب اوردوى كيهان پوى نى دريا كنارى بيله اوچ توپه آتليغ موضع غه ييباريب اوزى ملازم ركاب و خلاصه سپاه بيله قير اوستيغه چيقيب جيرن شكار يغه اشتغال كوركوزدى مثنوى

96a

ساليب قوش شهنشاه جمشيدشان
شكار اهليغه سالدى يكسر قران
خصوصاً پيا پى ايتالكو ساليب
فزون حد غايت دين آهو آليب
تماشادين اولدى || بسى بهره ور
ضميريغه يتى فرح سر بسر

96b

1 جنک Read also as

بیر یانیدا عزم ایلاب شاه لار
بیر طرف سلطان کردون جاه لار
آت سوروب ارکان دولت بیر طرف
تیبیرانیب اعیان حضرت بیر طرف
کینی دین عزم ایلابان نیچه گروه
هر بیریکا اوزکچه شان شکوه
حددین افزون قوزغالیب خیل سپاه
چرخ جوفین توتتی یکسر کرد راه
آشکار اولدی آنینکدیک ازدحام
کیم عیان اولدی مکر یوم القیام

95a چون حضرت ظل الله خلافت پناهی بو یانکلیغ کوبه همايون و دبدبه روز افزون بیله قطع مسافت قیلیب خفتن چاغی یانکی آریق حولیغه کیم بارگاه و سرادق بنه و اغرق || توپخانه و قورخانه اولراق باریب برپا و مهیا قیلیمیش ایردی تشریف حضور لازم السروری بیله مفخر مواطن و اشرف مساکن قیلدی و تانکلاسی شنبه کونی کیم خسرو زرین کلاه خاور مشرق منزلکاهی دین چیقیب سپهر عرصه سی قطعی غه تکاور سوردی اول حضرت داغی مذکور منزلدین آفتاب وار اشهب فلک رفتارغه رکوب قیلیب سپاه انجم شمار بیله نهضت کورکوزوب آس موضعی دا کریاس بلنداساس قبه سین کردون مماس قیلدوروب نزول میمنت وصولی شرفیدین سر بلندلیغ بیتکوردی و یکشنبه کونی آس دین نهضت قیلیب هزاراسب قلعه سی نینک ذروه افتخارین شرف دخول و دولت وصولیدین سپهر والاغه برابر بلکه عرش اعلاغه همسر قیلدی و تانکلاسی دوشنبه کونی کیم مذکور آی نینک سلخی ایردی عضد الدین و الدوله یمین الملک و المله ماحی النفاق ملاذ الآفاق امیر بی نظیر محمد امین ایناق مد ظلله العالی علی رؤس الفقراء بالتوالی کیم اول قلعه رفیع البنیان نینک والی حکمرانی ایردی پادشاهانه ضیافت لار ترتیب بیریب جمیع علمای عالیشان و امرای رفیع مکاننی خوان احسان و نواله انعامیدین محظوظ و بهره مند || قیلدی و اقاسی حضرت ظل الهی نینک خدمتی غه بیر رخس تازی نژاد چیکیب 95b بیر خلعت کران بها کیدوردی کیم خورشید تابان مثل لیک درخشان و لمعان ایردی و حضرت ظل الهی همول کون ضیافت مراسمی انقضاسیدین سونک هزاراسب قورغانیدین دولت

چون بو دعا اداسیدین سونک اولحضرت عنان ظفرنشانیغه تحریک بیریب توسن پری زاد
دیونهادنی مقصد طریقی غه سوروب شوکت کیانی و صولت ساسانی بیله دار السلطنه خیوق
خفظها الله تعالی عن الحرق و الغرق دین چیقیب پرتو حضوریدین قویاش یانکلیغ اقطار
جهانغه نور و اهل جهان کونکول لاریغه سرور اوزره سرور بیتکوردی مثنوی

شهردین شه عزم ایتیب خورشیدوار
پرتو دیدارین ایتی آشکار
ایلاکیم مشرق حصاریدین قویاش
چیقغای عالمغه بولغای نورپاش
یولینی فراش لار پاک ایلابان
رفع کرد منع خاشاک ایلابان
هر ساری سقالار ایلاب جستجو
ابر نیساندیک سپیب یول اوزره سو
|| ایلکاری راق عزم ایلاب نیچه فوج
کورکوزوب دریا کیبی هر فوج موج
هر طرف کا آت قیلمای درنک
آتیشیب غرنده شمحال تُفنک
قوزغالیب سونکرا ینه بیر خیل هم
هر بیرینینک ایلکیدازرین علم
شقه سی نصرت ییلیدین آچیلیب
لمعه سی خورشید یانکلیغ ساچیلیب
تیبیرانیب سونکرا نیچه جبار کوی
آشوروب اوج فلک دین های هوی
سونکرا آندین نیچه بیک خوشخرام
یوز اصول ایله قویوب یر اوزره کام
شه بولارننک ایزیچه توسن سوروب
یر باشین اوج فلک کا ییتکوروب

94b

یر توتوب بیر طرفدا خاقانلار
بیر طرفدا توزوب صفین خانلار
امرا بیر طرفدا جای کزین
نقبا بیر طرفدا صدرنشین
خدمت امریدا مفتخر بارچه
شه رکوبی غه منتظر بارچه

چون یوم موعود و وقت معهودکیم مذکور بولغان ییل یعنی سنه مینک ایکی یوز ایلیک
توقوزدا میزان اواخری شعبان المعظم نینک یکرمه یتی سیدا جمعه کونی ایردی نماز جمعه
اداسیدین سونک اسعد ساعات و ارشد اوقات ایچیداکیم مثنوی

سعادت جهان ایچرا تولمیش ایدی
نحوست زماندین یوق اولمیش ایدی
کیلیب ایردی خدمت غه اقبال هم
میسر ایدی بارچه آمال هم

حضرت ظل الله خلافت پناهی همت کمرین همایون بیلیکا باغلاب و دولت افسرین مبارک
باشیغه کییب و فرخنده ایاقین سعادت رکابیغه قویوب اقبال یکرانیغه رکوب قیلدی و دیدار
زلالی لب تشنه لارین شراب حضوری بیله سیراب و انتظار اهلی دیده لارین آفتاب ظهوری
94a بیله کامیاب ایتی و اول حال دا سلاطین ذو الاقنار و خوانین || نامدار و امرای منزلت دثار
عجز و انکسار قدین تعظیم و تواضع یوکیدین خم قیلیب صدق و اخلاص یوزین¹ تسلیم و
عبودیت توفراقیغه قویوب حضرت مهیمن کارساز درگاهی غه اعتقاد قولین آچیب بو دعای
اجابت انتما ترانه سیغه مترنم بولدیلارکیم رباعی

شاهها همه دم تنکری سنکا یار اولسون
هم دولت اقبال مددکار اولسون
هر ساری عزیمت ایلاسانک تاب نصرت
الینکدا عدو خیلی باری خوار اولسون

1 یوزیدین A: altered from

سوز اقلیمی دا ملک آرا سکندر
 ورق میدانیدا هنکامه کستر
 که یعنی خامه فرخنده ارقام
 قویار مونداق معانی ملکی کا کام

چون حضرت ظل الله سلطنت پناهی اوز نفس نفیسی بیله امیر نصر الله نینک قصدی
 اوچون بخارا ممالکی کا سپاه چیکماکنی ضمیر سعادت || توامی غه مصمم و مجزم قیلیب
 93a جمیع عساکر منصوره و افواج قاهره غه اسباب سفر تهیه سی اوچون خزاین عامره دین نقود
 وافرہ انعام قیلیب منادی بیله رکوب همایونی میعادین ممالک محروسه و بلاد محفوظه
 خلایقی غه انہا و اعلام قیلدی خصوصاً امرا و کبرا و شجعا و خدماغه علیحدہ¹ نیچه احسان
 بیله زریپاشلیغ لار کورکوزوب تجهیز سفر و تکمیل یراغ اوچون تعجیل و ترغیب قیلدی چون
 رای عالم آرای دولت افزای مقتضاسی بیله سپاه نصرت پناه اسباب یوروش و یراغ اوروش نی
 بوجه دلخواه آماده و مهیا قیلیب میعاد وقتین چاغلاب آستان دولت پاسبان ملازمتی
 عزیزمتی غه بیل باغلا دیلار و صاحب احتشام سلطانلار و کردون مقام قآنلار و عالیمنزلت
 امرالار و فلک مرتبت أمنالار و صاحب علم سرکرده لار و انجم حشم سپهدارلار اطراف ممالک و
 اکناف مسالک دین فوج فوج و دسته دسته زرین قبه توغ لار و سیمین شقه علم لارین جلوہ کر
 قیلیب صلابت تمام و مہابت مالا کلام بیله کیلیب حضرت خلافت مآب نینک همراکاب لیغی
 اوچون جناب فلک انتساب ملازمتی شریفیغہ مشرف بولدیلار مثنوی

اول صفت ازدحام قیلدی ظهور
 || که مکر واقع اولدی یوم نشور
 شه جنابی ایکی قیراغیدا
 اولتوروب سولی بیرله ساغیدا
 ایکی یاندین توزوب صفوف قطار
 توتوبان هر کیم اوز یریدا قرار

93b

1 علاحدہ: A, B, C.

92a زرانود بيله ملبس بولديلار آلتينجى فوج نينك بيانى و آلودين سونك آستان دولت پاسبان ملازم لاريدين خدای برکان يوزباشى كيم اوروس لقبى غه ملقب دور اويغور اسكندر بهادر بيله اون بيش كزیده بيكيت كا باش بولوب حضرت ظل اللهی دین بخارا تركتازيغه رخصت آليب استعجال تمام بيله عازم بولدی لار || و برق خاطر ديك طی مراحل قيليب بلاى ناکهانی يانكلېغ بخارا شهرى نينك ملحقايدين چارکوشه آتليغ موضع غه داخل بولوب معتبر كيشى لاردين تورت اسير و سيكيز تيوه اولجه قيليب قايتيب شعبان آيى نينك اونيدا دركاه فلک اشتباه ملازمتى غه يتيب التفات شاهانه و نوازشات بيكرانه بيله بهره مندليغ و خرسندليغ لار تاپتى لار يتينجى فوج نينك ذكرى و آلودين سونك مذکور آي نينك اون يتى سيدا سه شنبه كوني يمراليه طوايفى دین بير گروه صاحب شكوه حضرت ظل اللهی نينك اجازتى بيله ايلغار قيليب صرصر كردار مسافت نوردليك دین سونك چارجوى اطرافيدا چكس قلعه سى نينك توبيدين تاجيك قراوليدين اون آتليغ نى دستكير قيليب تورتاوين تيغ تيز دميدين اوتكاريب عدم تنكنايى غه ييبارديلار و آلتى سين آت و يراغى بيله عتبه عليه ملازمتى غه كيلتوروب خلعت خانه كرم سلطانيدين خلاع آفتاب شعاع بيله مخلع بولوب اشباه و اقرانيدين ممتازليغ تاپتى لار و معلوم بولسون همول اوان دا حضرت ظل اللهی بكى يوزباشينى سركرده ليكدين معزول ايتيب آنينك توغين يمراليه نوكرى بيله || آليب صداقت همدم خواجش محرم غه تاپشوروب سېهبدليك منصب عالى سيغه منصوب قيلدى

92b

حضرت ظل اللهی نينك موكب كيهان پوى بيله بخارا قصديغه توجه كوركوزگانى و ارگان دولت نينك التماسى بيله دريادين عبور قيلماي چارجوى¹ محاصره سى آهنكين توزگانى و بخارا چيريكي نينك هجوم تمام بيله دريا ساحلى و اوردوى همايون مقابله سيغه كيلگانى و تهور نشان مبارزلار نينك كيمه بيله دريادين اوتوب تاجيك سپاهى بيله محاربه قيلغانى و امير بى نظير محمد امين ايناق نينك قطنام و پروردغه چه لباب متوطن لارين پايمال مراكب و دست فرسود مواكب قيليب قايتيب اقاسى حضرت ظل اللهی نينك ملازمتى شرفيغه بيتگانى و اول حضرت نينك فتح و نصرت اقبال و دولت قايدى نينك عنان كشل يكي بيله خوارزم صوبيغه مراجعت ايتگانى

1 چارجوى: A.

بیر گروه شجاعت پڑوه حضرت ظل اللهی دین رخصت آلیب بخارا ساری عازم بولدیلار و منازل متکثره قطعی دین سونک بخارا توابعی دین بیر کنت اوستیکا قضای مبرمدیک داخل بولوب یکرمه کیشی نی اسارت قیدیغه مقید قیلیب تورت باش کیسیب بی نهایت اموال و مواشی دست تصرف لاریغه کیرکوزوب مراجعت قیلدی لار و جمادی الثانی آیی نینک اواسطی دا آستان فلک نشان ملازمتی غه یتیب عنایت خسروانه دین خلاع فاخره بیله مخلع بولدیلار ایکینجی فوج نینک سانحه سی آلاردین سونک یموتیه جماعه سیدین بیر فوج کزیده بیکیت اول حضرت دین بخارا چپاولیغه اجازت آلیب عزیمت کورکوزدی لار و جناح استعجال بیله || قطع مراحل قیلیب بخارا مضافتیدین بیر قریه غه چپاول اوروب اُسرای بی پایان و غنایم فراوانغه متصرف بولوب قایتی لار و مذکور بولغان آیی نینک اواخریدا ملازمت شریفیغه فایز بولوب سروپای شاهانه انعامی بیله ممتازلیغ تاپتی لار اوچونجی فوج نینک تذکره سی و آلاردین سونک ینه چاودر طوایفی دین گروه انبوه اول حضرت دین مرخص بولوب سرعت قانونی بیله عزیمت آهنکین توزدی لار و قطع بوادی و طئ صحاریدین سونک بخارا مملکتی نینک قطب شمالی طرفیداغی متوطن و متمکن بولوب اولتورغان قزاقیه اولوسی نینک احشامی غه چپاول ئندبادین بیتکوروب اول جماعه نینک خرمن جمعیتین تفرقه هواسیغه ساوروب غایت سیز اموال و نهایت سیز اشیانی اولجه قیلیب معاودت ایتی لار و رجب آیی نینک اواسطی دا ملازمت غه یتیب مشمول مراحم خسروانه بولدی لار تورتونجی فوج نینک تحکیمه سی و آلاردین سونک ینه یموتیه شجاع سیدین بیر فوج جلادت آثار بهادر قوتلوق مراد سردار باشلیغ حضرت ظل اللهی نینک رخصتی بیله بخارا ترکنازیغه عازم بولوب ایلیجیک بیله قرا کول اراسیدا بیر آز چوفان || و بخارا شهریغه تیوه بیله توز آلیب باراتورغان کوب آرغیشچی سین اسیر سرپنجه تقدیر قیلیب قایتیب ملازمت شریفیغه مشرف بولوب عواطف پادشاهانه دین سرافرازلیغ تاپتی لار بیشینجی فوج نینک داستانی و آلاردین سونک ینه یموتیه بهادرلاریدین گروه انبوه اول حضرت نینک اجازتی بیله بخارا چپاولیغه ایلغار قیلیب مراحل متنوعه قطعی دین سونک واردانزی تومنی نینک حوالی سیدا تاجیک نینک اوتوز اتلیغ قراولی نینک اوستیدین داخل بولوب کمال جلادت دین بارچه سین اسارت قیدیغه گرفتار قیلیب ینه واردانزی نینک اطراف جوانبی غه تاخت تاز بیتکوروب نهایت سیز قوی و تیوه و ییلقی غنایمی غه متصرف بولوب سالم و غانم مراجعت قیلدی لار و رجب آیی نینک سلخیدا عتبه آسمان مرتبه خدمتی غه یتیب البسه

91a

91b

تحصیل قیلیب مراسم خدمت نی بجای کیلتوردی لار و اول حضرت یتى کونکاچه اطراف و اکناف داغی قلعجات و ایلات نینک مهمات و احوالاتیغه سرانجام و انتظام بیریب و حضرت قطب الاولیا رأس الاتقیا شیخ نجم الدین کبرا قدس سره العزیزینک روضه متبرکه لارین زیارت قیلیب پنجشنبه کونی کهنه اورکنج دین کوکبه مالاکلام بیله مراجعت کورکوزوب آق تویه موضعی داغی چهارباغ غه توستی و جمعه کونی آندین نهضت قیلیب هلالی موضعی داغی حولی رفعت نشانغه تشریف حضور ایلتیب آنینک ذروه فخامتین کردون ساری¹ و عرش فرسای قیلدی و آندا بیر کیچه بسترآرای استقامت و ساغرکش || صهبای عشرت بولوب تانکلاسی شنبه کونی کوکبه والا بیله آندین ره نوردلیک و بیابان کردلیک قانونین توزوب حضرت قطب الاقطاب رأس الاصحاب سند الاولیا سید الاتقیا² اسم محمود اتا علیه التحیه و الثناینک جوار فیض آثاریداغی رباط دلکشا و مقام پرفاسی غه نزول ایتیب من زار المقابر فکانما زار الانبیاء حدیثی نینک مقتضاسی بیله اول بزرکوار نینک مقبره متبرکه سی طوفیغه مشرف بولوب ارواح طیبه سیدین³ استمداد و استعانت کورکوزدی و آندین مرکب سعادت و اشهب دولت غه سپاه ظفرپناه بیله رکوب قیلیب جمادی الثانی آیی نینک تورتیدا یکشنبه کونی دار الخلافه خیوقغه وارد بولوب اورنک سلطنت نی نشیمن ایتی و فیض حضوری بیله شهر ایچین غیرت کلشن قیلدی بیت

ای حضورینکدین کلستان اولدی شهر
بلکه رشک باغ رضوان اولدی شهر

حضرت ظل الله خلافت دستکاهی نینک بخارا مهالکی تاراجی غه افواج بویورماغی چون اول حضرت کوردی کیم امیر نصر الله نینک رشته عداوتیغه تیغ خصومت دین اوزکا هیچ نمرسه قاطع ایرماس و ملایمت بیرله حصول مدعا || مقصود قولیغه کیرماس لاجرم همت بیلیکا غیرت کمرین محکم باغلاب عداوت میدانیغه جرأت⁴ قدمین قویدی و اضراراً للمفسدین فحواسیچه اصناف لشکر به دین بعضی شجاعت شعار و طلبکار بهادرلارنی فوج فوج و دسته دسته قیلیب هر فوج و هر دسته نی ایزلیک ایزیدین بخارا مضافاتی نینک چپاولی غه بویوردی آنداق کیم اولغی فوج نینک واقعه سی چون جمادی الاول آیی نینک اواخریدا چاودر توایفی دین

1 کردون ساری A: altered from.
2 حضرت A: hereafter crossed-out.
3 و A: hereafter crossed-out.
4 جرءت A, C:.

حضرت ظل الله سلطنت پناهی نینک سیر ارتکابی بیله کهنه اورکنج صویغہ رکوب قیلغانی چون حضرت ظل اللهی بخارا چیریکی مغلوب و منکوب بولوب منہزمانہ اوز یورتیغہ معاودت قیلغاندین سونک مملکت اموری نینک انتظامی و صحرانشین فقرا احوالی نینک نسق و نظامی اوچون سیر و کشت بهانہ سی بیله مذکور بولغان آی یعنی جمادی الاول نینک یکرمة اوچیدا شنبہ کونی دار السلطنہ خیوق شیدھا الله تعالی بالنظام و النسق دین خلاصہ سپاہ بیله یکران دولت غہ رکوب قیلیب شاه آباد حولی نینک کنکرہ مباهاتین تشریف سعادت آیاتی بیله بروج سماوات دین اوتکاردی و آندین یکشنبہ کونی صولت تمام بیله حرکت کورکوزوب نزول شرافت شمولی فیضی دین تاش حوض حولی نی بهشت باغی و کوثر قیراغیدیک لبریز فیض و سرشار صفا قیلدی و تانکلاسی دوشنبہ کونی آندین اشہب دولت غہ رکوب قیلیب مهر جہانتاب مثل لیک || مسافت نوردلیک کورکوزوب قیلیچ نیاز بای موضعی داغی رباط فایض النشاط لازم الانبساط غہ نزول ایتی و آندا ایکی کیچہ سریرآرای استراحت بولوب هر کون فقرا و رعایانینک عدل داد و احوال پرش لیقی غہ قیام کورکوزدی و چهارشنبه کونی قیلیچ نیاز بای دین کوچوب کدای نیاز محرم نینک چهارباغی غہ تشریف حضوری بیله بهشت برین یانکلیغ طراوت تازہ و نزاہت بی اندازہ بیتکوردی و پنجشنبه کونی آندین سپاہ دولت دستکاه بیله آتلانیب قرا بیلغون موضعی داغی باغ لازم الفراغ نی مضرب بارکاه شوکت و مسکن سرادقات صولت قیلیب نزول ایتی و جمعه کونی آندین نہضت کورکوزوب کهنہ اورکنج کا شرف نزولی بیله کشور چین یانکلیغ آیین بندلیک بیتکوردی و آندا ایتی کون اقامت مسندیدا متمکن بولوب سقر جماعہ سی کیم امیر نصر الله بخارا چیریکی بیله کیلیب ہزاراسب قورغانین محاصرہ قیلغان ہنکام دا عرق شرارتی متحرک بولوب بعضی ناشایستہ اعمال و نابایستہ افعال غہ اقدام کورکوزوب اول حوالی داغی فقرا و رعایا غہ ظلم و تعدی بیتکوروب اموال و اسبابیغہ غارت و تاراج قولین آچیب جور و ایذا رسومین نہایت غہ || بیتکورمیش ایردیلاز اول جماعہ نینک بو یانکلیغ حرکت قبیحہ سی نینک دامن زن لیکیدین نایرہ غضب پادشاہی التہاب تاپیب بہرام صولت و مریخ صلابت یساؤل لارغہ فرمان قضا جریان عز نفاذ تاپتی کیم اول جماعہ دین ہمول جرمی نینک جرمانہ سی اوچون تعدی تمام بیله اون مینک طلا یارغو قیلیب مبلغ مذکورہ نی تحصیل قیلماقدا شرط تعجیل نی مرعی توتغای لار چون مأمور بولغان یساؤل لار حکم ہمایون موجبی بیله ہمول طلانی مذکور بولغان ایل دین تشدد تمام بیله

89a

89b

جاده سیغه معطوف ایتیب فقرا احوالی نینک انتظامی و مملکت دارلیغ مهامی نینک اهتمامی غه قیام و اقدام کورکوزونک کیم بهبود آندادور اولجناب امرای صداقت مآب نینک التماسین مبذول توتوب قایتیب هزاراسب حدودی نینک یوقاری سیغه سپاه قیامت دستکاه بیله نزول ایتی و همول منزلدا ایکی کیچه متوقف بولوب چهارشنبه کونی آندین صولت تمام بیله کوچوب هزاراسب قلعه سی نینک جنوبی طرفیدا قیرانچ بابا آتلیغ بزرکوار نینک زیارتیغه مشرف بولوب جوار فیض آثارین مخیم خیام دولت و مسکن اعلام شوکت قیلیب آرام کزین بولدی و پنجشنبه کونی اول موضع دا هزاراسب اکابریغه خلاع خورشیدشعاع بخششی دین سرافرازیغ بیتکوروب اول منزلدین نهضت کورکوزوب یانکی آریق حولیغه کیلیب منزل کزین بولدی و تانکلاسی جمعه کونی مذکور بولغان آی نینک یتی سیدا یانکی آریقدین لو افراز عزیمت بولوب دبدبه بهجت افزا و کوبه مسرت نما بیله شهر خیوق زینها الله تعالی بالنظام و النسق غه کیریب بو یانکلیغ فتح و نصرت شکرانه سی اوچون زبده اولویا قدوة الاتقیاء مقرب بارکاه ملک ودود || حضرت پهلوان محمود قدس سره العزیز نینک مقبره متبرکه سی زیارتیغه مشرف بولوب احراز زیارت دین سونک سریر سلطنت دا اقا سی حضرت شهنشاه ظل الهی نینک ملازمت پُرسعادتیغه استسعاد تاپیب ملاطفت خسروانه و معاطفت پادشاهانه دین محظوظ بولوب برومندلیغ لار تاپتی و حضرت ظل الهی توفیقات سبحانی و تائیدات دولت جاودانی بیله آنینکدیک دشمن قوی نینک سپاه نصرت پناه دین مغلوب و منکوب بولغانی نینک شکرانه سی اوچون کرم و احسان خزاینی نینک اشیکین آچیب ایش کورکوزکان شجاعه بلکه جمیع اهل سپاه غه قویاش یانکلیغ زریاشلیغ لار کورکوزوب کیسه امید و جیب مدعالارین نقود وافرہ بخششی بیله لبریز و کنج خیز قیلدی و سیکیز کونکاچه بارچه امرا و کبرا و سرخیل و سپهدار و عمال و نواب و اکثر لشکر یه غه خلعت خانه احسان پادشاهی دین خلاع زردوز و البسه سیم اندوز و کیمخا دکلائی و کران بها چکمن لار کیدوروب بارچه نی آفتاب جهانتاب یانکلیغ طلاپوش قیلیب ابنای زمان اراسیدا ممتازلیغ و سرافرازیغ لار بیتکوردی اول جمله دین فقیر غه داغی ایلیک طلا انعام قیلیب ||

88a

بیر زردار دکلائی کیدوروب نوازشات خسروانه دین بهره مندلیغ لار بیتکوردی بیت

ای گرمینکدین یتیب بارچه غه خرسندلیغ

لطف عمیپینک بیله تاپتی برومندلیغ

88b

نیچه زلزلار ساچیپ اسباب محاربه اهتمامی و ادوات مقاتله سرانجامی غه اشتغال کورکوزدی تاکیم انواع اسباب و یراغ نی بوجه¹ دلخواه مهیا و آماده قیلیب دلجمع لیک بیله دوشنبه کونی اعدای دولت اوستیکا عازم و مقاتله اموریغه جازم بولغای بیت

بیزادی آت ایله یراغی نی ایل

کوزلادی عزم حرب چاغی نی ایل

چون ایناق بیکنینک لشکر بیکران و شجاعای خون افشان بیله اعدا قصدیغه همت کمرین شجاعت بیلیکا باغلاغان خبرین ایشیتیب امیر نصر الله نینک خاطر شقاوت مآثریغه² وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ² مُوداسی بیله رعب و هراس استیلا تاپیب سنکر نحوست ائریدا استقامت قیلا آلمای دوشنبه کونی طلیعه صبح دین اول راق اوغرق و بُنه احمال و ائقالی بیله کوچوب فرار طریقی غه اضطرار قدمین اوروب استعجال تمام و انفعال مالاکلام بیله بخارا جانبی غه || یوز قویدی و همول کون آفتاب طلوعیدین سونک بو خبر یتوشوب ایناق بیک اوردوی همایون و عساکر محشرنمون بیله کوچوب الویه ظفر تعبیه نی جلوه غه کیرکوزوب سرعت قانونی بیله عزیمت آهنکین توزدی تاکیم اعدای فسادانکیزی تعاقب قیلیب تا یورتیغه بارغونچه تیغ بیدریغ دمیدین خونریزلیک کورکوزوب تنبیه عظیم و کوشمال بلیغ یتکورکای چون بو نیت بیله عازم بولوب فتنک حدودیدا بخارا چیریکی نینک عقبی دین یتوشوب یقین ایردیکیم افواج بحرامتیدین اعدای کریزپای نی کرفتار ورطه بلا و مستغرق کرداب فنا قیلغای اول حال دا امرای صداقت انتها و کبرای اعتقادافزا اول جناب نینک آتش غضبی غه التجای تضرع نما و تولای تخشع آرا آب ریزلیکی بیله تسکین بیریب دیدی لارکیم گروه شجاعت پژوه و لشکر قیامت شکوهینکیز نینک صدمت محاربه سیغه طاقت مقاومت کیلتورا آلمای هراسان بولوب عجز و استکسار یوزیدین هزیمت کورکوزکان چیریکی نینک ایزیدین قاوب ایشین مهلکه غه سالماق حمیت قواعدیدین یراق و مردلیک مراسمی دین اوزاق دور ایمدی عالیحضرت و قوی دولتینکیز غه مناسب³ اولدورکیم اول دولت || برکشته لارننک عقبی دین دخل قیلمای عنان عزیمت نی مراجعت

87a

87b

1 بوجه A:

2-2 Qur'an LIX: 2.

3 مناسب A:

86a جمله دین درگاه¹ عالمپناه نینک شجاعت مند و مبارزت پیوند ملازم لاریدین محمد کل و یموت قیلیچ بهادر کیم جلادت و چابک لیک دا صرصر دین سبقت ایلتیب برقدین بایراق آلور ایردی لار بارچه دین ایلکاری ایکی قراباش توغنی ایناق بیک نینک خدمتی غه کیلتوروب منظور نظر عاطفت بولدیلار و اول واقعه دا سپاه نصرت پناه دین کیشی کم ایردی کیم اوز حالیه کورا ایش کورکوزوب باش کیسیب اسیر توشورماکان بولغای اول جمله دین فقیر داغی تعاقب اثناسیدا شیرشالی آریقی نینک ایاقیدین اوتکان حال دا بیر ملازمیم بیله اعدای دولت دین بیراوی نینک || ایزیدین یتیب سنان جانستان ضربی بیله آتدین سرنکون ییقتیم اول حالدا یموتیه شجعاسیدین ایکی ییکیت حاضر بولوب باشین کیستی لار نظم

باشینی کیسماک ایردی مقصودیم

خدمتیم شه غه بولسه تا معلوم

اوزکالار زور ایله کیسیب آنی

قاچتی و سعیم اولدی نامعلوم

86b و ایناق بیک اول موضع دین مظفر و منصور خرم و مسرور مراجعت قیلیب خفتن چاغی معسکر سعادت اثرکا وارد بولوب خرگاه سپهر اشتباهی غه نزول ایتی و ایشیتیلدی کیم همول کیچه فرار اثناسیدا امیر شقاوت تخمیر لشکریدین جدا بولوب اوچ تورت ملازمی بیله کول ایچیکا کیریپ اداشیب یول تاپهای سو و پالچیغ ایچیدا سحرکاچه سرکردانلیغ تارتیب بیش آریق خلقی نینک بعضی اوباش و حرامی لاری نینک دلالتی بیله تانک وقتی صعوبت تمام چیکیب قوشونیه باریب دور و تانکلاسی جمعه کونی کیم جمادی الاول آیی نینک غره سی ایردی ایناق بیک بو یانکلیغ ظفر بهجت اثرکا دست تاپغانیدین نشانه اوچون دار السلطنه خیوق دا اقای حضرت پادشاه ظل اللهی نینک آستان دولت پناهی غه محمد کل بیله اهل فساد باشلاریدین ایکی یوز باش و توغ لار و بیدق لار و اسیرلارنی || ارسال قیلدی و همول کون حاتم لیق مسندی دا اولتوروب کرم و سخاوت سرپنجه سی بیله زرپاشلیغ کورکوزوب باش کیسکان و اسیر توشورکان و ایش کورکوزکان بهادرلارنی دنیادین مستغنی قیلدی و شنبه و یکشنبه کونی داغی همول دستور بیله کرم پنجه سین آچیب بارچه اهل سپاه باشیغ نیچه

1 درکار: A.

کیم قایسی غه اول اورغوسی چنک
 قایسی اوزه سونکراق ایتکای آهنک
 بیر دمدا یتیب باریغه نوبت
 جان بیرکالی بارچه سیغه سرعت
 آخر بولوبان بسی شتابان
 چابک لیک ایله یوز اوردی هر یان
 جان آلماق ایشیدا ایلاتالدی
 کیم یالقیبان آخر اوزنی سالدی
 ناکار اولوبان عدو سلاحی
 بولمای بیرى باعث فلاحی
 جوشن لار اولوب سراسر افکار
 توفراق ارا یاتیبان بولوب خوار
 قالقان لار اولوب قمر کیبی شق
 هر ساری یاتیب یر اوزره ملصق
 آتلار یوروبان باسیب لجامین
 بیلمای قویارین قیان غه کامین
 اعداغه یتوشتی روز محشر
 احباب غه یتی عید اکبر
 دشمن ایلی قتلعام تاپتی
 احباب مراد کام تاپتی

چون بو منصوبه دوست نواز و واقعه دشمن کداز || عصر هنکامیدا وقوع تاپیب شجاعای
 بهرام کین و سپاه جلادت آیین اعدای فساداندیش و خصمای ضلالت کیش نی عصر چاغیدین
 خفتن وقتنی غه چه تعاقب قیلیب قتل و گشش نهب و غارت اموریدا دقیقه نامرعی قویهای
 یونس خواجه باشلیغ تورت معتبر سرکرده سین ایکی یوز کیشی بیله اسارت قیدیغه چیکیب
 سیکیز قراباش توغ و ایلیک بیدق و بی نهایت آت و یراغ و اسباب اولجه قیلیب معاودت
 ایتی لار و خفتن چاغی فتح و فیروز مندلیک بیله ایناق بیک نینک ملازمتی غه یتی لار اول

85b

بعضی سوغوروب بُرنده خنجر
قطع ایتی حد و حساب سیز سر
بعضی سی تبر قیلیب حواله
قاندین آچیبان یر اوزره لاله
بعضی آتیبان کمندینی چُست
بند ایلادی خصم بوینی غه رُست
بیر لحظه ارا کوتاردی یل لار
اعدا تنی بیرله نیچه تل لار
سانسیز ینه هر قدم دا یاتیب
یکسر قراقان ایچیکا باتیب
قان ایلا آقیزدی باشلارنی
کیم سیل نیچوک که تاشلارنی
نیزه دین اولوب نیچه سی مجروح
رم جسمی اوییدین ایلابان روح
شمشیر ایتیبان نیچه || تنین چاک
یر اوزره یاتیب بعینه خاک
خنجر بولوبان نیچه غه قاتل
یاتیب نیچه یردا نیم بسمل
کرز ایله بولوب نیچه سی واژون
کویا ییقیلیب باشیغه کردون
اوق بیرله بولوب نیچه سی افکار
یاتیب تنی توفراق ایله هموار
هر بیر قدم ایچرا حدُ سان سیز
نیم جان نیچه سی نیچه سی جان سیز
اول کون اجل ایلابان تفکر
بیحال ایتیبان آنی تحیر

85a

آنداق قاچیب اول کروه کین خواه
 کیم شیردین اول صفت که روباه
 جان وهمی بيله بولوب شتابان
 سرعت بيله قطع ایتیپ بیابان
 بعضی قاچیبان کناره لارغه
 بعضی کیریبان مغاره لارغه
 بعضی عدو اولدی عازم قوم
 قوم ایچرا || وجودین ایلادی گم
 بعضی اوزینی کول ایچرا سالیب
 کرداب فنا توبیدا قالیب
 کر بیری آنینک ییقیلدی یالغوز
 اوستیغه آنینک ینه اون یوز
 پامال اولوبان باریغه ابدان
 کوک اوزره غباری چیقتی هر یان
 هر بیرسی بیر طرف قیلیب عزم
 اولماکنی اوزیکا ایلابان جزم
 بیر ساری فرار ایتیپ امیری
 بیر ساریغه محرم وزیر
 باشیغه توشوب عجب قرا کون
 سیچقان توشوکی بولوب مینک آلتون
 ایزدین یتیبان سپاه جرّار
 آیین جلادت ایلاب اظهار
 بعضی یتوروب سنان خونریز
 اعدانی آت اوستیدین ییقیب تیز
 بعضی چیکیبان عدوغه شمشیر
 آتدین ییقیبان یر اوزره بیر بیر

84b

83b

چون بو حال اثناسیدا فقیر ایناق بیک نینک ملازمتی دا حاضر ایردیم سپاه نصرت پناه دین
بیر فوج تهور آثار بیکیت بیلاکیم || هر بیر مصاف کونی نینک شدتین زفاف تونی نینک
لذتیدین ترجیح قیلور ایردیلا و رزم میدانی نینک صعوبتین بزم ایوانی نینک عشرتیدین افضل
بیلور ایردیلا نامزد قیلدی تاکیم میدان مصاف غه باریب بهادرلارغه امداد بیتکورکای میز
درحال فرمان واجب الامتثال موجب بیله جلادت میدانیغه استعجال مرکبین سوروب
نامدار سرکرده لار دین رحمت الله یساولباشی کیم ایناق بیک یساوی بیله اعدا صفوفی نینک
اراسیدا لوای طفرهواسین جلوه کر قیلیب اوزیکا تعلق لیغ سپاه بیله آرام توتیمیش ایردی آنکا
یتوشدوک و اول داغی بیزلار نینک وصولمیز دین قوی دل و مستظهر بولوب هیأت اجتماع و
لوای خورشید شعاع بیله دلیرانه آت سالیب اوق آتیم بلکه نیزه سالیب یرکا باریب ایردوک
اعدا سپاهی اولدین خود شجاعی دشمن شکار و قتلائی کینه گذار نینک محاربات شیرانه
و حملات دلیرانه سیغه تحمل و طاقت قیلا آلمای نینک و ناموس یوزیدین بیر نوع حرکت
قیلور ایردی لار چون کوردی لار کیم گروه انبوه غوغای قیامت شکوه بیله بلای مبرم و قضای
محکم یانکلیغ آلار نینک اوستیغه متوجه دورلار بیت

84a

نی قاچارغه || ره نجات تاپیب
نه تورارغه دمی ثبات تاپیب

لاجرم طریقه فرارنی جمله مغنمات دین ساناب اوز بخت برکشته لاریدیک عرصه کارزار دین
روی کردان بولوب هزیمت صحراسیغه یوز قویدی لار و امیر نصر الله داغی سپاه بیکران
بیله یاساو یاساب کیین دا آرام توتیمیش ایردی شجاعی نصرت نشان نینک شیر ژیان و ببر
دمان یانکلیغ حملات صرصر صفاتیغه طاقت مقاومت کیلتورا آلمای ¹ گانهم حمر مستنفره
فرت من قسوره ¹ مفادی بیله ایشاک گروهی شیر خیلی شکوهیدین متنفر و متواری
بولغاندیک اضطرار تمام بیله وادی بوارغه فرار قدمین اوروب افتان خیزان صحرای
خزلان غه کریزان بولدیلا و کمال سرعت و استعجال و غایت حیران و سراسیمه لیغ دین
بیر بیر نینک اوستیکا ییقیلیب پایمال مراکب و منکوب مواکب بولوب اولچه کیم خامه
تقدیر صفحه جبهه لاریغه یازمیش ایردی کوردی لار مثنوی

1-1 Qur'an LXXIV: 50-51.

معین هیأتیدین خونفشانلیغ
 مبرهن غیرتیدین جانستانلیغ
 سمند برق مانندین جولانغه کیرکوزوب بعضی شجاعت مند بیک لار بیله شجعی کینه کذار و
 سپاه جلادت شعارنی || اعدای دولت محاربه سیغه ترغیب و تحریص قیلیب عرصه کارزارغه
 دفعه دفعه آت سالیب سواش و تلاش هنکامه سین قیزدوردی لار مثنوی
 سوروب گُردلار رخش میدان ارا
 چیقیب کردلار چرخ کردان ارا
 زمان اولدی حیران هیاهوپییدین
 زمین اولدی ویران تک پوییدین
 ایکی ساریدین قاقیلیب طبل جنک
 چیقیب اورتاغه یل لار ایتمای درنک
 بیری قصدیغه بیری ایلاب جدل
 قیلیب نیزه بیر بیرکا ردُ بدل
 کهمی اول مونی بو طرف کا سوروب
 کهمی بو آنی اول طرف ییتکوروب
 چیقیب اوج افلاک اوزه نعره لار
 فلک اهلیغه یاریلیب زهره لار
 تفنک لار صداسی جهاننی توتوب
 توتونی یتی آسماننی توتوب
 قیلیچ لار دمیدین بولوب پاش برق
 یاروتوب جهاننی قدم تا بفرق
 بیرو زخم اوروب خصمی غه بیشمار
 بیرو دشمنی دین بولوب زخم دار
 توزولوب رسوم جدالُ تلاش
 بو یانکلیغ زمانی سواش ایردی فاش

83a

بولوب کثرت ایچرا سنان هر طرف
یتیلکان قالین نیستان هر طرف
همول نیستان ایچرا ارباب کین
هزبر خروشان شیر غرین
باری تولغانیب خیل اژدر کیبی
باری جوش¹ اوروب بحر اخضر کیبی
شتاب ایلابان خیل اعدا ساری
همول مفسد شورش افزا ساری

82b

چون ایناق بیک بو یانکلیغ سپاه صلابت افزا و افواج مهابت نما بيله عازم بولوب یاقین
ایردی کیم صرصر دخولی بيله فساد اهلی نینک خرمن جمعیتین تفرقه هواسیغه ساورغای
اما اعدای کریزپای صفویغه یتوشماسدین || اولراق یموتیه گروهی نینک سرآمدی دین
صداقت نشان عوض خان باشلیغ بعضی امرای اخلاص نما تضرع و تخشع بيله اول جناب غه
عنانگیر بولوب بو بیت مضمونیغه ترنم توزدی لارکیم بیت

سپه تارتماق حاجت ایرماستورور
آنینک دفعی غه بیر قولونک بستورور

لاجرم امرای کبارنینک التماس و التجاسین مقبول و مبذول توتوب همول موضع دا توقف
علمین برپای قیلیب شجاعای ظفر نشان و قتلائی خون افشان و سپاه جلادت توامان نی اعدای
فساد افزای نینک محاربه و مقاتله سیغه نامزد قیلدی و عالیمکان شهزاده لار و کردون توان
آزاده لاردین سید احمد توره خلف رشید محمد رحیم بهادر خان نور مرقده کیم معرکه
شجاعت دا اسفندیار رویینه تن نی اوزیکا حریف بیلماس ایردی و عرصه مبارزت دا رستم
صف شکن نی نظر اعتبار غه ایلماس ایردی نظم

بیابان صرامت نینک پلنکی
محیط استقامت نینک نهنکی

1 خوش: A.

چون اعدای شرارت انتمانینک بو یانکلیغ شور و غوغاسی نینک خبری معسکر فیروزی اثر ایچرا ایناق بیک نینک سمع همایونیغه یتوشتی فی الحال شجاعت جبلی مقتضاسیدین توسن صرصرمثال غه رکوب قیلیب منادی بیله لشکرگاه دین جمیع اهل سپاهنی آتلانتوروب ازدحام محشرخروش و جیوش دریا جوش بیله اوروش سلاحیدین آهن پوش بولوب الهام و سروش اشارتی بیله دوش بر دوش اعدای بیهوش اوستیکا آهنگ یوروش قیلدی لار مثنوی

آنینکدیک سپه هر طرف قوزغالیب
 که نظارهسی خلق هوشین آلیب
 یوروب فوج فوجُ || کروهها کروه
 قیامت غه سیندوردی شانُ شکوه
 علالا فلک اوجیدین آشوروب
 تزلزل یر اجزاسیغه یتکوروب
 عیان اولوبان¹ ارض زلزالها
 و اخرجت الارض اثقالها¹
 بولوب اول صفت ازدحام وفور
 که کویا ظهور ایتی یوم النشور
 قالین کردی آنداق چیقیب یوقاری
 توتوب جوشن عالم یوزین هر ساری
 که یر بولدی کوک اورنیدا استوار
 یر اورنیدا افلاک توتتی قرار
 آچیلغان لوالاردا کلکون یالو
 دیکیل کویا شعله زن دور آلو
 و یاخود قیلور جلوه سرو روان
 کل آجیب آنینک اوستیدا ارغوان

82a

1-1 Qur'an XCIX: 1-2.

لاجرم آنینک دیک بیحساب چیریک کا مقابل بولماقنی مصلحت کورمای آزلیق جهتی دین ساکن ساکن معاودت قیلدیلاز اول ائنادا ایشان چپی کا بویورولغان آلامان داغی آندا متحصن بولغان ایل نی کوچوروب شهر جانبی غه ییباریب اوزلاری بی لارننیک امدادیغه بارور ایردی لار چون مشاهده قیلدیلاز کیم تاجیک سپاهی کنت ایچیکا و قوم سطحی کا سیغمای هیأت اجتماع بیله بی لارننیک ایزیدین متوجه دورلار آلاز داغی آزلیق سببی دین محاربه و مجاهده اموریغه اقدام کورکوزمای آهسته آهسته معاودت قیلیب اوروشا اوروشا کیچ پیشین چاغی آس حدودی دا معسکر همایون غه یتوشتی لار چون دشمن سپاهی سنکر اهلی نینک غوغای عام و هجوم محشر انتظامین نظاره قیلدیلاز سراسیمه وار روی کردان بولوب فرار اختیار ایتی لار و جناح سرعت بیله یاریم فرسنگ لیک مسافت قطع قیلغاندین سونک ینه سلک جمعیتی غه انعقاد بیریب کمال جهالت و غایت نکبت دین لوای خذلاننی قضای میداندا برپا قیلیب صفوف کثافت¹ و قوفنی اهتمام تمام بیله راست توزوب || جنک و جدال حرب و قتال کوسین صداغه کیرکوزدیلاز مثنوی

81b

توزوب صف گروه شیاطین اثر
ضالالت لواسین قیلیب جلوه کر
صفوفی نینک ایرماس کرانی عیان
توتوب یر یوزینی کران تا کران
بیزاب لشکری نینک سولُ ساغی نی
دلیرانه کوزلاب اوروش چاغی نی
قویوب هر بیری عرصه ایچرا قدم
پسند ایتمایین کیو کوزوز² نی هم
عیان ایلابان بارچه باد بروت
که آلغوسی کوه کراندین ثبوت
قیلیب جمله اظهار لافُ کزاف
که رستم اکر کیلسه توزکای مصاف

1 کسافت: A, B, C.

2 کودر: A, B, C.

اعلامه على رؤس اهل الآفاق أنينكديك لشكر بيكران و سپاه ظفرنشان بييله نايمان حدودى
و قارى خواجه جواريدين كوچوب مقصد طرفيغه عزيمت آهنكين توزدى مثنوى

بولوب اول صفت ازدحام آشكار
كه محشر هجومى چه يوز حصه بار
يوراردا توتوب كنتُ صحرا يوزين
غبارى ياپيب چرخ خضرا يوزين

چون بو يانكليغ ازدحام محشر نظام بييله مسافت قطعى دا اظهار سرعت قيليب نصف
النهاردا آس قريه سى نينك اياقيداغى قومغه وارد بولوب عساكر نصرت مآثرغه معسكر و
اعلام سعادت مظاهرغه مستقر قيليب نزول اجلال كوركوزدى و همول كون لشكر ظفرپرور
و سپاه جلادت اترنى فوج فوج و دسته دسته ترتيب بيريب وزير آصف نهاد اتا مراد
قوشبيكى و خواجه محرم و توره مراد اتاليق باشليغ بعضى سركرده لار بييله ايشان چپى كا
قبالغان ايل نينك || اوستيكا ييباردى تاكيم اول ايل نى كوچوروب شهر سارى ييباريب
اوزلارى تاجيك چيريكى اوستيكا باريب قتال و جدال امريغه اشتغال كوركوزكايلا ر و ينه
چابك دست سرهنك لاردين بكمان بى و الله بردى اتاليق نى بعضى تهورپرست بيكيت لار
بييله نامزد قيلدى تاكيم اولراق باريب اعداى پريم سنكرى نينك بير طرفيدى دستبرد عظيم
ييتكوروب اهل فسادنى اوزلار يكا ايريشتوروب ميدان غه چيقارغاي لار چون مأمور بولغان
بهادرلار فرمان عالى موجبى بييله برق خاطف ديك مسافت قطعى غه سرعت كوركوزوب
تاجيك سنكرى نينك ياوقيغه ييتكاندا اعداى دولت و خصماى صاحب نكبت نينك قراوليغه
اوچراب تيغ تيز و سنان خونريز دمي نينك اشارتى بييله بارچه سين عدم شاهراهى غه عازم
قيلديلا ر چون اهل فساد و ارباب عناد سنكر ايچيدا بو واقعه وقوعيدىن آكاهليغ تايب
امير ضلالت تخمير باشليغ جميع ماوراء النهر¹ چيريكى هجوم تمام و دغدغه مالاكلام بييله
آتلايب سيد محمد كويدا بى لار نينك عقبى دين يتيب اوروش سالديلار بى لار داغى كمال
شجاعت و غايت جلادت دين بيرار لحظه تلاش و سواش اموريغه قيام كوركوزدى لار و چون
كورديلار كيم || دشمن سپاهى تورغان سايبى كوپاليب اطراف جوانب دين هجوم آوردور لار

80b

81a

1 ماور النهر: A.

بیراونینک آت بیچارماک بولدی کامی
که تا سُسْت اولماغای ایلغاردا کامی
بیراوا ایلاب سنانی نوکی نی تُند
که سانچاردا عدونی بولماغای گُند
بیراوا ایلاب قیلیچ تیغین مصیقل
که قتل امریدا بولماغای معطل
بیراوا ملتوق ایچین ایلاب مصفا
که بولماغای خطا آندین هویدا
بیراوکا پیشه تیز ایتماک تبرنی
که تا ایزکای درنک ایتمای جکرنی
بیراوا تاش غه چالیب بُرنده خنجر
که تیز اولغای کیساردا خصم غه سر
بیراوا ایلاب کران فرق عمودین
که نابود ایلاکای خصم اهلی بودین
بیریب بعضی اولوس جوشن غه زیش
بیریب بعضی دوبولغاغه نمایش
بیریبان بعضی ایل قوللوق غه زینت
قیلیب بعضی اولوس تیزلیک کا رغبت
قوشاب بیلیکا بعضی چارقب هم
یراغلار اوستیغه آنینک قوشاب هم
همه اسباب حرب ایتی سرانجام
که تا آلغای لار اعدا قتلیدین کام
مهیا بولدی اوز کامی چه هر خیل
که تا قیلغای قاچان خصم اوستیکا میل

80a || چون پنجشنبه کونی مذکور بولغان آی نینک سلخیدا اول شجاعت معرکه سی نینک صفدری
و اول جلادت عرصه سی نینک غضنفری عضد الدولة و الدین محمد امین ایناق مد الله ظلال

کونی اندین اعلام نصرت پیکرنی جلوه کر قلیب جنود نامعدود و جیوش سیل خروش بیله یانکی آریق حولیغه وارد بولوب شرف وصولی بیله اشرف منازل قیلدی || و سه شنبه کونی آن دین کوچوب نایمان حدودیدا قاری خواجه علیه الرحمه نینک جوار فیض آثارین عساگر ظفر مآثرغه معسکر و خیام سعادت انجام غه مستقر قیلدی و چهارشنبه کونی همول موضع دا توقف کورکوزوب آلاجه موضعی داغی اجتماع تاپغان چیریکنی خبر بیباریب رکاب همایونی ملازمتی غه کیلتوردی و اول موضع دا اول مقدار لشکر فراوان و عساگر بیکران اطراف و اکناف دین کیلیب بیغنادی کیم تماشاسیدین زمانه اهلی حیرت بحریدا قالدی و تکاپوسیدین یر اجزاسیغه زلزله توشتی و هیاهویدین فلک فزاسیغه غلغله یتوشتی مثنوی

79a

بولوب جمع اول صفت اول یردا لشکر
 که توتتی وادی هاموننی یکسر
 یاساب یول هر طرفدین ایلاکیم مور
 فلک دین آشوروب آشوب ایله شور
 عدد ایچرا فزون صحرا قومیدین
 حساب ایچرا داغی کوک انجمیدین
 قوم انجم حسابین بیلماک آسان
 بیلوردین اول چیریک کا حد ایله سان
 نیچه کرم اولسه کر بازار محشر
 آنینک غوغاسیغه بولماس برابر
 هیاهوسی سالیب دورانغه آشوب
 نه دوران کنبذ کردانغه آشوب
 یاییب کردی هواغه ابر مشکین
 جهان || ایوانین ایتی ظلمت آکین
 باری رستم نبرد قهرمان زور
 باری میدان رزم ایچرا سلحشور
 باریغه میل حرب اسبابی توزماک
 مصاف قتل ضرب اسبابی توزماک

79b

78a یانکلیغ ظفر بهجت اثرکا دست تاپغان لاریدین نشانه اوچون اعدای شرارت افزا باشلاری دین اوتوز قرق باشنی دار السلطنه آستانه سیغه تحفه بیباردی لار و اوزلاری لشکر نصرت اثر بیله آلاجه قریه سی حدودین معسکر قیلیب مسکن توتتی لار و مذکور آی نینک یکرمه سیدا دوشنبه کونی امرای || کرام و سپهدار عظام دین عوض خواجه شیخ الاسلام و خدایار بی و سید نظر بی و عبد الله یساولباشی و بکی یوزباشی و کوکلان سپاهی و تازه قونکرات بیغینی و چاودر لشکری و یمرالی نوکری ایناق بیک نینک امر عالی سی موجب بیله مرو دیاریدین چیقیب تخت یولیدین یورومیش ایردی لار آنداق کیم یوقاریدا مذکور بولوب ایردی تخت اوستیدین دریای آمو کنار یغه چیقیب تاجیک چیریکی نینک ایزیدین کیلاتورغان سورات چی سی و آرغیشچی سی کیم حددین افزون و قیاس دین بیرون ایردی بارچه سین زور بازو بیله دست تصرف لاریغه کیرکوزوب قوم ایچیدین ایلغار قیلیب قاری خواجه اطرافیداغی سپاه ظفر پناه غه کیلیب قوشولدی لار و مذکور آی نینک یکرمه اوچیدا چهارشنبه کونی حضرت ظل اللهی نینک حکم همایونی بیله وزارت پناه¹ صداقت انتباه پاک اعتقاد عالی نژاد انا مراد قوشبیک قاری خواجه جواریداغی لشکر دولت اثرنی کوچوروب آلاجه دا سید نظر بیک نینک اطرافیداغی چیریکی کا قوشولدی و اول موضع دا اطراف جوانب دین گروه گروه و فوج فوج نوکر کیلیب آنداق ازدحام بولدی کیم بیابان قومی و آسمان 78b انجمی دین زیاده و افزون ایردی || چون بو احوال اثناسیدا ماه مذکور نینک یکرمه آلتی سیدا جمعه کونی امیر الامرا اکبر الکبرا عضد الدولة و الدین محمد امین ایناق مد الله ظلال شجاعته علی رؤس اهل الآفاق رکاب همایونیداغی سپاه بیکران و لشکر نصرت آقتران بیله صحت و سلامت مرو دیاریدین معاودت قیلیب ساغجه قودوقی اوستیدین عازم بولوب دار الخلافه خیوقغه داخل و حضرت ظل اللهی نینک ملازمتی شریفیغه واصل بولدی و حضوری قویاشی پرتویدین شهر سکانی نینک کوزلاریغه نور و کونکول لاریغه سرور اوزره سرور بیتکوردی و اول جناب شنبه کونی شهردا استراحت قیلیب یکشنبه کونی حضرت ظل اللهی نینک فرمان واجب الاذعانی موجب بیله دار السلطنه خیوق زینها الله بالنظام و النسق دین سپاه سنکین و لشکر نصرت آکین بیله رکوب قیلیب کلبن باغ موضعی داغی باغ بهشت سُرَاعی غه کیم اول جناب نینک ملک خالصی ایردی دولت و اقبال رهنمونلیغی بیله باریب نزول اجلال کورکوزدی و دوشنبه

1 A: پناه above the line.

هزاراسب جانبی غه قدم‌پرداز عزیمت بولدیلار و خانقاه قلعه‌سیدین اوتکان اثنادا کوردی لار¹ و بیلدیلارکیم تاجیک‌دین لشکر بیکران و سپاه فراوان گل محمد سردار آتلیغ سرخیل نامدار باشلیغ خانقاه اوستیکا قلعه‌کشای لیغ دغدغه‌سی بیله کیلور چون سپاه نصرت‌پناه اعدای ضلالت‌دستگاه‌نی اوزاقدین مشاهده قیلغاچ غایت شجاعت و کمال غیرت‌دین بارچه بیردین مبارزت یکرانین جلادت و صرامت میدانغه سوروب برق لامع‌دیک سوزان و شتابان اوزلارین اهل فساد سروقتی غه ییتکوروب خرمن جمعیتین کویوردی لار و اول گروه شقاوت‌پژوه سپاه ظفردستگاه‌نینک حملات صرصرصفا تیغه پشه گروهی دیک طاقت مقاومت کیلتورا آلهای غایت عجز و نهایت اضطراردین فرار اختیار ایتی لار و شجاعای دشمن‌شکار و قتلائی کینه‌گذار جهد تمام بیله تعاقب قیلیب سیوف آبدار و سنان || خونخوار ضروبی بیله اعدای شرارت‌شعارنینک کوپراکین دار البوارغه بیباردی لار مثنوی

77b

سوروب گُردلار بارچه میدان ارا
 چیقیب نعره‌سی چرخ‌کردان ارا
 قیلیب هر طرفدین اعدای غه بیغ
 یتیب کینی‌دین تیغ اوروب بیدریغ
 آنینک‌دیک آقیزدی لار اعداغه قان
 که قان سیلی دشت اوزرا بولدی روان
 اوکولوب نیچه پشته لار لاش‌دین
 قالیب لاشلار آیریلیب باش‌دین
 بهادرلار آنداق قیلیب قتل کین
 که کردون دیبان یوز تومان آفرین
 آنینک‌دیک توشوردی لار آت یراغ
 که آت یراغ‌غه یوق اوچ قیراغ

چون ارباب فساد و اصحاب عنادنینک کوپراکین تیغ تیز و نیزه خونریز دمی بیله مجروح و مقتول ایتیپ قالغانین سنکر نحوست‌اثری غه باریب کیرکونچه قاوب مراجعت قیلدیلار و بو

1 A: لار above the line.

و چوقور خندق قازیب بغایت مستحکم قیلیمیش ایردییلار مذکور بولغان سرکرده لار اول ایل کا داخل و مزاحم بولهای قایتیب قاری خواجه اطرافین معسکر قیلیب نزول ایتی لار و سونکفی کیچه سی تهورنشان مبارزلاردین بیکی جان بیک و قوتوش محرم کیم هر بیری شجاعت دریاسی نینک نهنکی و جلادت صحراسی نینک پلنکی ایردییلار کمال شیردل لیکدین هزاراسب قلعه سیغه باریب کیرماک کا متصدی و متعهد بولوب بعضی قلعه دارلیغ اموریغه درکار و حاجت لیغ اشیانی آلیب ایلغار قیلدییلار و یاریم توندا قلعه اطرافیغه وارد بولدییلار و باوجودی کیم تاجیک چیریکی سرباز طایفه سی بیله اطراف جوانیین احتیاط تمام و تشدد مالاکلام بیله احاطه و محاصره قیلیمیش ایردییلار اراسیدین برق خاطف و ریح عاصف مثل لیک اوتوب قلعه ایچیکا کیردییلار و آلیب بارغان اسباب و اشیانی سید محمود توره کا تاپشوروب ینه¹ قایتیب چیقیب صحت و سلامت درگاه دولت پناه ملازمتی غه مشرف بولوب عنایت خسروانه دین اشباه و اجناسی اراسیدا ممتازلیغ و سرافرازلیغ تاپتی لار || معلوم خاطر اشرف بولسون کیم بخارا چیریکی ممالک محروسه غه داخل بولغاندین یکرمه اوچ کون بورون ربیع الاول آبی نینک یکرمه بیریدا پنجشنبه کونی اخلاص پناه اعتقاد دستگاه سرکرده لاردین رحمت الله یساولباشی یموتیه و جمشیدیه لشکری بیله حضرت ظل اللهی دین رخصت آلیب بخارا مضافاتی نینک غارت و تاراجیغه کیتیمیش ایردی واردانزی تومناتی نینک اطراف جوانیین تاخت تاز قیلیب معاندلاردین کوب کیشی نی قتل غه بیتکوروب بی نهایت اولجه غه متصرف بولوب قایتی لار و بخارا چیریکی هزاراسب قلعه سین محاصره قیلغاندین تورت کون سونک ربیع آلتانی آبی نینک اون آلتی سیدا جمعه کونی دریا کناریغه کیلیب کورلان معبریدین عبور قیلدی لار² و همول کون حضرت ظل اللهی اصالت پناه منزلت دستگاه شجاعت اثر سید نظر بیک خلف رشید امیر روشنضمیر محمد نظر ایناق مرحومی و صداقت توام خواجش محرم نی گروه انبوه بیله نامزد قیلدی تاکیم رحمت الله یساولباشینی قاشیداغی الامان بیله اوزلاریغه همراه قیلیب هزاراسب اطرافیغه باریب اعدا سپاهی غه دستبرد ییتکورکایلار || چون مأمورلار فرمان عالی موجبی بیله عازم بولوب رحمت الله یساولباشی و یموت و جمشیدی چیریکی اوزلاری بیله همراه قیلیب اسباب حرب و آلات ضرب بیله بارچه سپاه اهلین سراپا مسلح و مکمل ایتیب

1 A: ینه above the line.

2 A: لار above the line.

قلعه ياقويغه كيلا آلمای اوزاقدین توب اندازليغ و آتشبازليغ اموريغه اقدام كوركوزوب بير نيچه كون محاصره قيلماق رسومي غه اهتمام تمام و جهد مالاكلام بييله مشغول بولديلار ايمدى بو نسخه مختصرنى مطالعه قيلغوچى ارباب درايت نينك ضمير بيضاتخميرلاريغه روشن و مبرهن بولسون كيم چون رحمان بردى بي بخارا چيريكي نينك محاربه سيغه تاب مقاومت كيلتورا آلمای هزاراسب دين معاودت قيلغان كوني كيم سه شنبه ايردى همول كون حضرت ظل اللهى داغى دار السلطنة خيوقدين ركوب قيليب صياد حوليغه نزول اجلال كوركوزميش ايردى و اول منزلدا رحمان بردى بي نينك مراجعت قيلغان خبرى مكرراً مسامع اعلاغه يتوشتى چون اول حضرت كوردى كيم بي دشمن گروهى مقابله سيدين روى كردان بولوب قاشيدا لشكريه اهليدين كيشى قالماى اطراف جوانب غه تارقاشيب متفرق بولميش دور بو جهت دين آنداى دشمن قوى اوستيكا آز چيريك بييله يورماكنى مصلحت كورماى شهركا قايتيب لشكر احضارى اوچون يانكى باشيدين اطراف ممالك و اكناف مسالك كا صبا سرعت سورد اول لار و مريخ صلابت || يساول لار ارسال قيلدى و تانكلاسى چهارشنبه كوني امرای صداقت انتها جمله سيدين شاه مراد ايناق و الله بردى اتاليقنى باش قيليب قونكرات و خواجه ايلي و قراقلياق بي لارين كيم رحمن بردى بي هزاراسب دين قايتغاندا اوزكا چيريك بييله متفرق بولماى ملازمتغه كيلميش ايردى لار آستان عاليشان ملازم لارى دين بيش يوز چاغليغ آتليغ بييله قراول يوسونلوق هزاراسب سارى ارسال قيلدى و فقير داغى اول جماعه غه همراه ايرديم چون مذكور بولغان سركرده لار فرمان دولت نشان موجبى بييله عازم بولوب نايمان حدوديدا قارى خواجه آتليغ بزرگوارنينك جوار فيض آثارى غه يتيب نزول ايتميش ايردى لار امارت پناه وزارت دستكاه فرخ نژاد اتا مراد قوشبيكى داغى حضرت ظل اللهى دين جواب آيب كوب چيريك بييله آلازغه قوشولوب اتفاق بييله ايشان چيى نينك اوستيغه عازم بولدى لار تاكيم اول موضع دا متحصن بولغان ايلنى اعدا سپاهى غه اسير و دستكير بولماى خيوق شهر يغه كوچوروب كيلتوركايلار چون بو نيت بييله خفتن دين سونكراق ايشان چيى كا وارد بولوب تيلادى لار كيم قبالغان ايلاتنى كوچوركاي لار اول جماعه تاجيك لشكري نينك دستبرديدن متوهم¹ || و هراسان بولوب كوچمادى لار و اطراف يغه ارايه و اوزكا اشيادين قورغان ايكي ريب

75b

76a

1 A: متوهم؛ C: om.

- 74a توره || ولد خان جنت مکان محمد رحیم بهادر خان و پهلوان بیک ابن حسن مراد بیک مرحومی هزاراسب قلعه سی نینک محافظت و محارستی او چون قالیب بی اطرافیداغی امرا و اهل سپاه بیله دار الخلافه خیوق دا حضرت ظل اللہی نینک ملازمتی غه کیلدی و همول کون امیر نصر الله قوشونی بیله کیلیب هزاراسب قلعه سی نینک یاوقیدا مُخمان قریه سی نینک قبله سیدا سنکر قیلیب نزول ایتی و همول کون تاجیک سپاهی دین گروه انبوه هزاراسب مضافاتیغه چپاول اوروب ایشان چپی غه چه کیلیب معاودت قیلدی بو جهت دین بغایت خوفناک و هراسمند بولوب اوز باشلاری و اهل اطفال لاری نینک اسیر و دستگیر بولماسلیغی معالجه سی او چون سید کمال خواجه باشلیغ ایشان چپی نینک اکابری و بعضی بیش آریق خلقی نینک کدخداسی کیم ایشان چپی غه قبالمیش ایردی لار ضرورت یوزیدین باریب امیرغه اطاعت و انقیاد کورکوزوب سروپای کییب قایتی لار و سونکغی کون امیر ازدحام تمام و غوغای مالا کلام بیله قلعه اوستیکا کیلیب پرکاروار و محیط کردار اطراف جوانبین احاطه قیلدی ||
- 74b و بعضی شجاعت مند و جلادت پیوند سپاه و سرکرده لاری هیأت اجتماع بیله هر طرفدین آت سالیب قلعه یاوقیدا کبوترخانه موضعی غه بلکه دروازه پیشگاهی غه کیلیب بیدقین برپای کیلیب کمال افلاس و غایت فلاکت دین اول موضع داغی خالی اویلار تاراجیغه مشغول بولدی لار اول اثنادا قلعه ایچیدین تهورپرست بهادرلار و چابک دست مبارزلار شجاعت تیغین غیرت نیامیدین چیکیب سید محمود توره نینک اجازتی بیله پیاده بولوب دروازه دین ازدحام تمام بیله چیقیب فدایی وار مفسد بدکردار لار نینک اوستیکا قضای مبرم و بلای محکم یانکلیغ توکولدی لار و تیغ بیدریغ بیله اکثر اهل فسد نینک نامبارک باشین جسد پلیدیدین جدا قیلیب قالغانین حملات متعاقب بیله قلعه حوالی سیدین یراق سوروب مراجعت قیلدی لار و قلعه اوستیدین قادر انداز اوچی لار داغی پی درپی توب و زنبورک و تُفَنک آغزیدین آتش فشانیغ و برق افشانیغ لار کورکوزوب کلولهُ آتشین نینک ضروب متوالی سی دین اکثر مفسد بدکردار نینک خرمن اعمارین فنا برقیغه کویدوروب عدم بیلی کا ساوردیلار چون بو واقعه نی مشاهده قیلغاندین سونک فساد اهلی || ینه جرأت¹ کورکوزوب
- 75a

1 جرءت: A, C.

یتیب رحمان بردی بی کا کورکان واقعہ کیفیتین تقریر ایتی لار و رحمان بردی بی بو واقعہ نی ایشیتکاچ توره مراد اتالیق نی باش قیلیب یوز ایلک اتلیغ نی خبرکیرلیک اوچون ارسال قیلدی و آلاسر سرعت تمام بیله عازم بولوب دهن شیر بیشه سی نینک یوقاری سیغه یتوشکاچ امیرنینک کوب لشکریکا اوچراب بیت

مزن بر سپاهی ز خود بیشتر

که نتوان زدن مشت بر بیشتر

مضمونیغه عمل قیلیب استعجال تمام و شتاب مالا کلام بیله فراری بولوب مذکور آی نینک اون ایکی سیدا یکشنبه کونی قیلیب بخارا چیریکی نینک ازدحام تمام و هجوم محشر نظام بیله یاوق کیلکانین رحمان بردی بی کا معروض قیلدی لار چون بی نینک قاشیغه هنوز اطراف و جوانب دین لشکر قیلیب جمع بولما یوردی و خدمتی داغی حاضر نوکر عددی بیش یوز دین زیاده ایرماس ایردی و بو حال بیله بخارا چیریکی کا مقابل بولماقنی مصلحت کورمای تیوه بویون دین مراجعت قیلیب یکه چیقیر موضعی غه قیلیب توشتی و تانکلاسی دوشنبه کونی امیر شرارت تخمیر مور ملخ دیک || سپاه بیکران و افواج فراوان بیله قیلیب فتنک کا نزول قیلدی و همول کون اکثر چیریکی هیأت اجتماع بیله ایلغار قیلیب یکه چیقیر غه قیلیب بی نینک قوشی غه حملات متعاقب بیتکوردی لار بی آلیق جهتی دین محاربه و مقاتله امریغه اقدام کورکوزمای آهسته آهسته مراجعت¹ قیلیب هزاراسب قلعه سیغه قیلدی و همول کیچه هزاراسب دا متوقف بولوب تانکلاسی سه شنبه کونی طلیعه صبح دین سونک ملازمتی داغی حاضر چیریکی بیله آتلانیب فتنک طرفیغه تاجیک سپاهی اوروشی اوچون یوروش قیلدی و تاجیک چیریکی داغی فتنک دین کوچوب هزاراسب صوبیغه عازم بولمیش ایردی بی هنوز هزاراسب قریه لاری سوادیدین چیقمامیش ایردی تاجیک لشکری سواد اعظم یانکلیغ کورونوب تلاقئ فریقین واقع بولدی و ایکی طرف دین سوران سالی شیب محاربات بسیار ومقاتلات بیشمار ظهورغه بیتکوردیلار و بخارا چیریکی کویلوک جهتی دین غلبه قیلیب بی آلیق سببی دین معرکه کارزاردا استقامت قیلا آلمای الفرار مما لایطاق من سنن المرسلین فحواسی بیله آهسته آهسته کین سرپیلیب معاودت قیلدی و شاهزاده عالی شان سید محمود

73b

1 مراجعت: A.

و شتاب مالاکلام بیله ممالک خوارزم حفظها الله تعالى عن الآفات و اللزم قصدیغه یوروش قیلدی حضرت ظل اللهی بو واقعه دین بیخبر و آنینک مصالحه و آشتی طلبی بیله ییبارکان ایلچی سی سوزیغه مفتون بولوب لشکر سرانجامی و اسباب محاربه اهتمامیدین دلجمع و فراغت ایردی و امیر پُرتزویر¹ قباقلی موضعی غه کیلیب توشکاندین سونک² خبر یتوشتی لاجرم حضرت ظل اللهی ممالک محروسه مضافاتیدین قونکرات و خواجه ایلی و قراقلیاق و اوزکا ایل نینک چیریکی کا بهرام صولت و صباسرعت سورداول لار ییباریب امرای عظام و سرخیل ذو الاحشام دین امیر روشنضمیر ظهیر الدولة و الدین رحمان بردی بی نی باش قیلیب توره مراد اتالیق و الله بردی اتالیق و شاه مراد ایناق و آدینه مراد ایناق و ینه بعضی سپهدارلارنی نامزد قیلدی تاکیم بخارا چیریکی نینک اتروسیغه³ چیقیب مدافعه و محاربه کورکوزکای لار و آلارنینک عقبی دین وزارت پناه صدارت دستگاه آصف نهاد انا مراد قوشبیکی

72b || و امارت مآب ایالت انتساب اخلاص کیش صادق محمد صالح اتالیق نی معاونت و امداد اوچون ییباردی چون رحمان بردی بی باشلیغ امرای مذکور فرمان واجب الامتنان موجب بیله نهضت یکرانیغه رکوب قیلیب منازل متعدده قطعی دین سونک تیوه بویون موضعی غه وارد بولوب نزول ایتی لار و همول منزلدا ربیع الثانی آیی نینک سیکیزیدا چهارشنبه کونی دارغان توغایی دین بیش کیشی کیمه بیله قاجیب کیلیب تاجیک چیریکی نینک دارغان اطرافیغه کیلکان خبرین بیتکوردی بو واقعه آنداق ایردی کیم ممالک محروسه دین بیش کیشی طلب و بهبود اوچون کیمه بیله باریب دارغان بیشه سیدا یغاچ چاپار ایردی لار ناکاه امیرنینک آلتیمیش چاغلیغ هراول آتلی سی آلارنینک اوستیدین داخل بولوب قصد قیلدی لارکیم آلارنی اسارت سرپنجه سیغه گرفتار قیلغای لار و آلار کمال چُست و چابک لیکدین اوزلارین کیمه کا بیتکوروب سو یوزیکا جاری بولدیلار و تاجیک سپاهی قاوب کیلیب ایزداکی ایکی سیکا نیزه حواله قیلیب زخم بیتکوردی و اول حال اثناسیدا کیمه کا اوّلراق کیرکان لار نُفَنک اندازلیغ بیله تاجیک دین ایکی کیشی نی آت اوستیدین یرکا سرنکون || ییقتی لار و امان ایسان معاودت

73a قیلیب یغاچ مرکب لارین سو سطحی غه سوروب مذکور بولغان کون تیوه بویون موضعی غه

1 A, B: پُرتزویر; C om.

2 A: سونک above the line.

3 B, C: اتروسیغه.

چاشتگاه مذکور بولغان منزلدا جميع سارق و سالور جماعهسى و بعضى تکه اولوسى باغى بولوب اتفاق بيله ياغى کرلیک آغاز قیلیب هیأت اجتماع بيله تیغ وقاحتنى نیام قباحتدین تارتیب ایناق بیک نینک ایزیدین کیلیب معسکر همایونغه توکولدیلار و هیچ ایش باشقارا آلمای اطرافدین بیش آلتی سانلیغ تیوهچی نی قتل غه بیتکوروب فراری بولدی لار و ایناق بیک کمال تمکین و غایت وقاردین اول باغى بدکردارلارنینک بو نوع کستاخ لیغین نظر اعتبارغه ایلمای و تنبیه اوچون عقبی دین سپاه ارسال قیلماى وقت مقتضاسی بيله مذکور منزلدین کوچوب خوارزم صویغه عازم و مسافت قطعى غه جازم بولدی و چون مذکور بولغان باغى لار یعنی سارق و سالور و بعضى تکه جماعهسى غیرت تمام بيله اوردوی همایونغه قصد قیلیب بی نیل مراد قایتی لار مجموع اولوغ و کیچیکى بیغنا لیب ازدحام تمام و غوغای || عام بيله ضلالت قیلیچین جهالت قینی دین چیکیب نیاز محمد باى نینک قلعه سیغه کیریپ بیخبر آنینک اوستیکا قویولدیلار و باى مذکور کوردی کیم معاندلار کیریپ قلعه فزاسی سرتاسر تولمیش دور و تدبیر سررشتهسى اوزولوب ایش اوزکا نوع بولمیش دور لاجرم تنکری تعالی تقدیریغه رضا بیریب اطرافیداغى سپاه و ملازم لاریغه مدافعه و محاربه قیلماقدین ممانعت کورکوزدی تاکیم عالم فانیدین جهان باقیغه خونریزلیک و بالی بيله بارماغای لار چون مسلمان لاردین هر بیرى نینک اوستیکا فساد اهلیدین اون بیش و یکرمه کیشی هجوم قیلیب نیاز محمد باى باشلیغ ایکی یوز چاغلیغ کیشی نی شهادت درجه سیغه بیتکوردی لار و قیزیل قانیدین قرا توفراقنى شفقکون بلکه همول قلعه فزاسین دریای خون قیلدی لار و خسران ابدی غه¹ سزاوار و لعنت صمدی غه گرفتار بولدیلار و اول مظلوم لاردین بعضى اجل بیتماکان لارنى توتوب قارلی یوزباشی بیلاکیم پنجدهه آتلغ موضع دا چارشانکی طایفهسى غه نیابتاً حاکم ایردی اغلال کران و سلاسل پچان بيله مقید قیلیب بعضى کدخدالاریغه تاپشوروب امیر نصر الله نینک ملازمتی غه ارسال قیلدیلار

71b

ایمدی امیر نصر الله نینک خوارزم ممالکی کا کیلماکی و خوارزم چیریکی نینک آنینک بيله معامله و محاربه || قیلماقی کیفیتین ایشیتینک چون امیر شقاوت تخمیر جنود نامعدود و اثاثه غیر محدود بيله چارجوی محازی سیدین دریای جیحون دین عبور قیلیب استعجال تمام

72a

1 A: غه above the line.

دلجمع و آسوده خاطر ایردی چون کوردی کیم خوارزم سپاهی نینک اکثری ایناق بیک نینک ملازمتی دا مرو دیاریغه کیتیب خوارزم ممالکی لشکر دین خالی دور مونداق وقت نی غنیمت آنکلاب و عرق طمعی حرکت غه کیریب جمیع بخارا ممالکی نینک مضافات و توابعاتیدین سان سیز لشکر و کران سیز عسکر بیغناپ مکر و حيله یوزیدین دوستلیغ اظهاری و مصالحه اخباری اوچون اوزیدین اولراق خوارزم صوبیغه بیر ایلچی ارسال قیلدی و آنینک ایزیدین اوزی سپاه بیکران بیله بخارادین حرکت قیلیب چارجوی کزیدین دریای آمودین عبور قیلیب خوارزم جانبیغه سرعت قانونی بیله عزیمت آهنکین توزدی چون بو واقعه خبری ربیع الثانی آی نینک آلتی سیدا پنجشنبه کونی مرو دیاریدا ایناق بیک نینک سمع همایونیغه یتوشوب تواتر رسمی بیله متحقق و متیقن بولدی بو سانحه خبرین همول کون عریضه داشت قیلیب بیر قاصد سریع السیر بیله دار السلطنه خیوق ساری اقاسی حضرت ظل اللهی نینک ملازمتیغه ارسال قیلدی و اوزی داغی تانکلاسی جمعه کونی کیم مذکور آی نینک || یتنی لانجی 70b کونی ایردی مرو قلعه سیدین شوکت تمام بیله چیقیب خوارزم ارم بزم جانبیغه مراجعت کورکوزوب مرو دریاسی نینک کناریغه نزول قیلدی و اول منزلدا پلنک آهنک سرهنک لاردین عوض خواجه شیخ الاسلام و خدایار بی و سید نظر بی و عبد الله یساولباشی و بکی یوزباشی و غیرهم نی اوزلاریغه متعلق نوکرلاری بیله بویوردی تاکیم تخت یولی بیله یورکایلار و مذکور منزلدا بعضی مهمات تحصیلی اوچون ایکی کون مکث کورکوزدی و یکشنبه کونی آندین سپاه ظفرپناه بیله حرکت قیلیب کشمان آتلیغ مکان غه توشتی و آندا تورت کیچه متوقف بولوب پنجشنبه کونی اول مرحله دین ازدحام تمام بیله نهضت کورکوزوب قرا توپه آتلیغ مرحله غه نزول قیلدی و همول کون نیاز محمد بای غه رکاب همایونیداغی سپهدارلاردین ویس نیاز داروغه و عزیز قلی دیوان بیکی و بهادر یوزباشی و غیرهم نی اوز نوکرلاری بیله قوشوب مرو قلعه سی نینک محافظتی اوچون قایتاردی و همول منزل دا بیر کیچه توقف قیلیب جمعه کونی آندین کوچوب علی خان بویوکی آتلیغ موضع نی لشکرگاه قیلدی و شنبه کونی آندین رکوب قیلیب سو کیچان دیکان منزلکا توشتی و یکشنبه کونی اول موضع دین نهضت کورکوزوب || قرا بورون آتلیغ منزل کا نزول ایتی و همول کون سرکرده لاردین آدینه 71a بای اتالیق ایر نظر ایناق و بکمان بی و محمد جان خواجه و یعقوب بای نی اوز نوکرلاری بیله چشمه قودوقی غه ییباردی تاکیم ایلکاری یوروب قودوق لارنی آباد قیلغای لار و تانکلاسی

چاپتوروب و کوراش توتدوروب بايراق و جلدو بيرماک بهانهسى بيله اصناف خلائقنى غنى
و دنيادين مستغنى قىلدى نظم

آنينکديک قىلدى افراط ايله انعام

که انعاميدىن آلدی دهر ايلي کام

و توقف مدتی نینک اون بيرلانجی کونی کیم سه شنبه ایردی مذکور منزلدين شوکت بيكران
و صولت فراوان بيله کوچوب اعلام ظفر فرجامنى جلوه غه کيرکوزوب مرو جانبی غه عزيمت
آهنکين توزدی و یتى کون قطع منازل و طی مراحل قیلب ربيع الاول آیی نینک اوچیدا
دوشنبه کونی مرو ولایتی غه وارد بولوب نیاز محمد بای نینک قلعه سین موضع بارگاه اقبال
و مخیم خیام اجلال قیلب قدوم شرافت لزومی فیضی دین بهشت تزیین و فردوس آیین
قىلدى و اول قلعه دا اوتوز اوچ کون توقف کورکوزوب || اول ولایت نینک نسق و نظام
يساق و سرانجامی غه مشغول بولدی و اوتوز اوچونجی کون کیم ربيع الثانی آیی نینک
آلتی سی و پنجشنبه کونی ایردی بخارادین¹ ایکی کیشی قاجیب کیلب امیر نصر الله نینک
جنود نامعدود بيله دریای آمودین² چارجوی توشیدین اوتوب خوارزم قصدیغه توجه
مرکبین سورکان خبرین ایناق بیک نینک ملازمتی غه مشرف³ عرض غه بیتکوردی لار⁴ بو
واقعه تصریحی اول کیم چون بخارا والی سی امیر نصر الله شرارت ذاتی و خصومت جبلی
مقتضاسیدین کوب ییل دین بری اطراف و جوانب داغی ولایت لار نینک حاکم لاریغه حضرت
ظل اللهی دین شکوه و شکایت قیلب اول حضرت نینک عداوت و مخالفتی غه⁵ ترغیب قیلور
ایردی خصوصاً مرو ولایتی نینک کدخدالاریغه کراتاً بعد آخری و مراتاً بعد اولی پنهانی کیشی
یباریب و بی نهایت زر و خلعت بیرب یوز تورلوک وعده و مینک نوع خوشامد بيله حضرت
ظل اللهی نینک مخالفت و خصومتی غه ترغیب و تحریص قیلور ایردی و اول جماعه داغی
زر محبتی و ذات شقاوتیدین آنینک مکرآمیز و فسادانکیز سوزلاریغه ایلیقب مخالفت دا آنکا
متفق بولوب پنهانی متابعت || کورکوزمیش ایردی لار و امیر داغی اول طایفه طرفیدین بغایت

69b

70a

1 A: om. دین.

2 A: above the line. آمو

3 B: hereafter بولوب.

4 C: ملازمتی غه بیتیب عرض قىلدى لار.

5 A: مخالفتی غه.

مأمور بولغان سپاه و سرکرده لار بیله مذکور بولغان ییل یعنی سنه هجریه مینک ایکی یوز ایلیک توقوزدا بارس ییلی نینک اواخریدا محرم الحرام نینک یکرمه یتى سیدا یکشنبه کونی نماز عصر هنکامیدین اول راق دار الاماره خیوقدین ازدحام تمام و شکوه مالا کلام بیله اعلام ظفرپیکرنی جلوه کر قیلیب قرا کول ایاقیدا کیم توب توبخانه خرگاه و شمیهانه اول راق باریب برپا و مهیا قیللیب ایردی نزول کورکوزدی و تانکلاسی دوشنبه کونی قرا کول ایاقیدین کوچوب هفت ریک خوارزم قطعی غه توجه توسنین سوردی و یتى کون شبکیر بیله قطع مسافت قیلیب ساغجه قودوقی اوستیدین اوتوب صفر¹ آبی نینک تورتیدا یکشنبه کونی میرزا 68b چیرله سیغه وارد بولوب || عساکر نصرت اثرکا معسکر قیلیب اقامت رسمین توزدی و همول منزلدا اوچ کیچه کوندوز استراحت کورکوزدی و چهارشنبه کونی آندین کوبه محشر نظیر بیله کوچوب توقوز کون شبکیر بیله منازل متکثره و مراحل متنوعه نی قطع قیلیب توقوزینچی کونی کیم پنجشنبه ایردی باورد سرحدیغه یتیب سپاه نصرت پناه غه مقر و منزلگاه قیلدی و آندا ایکی کون بهجت تمام بیله آرام کزین بولدی و اول منزلدا آخل تکه سی نینک بارچه معارف و مشاهیری نوکرلارین کیلتوروب عتبه بوسلیغ شریفه مشرف بولدی لار و شنبه کونی اول منزلدین لوا افزاز نهضت بولوب طژن دریاسی نینک کناریدا قیزیل جر آتلیغ موضع نی مضرب سرادقات موفور و معسکر عساکر غیر محصور قیلیب نزول ایتی و اول موضع دا اون بیر کون بساط آرای تمکن و نشاط افزای توقف بولدی و ایام توقف دا نیاز محمد بای و محمد امین بیک کیم نیابتاً مرو و یول اوتان مهالکی نینک حاکم حکمرانی و والیء مصلحت دانی ایردی لار سارق و سالور خلقی نینک اعظم و اکابری بیله کیلیب آستان بوسلیغ شرفین تاپتی لار و انو و کلات قلعاتی نینک سردار و کدخدالاری و سرخس تکه سیدین 69a خواجه شکور || و اوراض یاغلی باشلیغ جمیع اکابر و اعالی سی کیلیب ملازمت شریفه فایز بولدی لار و اندخوی حاکمی نینک داغی² پادشاهانه پیشکشی بیله ایلچی سی کیلیب دربار عالی تراییغه جبین سای لیغ کورکوزدی و توقف ایامی نینک هر کونیدا ایناق بیک کرم ذاتی و سخاوت جبلی مقتضاسیدین توی عظیم و جشن فخیم مهیا و مرتب قیلدوروب آت

1 سفر: A, C.

2 A: داغی above the line.

السلطنة خيو قدا اقا سى حضرت ظل اللهى نينك ملازمتى شرفيغه واصل بولغانى و اول حضرت نينك¹ امر عالى سى موجبى بيله ممالك محروسه دين سپاه فراوان و لشكر بيكران مرتب قيليب بخارا چيريكي نينك اوروشيفغه يوروش قيلغانى و هزاراسب مضافاتيدىن آس قريه سى نينك اياقيدا تلاقى فريقيين واقع بولوب تهورنشان بهادرلار نينك تيغ جلادت و سنان شجاعتى دين اعداى شقاوت انتما نينك اكثر لشكرى نينك قيريلغانى و قالغانى امير شرارت تخمير باشليغ يوز نوع مشقت و مينك تورلوك صعوبت بيله جان هول جان فرارى بولوب² كانهم حمر مستنفره فرت من قسورة² مضمونيجه مبارزلار نينك شيرانه حمله سيدىن قاجيب سنكر نحوست اثريغه قبالغانى و كمال رعب و هراس دين سنكر دا هم تاب استقامت || قبالا آلماى قوشونى بيله كوچوب آواره ليغ ميدانيغه هزيمت يكرانين سوركانى و يول اثناسيدا هزيمت شدتيدىن اكثر سپاهى تلف بولوب سهل كيشى بيله افتان خيزان اوزين بخارا شهريغه بيتكوركاني و بعضى واقعات كيم اول احوال خالليدا ظهورغه يتى آلار نينك ذكرى خامه واقعه نكار بو نوع افسانه كذار ليغ قيلور كيم چون مرو ولايتى نينك اولوسى كيم آبا عنجد بو خاندان عزت نشان و بو آستان رفيع بنيان نينك بايرى خدمتكار و قديمى جان سپار و خراج كذارى ايردى حضرت ظل اللهى اول ايل نينك بعضى احوالاتى نينك انتظامى و اول ولايت نينك بعضى مهماتى نينك سرانجامى اوچون اوزى نينك برادر ارجمند سعادت مندى يمين الملك و الدوله ظهير الدين و المله ماحى قواعد البدعة و النفاق امير بى نظير محمد امين ايناق حرق الله تعالى وجود الاعداء عن بوارق صمصامه نى سپهسالار اعظم قيليب جنود نامعدود و جيوش بحر خروش بيله نامزد قيلدى و آستان فلک نشان ملازمتى داغى امرای عاليشان و سرهنك رفيع مكان دين سيادت پناه نجابت دستكاه عالم مقام عوض خواجه شيخ الاسلام و شجاع الملك و الدوله خدايار بى و سيد نظر بى و آدينه باى اتاليق || و اير نظر ايناق و بكمان بى و طغاييميراب و ويس نياز داروغه و وزارت مآب صداقت انتساب آصف سير محمد يعقوب مهتر و عبد الله يساولباشى و محمد يعقوب باى ولد كداى نياز محرم و محمد جان خواجه و غيرهم نى مجموع نوكرلارى بيله اولجناب نينك ركاب دولت مآبى ملازمتى غه تعيين ايتى و اول جناب فرمان لازم الامتنان صدورى دين بغايت خرم و خوشحال بولوب

67b

68a

1 A: نينك above the line.

2-2 Qur'an LXXIV: 50-51.

66b کورکوزوب و سپاه بیشمار بیله چرکه توزوب همول بیشه بیکران نینک باشدین ایاقیغه چه سیر قیلیب قوش سالماق و آو آلماق تماشاسیدین اوز مرامی چه کام آلیب فرح تمام و مسرت مالاکلام بیله صیدکاهدین معاودت قیلیب پنجنشنبه کونی قراتال یاقیشیدین دریانی کیچیب ددبده حیرت‌نما بیله کورلان قلعه‌سی ایچیدین دولت بادپاسین سوروب مایلی جنکل موضعی داغی رباط فایض النشاطی غه تشریف قدومی بیله سربلندلیغ یتکوردی و آندا بیر کیچه بسترآرای انبساط و قدح‌پیهای بزم نشاط بولوب تانکلاسی جمعه صباحی کیم مذکور بولغان آی نینک اون یتینجی کونی ایردی || مایلی جنکل دین کوچوب¹ شوکت تمام و ازدحام قیامت انتظام بیله دار السلطنه خیوقغه کیلیب سلطنت تختین نشیمن قیلدی و بهار وصولی بیله شهر سکنانی کونکول لارین کلشن ایتی نظم

ای عدلینک ایله جهان‌دور آباد

کیلماکلیکینک ایتی شهر ایلین شاد

67a حضرت ظل الله خلافت‌پناهی نینک فرمان واجب الازدغانی موجب بیله امیر صایب‌تدبیر یکانه اهل آفاق عضد الدولة و الدین محمد امین ایناق رفع الله تعالی اعلام دولته‌نینک سپاه بیکران بیله خوارزم‌دین نهضت کورکوزوب مرو دیاری غه بارغانی و بخارا پادشاهی امیر نصر الله نینک فساد قانونیغه آهنک قیلیب بیحساب لشکر بیله خوارزم صویغیه وقاحت مرکبین سوروب هزاراسب قورغانی حوالی سیغه کیلیب محاصره قیلغانی و بو خبر وحشت اثر ایناق بیک نینک سمع همایونیغه یتیب مرو ولایتی دین خوارزم ساری مراجعت ایتکانی و سارق و سالور جماعه‌سی نینک آتش شرارتی بو خبر تندبادیدین التهاب تاپیب فساد طریقگی غه قدم‌زن بولوب اتفاق بیله کیلیب یول اثناسیدا ایناق بیک نینک اوردوی همایونیغه خبرسیز قوبولغانی و آنداق حرکت فضیحت اثر بیله هیچ ایش باشقارا آلمای بی نیل مراد روی‌گردان || بولغانی و آندین سونک ازدحام تمام و هجوم مالاکلام بیله مرو قلعه‌سی اوستیکا باریب قضای آسمانی یانکلیغ نیاز محمد بای نینک اوستیغه توکولوب اتباعی بیله قتلعام ایتکانی و بای مذکور باشلیغ کوب مسلمان نینک مفسد لار تیغی دمیدین درجه شهادت غه یتکانی و ایناق بیک نینک حفظ آلهی پناهی دا صحت و سلامت خیل و حشمی بیله قایتیب دار

1 رکوب قیلیب: C; کوچوروب: A.

آتلا نیب شکار اندازلیغ طریقه سی بیله بادای توغایی || ساری توجه توسنین سوردی و بادای
 بیشه دورکیم بغایت قالین و بی نهایت وسیع دور حضرت قطب الاقطاب افضل الاصحاب
 زبدة الکاملین عمدة الواصلین اویس القرنی نور مرقدہ و حضرت حقیقت پناه هدایت دستکاه
 شیخ جلیل اتا قدس سره نینک قدمکاه لاری داغی تاغ بیله دریای جیحون اراسیدا واقع دور و
 کونچیقاری اویغور یری و اندرای چونکولیغه یاوقدور و کون باتار حدی قیسناق دور و قیسناق
 آنداق یردورکیم حضرت شیخ جلیل اتا قدمکاهی داغی تاغ غه دریا یانداشیب ارالیغی دا بیر تار
 سوقماق قالیب دور و سو طغیان قیلغان وقت لاردا آندین مشقت تمام و صعوبت مالا کلام
 بیله مرور قیلورلار بو جهت دین اول موضع نی قیسناق آتارلار و همول بیشه وسعت نشان
 افضل الامرا اکمل الکبرا جمال الدولة و الدنيا امیر روشن ضمیر رحمان بردی بی ولد ارشد
 ایلتوز محمد بهادر خان علیه الرحمة و الغفران نینک حیطة تصرفیغه داخل دور و آندا شکار
 انواعی و سباع اصنافی کوب بولور مثنوی

عجب بیشه که یوق حد کرانی
 سباع جانورلار نینک مکانی
 شجرلار آندا باش چیکمیش سماغه
 باریب هم ریشه سی تحت الثراغه
 قالین لیغ دین بولوب بیر بیرکا محکم
 || اراسیدین اوتا آلمای صبا هم
 ولی بعضی یری میدان اوسع
 همول میدان سراسر کشت مزرع
 معین بعضی یردا مرغزاری
 کونکول لاردا هواسی خارخاری
 شکار اصنافی آندا بیشماره
 قالور حیران کیشی قیلغاچ نظاره

چون حضرت ظل اللهی همول بیشه ایچرا نماز عصر هنکامی غه چه شکار اندازلیغ مراسمی غه
 اشتغال کورکوزوب دریا ساحلیدا قرا تال معبریغه بارکاه اقبال و سرادقات اجلال نی برپای
 قیلدوروب نزول ایتی و تانکلاسی سه شنبه کونی و چهارشنبه کونی سمند دولت غه رکوب

آلدى باری صیدنینک تمامین
صید امریدا آلدى بارچه کامین
شه دولتی دین اکابر خیل
قوش سالماق اموریغه قیلیب میل
آو آلدى باریسی بی نهایت
بولدی همه مست جام بهجت
چرکه ایلی هم بولوب صفاآرا
هر یان یوروبان کوروب تماشا
بارچه فرح تمام تاپتی
شه دولتی بیرله کام تاپتی

65a چون آفتاب عالمتاب شهریاری سپهر رفعت مآب مرغزاری دین عنانتاب بولوب مغرب
بارکاهی غه یوز قویدی حضرت ظل اللہی شکارگاه دین فرح تمام بیله مراجعت کورکوزوب
سابقاً مذکور بولغان حولی نینک غربی جانبی داغی چونکول نی مخیم¹ خیام دولت و مضرب
|| سرادقات صولت قیلیب بهار نزولیدین خلد برین یانکلیغ طراوت تازه و نضارت بی اندازه
بیتکوردی و بیر کیچه همول منزل عشرت شامل دا بسترآرای استقامت و قدح پیمای استراحت
بولدی و شنبه کونی آندین بادپای صباخرام غه رکوب قیلیب کوبکبه تمام بیله ینه شکار اندازلیغ
مراسمی غه اقدام کورکوزوب کیچراک دریا کناریدا ساریغ آتاو آتلیغ موضع غه وارد بولوب نزول
ایتی و تانکلاسی یکشنبه کونی آندین کوچوب همول کون داغی آبادان قوشلاب بهجت فراوان
بیله کیسیک آرناسی نینک قیراغی غه یتیب فیض نزولیدین بهشت باغی دیک خوش نمالیغ و
کوثر قیراغی دیک مصفالیغ باغیشلادی معلوم بولسون کیم کیسیک بیر شعبه نینک آتیدور
دریای جیحون شعباتیدین کیم کهنه کات نینک شرقی جانبی دین دریادین منشعب بولوب
غریبغه اوتکاندین سونک ینه دریاغه قویار و آندین کوب مزرعه لار سو ایچیب کوب ایل
منفعت تاپار چون اول حضرت اول نهر خوش بهر لبی دا بیر تون سرشار باده طرب بولوب
تانکلاسی دوشنبه کونی اول منزلدین جمشیدانه صولت لار و خورشیدانه شوکت لار بیله

1 مختم: A.

هر یان کیزیبان تذرو رعنا
 باشیدین ایاغی زیبُ آرا
 دُراج ایتیبان نظر دا وه وه
 یوز نقشُ نکار بیرله جلوه
 هر ساری دا کبک اولوب قدمزن
 هر دم قیلیب اوزکا قهقه فن
 هر بوته نینک آستیدین تاوشقان
 سیچراب توروبان بولوب کریزان
 پرنده حسابُ حددین افزون
 چرنده داغی عدددین افزون
 صورت ارا بیر بیرسیدین خوب
 جاندیک بولوبان اولوسغه مطلوب
 اول ناحیت ایچرا شاه عالم
 || هر ساری سوروب خجسته ادهم
 کورکوزدی شکار ایشی کا رغبت
 صید اهلی ارا سالیب قیامت
 کاهی سالیبان پرنده شهباز
 شوکت بیله بولدی صیدانداز
 کاهی اوچوروب هواغه لاجن
 حیرتدین ایتیب اولوسنی ساکن
 سالیب کھی چرغ تیزچنکال
 صید اهلیغه سالدی صعبلوغ حال
 سالیب کھی چُستبال شونقار
 صید ایلابان آونی نیچه خروار
 هر قوش که شهُ زمانه سالدی
 کر صیدی قویاش ایسه هم آلدی

64b

توتوب مجلس ایللیغه دمبدم قوش
تمامی بزم ایللی نی قیلدی سرخوش
مغنی لار توزوب هر یان نوالار
باریسی ماه پیکر دلربالار
قوشوب سازی بیله جان پرور آواز
ایشیتکاچ زهره تاشلاب ایلکیدین ساز
شهنشاه فریدون جاه اول شام
طرب دین آلدی اوز مقصودیچه کام
بیریب مجلس ایللی هم عیش دادین
دیکانچه حاصل ایتی لار مرادین
آلهی اول شه صاحب کرم نی
ثریارتبه انجم حشم نی
جهان باریچه کلفت دین || امان ایت
همیشه کامیاب شادمان ایت

64a

چون جمعه صباحی کیم خورشید جهانتاب جمشیدی مشرق عشرتخانه سیدین چیقیب
فلک صیدگاهی ساری روانه بولدی حضرت ظل الاهی شکار اندازلیغ اراده سی بیله مذکور
بولغان طربخانه دین آتلانیب اول حوالی داغی مزارع کیم کرم اهلی کونکلی دیک وسعت نما
و طرب خیلی ضمیری دیک نزهت افزا و کونا کون صیدلار بیله مملو و رنکارنک شکارلار
بیله مشحون ایردی مثنوی

اول ناحیت ایردی اول صفت کینک
کیم ایردی فضای دهر ایله تینک
خرم اییدی باشیدین ایاغی
کویا که اییدی بهشت باغی
صید آندا بار ایردی بی نهایت
انواعی غه هم یوق ایردی غایت

بيراو تفسیردین آجیب دقایق
 بيراو تاپیب حدیث ایچرا حقایق
 بيراو کا سوز بولوب حکمت کا عاید
 بيراو روشن قیلیب فهم عقاید
 اراده گه قیلیب تاریخ خوانلیغ
 بولوب حاصل سراسر نکته دانلیغ
 کهی اشعار ارا || بولوب سخن سنج
 توکارلار ایردی دُر نکته دین کنج
 ولی هر علم ارا سلطان عدل
 قیلیب اول مجلس اهلی مشکلین حل
 تیلی بیرله ساچیب بزم ایچرا کوهر
 قولی بیرله نهایت دین فزون زر
 چو ایل بزم معانیدین آلیب کام
 تکلم دین دمی کورکوزکاچ آرام
 توشالدى مجلس ایچرا خوان زرین
 جواهر دین قیلیلغان زیبُ تزین
 همول خوان اوستیغه بیحد و غایت
 قویولدی نیچه الوان نازُ نعمت
 آنینکدیک هر بیری شیرینُ نازک
 که کورکاچ اشتها تاپیب ملایک
 اکر آچسام باری نینک وصفی غه تیل
 چو چوب یاپوشغوسی آغیز ارا بیل
 چو مجلس اهلی یوز الوان نعمت
 ییماکدین تاپتی آرامُ فراغت
 کیتوردی نیچه ساقی کل اندام
 تولا راحت میی دین لعلکون جام

63b

توزوب بزم اول کیچه سلطان عالم

تانک آتغونچه باری خیل سپه هم

چون تانکلاسی چهارشنبه صبحی کیم قویاش نینک زرین بال ایتالکوسی مشرق آشیانیدین پرواز قیلیب ستاره آهولاری صیدی اوچون سپهر عرصه سی ساری آهنگ کورکوزدی اول حضرت سپاه بیشمار و عددسیز میر شکار بیله اوردوی همایون دین آتلانیب شوره خان آریقی نینک شرقی جانبی داغی قوم کیم خوش رفتار آهولار بیله مشحون و مملو ایردی سمند دولت نی اول قوم طرفیغه سوروب شاهین برق سرعت بیله کیک صیدیغه رغبت کورکوزدی و کیچ کاچه شکار اندازلیغ تماشاسی کونکلی شاهبازین اولاب صیدگاه دین عنان عزیزمت نی مراجعت جاده سیغه تابلاب بارگاه دولت پناه غه کیم دریا قیراغیدا منصوب بولغان موضع دین کوچمامیش ایردی نزول اجلال شرفیدین سپهرتمثال قیلدی و همول کیچه داغی اول مکان فردوس نزهت دا اورنک نشین استراحت بولدی و پنجشنبه کونی اول منزل دین || کوچوب ینه صیدگاه ساری توجه مرکبین سوروب صرصر سرعت ایتالکولارنی پری صورت کیک لارکا سالیب تورلوک تماشادین غایت سیز بهره لار آلیب شوره خانداغی یوقاری حولیداکیم انبارخانه اوچون مشرف لار بنا قیلیمیش ایردی نزول قیلیب شرف وصولی بیله ذروه افتخارین فلک حصاری بروجیدین آشوردی و همول کیچه اول مقام دلکشادا فضلا و ظرفا و امرا و کبرا زبده لارین صحبت کیمیا خاصیتی غه مشرف قیلیب مجلسی مهیا و بزمی مرتب قیلدوردی کیم فلک بهرامی اول بزم نینک کمینه چاوشی و قویاش جمشیدی اول مجلس نینک محقر دُردنوشی ایردی مثنوی

عجب بزمی که چرخ گهنه بنیاد

آنینک مثلیدین اصلا بیرمادی یاد

مهیا بی عدد اسباب عشرت

آچیلغان هر طرف ابواب عشرت

توتوب یر آندا فضل حکمت اهلی

ندیم شاه بولغان دولت اهلی

کتاب آچیب ادب بیرله روانی

دیبان هر کیمسه یوز تورلوک معانی

63a

بولوب زورق ارا جيحوندا ساير
 || هلال مهردیک کردوندا ساير
 نیچه زورق ینه ارکان دولت
 مینیب شه کینی چه ایلاب عزیزمت
 سپه اهلی مینیب اوزکا کیمه نی
 سالیب قوشلارنی تورلوک نیمه نی
 بولوب دریا دا عازم شاه ایله خیل
 باری سیغه بولوب ساحل ساری میل
 توتوب خیل سپه دریا یوزینی
 نیچوک کیم دشت ایله صحرا یوزینی
 باریغه ایش بولوب سو اوزرا سرعت
 که سرعت ایلاماک ایردی ضرورت
 سوروب سودا کیمه نی ناخدار
 یر اوزرا سورماس آنداق بادپالار

چون خسرو خاور سفینه شعاع بیله فلک اخرنینک دریای موجورین قطع قیلیب أفق
 ساحلی غه چیقیب مغرب خیمه سیدا آرام توتتی حضرت ظل اللهی داغی حیوش بحرخروش
 بیله هلال وار زورقچه لار و فلک نمودار سفینه لاردین دریانینک شمالیه کناریغه چیقیب
 بارگاه کردون اشتباه قبه سین مهر و ماه قمه سیدین اوتکاردی و سپاه دولت پناه داغی اول
 بارگاه اطرافیدا کوناکون خیمه لار و فیض نمون شمیانه لار قوروب عشرت بزمیدا اولتوروب
 خیل خیل تانک آتغونچه عیش و طرب جامی غه میل کورکوزدی لار مثنوی

قورولوب ایله کوب خرگاه خیمه
 که تعدادیدین || اولمای عقل آکه
 کیلیب هیأت دا شهرستان چین دیک
 ولی زینت ارا خلد برین دیک
 چراغانلیغ بولوب هر یان معین
 قرانکغو توننی قیلدی روز روشن

خروش ایلاب اکر کورکوزسه کولاک
قالور آستیدا آنینک عرصه خاک
دیماکیم تولغانور کردابی آنینک
یوتارغه کوکونی یجتابی آنینک
تراکم هر گهی قیلسه نمایان
قیلور کوک حوتی نی قعریدا پنهان
کیلیب بیر تاغ آنکا هر لطمه موج
توشوب که پست گاهی کورکوزوب اوج
تماشاسی قیلیب کوزلارنی حیران
خیالیدین کونکول لاردور هراسان
خرد عمقی نی فهم ایتمای گماهی
سویی ایچرا شناور کاوماهی
ایرور آقماقلیق ایچرا اول صفت تیز
که آنداق تیز ایماس برق سبک خیز
و لیکن بار آنکا آنداق عذوبت
که ایرماس اول صفت تسنیم جنت
یوزیدا سیر ایتیپ یوز مینک سفاین
ینه یوز مینک سفاین آندا ساکن
کیلیب یوز مینک دین افزون داغی زورق
یوراردا ایلابان سو موجی نی شق
بارین شه امری بیرله بیغدیلار بات
همول یرکا که شه سورمیش ایدی آت
توتوب کثرت ارا جیحون یوزینی
هلال اولنوع کیم کردون یوزینی
توتوب بیر زورق ایچرا شاه آرام
قیلیب سو سطحی نی قطع ایلاماک کام

سراسر شهر¹ ارا باغلاندى آيين

تايب زينت نيچوك كيم كسور چين

و آندا بير كيچه اورنك نشين استقامت و نشاء كزين صهبای بهجت بولوب دوشنبه كوني چاشتگاه هزاراسب دين شوكت تمام و صولت مالاكلام بيله حرکت كوركوزوب چاتلى بيشه سي كيم هزاراسب قلعه سي نينك || شمالی جانبی دا دریا بيله حضرت پهلوان محمود قدس سره نينك آرنه سي مایینی دا واقع دور و زیاده قالین مرغزار و غلبه نخلستان دور و آندا هر نوع جانور و اصناف شكار فراوان دور نظم

61a

عجب بيشه ايروركيم آندا هر يان

شكار اصنافيغه يوق حد و پايان

باري نينك وصفی غه بولسام قلم تاب

بولور واقع بغايت سوزدا اطناب

چون اولحضرت يول اثناسيدا اول بيشه كا سمند صرصرخرام ني رغبت تمام بيله سوروب سيداندا زليغ مراسمی غه اقدام كوركوزدی و نماز عصر هنگامی غه چه شكار تماشا سیغه اشتغال كوركوزوب اوردوی اعلا و بارگاه چرخ فرساكیم دریا ساحلی دا بریا قیلیلیب ایردی تشریف حضور ایلیتب همول كيچه پادشاهانه بزم صحبت توزوب اولچه كيم ممکن ایردی عیش و عشرت دادین بيردی و تانكلاسی يكشنبه كوني كيم مهر انور اسکندری بحر اخضر سیريغه نور و بها كيمه سين سوردی حضرت ظل اللهی داغی اسکندروار سپاه بيشمار بيله اول دریای زخار سطحی نينك قطعی غه هلال نمودار و صبارفتار زورق لارغه مینیب عزیمت كوركوزدی مثنوی

عجب دریا که كوركوزكاج تلاطم

قالور قعريدا آنينك چرخ انجم

ایرور مغرب غه || مشرقدين روانه

خرد تايمای کناریدين نشانه

ایرور دهر اجرا مشهور آتی جيحون

قالیب سرکشته کردابيدا کردون

61b

1 سهر: A.

باری دشمن شکار شیرپیکر

باری مردافکن زور دلاور

چون اول حضرت مونداق کوكبه والا و دبدبه غرابت نما بيله دار السلطنه خيوق ادام الله تعالى بالنظام والنسق دين¹ نهضت كوركوزدى و سُم ستور غباريدين كواكب كوزلاريغه نور بيتكوروب سپاه موفور قدمى مساسى دين ير اعضاسى غه حضور باغيشلادى و خفتن چاغى كيم آى مشعلى سپهر شبستانين روشن و نجوم كل لارى فلک ايوانين كلشن قيلميش ايردى يانكى آريق قريه سى داغى حوليغه نزول قيليب بزمكاه مخصوص صدرى غه تشریف حضور بيتكوردى و اول مقام سعادت التزام دا بير كيچه ارکان دولت و اعيان حضرت بيله سركرم باده عشرت و نشاء اندوز ساغر بهجت بولوب تانكلاسى شنبه صباحى كيم قوياش خاقانى مشرق شبستانيدين چيقيب فلک ميدانى غه نور يكرانين سوردى اول حضرت داغى مذکور حوليدين شكوه تمام بيله آتلانيب مسافت قطعى غه خرام كوركوزدى و پيشين چاغى

60b آس موضعى غه وارد بولوب كرياس بلنداساس قُبه سين شرف وصولى بيله || كردون مهماس قيلدى و آندا داغى بير كيچه كامياب باده عشرت بولوب ايرتاسى يكشنبه كوني خورشيد جهانتاب سمت الرأس غه بيتكاندا اشهب فلک وش غه ركوب قيليب قوياش يانكليغ كرم روليك بيله هزاراسب جانبى غه عازم بولدى و پيچاقچى حدوديغه بيتكاندا عضد الدولة و الدين حامى اهل الحق و اليقين ماحى الظلم و النفاق امير روشن ضمير محمد امين ايناق مد الله تعالى ظلال دولته على الاقطار و الآفاق هزاراسب قورغانيدين چيقيب استقبال شرفيغه فايز بولدى و حضرت ظل اللهى اول جناب نينك همراه ليغى بيله پيشين چاغى هزاراسب قلعه سيغه نزول قيليب فيض قدومى بيله آنينك بروج شرفين سپهر قورغانى ذروه سيغه همسر قيلدى مثنوى

قدومى يُمنى دين اول شهر عالى

فلک قورغانى نينك بولدى مثالى

حضورى فيضى بيرله تاپتى زينت

تجلى دين نيچوك كيم باغ جنت

1 A: om. دين; B: غه instead of دين.

نیچه میر شکار اوستاد یکتا
شکار علمیدا افلاطون دانا
هنردا اوزلارین قیلغاچ فسونساز
کمان سیز آلدورورلار صعوهغه باز
آلارنینک بعضی دا شهباز چالاک
که چنکی دین قوتولمای صید افلاک
قونوب بعضی قولیغه آق تویغون
سالیب صید اهللیغه وهمی قرا کون
ایرور بعضی سی ایلکیدا ایتالکو
آلیب کون صیدینی آندا که آهو
ایرور بعضی دا شونقار سبک سیر
بولوبان صیدی آنینک هر صفت طیر
ایرور بعضی سیدا بحرئ خونخوار
آلیب آو بیر نفس دا نیچه خرور
ایرور بعضی سی نینک ایلکیدا لاجن
بولوب صرصرغه چابک لیکدا طاعن
باری نینک کینی دا تازی ثراد ایت
آو آلماق فنی ایچرا اوستاد ایت
کیلیب دور بارچه آندا ق چست چالاک
که بیر دمدا طی ایلار عرصه خاک
یانا اوزکا شکار اسبابی سان سیز
طرب آلاتی هم حد کران سیز
|| مهیا هر طرف امکاندین آرتوق
نی کیم امکاندین آرتوق آندین آرتوق
سپه هم قوزغالیب بیحد غایت
سالیب عالمغه آشوب قیامت

60a

خاصه اول سیری که قیلغاچ اختیار
توزسانک آندا رسمُ آیین شکار
بولوبان کونکلونک مصفا اوزکاچه
کورکاسن عیشُ تماشا اوزکاچه
حدُ غایت دین فزون تاپغونک فرح
اول صفت کیم ایچسه ایل کلکون قدح

چون حضرت ظل اللهی بو جهت دین سیر و شکار اراده سین ارتکاب قیلیب رکاب همایون
و جناب سعادت نمون ملازمتی داغی امرای فلک اقتدار و سپاه انجم شمارغه سفر یراغی و
سیر اسبابی تهیه سی اوچون خزانه عامره دین نقود و افره انعام قیلیب بارچه غه کامیاب لیغ
و شادکام لیغ بیتکوردی و سنه هجریه مینک ایکی یوز ایلیک توقوزدا بارس ییلی نینک
اواخریدا محرم الحرام نینک اوچونجی کونی کیم جمعه ایردی نماز جمعه اداسیدین سونک
جمشیدانه صولت لار و خورشیدانه شوکت لار بیله مبارک ایاقین دولت رکابیغه قویوب
سعادت یکرانیغه رکوب قیلدی مثنوی

آتی سُرعت دا برق خاطف آسا
و لیکن جُشه دا کردون دین اعلا
اوزی اول آت اوزه خورشید تابان
|| قایو خورشیدکیم بولغای شتابان
مرصع افسریدا درُ کوهر
جهاننی یاروتوب آنداق که اختر
مهیا الیدا یوز بیک ماهر
بولوب ادراک آلا ر وصفی دا قاصر
رکوب ایلاب داغی خاقانُ خانلار
نیچه تاج اهلیُ کشورستانلار
بولورغه شاه عالم همربابی
ولی اوزکا اولوس نینک نی حسابی

59b

|| نسب دا سلاطين دين افضل كيليب
 حسب دا خواقين دين اكمل كيليب
 كرم بُرجى نينك مهر تابانى اول
 شيم دُرَجى نينك لعل رخشانى اول
 شهنشاه لار فرقى نينك افسرى
 كيليب ذاتى ملك جهان زيورى
 اوتوب چرخ دين اوج اقبال آنكا
 ميسر بولوب بارچه آمال آنكا
 بولوب پيشهسى لطف ايله معدلت
 مسلم كيليب ذاتيغه سلطنت

مشيد ارکان العظمة و الجلال مؤسس بنیان السعادت و الاقبال المستنصر بنصرت الملك
 المنان المتخلق باخلاق الله المعين و المستعان خليفة الرحمن ظل السبحان ابو المظفر
 و الفتح ابو الغازى رحيم قلى محمد بهادر خان خلد الله تعالى ملكه و سلطانه و افاض على
 العالمين بره و احسانه سلطنت مهامى نينك انضباطى و مملكت سرانجامى نينك ارتباطى دين
 ضمير منير سعادت تخمير يغه كيم مهبط اسرار غيبى و مرآت آثار لاريبى دور بير نوع كدورت
 بيتيب اول كدورت دفعى اوچون صحرا تفرجى و صيداندازليغ تماشاسى ارادهسى بيله
 شكارگاه عزيزمتين جزم قيلدى مثنوى

اي سنكا هر كاه مرآت ضمير
 بولسه تشويش جهان دين زنك كير
 بير مكاندا دايمما توتمه مقرر
 اختيار ايت كه كهى سير سفر
 كيم سفر || ايلار كونكولنى منجلى
 كوييا اولدور بو كوزكو مصقلى
 مزرع جان سيردين كلشن بولور
 حجرة تاريك دل روشن بولور

کیم که مستحکم ایماس پیمان آنکا

بی کمان بیل یوقتورور ایمان آنکا

چون ایلچی لار ذی الحجه آبی نینک یکرمه ایکی سیداسه شنبه کونی درکاه دولت پناه ملازمتی شریفه مشرف بولوب امیرنینک مصالحه امریدا قیلغان وعده لاری نینک بی اعتبارلیغین و آنینک بیله قیلغان معامله و مناظره لارین مسامع اعلاغه بیتکوردی لار و حضرت ظل اللهی داغی التکبر مع التکبر صدقه مضمونیغه عمل قیلیب امیرنینک ییبارکان ایلچی لاریغه عداوت نما و وحشت افزا سوزلار آیتیب درکاه فلک اشتباه ملازم لاریدین دانش آرا شکر الله اقانی قوشوب مذکور آی نینک سلخی دا سه شنبه کونی بخارا صویغه ارسال قیلدی و ینه معلوم بولسون کیم اوروس ولایتی پادشاهی دین دَنِلْفِ اسْکُی آتلیغ بیر ایلچی کیلیب آشنالیغ و یکجهت لیک بناسی نینک || استحکامی اوچون خان مغفورنینک ملازمتی شرفین تاپیب ایردی حضرت ظل اللهی آنکا نوازش لار کورکوزوب جناب فلک انتساب نینک معتمد علیه خادم لاریدین خصوصیت آیین محمد امین یوزباشینی قوشوب ذو الحجه آبی نینک اون بیریدا پنجشنبه کونی اوروس ولایتی غه ارسال قیلدی

58a

حضرت ظل الله خلافت پناهی نینک جلوس دولت مانوسی نینک ایکینجی بیلی نینک واقعات و حادثاتی نینک ذکری اول جمله دین اول حضرت نینک کونکلی شاهبازی شکاراندازیغ تماشا سیغه بال افشان هوای شوق بولوب صیدگاه طرفیغه توجه یکرانین سورکانی و صیداندازیغ تماشا سی بیله کونکلی قوشین شکاری وار اولاب عنان دولت نشانین مراجعت جانبی غه ایورکانی

شتاب ایلاب قلم شهبازی هر یان

بولوب سوز صیدگاهی دا پرافشان

آچیب شوق ایله چنک اقتدارین

بو یانکلیغ صید ایتار معنی شکارین

چون حضرت پادشاه ظل الله و شهنشاه فلک دستگاه قدوه خواقین مکرم عمده سلاطین معظم واسطه طلوع انوار امن و امان وسیله وفور آثار العدل و الاحسان مثنوی

شهُ بحرُ بر خسرو خاقین

ممالک کا عدلی بیریب زیب و زین

بولوب معتمد عليه ملازم لاریدین یحیی¹ خواجه غه معذرت نامه تاپشوروب صلح طلبی بیله ییباریب ایردی خان مغفور آنینک التماسین مبذول توتوب موافقت و دوستلیغ اعلامی اوچون آنینک ایلچی سیغه داملا محمد رسول نی قوشوب ارسال قیلیب ایردی و امیر نصر الله ینه مکرراً موافقت ارتکابی و مخالفت اجتنایيغه مشعر || مکتوبات مصادقت آیات تاپشوروب سید حامد خواجه آتلیغ بیر معتبر کیشی سین داملا محمد رسول غه همراه قیلیب قایتاریب ایردی آلا حضرت ظل اللهی نینک جلوس میمنت مانوسیدین تورت کون سونک شنبه کونی دربار فلک مقدار عتبه بوسلیقی شرفیغه فایز بولوب کیلتورکان مکتوبات نی جناب مستطاب ملازم لاری نینک واسطه سی بیله موقف عرض غه ییتکوردیلار و موندین اون اوچ کون سونک ذو القعدة آیی نینک اون یتی سیدا سه شنبه کونی حضرت ظل اللهی بخارا ایلچی سیغه اعلم علمای عالم افضل فضلالی بنی آدم فقاھت نشان محمد موسی ایشان اعلم و داملا محمد رسول مذکورنی مصحوب قیلیب بیریسین خان مغفور نینک جنازه سی اخباری و بیرین اوزی نینک جلوس سعادت مأنوسی اظهاری اوچون و خصوصاً مصالحه بناسی نینک استحکامی و عهد پیمان وفاسی نینک اھتمامی اوچون ارسال قیلدی چون مذکور بولغان ایلچی لار امر عالی موجب بیله منازل متکثره نی قطع ایتیب امیر نصر الله نینک مجلسیغه یتیب حضرت ظل اللهی نینک ییبارکان صلح نامه و تاپشورغان سوزلارین عرض قیلدی لار امیر کمال شماتت و غایت نامردلیک و بی حمیت لیکدین مصالحه بابیدا قیلغان || وعده لاریدین ینه اعراض کورکوزوب ایلچی لارغه عداوت انکیز و مخالفت آمیز سوزلار آیتیب خان مغفور وفاتی نینک فاتحه خوانلیغی اوچون بیر کیشی و حضرت ظل اللهی جلوسی نینک مبارکبادلیغی اوچون بیر کیشی همراه قیلیب ییباردی مثنوی

57a

57b

بولماغیل نامردلارکا آشنا
هم وفا یوقتور آلاردا هم حیا
عهدیدا کیم تورماسه خاتون ایرور
بلکه یوز مینک حصه آندین دون ایرور

1 یحی: A, B, C.

وصفینک اتمامی غه یتوشماک یوق
اکهی ثبت قیلسه مینک دفتر
ایمدی سوزنی قیلای دعا بیله ختم
که دعادور سوز آخریدا هنر
تا که افلاک سیر ایتار اظهار
تا که یر جسمی دور سکون کستر
تاپسون عمرینک بناسی استحکام
بولسون اقبال همدم یاور
تخت دولت اوزا مقام ایلاب
مقصدینک شاهدینی قیل دربر

چون حضرت ظل الاهی سلطنت دیوانیدا تمکن و حکومت ایوانیدا استقرار کورکوزدی مملکت دارلیغ مصالحی اوچون اوزی نینک برادر نیکوسیر و اخوی خجسته منظری محمد امین توره کیم اصالت آسمانی نینک اختر تابانی و جلالت عمانی نینک کوهر درخشانی دور آنکا کمال کرم و مروت و غایت شفقت و فتوت دین ایناقیت منصب عالی سین ارزانی توتوب هزاراسب ولایتی حکومتین آنینک رای عالم آرای جهانکشایی غه تفویض ایتی و اوزکا امرا و حکام و عمال و نوابنی کیم خان مغفورنینک ||| التفات و عنایاتیدین هر کیم بیر منصب عالی غه منصوب ایردی همول دستور بیله اوز منصب لاریغه منصوب قیلدی بلکه هر قایسی غه علیحده¹ مرحمت و شفقت لار کورکوزوب ارتقاء مراتب و ازدیاد وظایف بیله درجه اعلا و مرتبه اقصاغه ترقی باغیشلاب بارچه غه بهره مندلیغ و خرسندلیغ لار بیتکوردی

56b

بخارا والی سی امیر نصر الله نینک مصالحه وعده سین قیلیب اول وعده دین اعراض قیلغانی معلوم خاطر اشرف بولسون کیم حضرت صاحبقران مغفرت پناه حضرت ظل الاهی نینک همراه لیغی بیله بخارا ولایتی غه لشکر چیکیب جمیع لباب خلقین کوچوروب قطنام و پروردغه چه چپاول سیلین و تناول تُندبادین بیتکوروب قایتغاندین سونک امیر نصر الله بارچه ظهورغه بیتکورکان ناشایسته افعال و نابایسته اعمالیدین نادم و پشیمان

1 علاحدہ: A, B, C.

غایبانه مدیحی نی قیلماق
 دورلیق لازمی دورور یکسر
 ایمدی تارتای قلم خطابی ساری
 تا آنکا قربتیم نی بیلسونلار
 یانه بیر مطلع ایلایین انشا
 بولسون اول لایق شه اکبر
 ای جنابینک قویاش بیله همسر
 وی رکابینکغه حلقه چشم قمر
 آستانینکدا بخت اولوب چاوش
 کیلدی دولت کمینه بنده در
 شاهلار خدمتینک امید بیله
 ایشیکینک توفراغی نی قیلدی مقرر
 چرخ دربانلیغینک نی پاس توتوب
 یانکی آی دین بیلیدادور خنجر
 قیلدی حاتم سخاوتین بذلینک
 بخل خست حسابیغه منجر
 کیلدی رستم شجاعتینک قاشیدا
 عجز ایله مور خسته دین کمتر
 باغ جنت مثال || بزمینک ارا
 زهره دور بیر کمینه خنیاکر
 مدحتینک درسیدور مدارس ارا
 فضلاى زمان ارا ازبر
 کرمینک ذکری هر محافل ارا
 چوچوتوب ایل تیلین نیچوک که شکر
 قایسی بیر تیل که دیماس اوصافینک
 باردور آنداق که تیغ بی جوهر

56a

قهریدین ایمن اولماغای اعدا
آستانین پناه قیلسه مکر
عز و اجلالی بوستانیدا
چرخ اخضر حقیر نیلوفر
فرخ اسمی رحیم قلی سلطان
جمله عالم ایچرادور اشهر
تاپتی دولت نکینی آتیدین
رتبه اکتبار زیب فر
خطبای زمانه هر یانددین
تیل آجیب || مدحتی غه سرتا سر
خطبه لار ایچرا کیلدی القابی
زیب بخش مساجد منبر
ماحی رسم بدعت عصیان
حامی دین شرع پیغمبر
صدق بابیدا ایلاکیم بو بکر
عدل رسمی دا اول صفت که عمر
حلم ارادور مشابۀ عثمان
شیردل لیکدا ایلاکیم حیدر
بزم ارا دوستلارغه کوهرپاش
رزم ارا دشمن اهلی غه صفدر
هر طرفکا رکوب قیلسه بولور
یاور همعنانی فتح ظفر
قایسی کشورکا قیلسه لشکری کین
قیلمایین قویماس آنی زیر و زبر
صیت اجلالی شجاعتی هم
باختردین يتوشتی تا خاور

55b

روس شاهى غلام دركاهى
باغلاب اخلاص ايله بيليكامر
هر نه حكم ايتسه بندهوار توروب
شاه طهران مطيعُ فرمان بر
عربُ هم عجم خاليقى غه
ذات فرخندهسى ايروور مفخر
صدمتى دين زمين ايروور ساكن
هيبتى دين فلک ايروور مضطر
باشى اوستيدا سلطنت تاجى
كهر بخت آنكا بولوب زيور
يوزى صبح سعادت ازلى
دُر افسر كيليب آنكا اختر
قدرى افلاك دين بلندليغى
دهر ارا آفتاب دين اظهر
بولدى رخشى توياغى نينك توزى
شاهلار ديدهسيغه كحل بصر
طبعى مسكن بارى معانى غه
ايلاكيم بحر ايروور مكان دُرر
كونكلى فيضُ صفاغه دور منشأ
ايلاكيم نورغه قوياش مصدر
بارچه خُلق كريم شاهديغه
پاك ذاتى كيليب دورور مظهر
كيم كه ايكتى محبتى شجرين
تاپتى اول لحظه آنى كام ثمر
كيم كه باش چيكتى قوللوغى خطى دين
كوردي اوزنى قلم كيبى بى سر

جان بیریب باردورور خریداری
جمله عالم خلایقی یکسر
بولغوسی مست جاه خیل کدا
بزم وصلیدا ایچسه بیر ساغر
التفاتی میسر اولسه دمی
شاه لار چرخ غه آتار افسر
شکر الله که بو صفت لیغ یار
شاه عالم غه دور کمین چاکر
قایسی شه کیم جهان سلاطینی
قوللوقیغه ایروور هجوم آور
خسروی کیم خجسته ذاتی کیلیب
سلطنت تاجی غه ثمین کوهر
پادشاهی که ظل معدلتی
اهل عالم غه دور فرح کستر
شهریاری که جاه شوکت ارا
بیر کدای حقیری اسکندر
حکمرانی که میل رغبت ایله
تابع حکمیدور یتی کشور
کامکاری که بارچه کامی بیله
آیلانور یتی کنبذ اخضر
عادلی کیم عدالتی دین ایروور
دشت ارا قوی بیله بوری یاور
باذلی کیم عطا و بذلیدین
فقر فاقه جهان دین ایتی سفر
خادمی دور جنابیدا خاقان
|| بنده سیدور رکابیدا قیصر

کفتم ز سر ادب گذشته

مه رفتۀ آفتاب آمد

چون بو تاریخ عدددا بیر زیاده ایردی تعمیمه عملی بيله اسقاط قیلیدی آنداق کیم از سر ادب گذشته عبارتیدین معلوم بولور و همول مورددا داغی دولت تعریفی و اول حضرت توصیفی غه مشتمل بیر قصیده غرا رقم سلکیکا کیرکوزوب خزانۀ انعام پادشاهی دین نقود فراوان غه متصرف بولوب شعرای زمان دین امتیاز تمام تاپیب ایردیم اول قصیده بودورکیم عنقریب مرقوم بولغوسیدور قصیده

دولت اول دلبر سمن پیکر

که باشیدین ایاغی جان پرور

یوزی بهجت سپهریغه خورشید

کوزی عشرت ریاضی غه عبهر

خالی چشم کونکول ارا مردم

|| خطی جانلار مشامی غه عنبر

قامتی سرو بوستان مراد

جبهه سی مقصد اوجی غه اختر

شیوه سی بیرله جاندا یوز آشوب

غمزه سیدین جهاندا شور و شر

راغب عشقی جمله شاه کدا

طالب حسنی اصغر اکبر

عالم اهلی بولوب کرفتاری

جستجوسیدا بارچه شام سحر

وصلی غه کیم که اوچراسه بولغای

اهل عالم اراسیدا سرور

لیک هجریغه کیم که بولسه دوچار

بولغای اول پایمال اهل بشر

54b

54a

از شور فغان اهل عالم
ایوان فلک خراب آمد
در ماتمش آه آتش آلود
دلسوز بشیخُ شتاب آمد
دل‌های همه ملازمانش
بر آتش غم کباب آمد
لیکن پسرش رحیم قلی خان
کوشاه قمررکاب آمد
|| بر تخت پدر جلوس کرده
فرمانده کامیاب آمد
در حضرت حق دعای عامه
صد شکر که مستجاب آمد
از دولت او بزال دنیا
پیری رفته شتاب آمد
رفته غم جانکداز ماتم
خرسندی بیحساب آمد
محبوب طرب باهل عالم
بی‌پرده بی‌نقاب آمد
ذاتش بگُلاه سلطنت را
شایسته در خوشاب آمد
شاهان جهان بخاکبوسش
با سرعت با شتاب آمد
آگاهی بفکر بودم امشب
از هاتفم این خطاب آمد
تاریخ برین دو واقعه کوی
فکر تو بسی صواب آمد

اقتداريغه ساليب جهانبا نليغ زمامين قبضه اختيار يغه آدى چون بو يانكليغ دولت عظمى¹ و سعادت كبرائينك خبر عشرت اثر و مژده جان پرورين استماع قيلغاچ جميع اعالي و اسافل بارچه مجالس و محافل دا بيراو بيراو كا تهنيت كوى ليك لار ييتكوروب مباركباد ليغ لار علا لاسين سپهر برين اوجيدين آشوردى لار و بو واقعه بهجت نشان غه فضلاى زمان و بلغاى جهان و ظرفاى فصيح بيان و شعراى شيرين زبان تمدح يوزيدين توارىخ دلکشا و قصايد غرا و غزليات صنعت نما و مثنويات فصاحت انتها نظم سلكى و تحرير سمطى غه || چيكيب حضرت ظل اللهى نينك دركاه فلک اشتباهى ملازم لارى نينك نظر انورى پيشكاهى غه ييتكوروب صلّه كرامند بيله خرسند و برومند بولديلار و اولجمله دين فقير كيم بو حروف سعادت و قوف راقمى و بو دُرر شرافت اثر ناظمى دورمن حضرت صاحبقران مغفرت پناهى نينك وفاتى دلالتى و حضرت ظل اللهى نينك جلوسى اشارتى غه مشعر بير تاريخ تايبب نظم سلكى كا كيركوزوب التفات پادشاهانه دين كيمخا خلعت و قيمت بها دکلاى انعامى بيله اوز اكفا و اجناسيم اراسيدا ممتاز بولوب سرافراز ليغ تايبب ايرديم اول تاريخ بودور كيم بو ير دا تحرير سلكى كا چيكيلور تاريخ

53b

الله قلى خان معدلت كيش
 تا شاه فلک جناب آمد
 از نعمت التفات عامش
 عالم همه بهر ياب آمد
 سرهاى شهان هفت اقليم
 در رهگذرش تراب آمد
 جسم عدوان ز خوف قهرش
 پُرر عشه اضطراب آمد
 ناکاه سپهر بيمدارا
 بر کردش انقلاب آمد
 از حکم قضا به بستر مرک
 آن شاه جهان بخواب آمد

1 عظمى: A, B, C.

ایماس همتینک لایقی بی کمان
اگر ملکینکا کیرسه یوز مینک جهان
ولی شه بولوب ایله عدل کرم
ضم ایت ملکینکا ملک عقبانی هم
که هر شه که عدل ایتسه لطف آله
آنی قیلغوسی ایکی عالمدا شاه
تاپار رتبه زهد اهلی طاعت بیله
اوتار شاه آن دین عدالت بیله
دلیل اوشبودورکیم رسول عرب
سوزا اثناسیدا بو صفت آچتی لب
که عدلی که واقع بولور ساعتی
آنکا یتماکای انس جان طاعتی
کرم ایلابان عرضیمیز باور ایت
بولوب شاه مظلوم دادیغه بیت
قویاش دین اوتور سلطنت پایه سین
جهانغه یتور دولتینک سایه سین
عدالت بیله دهر ایلین شاد قیل
جهاننی جنان یانکلیغ آباد قیل
|| یوق ایرسه خدا الیدا حشر ارا
تظلم قیلیب توزکامیز ماجرا

53a

چون ارکان دولت و امرای ذی شوکت نینک الحاح و مبالغه سی حد غایت دین اوتتی لاجرم حضرت ظل اللهی کمال کرم دین اول جماعه نینک رایین سیندورمای و سینئه التماس لاریغه دست رد اورمای سلطنت امر عظیمین قبول ایتیب همول کیچه کیم چهارشنبه تونی ایردی نماز شام هنگامی انقضا تاپغاندین سونک کیم اسعد ساعات و اشرف اوقات ایردی سلطنت اوزنکی غه قدم مبارکین یتکوروب خلافت تاجین گوشه کلاهی غه اوردی و خوارزمشاه لیغ نکینین انکشت

مونینکدیک اولوغ ایشنی اهل عقول
نه یانکلیغ ملول اولمای ایتکای قبول
بیلینک ای گروه صداقت مآب
جهان شه لیغین قیلماغوم ارتکاب
قیلینک ایمدی سیز التجانکیزی بس
توکانماس اوزون ماجرانکیزی بس

چون مجلس اهلی اول حضرت دین بو یانکلیغ ندرت انکیز و وحشت آمیز سوزنی ایشیتی لار
بارچه بیردین افغان کوتاریب صدق و اخلاص یوزیدین مکرراً مبالغه لار قیلیب بو مثنوی
مضمونی بیله تکلم توزوب ترنم کورکوزدی لارکیم مثنوی

ایا پادشاه مالیک صفات
صفات ایچرا سن || زبده کاینات
فلک اوجی بولسون مکانینک سنینک
قویاش بنده آستانینک سنینک
بولوب دهر عدلینک بیله بوستان
جهان بولماسون سن سیزین بیر زمان
سن ار سالماسانک سایه سلطنت
دمی آبادان اولماسون مملکت
بو نی سوز ایدی کیم بیان ایلادینک
نیدین ظلم بیزکا عیان ایلادینک
بو سوز دیکوچه توک بیزنینک قانیمیز
که الینکدا بولسون فدا جانیمیز
نه تنها بو کون بیزکا قیلدینک جفا
جهان اهلیغه ظلم کوردینک روا
بیلورمیز چو شه لیق غه یوق رغبتینک
که شه لیق دین عالی دورور همتینک

52b

منکا همت اولنوع ایرماس بلند
که توشکای جهان شهلیغی دلپسند
محقر بسی کیلدی ملک جهان
وفادین داغی آندا یوقتور نشان
اوزی نی آنینک نی بولور خانلیغی
بیرار لحظه لیک جاه سلطانلیغی
ولی شهلیغی دا ضرردور بسی
ضرر نی که حدسیز خطر دور بسی
|| اکر نوشی بیردور ایرور نیشی مینک
کیلیب راحتی بیر و تشویشی مینک
آنی عقل ملک اعتبار ایلاماس
آنینک شهلیغین اختیار ایلاماس
من اکراه ایله توتمای آندین کنار
نیچوک شهلیغ امرین قیلای اختیار
چو شهلیغ دا باردور نیچه ایش ضرور
طبایع باریسیدین اولمیش نفور
سیاست نیچه نوع قیلماق کراک
جکرلار خلیق غه تیلماک کراک
بیراو بولغوسی لطف ایله ارجمند
بیراو بولغوسی قهر ایله مستمند
نیچه ایش حق نیچه ناخق بولور
باری حضرت حق غه ملحق بولور
باریسینی شه دین قیلورلار سوال
همولدم نه بولغای ایکان شه غه حال
اکر پادشه غه بودور ماجرا
کدا پادشه دور که آتی کدا

52a

مبرور سلطان كيتى ستان ابو المظفر و المنصور ابو الغازى الله قلى محمد بهادر خان تغمذ الله بالرحمته و الغفران نينك مزاج شريفى غه مرض موت استيلا تاييب¹ و الله يدعوا الى دار السلام¹ صلاسى بيله جنت بزمكاهى غه عازم بولوب² كل نفس ذايقه الموت² شربتتين لاجرعه ايچتى اول او ان دا حضرت ظل اللهى هزاراسب حكومتى مسندين نشيمن قيليب فقرا و رعايا عدل دادى غه مشغول ايردى و اول حضرت نينك برادر ارجمند و اخوى دلبندى عزت مكان جلال نشان ظهير الدولة و الدين محمد امين توره طول الله تعالى عمره و اقباله كيم آلان ايناق ليق يعنى امير الامرا ليق منصب على سى بيله سرافراز دور دار الخلافة خيوق دا حاضر ايردى كمال پاكى طينت و صافى طويت دين اقا سى غه اتاسى وفاتى نينك اخبارى و تيز كيلماكى نينك اصرارى او چون قاصد صرصر مثال هزاراسب جانبى ارسال قيليب اوزى تمكين تمام بيله تعزیه امورى نينك تجهيز و سرانجامى غه اشتغال كوركوزدى چون حضرت ظل اللهى بو خبر وحشت اثرنى استماع قيلغاچ هزاراسب دين ركوب قيليب اطراف و جوانبى داغى خادم و ملازم لارى بيله بادپای باديه پيماغه مهميز بيريب همول كون كيم || سه شنبه ايردى پيشين دين سونكراق دار السلطنة خيوق زينها الله تعالى بالعدل و النسق غه وارد بولوب نزول اجلال كوركوزدى اول اثنادا شهزاده عاليشان محمد امين توره و امير رفيع مكان رحمان بردى بى باشليغ بارچه ارکان دولت و اعيان حضرت و ممالك محروسه نينك جميع علما و امراسى اجتماع كوركوزوب اتفاق بيله حضرت ظل اللهى نينك مجلس شريفى غه حاضر بولوب تعزیه رسومين بجای كيلتوركاندين سونك آداب تمام بيله التماس و التجا كوركوزدى لاركيم اول حضرت نينك قدم مباركى شرافتى دين خانليغ تختين بلندپايه و فرق همايونى نسبتى دين خاقانليغ تاجين سعادت پيرايه قيلغايلاز اول حضرت كمال همت دين آلار نينك قيلغان التماس و التجاسيددين ابا و امتناع كوركوزوب بو ابيات مضمونى بيله تكلم توزدى كيم مثنوى

51b

جهان شه ليغين عرض قيلمانك منكا
 كه همت بسى پست بيلمانك منكا
 جهان ملكى اليمدادور بس حقير
 ايماستور آنينك شه ليغى دلپذير

1-1 Qur'an X: 25.

2-2 Qur'an III: 185, XXI: 35, XXIX: 57.

حضرت نینک تذکره واقعاتیدا تفصیلاً مشروح بولوب ایردی بو جهت دین مونجه بيله
اختصار قیلیدی و بالله التوفیق

ایکینجی مقاله حضرت ظل اللهی نینک ابتدای سلطنتی دین بو نسخه سعادت انجام
اتمامی غه چه هر نه واقعات و حادثات و فتوحات کیم واقع بولوبدور و واقع بولغوسیدور
تفصیلاً شرح قیلیدور انشاء الله تعالی اول جمله دین جهانبا نلیغ افسری اول حضرت نینک
50b فرق همایونی || شرافتی دین مفاخرت کورکوزوب قویاش نینک زرین اکیلی شکوهین
سیندورماغی و صاحبقرانلیغ تختی اول حضرت نینک قدم میمونی سعادتیدین مفاخرت
رسمین توزوب فلک نینک مرصع سریریدین منزلت پایه سین آشورماغی و بعضی واقعات
ذکری کیم اول حال غه مقارن ظهورغه یتی مثنوی

کیل ای ساقی منکا توت جام بهجت
که بو مورد ایرور هنکام بهجت
دماغیم نشاء بیرله تازه ایله
نشاطیم بیحد اندازه ایله
که من مستانه سوز تختین قیلیب جای
بولای معنی ایلیکا مجلس آرای
تاپای غایت دین افزون شادمانلیغ
رقم ملکیدا ایلائی حکمرانلیغ
که یعنی اوزکا سوز فکرینی تاشلائی
سخن مقصود اصلی بیرله باشلائی
شه عالم جلوسیدین سورای سوز
مقاصد سرحدی غه یتکورای سوز

ارباب دانش نینک ضمیر منیرلاریغه کیم معانی سلطانی نینک مکانیدور و اصحاب
بینش نینک خاطر خطیرلاریغه کیم مضامین شهنشاهی نینک جلوه کاهی دور معروف و
مکشوف بولسون کیم مذکور بولغان ییل یعنی بارس ییلی تاریخ هجریه مینک ایکی یوز
ایلیک سیکیزدا خورشید عالم تاب خدنگی قوس گوشه سی نینک چله نشینی ایردی ذو القعدة
51a آیی نینک اوچیدا سه شنبه کیچه سی سحر هنکامی دا || حضرت صاحبقران مغفور و شهنشاه

همول شعله چرخ فرسا ارا
 قالیب قلعه قلعه اهلی تمام
 نیچه پخته نیچه سی نیم خام
 سراسر بولوب اول اوت ایچرا کباب
 تاموغ ایچرا آنداق که اهل عذاب
 بلی شاهغه قیلماغان انقیاد
 بویانکلیغ بولور خاسر نامراد
 اول ایل بولسه ایردی اطاعتنما
 کورارمو اییدی بو صفت ابتلا
 نیکیم کوردی اوز فعلی تاثیریدین
 دیمای فعلی کیم تنکری تقدیریدین

و اکثر معاندکیم اوت شعله سی حرارتیدین قاجیب اوزلارین قلعه دین تاشقاری تاشلاب
 ایردی لار آلارنی داغی توتوب کیلتوروب فرمان قضا جریان موجبی بیله عبرتاً للناظرین
 ابدان مذلت نشان لاریدین اوت حرارتی نینک و تشنه شدتی نینک دفعی اوچون تیغ تیز و
 شمشیر خونریز سویین ایچوردی لار و عدم حصن حصینی تنکناسیغه ییتکوردی لار و اوت
 حرارتیدین سالم قالغان جمیع عیال و اطفالین اسیرلیک قیدیغه چیکتی لار و حضرت
 ظل الاهی فتح و فیروز مندلیک بیله چال توت موضعی دین معاودت جاده سیغه عنانتاب
 بولوب مظفر و منصور || خرم و مسرور سپاه موفور و عساکر غیر محصور بیله کیلیب ینه
 چارجوی قلعه سی نینک محاصره سیغه مشغول بولدی تاکیم اول حضرت نینک قبلکاه
 مغفرت دستکاهی حضرت صاحبقران جنت مکان دریای آمو ساحلیدین سپاه فراوان و
 لشکر بیکران بیله باریب محاصره امریدا حضرت ظل الاهی غه کوماک و امداد ییتکوردی
 اما یاقین ایردی کیم اول حضرت نینک معاونتی بیله همول قلعه مفتوح و مسخر بولغای
 ناکاه بو حال اثناسیدا تقدیر الاهی بیله حضرت صاحبقران مغفور نینک مزاج شریفی غه
 کسل ثقیل عارض بولوب قلعه محاصره سین ترک توتوب حضرت ظل الاهی نینک همعنان
 و همراه لیغی بیله مراجعت طریقی غه عطف عنان قیلیب منازل متکثره قطعی دین سونک
 دار السلطنه خیوق غه کیلیب سریر خلافت دا آرام کزین بولدی چون بو واقعه ذکر اول

50a

آتماق رسومیدا دقیقه نامرعی قویمای متحصن لار باشیغه آتش افشانلیغ کورکوزسون لار چون حسب فرمان قضا جریان قادرانداز توپچی لار جهد تمام بیله توب اندازلیغ اموریغه اقدام کورکوزوب¹ قاتبعه شهاب ثاقب¹ مؤداسی بیله اوتلوغ کلوله لارنی متواتر و متعاقب شهاب مدی دیک قلعه اهلی باشیغه یاغدوردی لار و امر عالی موجبی بیله تهوورپرست و جلادت پیوست بهادرلاردین توره فوتوق باشلیغ ایکی اوچ بیکیتم کیم جلد و چابک لیک دا صرصردین تیز و برق دین سبک خیز ایردی لار کمال غیرت دین قلعه دروازه سیغه بیر خروار اوتون ایلتیب اوت بیریب فراری بولدیلار و بیر لحظه دین سونک تاموغ آتشکاهی دیک اوت اشتعال کورکوزوب دروازه طبقه لارین خاشاک مثال یاقیب قلعه ایچیداکی بارچه عمارت لارنی متحصن لار بیله اورتادی و اوت شعله سی آنداقت التهاات نما و چرخ فرسا بولدی کیم اول حصار ایچین جهنم آتشکاهی دین نمودار قیلدی و دود قیراندود سپهر کبود جانبی غه اول یانکلیغ صعود ایتی کیم² یوم یأتی السماء بدخان مبین² مضمونین آشکار قیلدی مثنوی

زبانہ چیکیب ایله آتش بلند
 کہ ییتکوردی کردونغه تابی کزند
 بولوب تابیدین جسمی اسرونزار
 کیچه کوندوز آندین ایرور بیقرار
 || شفق کیم بولور آندا هر کون عیان
 ایرور جسمی غه توشکان اوتدین نشان
 ایماس کوندوز اول اوت ضیاسی دورور
 کیچه یوق کہ دودی قراسی دورور
 کمان قیلما هر تون فلکدا نجوم
 شرر³ لار چیقیب قیلیمیش آندا هجوم
 اول آتشکۀ دوزخ آسا ارا

49b

1-1 Qur'an XXXVII: 10.

2-2 Qur'an XLIV: 10.

3 A: شرو.

چیریک سانى بولوب اختردين افزون
 شكوهُ صولتى محشردين افزون
 یر اجزاسیدا ثقلیدین تزلزل
 فلک اهلیدا وهمیدین تغلغل
 چیقیب هر یان مراکب نعلیدین برق
 جهاننى || شعله ایچرا ایلابان غرق
 بهادرلار بولوب هر دم شتابان
 شتاب ایچرا قیلیب قطع بیابان
 چیکیب مدلار شهاب آسا سنان لار
 که تیز ایتکای هدر اعداغه قان لار
 آچیب شمخال لار کوزلارنى هر یان
 که قای ساری ایکاندور اهل خذلان
 قیلیچ لار هر طرف ایلاب دمین تیز
 که تیز اولغای عناد اهل غه خون ریز
 آچیب هر یان آغیز توب عدوکوب
 که اعداغه اونیدین سالغای آشوب
 مع القصه ایرور بارچه شتابان
 که بولغای لار عدوغه قاصد جان

48b

چون حضرت ظل اللہی بو یانکلیغ کوکبه پادشاهی بیله قضای آسمانی مثل لیک چال
 توت قلعه سی اوستیکا وارد بولوب سپاه بیشار بیله اول قلعه مرکز آثارنى پرکاروار و
 محیط کردار احاطه قیلدی و اهل عداوت داغی کمال جهالت و غایت نکبت دین بلکه
 قهر الہی و غضب نامتناهی آلارنینک هادی عقلی غه دامن کیر بولوب اول حضرت نینک
 اطاعت و عبودیتی غه باش ایکمای قلعه نینک مخارج و مداخلین مدروس و مطموس
 قیلیب تُفَنک اندازلیغ مراسمی بیله مدافعه امریغه اشتغال کورکوزدی لار لاجرم سخط
 یزدانی مروحه جنبانلیغی دین حضرت ظل اللہی نینک نیران غضبی اشتعال تاپیب
 توب اندازلیغ فنونى نینک ماهرلاریغه فرمان واجب الازعان عز صدور تاپتی کیم || توب

49a

تحصن اهلی عقلین قیلدی لار دنک
اوچوردیلار باشیدین هوشُ فرهنگ
ینه هم هر طرفدین آتیلیب توب
صداسیدین توشوب کردونغه آشوب
چیقیب هر ساریدین اعدا فغانی
فغانیغه ایریشیب چیقتی جانی
نه قالیب باش چیقارغودیک مداری
نه تاپیب راه بولماقغه فراری

48a

چون اولحضرت اعدای دولت و ارباب ذلت نی بو یانکلیغ قاتیغ محاصره و شدید مخاطرهغه
توتوب هر کون اوز نفس نفیسی بیله آتلانیب اطراف جوانب دین توب آتدوروب سعی
مشکور و کوشش نامقدور بیله محاصره امریغه اشتغال کورکوزور ایردی چون بو احوال
خلالیدا لشکریه دین بعضی چپاولغه کیتکان لار بو یانکلیغ خبر کیلتوردی لارکیم چارجوی
قلعهسی نینک شرقی جانبی دا || چال توت آتلیغ قلعه کیم تخمیناً بیر منزل لیک یول دور
آندا اهل فساد و ارباب عناددین کوب کیشی قالیب کمال جهالت دین مدافعه و محاربه
امریغه اقدام کورکوزوب تُفنگ اندازلیغ رسومی بیله سپاه اهلیدین ایکی اوچ کیشی نی
قتلغه بیتکوردی لار چون بو خبر وحشت اثر دامن زن لیکیدین اول حضرت نینک نایره
غضبی التهاب تاپیب چارجوی قلعهسی نینک محاصرهسی اوچون دروازه لار محافظتیغه
تعیین تاپغان سرکرده لارنی کیم سابقاً مذکور بولوب ایردی اوزلاریغه متعلق نوکریه و
لشکریه بیله قلعه محاصره سیغه مقرر قیلیب محاصره ایامی نینک تورتونجی کونی کیم
سه شنبه ایردی اول حضرت نینک اوزی توبُ توپخانه و عساکر ظفرنشانه بیله لوای
نهضت نی حرکت کا کیرکوزوب سپاه محشرشکوه و شجاعای ظفرپژوه بیله مسافت قطعی دا
استعجال رسومین کورکوزدی مثنوی

مینیب شاهُ سپه یکران همت
قیلیب سرعت بیله قطع مسافت
یوز اوردی اهل عدوان ملکی ساری
اجل اولنوع کیم جان ملکی ساری

ولى عازم بولوب هر فوج بير يان
 قىليب خورشيدنى كرد ايچرا پنهان
 سپه ايرماس بلای ناکهانی
 بلا يوق کيم قضای آسمانی

و اول حضرت نينک اوزى داغى لوای عزيمت نى جلوه کر قىليب مواكب کيهان پوى بيله چارجوى
 قلعه سى اوستيکا آفت سماوى ديك وارد بولوب || سپاه بحر آثار بيله اطراف و اکنافين محيط وار
 47a و حلقه کردار احاطه قىليب جهد تمام بيله محاصره امر يغه اقدام کورکوزدى و همول کون پيشين
 چاغى چپاول غه کيتکان سپاه نصرت پناه اطراف و جوانب دين فوج فوج و گروه گروه اسراى
 بى پايان و غنايم فراوان غه متصرف بولوب کىليب رکاب همایون ملازمتى غه مشرف بولديلار
 و کيلتورکان اسيرلار اوز اعمالى نتيجه سيدين امر عالی موجبى بيله سياستگاه دا قتل غه يتى و
 حضرت ظل اللهى قلعه متحصن لاريغه محاصره مضيقين تنک قىلغالى جهد تمام بيله آهنک
 قىليب شجاعت اثر سرکرده لاردين رحمت الله يساولباشينى يموتيه چيرىکى بيله قلعه نينک
 آرقه طرفيداغى دروازه سى حراستى غه تعيين ايتى و عبد الله يساولباشينى چاودر سپاهى بيله
 کون چيقار دروازه محافظتى غه نامزد قىلدى و خدايار بى بيله سيد نظر بى نى کوکلان و تازه
 قونکرات لشکريه سى بيله کون باتار دروازه نکه بانلىقى غه بويوردى و اول حضرت نينک اوزى
 رکاب دولت انتساب ملازم لارى بيله اعلام نصرت فرجام کولاکاسيدا¹ والجبال اوتادا¹ موداسى
 بيله تاغ ديك تمکين و وقار کورکوزوب شجاعى نامدار و عساکر کينه گذارغه اطراف جوانب دين
 غوغاى عام بيله سوران سالدوروب || اعداى دولت غه سراسيمه ليغ ييتکوردى و توب رعد آشوب و
 47b شمخال بلاتمثال لارنى آتش باز توپچى لار و قادر انداز شمخالچى لارغه آتدوروب کلوله آتшин نينک
 متعاقب شعله ريزلىکى و متواتر شرار انکيزلىکيدين حصار متحصن لاريغه رستخيز ساليب
² وجعلناها رجوماً للشياطين² کریمه سى مضمونين آشکار ايتى و لشکر محشر اثر علا لاسيدين
 معاند لارغه قيامت کونى نينک آشوب غوغاسين اظهار قىلدى مثنوى

سپه اهلى قىليب هر يان تک پو
 عيان ايلاب علا لاهياهو

1-1 Qur'an LXXVIII: 7.

2-2 Qur'an LXVII: 5.

توتوب کثرت ارا هاموننی یکسر
نجوم اولنوع کیم کردوننی یکسر
بیدولار تویناغیدین چاقیلیب اوت
جهان ایوانی ایچرا یاقیلیب اوت
توتون یانکلیغ چیقیب هر یان غباری
قیلیب عالم غه ظاهر شام تاری
هیاهوسی چیقیب اوج فلک کا
قیلیب ثقلی اثر پشت سمک کا
مکان طیی دا کویا || ریح عاصف
جهان قطعی دا مثل برق خاطف
تینکیز یانکلیغ سراسر کورکوزوب موج
قالیب آستیدا آنینک پست هم اوج
یاسالیب ساغ ایله سول دا یاساولار
لوالار جلوه ایلاب هم یالاولار
قیلیب اظهار سرعت شاه ایله خیل
نیچوک کیم دشت ساری تاغ دین سیل
دمی بیر منزل ایچرا توتمای آرام
منازل قیلایلار طی کام بر کام

چون حضرت ظل اللهی سپاه بی شمار و لشکر جلادت شعارنینک صفوف دولت وقوفین
اهتمام تمام بیله بیزاب استعجال مالا کلام بیله بیر کون و بیر کیچه ایلغار قیلیب جمعه
کونی چاشتگاه چکس قلعه سیغه یتی و اول موضع دا لشکریه اصنافین فوج فوج و دسته
دسته قیلیب اطراف و جوانب ایلاتی نینک غارت و تاراجیغه رخصت بیردی مثنوی

شه رستم شکوه جم صلابت
چو بیردی غارت یغماغه رخصت
سپه اهلی بیریب آتارغه مهمیز
بولوب سرعت قیلوردا برقدین تیز

باعث خصومت و سبب نزاع بولدى آنداق كيم بو واقعه خان مغفورنينك تذكره سيدا تفصيلا ذكر تاييب ايردى لاجرم خان مغفور حميت ذاتى مقتضاسيدىن آينك تنبيه و كوشمالين ذمه همته غه التزام قيليب سنه هجره مينك ايكي يوز ايليك سيكيزدا بارس يىلى شعبان آيى نينك توقوزيدا سنبه نينك يكرمه بيريدا پنجشنبه كوني بخارا توابعى دين چارجوى اوستيكا عازم بولدى و حضرت ظل اللهى داغى اول سفردا اوزيكا تعلق تاپغان ملازم و لشكريه سى بيله اتاسى ملازمتى دا عزيمت كوركوزدى چون شعبان المعظم نينك سلخيدا چهارشنبه كوني سپاه بيكران بيله تاش آخور آتليغ منزل كا وارد بولوب نزول ايتى اول منزلدا حضرت ظل اللهى كمال غيرت و نهايت شجاعت دين خان مغفوردىن اجازت تيلادىكيم اوز ملازمتى داغى خدام و سپاهى بيله توغرى يول دين ايلغار قيليب تيزراك چارجوى قلعه سى نينك اوستيكا يتيب رستخيز سالغاي خان مغفور ايجابا لملتسه اول حضرت نينك التماسين مبذول توتوب اوزى نينك ركاب عالى سى ملازمتى داغى امرى ذو الاقتدار و سرخيل شجاعت شعاردين وزارت مآب امارت انتساب نظام الملك و الدنيا انا مراد قوشبيكى و شجاع الملك و الدوله || خدايار بى و سيد نظر بى و عبد الله يساولباشى و رحمت الله يساولباشى و ينه بير نيچه سپهدارنى يموت و چاودر و كوكلان و تازه قونكرات چيريكى و اوزبكيه اصنافى نينك طلبكار و مبارزت شعار بيكيت لارى بيله اول حضرت نينك ركاب قمرانتسابى ملازمتى غه مقرر قىلدى چون حضرت ظل اللهى خان غفران پناهى دين اجازت آليب فاتحه اجابت ايتى شرفيغه مشرف بولدى مذكور بولغان كون يعنى چهارشنبه كوني تاش آخور موضعى دين امرى مذكور و سپاه نامحصورنينك همراه ليغ و همعانليغى بيله رايت افراز نهضت بولوب سرعت يكرانين مسافت قطعى دا كرم جولان قىلدى مثنوى

46a

شجاعت فرطيدىن شاه دلاور
 مسافت قطعى غه سوردى تكاور
 يوراردا كوركوزوب آيين سرعت
 بولوب آنكا اقبال دولت
 يوروب خيل حشم دوريدا سان سيز
 ديمى سان سيز ايرور حد كران سيز

خرسند اولوبان باری خلائق
حقی غه دعاگذار کیلدی
آگاهی داغی تیلاب شرالغه
الیغه امیدوار کیلدی
نیوچون که آنینک خجسته ذاتی
احسان کرم دثار کیلدی
قیل عمرینی پایدار یارب
تا دهر اویی پایدار کیلدی
اقبالی ریاضین ایت مزین
تا موسم کل بهار کیلدی

45a چون بو نسخه مختصرنی اوقوغوچی ارباب فضل و هنرکا معلوم و مفهوم بولسون کیم
جمشیدیه || طوایفین خوارزم دیاریغه کیلتورولکاندین سونک قیلیچ نیاز بای نهری نینک بیر
شعبه سی کناریدا قوبه تاغی نینک جنوبی آستیدا اول طوایف غه مسکن و مزارع تعیین قیلیدی
حالا اولوغ ایل و آبادان یورت بولوب اولتوروب دورلار و اول جماعه دین ایکی مینک نوکر رکاب
همایون ملازمتین قیلیب غیرت و شجاعت دا اوزکا لشکر به دین ممتاز و مستثنی دورلار
ایکینجی واقعه حضرت ظل اللهی نینک تائیدات الہی و سپاه نامتناهی بیله باریب
چارجوی قلعه سین محاصره قیلیب اطراف جوانبی غه تاخت تاز بیتکورکانی و چال توت
حصارین غضب اوتیغه اورتاب متحصن بولغان معاندلار نینک خرمن اعمارین تیغ قهر
بوارقیدین گویدورکانی وقیعه میدانی نینک دلور دلیری و رقیعه جهانی نینک اسکندر
ملک کیری اعنی قلم واقعه انشا مونداق صحیفه آرالیغ کورکوزورکیم چون بخارا پادشاهی امیر
نصر الله کیم بهادر خانغه مشهور دور شرارت ذات و رذالت¹ صفات مقتضاسیدین بیر نیچه
مدت حضرت صاحبقران مغفور و خاقان مبرور شهنشاه جنت مکان ابو الغازی الله قلی محمد
بهادر خان سقی الله ثراه² نینک عداوتی کهرین همتی بیلی کا باغلاب فساد طریقه سیغه عناد
45b قدیمین قویوب افعال قبایح || و اعمال فضایح ظهوریغه جهد تمام بیله اقدام کورکوزدی کیم

1 .رزالت: A, B, C.

2 .سراه: A, B, C.

|| آثار رسوم پادشہ لیغ
 طوری ارا آشکار کیلدی
 لطفی بیلہ کوک کایتی باشی
 هر کیم آنکا خاکسار کیلدی
 احبابیغہ تاجدار اولوب سر
 خصمی باشی تاج دار کیلدی
 شهزادہ رحیم قلی توره خان
 فرخ آتی آشکار کیلدی
 تارتیب چو سپاہ مرو ساری
 کوز باردی ولی بہار کیلدی
 بارغاچ سالیب اهل کفر ارا شور
 تارتیب باریدین دمار کیلدی
 احشامی غہ ییتکوروب چپاول
 ایلاب آنی تار و مار کیلدی
 خیلی غہ غنیمت ایله توستی
 کیم بیحد و بیشمار کیلدی
 اولنوع ییغیلدی تیوہ قوی
 پنج یکی صدار کیلدی
 بارچہ اُسرا و اوزکا اشیا
 تعدادی قلم غہ عار کیلدی
 جمشیدیه ہم بو جملہ دین دور
 کیم کوپلوکی ذرہ وار کیلدی
 خوارزم ساریغہ کورکوزوب یول
 اقبال آلاغہ یار کیلدی
 چون بویله سفرغہ تاپیبان دست
 اول سرور نامدار کیلدی

اوردوسی ارا بیر ایسکی خیمه
بو طارم بیمدار کیلدی
دولت قویوبان جنابی غه یوز
بیر بنده جان سپار کیلدی
ایوان مراتبی ارا مهر
بیر شمسه زرنکار کیلدی
خیلی صفی ایچرا رستم زال
بیر کودک نی سوار کیلدی
شمشیر شجاعتی قاشیدا
اعدا ایشی اضطرار کیلدی
رزم ایچرا شکوه صدمتی دین
دشمن تنی رعشه دار کیلدی
شه لارغه جنابی نینک سجودی
سرمایه افتخار کیلدی
هر شه که یوز اوردی درکھی غه
مستوجب اعتبار کیلدی
زرین کمریغه خنجر فتح
یوز زیب ایله استوار کیلدی
دولت بولوبان آنکا ملازم
حق لطفی نکاهداری کیلدی
هر کیم که عناد ساری باردی
آخر ایشیکی کا زار کیلدی
کیم قوللوقین ایتی تاپتی عزت
هر نیچه ذلیل خوار کیلدی
انعامی جهانغه بیتکوروب فیض
بیر نشاء بی خمار کیلدی

هر دسته سنبل کلستان
بیر کیسوی مشکبار کیلدی
یر یوزی صفا زینت ایچرا
آیینه بی غبار کیلدی
فیض ایچرا تمام شهر صحر
کلزار بهشت وار کیلدی
آلماقدا نشاط عیش دین کام
عالم ایلی کامکار کیلدی
اسباب طرب بولوب مهیا
ایل عشرتی بیشمار کیلدی
رغبت کوزی بیرله شاهد فیض
بزم اهلیغه انتظار کیلدی
القصه جهاندا عیش عشرت
بیحد داغی بی کنار کیلدی
|| مونداق که نشاط شادلیغ لار
هر یان تاپیب انتشار کیلدی
منشأ بو ایدی که غزوه دین اول
شهزاده نامدار کیلدی
یمن قدمیدین ایردی آنینک
ایل مونچه فرح شعار کیلدی
اجدادی جهان مالکیدا
فرمانده شهریار کیلدی
آباسی سریر سلطنت دا
شاهنشہ تاجدار کیلدی
درکاهی دا کمترین ایکی قول
جمشید سفندیار کیلدی

44a

کشته ز تایید خدا بازوی اقبالش قوی
بگرفت بی تصدیع اگر لشکر بهر جانب کشید
زانجمله جمشیدیه را بر سر فرستاده سپه
بی جنک فتحش کرده از اقبال بر کامش رسید
این مژده بهجت اثر چون آگهی کرد استماع
تاریخ کرده جستجو فکرش بهر جانب دوید
این فتح را مفتوح شد جمشیدیان تاریخ یافت
یابد مرادش || در حساب آنکورخ ادراک دید

43b

بو تاریخ نینک عددی بیر کم ایردی عمل معمایی بیله آنکا بیر الف ادخال قیلیدی آنداق کیم
رخ ادراک دید عبارتی آنکا اشارت دور و اول قصیده بودورکیم مرقوم بولور قصیده

بول شاد کونکول بهار کیلیدی
ایام طرب شعار کیلیدی
فردوس برین جهان یوزیدین
نزهت ارا شرمسار کیلیدی
نیسان بولوتی اولوس باشیغه
هر لحظه کهرنثار کیلیدی
عشاق ایلی داغلیغ تنی دیک
صحرا یوزی لاله زار کیلیدی
سولار لبی دا بوتوب ریاحین
حسن ایچرا چو خط یار کیلیدی
کل لار آچیلیب چمن لار ایچرا
بلبل ایشی آه زار کیلیدی
بستان ارا سرولار چیکیب قد
قمری آنکا بیقرار کیلیدی
هر ساری روان بولوب آقار سو
ایل کامی غه خوشکوار کیلیدی

اینایق لایق منصبی آنینک وجود ذی جودی نسبتی دین بلندپایه دور محبت ذاتی و مودت¹ عزیزى مقتضاسی بیله استقبال غه چیقیب اول حضرت نینک ملاقاتی شریفه واصل بولوب معانقه و مصافحه² سی دولتی دین کام دل حاصل قیلدی و تانکلاسی سه شنبه کونی اول حضرت بارچه علمای درایت نشان و امرای عالیمکان غه پادشاهانه ضیافت بیریب ضیافت انقضاسیدین سونک ینه دریا یوزیدین صبارفتار زورق لار بیله عازم بولوب تیوه بویون³ موضعی غه یتیب بارگاه سپهر اشتباهنی آرامگاه قیلدی و چهارشنبه کونی ینه کیمه بیله دریا سطحی دا سایر بولوب یکه چیقیر موضعی دین ساحل غه چیقیب آندین بادپای خوشخرام غه رکوب قیلیب آیین خسروانه و کوبه بیکرانه بیله نهضت کورکوزوب هزاراسب حصارى نینک آغوش انتظارین شاهد دخولی بیله لبریز قیلدی و پنجشنبه کونی آندین آتلانیب یانکی آریق حولیغه شرف قدومی دین سرافرازلیغ یتکوردی و صفر آیی نینک یکرمه سیکیزیدا جمعه کونی یانکی آریق دین آتلانیب شهر ساری صولت تمام بیله حرکت کورکوزدی و صیاد موضعی غه قریب یتکاندا شهردین علما و امرا و اکابر و اصاغر استقبالغه چیقیب ملاقات مسرت آیات شرفیدین بهره مندلیغ تاپتی لار || و اول حضرت اقبال و دولت همعنانلیغی بیله دار السلطنه خیوق غه کیلیب والد بزرگوار مغفرت آثاری نینک دیده انتظار یغه شعشعه آفتاب و صالیدین ضیا و نور و سینه آینه کرداریغه پرتو مهر جمالی دین صفا و سرور یتکوردی و بو سفر سعادت اثر مدتی بیش آیی غه امتداد تاپتی و موندین ایکی آیی سونک شاه مراد ایناق و آدینه بای اتالیق باشلیغ مرو ولایتی دا قالغان چیریک امر عالی موجب بیله قایتیب آستان عالیشان ملازمتی غه یتی لار و فقیرکیم بو حروف راقمی و بو نسخه ناظمی من همول مورددا جمشیدیه اولوسی نینک فتحی اوچون بیر تاریخ و اول حضرت مدحتی دا بیر قصیده نظم سلکیکا چیکیب نظر کیمیا اثر مطالعه سیغه یتکوروب الطاف خسروانه بیله برومندلیغ تاپیب ایردیم اول تاریخ بودورکیم تحریر تاپار تاریخ

43a

شهزاده کوشورکشا کز بیم تیغ هیبتش

هر جا که باشد سرکشی بسمل شد در خون طپید

1 A, B, C: مؤدت.
2 A, B, C: مسافحه.
3 A: بویون in margin.

جیحون کناریدا متمکن ایردی استقبالغه کیلیب عتبه بوسلیق شریفغه مشرف بولدی و حضرت ظل اللهی پیشین نمازی اداسیدین سونک اول منزلدین سمند دولتغه رکوب قیلیب کوبه حیرت افزا بیله سرعتنما بولوب عصر وقتی دین اول راق جیحون قیراغیغه چیقیب قباقلی بیشه سین محل فراغ قیلیب نزول ایتی و اول منزلدا بیر کیچه متوقف بولوب استراحت کورکوزدی و تانکلاسی کیم جمعه ایردی وزارت مآب صدارت انتساب آصف نهاد انا مراد قوشبیکینی اوردوی اعلا و لشکر جلادت آرا و اعلام سعادت انتما بیله قیر اوستیداغی یول بیله ییباریب اوزی مخصوص ملازم لار بیله هلال هیأت و برق سرعت زورق لارغه مینیب دریا عجایباتین تماشای قیله عزیمت کورکوزدی نظم

شهریاریم مو مینیب زورق ارا جیحوندادور

یوقسه سعد اختر یانکی آی اوستیدا کردوندادور

یا مجلا نقطه مو تاپغان رقم شنکرف ایله

کوک ورق اوستیدا زرحل دین یازیلغان نوندادور

یا قویاش چیقیمیش فلک کا قوس بُرجیدین توغوب

عکسیدین || پرتو سراسر بحر ایله هاموندادور

42a

چون اولحضرت دریا سیری و ماهی صیدی تماشاسیدین فرح بسیار و بهجت بیشمار حاصل قیلیب کیچراک دایه خاتون رباطی توشیدین چیقیب بارگاه عالی غه کیم اول موضع دا برپا قیلیب ایردی تشریف حضور بیتکوردی و تانکلاسی شنبه کونی اولغی دستور بیله سپاه نصرت التزام و رایات سعادت انجامنی قیر یولی بیله ییباریب اوزی هلال مثال زورق لارغه مینیب خورشید انور سپهر اخضر سطحین قطع قیلغاندیک دریای موجور ایچیدین عازم بولوب آتخور بیشه سیکا یتیب بیر کیچه اول بیشه دا استراحت قیلدی یکشنبه کونی ینه همول دستور بیله کیمه کا مینیب سو یوزیدا قطع مسافت قیلیب شیشلی قرا آیغیر توغایین فیض قدمی بیله غیرت باغ ارم قیلدی و دوشنبه کونی هم طریقه سابقه بیله دریا سطحی دین صبارفتار زورق لارنی سوروب سودوک بیشه سیکا نزول طراوت شمول فیضی دین نزهت بی اندازه بیتکوردی و اول منزلدا اول حضرت نینک برادر ارجمند و اخوی دلبندی شجاعت شعار جلالت آثار محبت آیین جمال الدولة و الدین محمد امین توره المشتهر بالبابا جان توره طول الله تعالی ایام عمره و دولته و رفع اعلام عزه و شوکته کیم || آلان

42b

جانبی معاودت قیلغان خبرین اعلام قیلیب عنایت نامه لار بیله تاش قورغان حاکی ولی خان و سرپل والی سی محمود خان و شاه مردان خانی شجاع الدین خان و بلخ حکمرانی ایشان اوراغ و اندخو نکهبانی شاه ولی خان غه رکاب همایون ملازم لاریدین سرعت نشان خدمت اقتران بابا یموت نی ارسال قیلدی و همول کون دبدبه سلطانی و کوبه خاقانی بیله حرکت قیلیب سپاه نصرت اشتمال بیله مجاور کولی آتلیغ یرکا وارد بولوب مخیم خیام اقبال و مقر سرادقات اجلال قیلدی و شنبه کونی آندین رکوب قیلیب بادیه پیمای عزیزیت بولوب کشمان آتلیغ میدان نی لشکر بیکران غه معسکر قیلدی و همول کیچه یاریم توندین سونک شبکیر قیلیب یکشنبه کونی چاشتگاه ترخان قودوقیدین اوتوب بیر موضع غه نزول ایتی و آندین پیشین چاغی آتلائیب عصر هنکامیدا یانتاقلی سرحدین مقام قیلدی و آندا بیر کیچه آرام کزین بولوب دوشنبه کونی کوچوب یانتاقلی بیله سیرتلانلی قودوقی نینک ارالیغی دا بیر منزل کا نزول قیلیب شرف قدومیدین سرافرازیغ بیتکوردی || و آندین نصف اللیل دین سونک شبکیر ایتیپ سه شنبه کونی چاشتگاه سیرتلانلی حوالی سیدین اوتوب بیر موضع نزهت نشانی موکب همایون غه منزل و مکان قیلدی و پیشین دین سونک مذکور بولغان مکاندین کوچوب اوجارلی آتلیغ مرحله کا یتیب لشکر ظفرپناه غه مقر و آرام گاه قیلدی و اول منزلدا فرمان واجب الاذعان بو نوع عز نفاذ تاپتی کیم اهل لشکر بیر بلند قوم اوستیکا اوتون اوکوب یول علامتی اوچون بلند کوتارسونلار تاکیم بعضی رهگذری لار اول نشانه بیله یولدین چیقیب اداشماغای لار فی الحال سپاه اهلی فرمان لازم الامتثال موجبی بیله اول مقدار اوتون بیغناپ اوکدی لارکیم هیأت دا کوه نمودار و رفعت دا فلک آثار بولدی و سلطان ابوقیغه اشتهار تاپتی و همول منزلدین سحر شبکیر قیلیب چهارشنبه کونی چاشت وقتی بیر مرحله غه توشوب استراحت کورکوزدی و پیشین دین سونک اول مرحله دین کوچوب سرعت یکرانین نهضت میدانیه سوروب اقبال بخت امدادی بیله تخت موضعی غه یتیب فیض نزولیدین نزهت پرور و بهشت اثر قیلدی و آندین یاریم کیچه دین سونک شبکیر قیلیب پنجشنبه کونی ضحا هنکامیدا حوض خان آتلیغ مکان غه نزول ایتی || و همول منزلدا مقرب جناب سلطانی رازدار اسرار خاقانی نظام الدوله بکنیاز دیوان بیکی کیم خان مغفور نینک امر عالی سی موجبی بیله جمشیدیه کوچی احوالی نینک خبردارلیغی اوچون قباقلی توغای غه کیلیب

41a

41b

بیله بیبارکان عریضه داشتین عتبه سپهر مرتبه خادم لاری نینک وساطتی بیله نظر کیمیا اثر مطالعه سیغه مشرف قیلدی لار و صفر¹ آیی نینک ایکی لانجی کونی کیم دوشنبه ایردی خدمتکارلیغ طریقیدا چابک قدم عابدین محرم حضرت صاحبقران فردوس مکان نینک محبت نامه عالی سین حضرت ظل اللهی نینک مجلس متعالی سیغه بیتکوردی و ماه مذکور نینک تورتونجی کونی کیم چهارشنبه ایردی آصف الدوله ایلچی لاری نینک نی مضمون بیله کیلکانین تحریر سلکیکا چیکدوروب یموت چابک قدم لاری دین نظر بای بیله خان بهشت نشان ملازمتی غه ارسال قیلدی و همول کون امرای عظام دین شاه مراد ایناق و آدینه بای اتالیق و ینه بیر نیچه سپهدارلار اوز نوکرلاری بیلاکیم خان مغفور حضرت ظل اللهی نینک رکاب همایونی ملازمتی غه بو یوروب ایردی کیلیب آستان بوسلیغ شرفین تاپیب باریاب حضور بولدی لار و تانکلاسی پنجشنبه کونی آصف الدوله نینک ایلچی لارین 40a اخلاص وظیفه || بیکیش خلیفه غه همراه قیلیب قبلکاه غفران پناهی نینک درگاه عالی سی خدمتی غه راهی قیلدی و موندین آلتی کون اوتوب یتینجی کونی کیم چهارشنبه ایردی جمیع علما و امرا و اکابر سپاه غه شاهانه ضیافت لار قیلیب سالور و سارق طوایفی نینک حاکم لاری باشلیغ جمیع کدخدالاریغه سروپای کران بها کیدوروب الطاف خسروانه دین بهره مند قیلدی و شاه مراد ایناق و آدینه بای اتالیق باشلیغ بارچه ایزدین کیلکان سرخیل و سپاهنی بعضی مصالح اوچون مرو ولایتی دا قویماق غه مقرر ایتی و پنجشنبه کونی مرو دیاریدین سالم و شادکام لیغ بیله خوارزم صویغه قایتیب متوجه بولغان خبرنی تحریر سلکی کا چیکدوروب حضرت صاحبقران جنت مکان نینک آستان عالی سیغه ویس محرم بیله ارسال قیلدی و همول کون اوردوی اعلا و موکب قیامت انتمانی نیاز محمد بای نینک قلعه سیدین خوارزم عزیمتی اراده سی بیله کوچوروب اوزی داغی صلابت تمام و مهابت مالاکلام بیله اشهب خوشخرام غه رکوب قیلیب نهضت علمین جلوه غه کیرکوزدی و یول اثناسیدا بیرام علی خان نینک قلعه سین تماشا قیلیب سلطان قلعه سی مقابله سیدین اوتوب قویون قلعه سی آتلیغ || موضع داکیم مذکور قلعه نینک جنوبی طرفیدا واقع دور 40b بارگاه اقبال نی برپای قیلدوروب نزول اجلال کورکوزدی و تانکلاسی جمعه کونی خوارزم

1 سفر: A, C.

یکشنبه کونی فتح و فیروزمندلیک شاد و حرسندلیغ بیله بادغیس مضافتیدین معاودت قیلیب مرو ولایتی غه کیلکانی نینک اخبار و اعلامی اوچون ویس محرم نی عریضه داشت بیله حضرت صاحبقران جنت مکان ملازمتی غه ارسال قیلدی و سه شنبه کونی جلادت نشان ملازم لاردین پهلوان کاکللی خان مغفرت اقتران خدمتی دین قیلیب اول حضرت نینک مبارک یارلیغی بیله سلامت لیکی خبرین موقف عرض غه بیتکوردی و چهارشنبه کونی کلات قورغانی نینک حاکمی اعتقاد نشان محمد علی خان اخلاص و عبودیت اظهاری اوچون || تحایف وافر و هدایای متکثر بیله قیلیب آستان دولت نشان تقبیلی شریفه استسعاد تاپتی و موندین تورت کون سونک یکشنبه کونی بارچه علما و امرا و سالور و سارق و یموت و چاودر و جمیع تراکه اصنافیغه کوناکون ضیافت لار بیریب آت چاپتوروب و کوراش توتدوروب هر طایفه غه بیر بهانه بیله خزینه کرمیدین خرسند قیلیب بهره مندلیغ لار بیتکوردی نظم

39a

زهی شاهنشاه حاتم نشانه
ایتاک لاب ساچغوسی زر بی بهانه
بهانه تاپسه کوهرریزلیک کا
ساجار بیر لحظه دا یوز مینک خزانه
تانک ایرماس بو جهت دین صیت بذلی
اکر قالسه جهاندا جاودانه

و بو ضیافت دولت علامت دین آلتی کون سونک شنبه کونی یموت ملازم لاری چابک رولاریدین جلادت نمای نظر بای حضرت پادشاه رحمت جایگاه ملازمتی دین قیلیب اول حضرت نینک ییبارکان یارلیغ سعادت آثار بیله اوزکا اسرارین موقف عرض غه بیتکوردی و یکشنبه کونی حضرت ظل الهی صحت و عافیت مندلیکی خبرین یموتیه شجاعاسیدین بیرام یاغلی بیله خان مغفور نینک خدمتی غه ییباردی و ایکی کون سونک سه شنبه کونی اعتقاد همدم ویس محرم حضرت پادشاه مغفرت پناه نینک ملازمتی دین قیلیب یارلیغ جهانمطاعین حضرت ظل الهی نینک نظر اقدسی || پیشگاهی غه بیتکوردی و بو واقعه نینک تورتونجی کونی کیم جمعه ایردی مشهد مقدس حاکمی آله یار خان نینک کیم آصف الدوله غه ملقب دور محمد حکیم خان و محمد حسن بیک تبریزی آتلیغ ایکی ایلچی سی قیلیب مذکور بولغان خان نینک اخلاص و یکجهت لیک مضمونی

39b

الیب کامین خلائق اطعمه دین
بیکولوک ایچکولوک باری نیمه دین
کوروبان شاه نینک انعامی نی ایل
طرب جامی دین آلدی کامی نی ایل

چون اکُل شرب رسومی انقضاسیدین سونک مجلس اهلی نینک بارچه سیغه خیاطخانه
کرم سلطانی دین خلایع زردار و البسه کوهرنکار کیدورولوب سرافرازیغ لاریتکورولدی و بو
تکلیفات شرافت آیات دین فی الجملة فراغ حاصل بولغاندین سونک حضرت ظل اللهی اوز
38a نفس نفیسی بیله آت چاپار تماشاسیغه چیقیب || برق آثار آت لارنی چاپیشتوروب و فیل نمودار
پهلوان لارنی کوراش توتدوروب بایراق و جلدو اوچون مخزن زر و دامن دامن کوهر
ساجتی و مونداق تماشا و بو یانکلیغ عطایا دین خاطر خطیرین خوش و خرم قیلیب قوش
طرفیغه مراجعت قدیمین قویوب بارکاه دولت پناهغه نزول اجلال کورکوزدی و تانکلاسی
دوشنبه کونی اول موضع دین کوچوب افواج بحرامواج بیله سیل یانکلیغ میل و حرکت
قیلیب ازدحام تمام و غوغای مالاکلام بیله صندوق قاچغان آتلیغ منزل کا وارد بولوب معسکر
عساکر نصرت مآثر و مضرب سرادقات دولت مظاهر قیلدی و سه شنبه کونی آندین کوچوب
چانکلی کذر آتلیغ جای نی اوردوی شرافت افزای غه مستقر قیلیب نزول ایتی و چهارشنبه
کونی آندین لوالافراز نهضت و قدم انداز عزیمت بولوب جیکیرداکلی ساومه آتلیغ جای غه
توشوب آنینک فرق افتخارین فرقدسای قیلدی و پنجشنبه کونی آندین سپاه بیشمار و کوبه
سعادت آثار بیله تیراب مرو دریاسی نینک کناری بیله ابرش فلک ووش نی سوروب صیداندازیغ
تماشاسیدین خاطر خطیریغه انبساط تمام بیتکوردی و یول اثناسیدا بند سلطانی تماشا
38b قیلیب صیاد قلعه سی || پیشگاهی دین اوتوب یول اوتان موضعی دا کریاس بلنداساس فرقین
شرف نزولیدین کردون مماس قیلدی و تانکلاسی جمعه کونی آندین احتشام تمام و ازدحام
شرافت فرجام بیله آتلا نیب عزیمت اثناسیدا حضرت قطب الاولیا رأس الاتقیاء طالقان بابا
علیه الرحمه نینک مرقد شریف لارین زیارت قیلیب مجاور لاریغه ندورات وافر بیریب دعای
اجابت آیات لارین آلدی و ینه اشهب برق خیزغه جولان و مهمیز بیریب نیاز محمد بای نینک
قلعه سیغه وارد بولوب اول قلعه اهلی نینک دیده انتظار یغه توسن صبارفتار غباریدین توتیا
و دیدار بهجت آثار انواریدین نور و ضیا بیتکوردی و موندین ایکی کون اوتکاندین سونک

فضایلمآب بلاغت انتساب معانی جلیس داملا ایشمرد رئیس کیم اول حضرت نینک رکاب همایونیدا دولت یانکلیغ ملازم ایردی اخلاص شعار صداقت آثار اعقاد توام قارلی محرم بیله پنجاهه اطرافیدا تمکن و توطن کورکوزگان چارشانکی جماعه سی نینک حد نصاب غه بیتکان و زکات لازم بولغان اموال و مواشی سی زکاتین موافق شرع اخذ قیلماق اوچون نامزد قیلدی و همول منزلدا ینه اوچ کیچه آرام کزین و فراغت نشین بولوب جمعه کونی امرای نیک اندیش و أمنای صداقت کیش نینک مصلحت و التماسی بیله عنان انصرافنی مراجعت طریق غه منصرف¹ قیلیب موری دریاسی نینک کوپروکیدین عبور ایتیب بیر مرحله عالی غه ازدحام تمام و عساکر محشرنظام بیله نزول قیلدی و شنبه کونی آندین کوچوب اوروش توشکان آتلیغ منزلنی مستقر اوردوی اعلا و مضرب بارگاه والا قیلیب فیض نزولیدین نزهت اثر و چمن کستر قیلدی همول منزلدا مقرب جناب سلطانی و محرم اسرار خاقانی اخلاص و اعتقاد توام ویس محرم قبة الاسلام خوارزم حفظها الله تعالی عن الآفات و اللزم دین کیلیب حضرت شهنشاہ مغفرت پناه نینک حضرت ظل الہی غه² || پیبارکان محبت مضمون و مودت³ نمون یارلیغین کیلتوروب نظر سعادت اثر مطالعه سیغه یتکوردی و تانکلاسی یکشنبه کونی مذکور بولغان منزلدا کرم ذاتی مقتضاسی بیله جمیع علمای صاحب فضیلت و امرای ذی شوکت نی بلکه بارچه سرخیل و سپهدارلارنی بارگاه سپهر اشتباه فضا سیغه اونداب سور عظیم و جشن فخیم مرتب و مهیا قیلدوردی کیم خامه دوزبان آنینک تعریفیدا لال و لسان فصاحت بیان آنینک توصیفی دا کنک مقال دور مثنوی

37b

مرتب بولدی آنداق سور عالی
 که کیلمای دهر ارا هرکز مثالی
 مهیا هر طرف الوان نعمت
 قدح لار لب بلب انواع شربت
 اوکولوب قند و شکر بی نهایت
 نبات نقل غه خود نی نهایت

1 A: منصرف in margin.

2 A: om. ظل.

3 A, B, C: مودت.

بولدی و تانکلاسی یکشنبه کونی نوازشات خسروانه و عنایات بیکرانه آنینک احوالیغه شامل بولوب ملازم و چاکرلاری بیله آت و سروپای شاهانه بخششی دین ممتازلیغ و سرافرازلیغ تاپتی و مذکور بولغان طوایفغه بیک لاریبکی لیک یارلیغی یتوشوب فرق مباحاتی فرقدان اوجیدین اوتی و بو واقعه دین بیر کون سونک کوشک حصارى حوالی سیدا اولتورغان جمشیدیه طوایفی نینک کوچی کیلیب معسکر دولت اثرکا ملحق بولدی و اول ایل نی کوچورماک کا مأمور بولغان امرا و اهل سپاه داغی بوپورولغان خدمت نی بوجه دلخواه بوتکاریب نصرت تمام و شوکت مالا کلام بیله سُدۀ سپهراحتشام ملازمتی دولتی غه فایز بولدیلار و تانکلاسی چهارشنبه کونی عبد الله بیک نینک ایکی اینی سی کیم همول کوچ بیله همراه کیلیب ایردی لار اول حضرت نینک جامه خانه احسانیدین خلعت زرنکار بیله ملبس بولدیلار همول کون اول حضرت آخل مضافاتیدین کیلکان تکه اولوسیدین اوتامیش و توقتامیش طوایفی نینک اکابر و اصاغریغه نوارش لار کورکوزوب پادشاهانه ضیافت لار و خسروانه خلعت لار بیریب ¹وینقلب الی اهله مسرورا¹ || کریمه سی نینک فحواسیچه موطن و مساکن لاری غه معاودت قیلماق 36b رخصتی بیله مسرورلیغ و سرافرازلیغ باغیشلادی و جمعه کونی اخلاص شعار میر داد سردار سمندوک طایفه سیدین یوز اولوک نی کوچوروب لاله خان باشلیغ بارچه کدخدالارین عتبه اعلا خاکبوسلیقی درجه سیغه یتکوردی و بارچه سی اعطاف سلطانی دین البسه طلاباف بیله ملبس بولدی و همول کون حضرت ظل اللهی دبدبه پادشاهی بیله مذکور منزل دین کوچوب موری دریاسی نینک همول موضع داغی معبری دین اوتوب اوردوی همایون و موکب محشرنمون بیله مرجاق جانبی غه عزیمت نما بولوب پنجده موضعین عساکر منصور و افواج غیر محصورغه معسکر و آرام گاه قیلدی و شنبه کونی آندین نهضت علمین جلوه کر قیلیب بند نادرنی موکب سعادت اثرکا مسکن و مستقر ایتی و تانکلاسی یکشنبه کونی اول حضرت جمشیدیه طوایفی دین اون بیش مینک اولوک دین زیاده راق ایلات نی کوچوروب فتح و فیروز مندلیغ شاد و خرسندلیغ دولتی غه واصل بولوب تنکری تعالی کریمیدین مراد دل حاصل قیلغان مزده سین عریضه داشت یوسونیدا تحریر سلکیکا چیکدوروب والد بزرگوارى حضرت صاحبقران مغفور 37a مرحوم نینک جناب مستطابی غه قبة الاسلام || خوارزم ساری ارسال قیلدی و سه شنبه کونی

1-1 Qur'an LXXXIV: 9.

ای توتوب صیت جلالینک یر یوزین
 کیلدی شه لار آستانینک بندهسی
 پای بوسینکنی تمنا ایلابان
 بولدیلار هر یان یولینک افکندهسی
 دولت اقبال عز و جاه ایله
 کیلدی ذاتینک شاه لیغ ارزندهسی
 دست دریا بخشینک نینک بذل ارا
 حاتم طایی کیلیب شرمندهسی

و چهارشنبه کونی اولحضرت مذکور منزلدین کوبه ظفرمال بیله نهضت و ارتحال کورکوزوب
 آجه قیا آتلیغ منزلنی مسکن اوردوی اعلا و مقر سپاه نصرت انتها قیلیب نزول اجلال شرفی
 بیله بهشت مثال ایتی و اول منزل ظفرنازل دا بیر نیچه کون جمشیدیه طوایفی نینک کوچی
 کیلیب جمع بولغونچه توقف قیلیدی ایام توقف نینک ایکینجی کونی کیم پنجشنبه ایردی
 حضرت ظل اللهی درگاه عالم پناهی نینک معتمد علیه دولتخواه لاریدین شجاعت اهلی نینک ||
 قولداشی رحمت الله یساولباشی نی یموتیه چیریکی نینک مبارزلاری بیله مامور بولغان سرخیل
 و سپاه امدادی اوچون ارسال قیلدی تاکیم طوایف مزبوره نی تیزراک کوچورکای لار و موندین
 تورت کون اوتکاندین سونک بیشینجی کونی کیم دوشنبه ایردی قرا توبه و قوش آسیا و سر
 چشمه و شهر خلیل و چاردره آتلیغ مواضع دا متوطن بولوب اولتورغان جمشیدیه طوایفی نینک
 جمیع ایلاتین اموال و احشام آبال و اغنامی بیله کوچوروب لشکرگاه قیامت دستگاه نینک
 غربی جانبی غه کیلتوروب توشوردیلار و موندین ایکی کون سونک کیم چهارشنبه کونی
 ایردی جمشیدیه طوایفی نینک کوچین کوچوروب محمد امین بیک بیله سالور سپاهین کوچ
 حراستی غه تعیین ایتی و رکاب نصرت انتساب ملازم لاریدین خدمت نشان میرزا خان خلیفه نی
 اوز نوکری بیله کوچ نینک ایزیدین یوروب نکهبانلیغ قیلورغه نامزد قیلدی و کوچ نینک یمین
 و یساریدا یوروب خبردارلیغ قیلورغه داغی صداقت شعار و صاحب اعتبار کیشی لار ارسال
 قیلدی و موندین اوچ کون اوتوب تورتونجی کونی کیم شنبه ایردی کوشک قورغانی نینک
 اطراف و اکنافیدا اولتورغان جمشیدیه اولوسی نینک حاکم حکمرانی و والی والاشانی امارت پناه
 شوکت دستگاه || عبد الله بیک کیلیب درگاه سپهر اشتباه آستبان بوسلیقی شرفیغه مشرف

35b

36a

کوچورماک اوچون امرای عظام و سرخیل کرام دین شجاعت پناه منزلت دستکاه خدایار بی و نیاز محمد بای و محمد امین بیک و خدای برکان یوزباشی و نیاز محمد یوزباشی و غیرهم نی اوزلاریکا تعلق تاپغان نوکرلاری بیلاکیم کوکلان و سارق و سالور و تکه طوایفی دین اوتامیش و توقتامیش طایفه سی ایردی و ینه بعضی طوایف چیریکی بیله جمشیدیه خلقی نینک مساکن و اوطانیغه ارسال قیلدی و مذکور بولغان کیچه مزبور بولغان منزلدا مسندآرای توقف بولوب تانکلاسی شنبه کونی یموتیه گروهی نینک اعاضمی دین خدمت شعار جلادت آثار خانک سردار خیقودین کیلیب حضرت صاحبقران جنت مکان نینک و عالیشان شهزاده لارنینک صحت و سلامتی و مملکت اهلی نینک فراغ و رفاهیتی خبرین عتبه آسمان مرتبه ملازم لاری نینک واسطه سی بیله موقف عرض غه بیتکوردی و اول حضرت همول کون داغی مذکور منزلدا بولوب تانکلاسی یکشنبه کونی نماز بامداد اداسیدین سونک جمشیدیه ایلاتین کوچورماک کا 34b مأمور بولغان || سرکرده لارکا امداد و کوماک اوچون رکاب همایون ملازمتی داغی سپهدارلار دین سیادت نشان صداقت توامان عوض خوجه شیخ الاسلام و عبد الله یساوالباشینی اوز نوکرلاری بیله مذکور سرکرده لار عقبی دین ییباردی و همول کون اول حضرت نینک اوزی داغی آلارنینک ایزیدین کوکبه والا بیله حرکت نما بولوب بیلغونلی آتلیغ موضع بیله موری کوپروکی نینک مایینی دا بوزون آتلیغ مرحله کا وارد بولوب اول مرحله نی عساکر نصرت مآثرغه معسکر قیلدی و همول منزلدا ایکی کون توقف واقع بولدی و اثنای توقف دا سه شنبه کونی قلعه نو حاکمی کریمداد خان نینک اینی سی عبد العزیز خان اقاسی نینک ییبارکان تحایف و هدایاسین کیلتوروب آستانه دولت نشانه توفراقیغه عبودیت باشین قویدی و مذکور بولغان کون خفتن نمازی اداسیدین سونک جمشیدیه طوایفی نینک اوستیکا مأمور بولغان امرای نصرت توام و سپاه ظفرهمدم نینک مذکور بولغان طوایف غه استیلا تاپیب مسخر قیلغان لاری نینک خبری عتبه اعلا ملازم لاری نینک سمع همایونیغه یتوشتی و بو خبر بهجت اثرنینک ایزیچه طوایف مزبوره نینک امرای عالیشان و کبرای رفیع مکانیدین عبد جبار خان و آنینک اوغلی اکرم خان || و احمد سلطان و عنایت الله بیک و محمد صالح خواجه و قاضی اسماعیل و اسحاق 35a خلیفه باشلیغ اکثر مشاهیر و معارفی کیلیب دربار فلک مدار توفراقیغه انکسار تمام بیله جبهه سای اطاعت بولدی لار و اول حضرت اول جماعه غه کرم جبلی مقتضاسی بیله احسان و اصطناع کورکوزوب خلایع خورشیدشعاع انعامی بیله زریوش و مقصد در آغوش قیلدی قطعه

اياسرور معدلت دستكاه
 ايرور ذاتينك ايل اوزره ظل آله
 جهان اهلى ساينكدا آسوده دور
 بيراو ظلم ايله يوقكه فرسوده دور
 مكركيم بو غمكين بيچاره لار
 ستمديده زار آواره لار
 كرم سايه سين باشيميزغه يتور
 بو يردين باريميزنى بالكل كوچور¹
 بيريپ بارچه ميزغه پناهينكدا جاي
 امان ايله غمدين بحق خدای
 بو الطاف ايله كونكلوميز شاد قيل
 قيليب بنده قايغودين آزاد قيل
 ترحم قيليب داديميزنى ايشيت
 نظر حاليميزغه ساليب چاره ايت
 يوق ايرسه خدا اليدا حشر ارا
 قيلورميز عيان بارچه بو ماجرا
 چو بيز عرضيميز ايمدى قيلدوق تمام
 سنكا قالدی ايش بيل اوزينك و السلام

چون اول طایفه مظلوم نينك مونداق تظلم و استغاثه سی اول دین خود بار ایردی خصوصاً
 اول حضرت کوكبه والا بيله اول حوالی غه عزیمت نما بولغان دین سونک اولغی دین کوپراک
 مبالغه و الحاح لاری سمع همایون غه یتى بلکه حد اعتدال دین اوتتی آخر الامر اول طوایف
 مظلوم نينک دست تظلمی اول حضرت نينک همت عالی نهمتی غه دامنکیر بولدی لاجرم
 ایران || عزیمتین فسخ قيليب اول جماعه بی سر و سامان نينک التجا و التماسین مبدول
 توتوب مذکور بولغان منزل یعنی اوروش توشکان آتلیغ موضع دا شنبه کیچه سی اول طایفه نی

34a

1 .كوچور: A.

آتلیغ مرحله نی عساكر نصرت مآثرغه معسكر قیلیب نزول ایتی و آندین چهارشنبه کونی لوای عزیمت نی جلوه کر قیلیب دولت سرمدی و سعادت ابدی رهبرلیکی بیله حقیقت پناه معرفت دستکاه ریاضت تلاش حضرت امام بکتاش روح الله روحه نینک مقبره متبرکه سی حوالی سیدین ایلکاری راق اوتوب بیر موضع غه ورود سعادت نمودی شرفیدین سرافرازلیغ باغیشلادی و پنجشنبه کونی آندین نهضت کورکوزوب قوشلی قیا آتلیغ موضع نی سپاه ظفرانتماغه مسکن و مأوا قیلدی و تانکلاسی جمعه کونی مذکور منزلدین سپاه موفور و عساكر غیر محصور بیله صبا و دبور مثل لیک سرعت تمام بیله مرور کورکوزوب اوروش توشکان || آتلیغ مرحله دا کریاس کردون اساس منجوقین ضیابحش دیده عیوق قیلیب نزول اجلال و وصول شرافت مآل دولتی دین اول مرحله نی مفخر منازل و اشرف مراحل قیلدی و اول منزلدا حضرت ظل اللهی نینک رای صواب نماسی کفار استیصالی حرکتین و ایران ممالکی عزیمتین معطل و متروک توتوب خراسان مملکتی سرحداتیدین جمشیدیه طوایفین خوارزم ولایتی ساری کوچورماک کا مایل و مقتضی بولدی بو اجمال تفصیلی اولکیم جمشیدیه طوایفی نینک موطن و مساکنی خراسان ولایتی دین بادغیس مضافاتیدا کوشک و قرا توبه آتلیغ مواضع دا ایردی و هرات والی سی شاه کامران اکثر اوقات اول جماعه غه تحکمت و تسلطات کورکوزوب ظلم صریح و تهمت قبیح بیله اموال و مواشی اسباب و حواشی سیغه یغما و تاراج ییتکورور ایردی بلکه اکثر عیال و اطفال لارین قیزیلباش اتاب اطراف و جوانب داغی ولایت لارغه ساتار ایردی قطعه

عجب شاه عادل دورورکیم قیلور
 تسلط بیله اهل ایمانغه ظلم
 آلیب مالینُ ساتیب اطفالینی
 قیلور هر نفس یوز مسلمانغه ظلم
 مونی بیلمادیکیم فلک عاقبت
 یر آستیغه سالغای قیلیب آنغه ظلم
 33b و اول جماعه بو یانکلیغ ظلم و تعدی نیشی نینک زخم و ریشی || ایذاسیغه چیدای آلمای حضرت ظل اللهی نینک درگاه عالم پناهی ملازم لاریغه تظلم کورکوزوب بو مضمون بیله عریضه داشت یبارور ایردی لارکیم مثنوی

حکومت نشانی میر محمد خانغه یموتیه سرآمدیدین خدمت شعار دوردی قیلیچ¹ سردارنی نوازش نامه بیله ارسال ایتی و توقف مدتی نینک اون بیرلانیجی کونی کیم سه شنبه ایردی پنجدهه آتلیغ موضع دا متمکن متوطن بولوب اولتورغان ایرساری و چارشانکی اولوسی نینک اکابر و اهالی سی قاضی محمد نیاز و آدینه نیاز ایناق باشلیغ تنسوقات و تحفاتی بیله کیلیب دربار فلک مقدار عتبه بوسلیقی شریفیغه فایز بولوب عنایت پادشاهانه صهباسیدین سرشارلیغ و بهره بردارلیغ تاپتی لار و تانکلاسی چهارشنبه کونی تاش قورغان حاکمی ولی محمد خان نینک معتبر و خصوصیت اثر کیشی سی علیمردان یوزباشی مذکور بولغان خان نینک صدق و اخلاص مضمونی بیله بیتکان عریضه داشتین || درگاه عالم پناه ملازم لاری نینک عرضی غه بیتکوردی و اندخوی والی سی شاه ولی خان نینک عریضه داشت اعتقاد نشانین معتمد و مخصوص کیشی لاریدین حضرت قلی یوزباشی و محمد قلی یوزباشی جناب رفعت مآب خادم لاریغه بیتکوروب اظهار اخلاص قیلدی لار چون حضرت ظل الهی اون اوچ کون نیاز محمد بای نینک قلعه سیدا انبساط تمام بیله آرام کزین و مسندنشین بولوب اون تورتونجی کونی کیم پنجشنبه ایردی توسن فلک رفتارغه رکوب قیلیب آفتاب وار اول حصار سپهرمدار مشرقیدین چیقیب دبدبه حیرت افزا و کوبه غرابت نما بیله مسافت قطعی غه حرکت کورکوزوب قدوة السالکین عمدة العارفين سند الاولیا طالقان بابا علیه التحية و الثنائینک جوار فایض الانوار یغه یاوق یتیب نزولی بهاریدین اول حوالی نی ختن کلزاری بلکه خلد برین نموداری قیلدی و تانکلاسی جمعه صباحی اطراف و اکناف خانلاری دین کیلکان ایلچی لارکا شاهانه خلعت لار انعام قیلیب مراجعت رخصتی بیله شاد و مسرور ایتی و همول منزلدین رایت افراز نهضت بولوب قیزیل مست آتلیغ مرحله غه یتیب نزول اجلال شرفیدین اول مرحله نی || سعادت پیوست قیلدی و شنبه کونی آندین ازدحام ظفر فرجام بیله حرکت قیلیب چاپیق خواجه کاوی آتلیغ منزلنی سپاه نصرت دستگاه غه مقام و آرام گاه قیلدی و اول منزلدا ایکی کیچه بستر آرای استراحت بولوب دوشنبه کونی آندین نهضت یکرانین سوروب خواجه کاوی دیکان مکاننی موکب همایون غه مقر و خیام شرافت نمونغه مستقر قیلدی و اول موضع دین سه شنبه کونی صولت شاهانه و حشمت بیکرانه بیله کوچوب چوبلی توبه

32a

32b

1 قیلیچ: A.

هر بیرى نینک زلفى نینک هر تاریغه

مبتلادور یوز تومان جان کونکول

و ینه نظر انور پیشکاهیدین پیشکش یوسونیدا پری صورت و صبا سرعت آتلار اوتکاردی کیم

خوش اندام لیغدا اعجوبه زمان و خوشخرام لیغدا نادره دوران ایردی لار نظم

باری خوش منظر زیبا دلکش

کیلیب صورتدا هر بیرى پریوش

مجسم پیکری باد صبادین

اوتوب بیر کام ایله اوج سمادین

31a و حضرت ظل الہی آیین پادشاهی بیله || مذکور بولغان قلعه ایچرا بیر نیچه مدت
مسند آرای توقف بولوب اوز مرادیچه عیش و عشرت دادین بیردی و انبساط کلشنی دین
نشاط کل لارین تیردی

ایام توقفدا ظهورغه بیتکان واقعات ذکرى معلوم بولسون کیم توقف مدتی نینک

بیشینجی کونی کیم سه شنبه ایردی حضرت ظل الہی درکاه عالم پناهی ملازم لاریدین یموتیه

طوایفی نینک سروری صداقت نمای جلادت انتمای نظر بای نی صحت و سلامت لیک بیله

مرو ولایتی غه وارد بولغانی نینک اعلامی اوچون عریضه داشت بیریب والد بزرگواری حضرت

صاحبقران مغفور نینک خدمتی غه خوارزم فردوس بزم ساری ارسال قیلدی و همول کون

اخلاص نشان خدمتکار لار دین میرزا خان خلیفه نی هرات ولایتی نینک والی و الاثنانی شاه

کامران غه کیم بو خاندان عزت مکان نینک قدیمی اخلاص کیش لاریدین ایردی ایلچی لیک

یوسونیدا عنایت نامه تاپشوروب ارسال ایتی و توقف ایامی نینک یتینجی کونی کیم پنجشنبه

ایردی آستان عالیشان نینک مخصوص ملازم لاریدین خصوصیت همدم قوتوش محرم نی

نوازش نامه بیله میمنه مملکتی نینک حاکمی اخلاص نشان مضراب خان غه بیباردی و

31b همول کون قلعه نودا || هزاره طایفه سی نینک سرداری کریم داد خان غه بردی محمد خاننی

ارسال قیلدی و تاش قورغان حاکمی ولی محمد خان و سرپل نکهبانی محمود خان و اندخو

حکمرانی شاه ولی خان و شبرغان والی سی رستم خان و شاه مردان حاکمی شجاع الدین

خان غه عنایت نامه و استمالت نامه لار بیله یموتیه گروهی نینک صدق اندیش و جلادت کیش

خدمت کار لاریدین بردی بهادر نی نامزد قیلدی و کوشکدا جمشیدیه طوایفی نینک خان

همول میدانداکیم هر نقشپادور
 طبق دورکیم جواهردین تولادور
 تیریب یردین کوتارکانچه آلیب ایل
 کوتارماکدین ولی اسرو تالیب ایل
 نیچه کیم خلق یردین کوپراک آلیب
 هم آندین کوب ینه یر اوزره قالیب
 شه جم جاه اسکندر نشانه
 بو شوکت لار بیله بولوب روانه
 حصار چرخ فرسا ایچرا یتی
 مقام دلکشادا منزل ایتی
 حصار اطرافیه توشتی چریک هم
 طرب جامی غه سوندیلاز ایلیک هم

چون حضرت ظل اللهی مونداق کوبه پادشاهی بیله مذکور بولغان قلعه ایچیکا تشریف
 حضور ایلتیب مقام مخصوصه دا سریرآرای استراحت و قدح پیمای صهبای عشرت بولدی
 و نیاز محمد بای || نینک فرق افتخاری بو دولت شرفیدین فلک فرسای بولوب پسندیده
 خدمت لار تقدیمی غه اقدام کورکوزوب ضیافتی ترتیب بیردی کیم سپهر کهن سیر تعجب
 یوزیدین آنکا یوز مینک کوز بیله ناظر و زبان بلاغت نشان آنینک تعریفین تقریر قیلماقدین
 قاصر ایردی و اول ضیافت پرسعادت دا اولحضرت نینک مجلس فردوس نزهتی غه نیچه کرت
 زلف دار و خورشیدرخسار غلامبچه لار تحفه و پیشکش چیکتی کیم لطف و صباحت دا بی نظیر
 حُسن و ملاحظت دا دلپذیر ایردی لار قطعه

30b

طرفه قول لارکیم ریاض حسن ارا
 قامتی سرو روان رخساری کل
 کر قویاش بولسه اتا و آی انا
 توغماغای هرکز بیرسیدیک اوغول
 یوسف مصری آلاز ادناسی غه
 حسن بازاری ارا بولغوسی قول

کورکوزوبان عزم شه کامران
غیر مکرر نسق ایتی عیان
خیلی غه هر یان ایش اولوب تصفیه
صفلار ارا ظاهر ایتیبت تسویه
اهل سپه جمله جهاننی توتوب
غلغله سی کون مکاننی توتوب
یرکا بیدولار توياغی ضرب اوروب
پرقتین افلاک ساری اوچوروب
بیریکا آلتی عدد ایلاب عیان
یانه بیرسی غه سیکیز قیلدی سان
تیبیرانیبان جمله گروهها گروه
ظاهر ایتیبت حد کران سیز شکوه
هیبتی دهر اهلینی لال ایلابان
لال نه کیم شیفته حال ایلابان

چون اول حضرت بو یانکلیغ مهابت دوست نواز و صلابت دشمن کداز بیله عازم بولوب
مذکور بولغان قلعه نینک یاریم فرسخ لیق یاوقیغه ییتکاج نیاز محمد بای مزبور پادشاهانه
30a اکرام و اعزاز کورکوزوب اول || حضرت نینک قدم سعادت توامی آستیغه امتعه چینی و اقمشه
ختایی دین المقدار پای انداز توشادیکیم اول میدان فضاسین رشک دکان بزاز قیلدی و
فرق همایونیغه جواهر ثمین و لالی رنگین دین اول مثابه ساچیغ لار ساچتی کیم اول موضع
سعادت طرازنی بحر و کان غه طعنه انداز ایتی مثنوی

توشالیدی ایلله پای انداز رنگین
که تاپتی روضه دیک یر یوزی تزیین
ساچیلدی اول صفت ایثار ساچیق
که قالمای بیر درم چاغلیغ یر آچیق
نیچه شه ایلکاری قویسه ایاغین
گهر باشیغه یاغیب مثل یاغین

ایکه مقصد یولی غه کام اورماق ایتسانک آرزو
 اؤل ایت اخلاص بیرله جستجوی اولیا
 شاهد مطلب یوزین نظاره قیلماق ایستاسانک
 چیک کوزینکغه سرمه یانکلیغ خاک کوی اولیا
 اهل حق تعظیمی غه قدینک نی چوکاندیک خم ایت
 اعتقادینک بیرله قیل باشینک نی کوی اولیا
 تا بو خصلت یمنی دین کاشانه احوالینکا
 مهردیک سالسون ضیا انوار روی اولیا

29a || چون اول حضرت احکام زیارت اداسیدین سونک آستان عالیله لارداغی اولتورغان مجاور و جاروب کش لارنی ندورات فراوان و صدقات بیکران بیله خرسند و برومند قیلیب ینه مسافت قطعی غه یکران برق سرعت سوروب صولت تمام و صدمت مالاکلام بیله مرو دریاسی نینک کنار یغه یتیب گلفر آتلیغ موضع نی مخیم خیام اقبال و مضر ب سرادقات اجلال قیلیب نزول ایتی و اول منزل سعادت انتسابدا بیر کیچه کامیاب استراحت و سیراب جام عشرت بولوب تانکلاسی جمعه صباحی کیم قویاش شهسواری سپهر برین حصار یغه نور و هبا لشکری نینک همراه لیغی بیله یوز قویدی حضرت ظل الهی داغی مذکور منزل دین کوچماک اعلامی اوچون توب رعداشوب صداسین کردون کوب و کرنا ی دهشت افزای آواسین قیامت آشوب قیلیب یر ارکان یغه تزلزل و فلک ایوان یغه تغلغل سالیب دولت خواه قدیمی جان سپار صمیمی اخلاص نه ای اعتقاد افزای نیاز محمد بای نینک سالدورغان قلعه سیغه شوکت تمام بیله علم فراز عزیمت بولدی و اول حضرت نینک میمنه میمون و میسره میسوریدا امرای ذی شوکت و أمنای شیر سطوت اوزلاریغه متعلق سپاه جرار و لشکر بی شمار بیله صفوف سعادت || وقوفنی آراسته و پیراسته قیلیب ایکی طرف دین ضابط یساقچی و رابط جارچی لار 29b چیریک یساوی تسویه سیغه اشتغال و اجتهاد کور کوزدی لار بُرانغار و جوانغار صف لاری هیأتین راستلیغدا کهکشان وار توز دیلار و حضرت ظل الهی قلبگاه نصرت پناه دا انجم شاهی کواکب سپاهی اورتاسیدا فلک عرصه سی قطعی غه یوز قویغاندیک یکران دولت نی میدان عزیمت دا کرم جولان قیلدی و اهل تماشا کوزلارین بو یانکلیغ دبدبه تعجب نما نظاره سیدین حیران ایتی مثنوی

28a شاهانه تنسوقات و بلاکات لارین نظر سعادت آیات پیشکاهی دین اوتکار دیلار و اول حضرت همول کون دبدبۀ خسروانه و کوکبۀ جمشیدانه بیله قدم انداز عزیزمت بولوب ترخان قودوقی سرحداتیدین اوتوب بیر موضع شرافت مآل غه نزول اجلال فیوضاتیدین باغ ارم دیک نضارت و خرم لیغ یتکور دی و اول منزل سعادت شامل دا یول اوتان قورغانی نینک والی مصلحت دانی

28b صدق آیین اخلاص کمین محمد امین بیک || سالور خلقی نینک مشاهیر و معارفی بیله استقبالغه چیقیب آستان فلک نشان تراب بوسلیقی شرفیغه استسعاد تاپیب اوز حال لاریغه لایق تحفه و پیشکش اوتکاردی لار و همول منزلدا کلات حاکمی محمد علی خان نینک اظهار اخلاص و انقیاد قیلیب پیبارکان عریضه داشتین محمد قلی بیک کیلتوروب جناب فلک انتساب ملازم لاری نینک واسطه سی بیله موقف عرض غه یتکور دی و التفات خسروانه دین لباس شاهانه بیله ممتاز لیغ و اجازت معاودت بیله سرافرازیغ تاپتی و حضرت ظل اللهی همول کون اول موضع دا متوقف بولوب کیچه شبکیر بیله مسافت قطعی غه نهضت اشهبین سوروب چهارشنبه کونی چاشت چاغی کश्مان آتلیغ مکانی بهار نزولیدین رشک فردوس رضوان قیلدی و آندین پیشین چاغی کواکب شاهی دیک اشهب فلک سرعت غه راکب بولوب ازدحام تمام بیله کاوُبر آتلیغ مرحله غه توشوب آرام کزین بولدی و همول کیچه مذکور منزل دا اورنک نشین اقامت و عشرت کمین استراحت بولوب تانکلاسی پنجشنبه کونی دبدبۀ سلطانی و کوکبۀ کیانی بیله کوچوب رایت افزاز عزیزمت بولدی و یول اثناسیدا کذر سعادت اثری مرو شاه جان¹ نینک || کُهنه قلعه سی کیم بیرام علی خان نینک مستحدثاتیدین دور آنینک اوستیدین واقع بولوب من زار المقابر فکانما زار الانبیا حدیثی مضمونی نینک مقتضاسی بیله اول حوالیدا آسوده لیغ تاپغان اولیا و بزرگوار لار کیم بیرى معرفت سپهری نینک خورشید درخشانی خواجه یوسف همدانی و بیرى حقیقت خانقاهی نینک مرتاضی سلطان سنجر ماضی و بیرى ریاضت توسنی غه قمچی پهلوان احمد زمچی و بیرى سیادت اهل یغه فایق امام جعفر صادق نور الله تعالی مراقدهم و برد مضاجعهم نینک مقابر فیض مآثر لاری زیارتی شرفیغه استسعاد تاپیب آستان سعادت نشان لاری توفراقیغه جبهه سایی نیاز بولوب ارواح لازم الفلاح لاریدین استمداد همت قیلدی و فیوضات الهی نسیمی اهتزاز غه کیریب ضمیر منیر فیض تاثیرى کلشنی دا فتوحات کل لاری آچیلدی قطعہ

1 شاه جهان: B

اراسيدا آنکا مانند بير موضع يوقتور هر پشته سي بلندليک دا اوج سماوات غه لاف مساوات اورغوچي || و هر عُقبه سي بورتاق ليق دا خيال بيکين تخت الثراغه چومورکوچي مثنوي

27a

چو هر تل اول صفت رفعت قيليب فاش
که کهسار فلک دين اوتکاريب باش
ايرور اولنوع ناهموار بورتاق
کيشي بارماق همان اول يان باتماق

باوجود بو يانکليغ بلندليک و بورتاق ليق هر پشته نينک توپيدين بير کز يا ايکي کز مقداري قازيلسه بغايت خوشکوار سو چيقيب يوز مينک تومان چيريکني سيراب و سرشار قيلور و بعضي ديرلارکيم اول مکان شرافت نشان غه بير يولي حضرت سليمان عليه السلام نينک يولي توشوب تخت قوروب نزول ايتيب اوتميش دور غالبا بو جهت دين اول موضع تخت اسمي غه موسوم بولوب مونداق حيرت افزا خاصيت آندين ظهورغه ييتار چون حضرت ظل اللهی اول منزل شرافت نشان ني بير کيچه سليمان يانکليغ مسکن و مکان قيليب تانکلاسي شنبه کوني آندين کوبه والا بيله عازم بولوب کيچراک بير منزل عاليغه نزول ايتي و همول تون ياريم کيچه دين سونک شبکير قيليب يکشنبه کوني چاشتگاه قوم پشته لاريدين بير بلند پشته اوستيکا توشوب استراحت کورکوزدي و همول کون پيشين نمازي اداسيدين سونک ينه لواافراز عزيمت بولوب عصر هنکاميدا سيرتالانلي قودوقی || اوستيدين اوتوب قوم عُقبه لاريدين بير بلند عقبه اوستين آرام گاه قيلدي و همول کيچه داغي شبکير ايتيب دوشنبه کوني چاشت وقتي ينه بير ريک زار اوستيکا نزول ايتيب استراحت قيلدي و آندين ينه پيشين چاغي شوکت تمام بيله کوچوب سمند خوشخرام غه مهميز بيريب اعلام آفتاب اشراقني عصر وقتي دا يانتاقلی منزليدا جلوه کر قيليب اول موضع ني عساگر نصرت مآثرغه مستقر ايتي و همول کيچه حفتن نمازي اداسيدين سونک امرای عالي مقام و سرهنک ذو الاحترام غه خلّاع قيمت بها و البسه خورشيدضيا انعام قيليب فرق افتخارلارين کردون سا و عرش فرسا قيلدي و تانکلاسي سه شنبه کوني فجر نمازي اداسيدين سونک مرو ولايتي نينک حاکم حکمراني صداقت نماي نیاز محمد باي سارق جماعه سي نينک اکابر و اعالي سي بيله کليلب رکاب بوسليغ¹ شرفيغه مشرف بولوب کيلتورکان

27b

1 بوشليغ: A.

مغفرت کلاهی غه پدرو کورکوزوب سپاه ظفر فرجام و کوکبه قیامت نظام بیله مقصد طرفیغه عازم و عزیمت ایشیکا جازم بولدی و حضرت صاحبقران فردوس نشان داغی مذکور منزلدین شکاراندالیغ طریقہ سی بیله شهر ساری مراجعت قیلدی و حضرت ظل اللہی همول کون قطع مسافت قیلیب کوکارچین لی بیشه سیغه وارد بولوب بیر کیچه همول بیشه نی سپاه شیرشکوه و لشکر قپلان پژوهه¹ مقام و آرام گاه قیلدی و سه شنبه کونی همول منزلدین رأیت افراز نهضت بولوب دایه خاتون رباطی نینک حوالی سین مستقر اعلام نصرت فرجام و مضرب سرادقات سپهراحتشام قیلدی و چهارشنبه کونی آندین یکران عزیمت غه رکوب قیلیب شکاراندالیغ تماشاسی نینک مصلی بیله خاطر خطیری مرآتیغه مهر منیر کوزکوسی دیک جلا ییتکوروب کیچ راک قباقلی توغایی دا بارگاه سپهرتمثال و خیام شوکت اشتمال نی برپای قیلدوروب فیض نزول و شرف وصولدین همول توغای نی جنت بوستانیدیک نضارت نما و طراوت افزا قیلدی و بیر تون اول مرحله دا سریرآرای تمکن بولوب || تانکلاسی پنجشنبه کونی رکاب همایون ملازمتی داغی عالی مرتبت علما و صاحب منزلت امرآغه بارگاه فلک نمون فضا سیدا کونا کون ضیافت لار قیلیب بارچه نی² کامیاب مایده سخا و سیراب باده عطا قیلدی قطعہ

26b

یاییب ایل الیغه خوان گرم نی

نوال لطفی دین شاداب قیلدی

قیلیب حددین فزون اعزاز اکرام

شراب خلق ایله سیراب قیلدی

و همول کون ضیافت انقضاسیدین سونک چول تدارکی اوچون ابرشکوه بُختی لارغه سو یوکلاتیب همول منزلدین ازدحام تمام بیله کوچوب هفت ریک خوارزم قطعی غه عازم بولدی و کیچ راک گل حوض آتلیغ موضع غه یاقین قوم عقبه لاریدین بیر بلند عقبه اوستیکا نزول قیلیب قدوم سعادت لزوم شرفیدین آنینک فرق فخرمتین فرقدین اوجیدین اوتکاردی و اول منزلدا یاریم تون کا تیکرو استراحت قیلیب نصف الیل دین سونک شبکیر ایتیب جمعه کونی چاشت وقتی سلیمان یانکلیغ تخت آتلیغ موضع نی مکان قیلدی و معلوم بولسون کیم تخت ریک خوارزم ایچیدا بیش آتی بلند و قیزیل پشته قوم نینک آتی دورکیم همول ریکزار

1 پروده غه: A.

2 بارچه: A, B.

آن فریدون فرُّ ستاره‌سپاه
 وان فلک جایگاه مهر علم
 که سلاطین جمله عالم را
 خدمتش لازم است بل الزم
 چرخ سرکش بعجزهای قوی
 کشته بر احترام او قد خم
 پرتو انداخت مهر معدلتش
 در جهان مثل نیر اعظم
 از بیان کردن مدایح او
 شاعران را زبان شده ابکم
 شاهزاده رحیم قلی سلطان
 نام میمون اوست در خاتم
 خواست چون خاطرش ز بهر خدا
 بنهد بر ره غزوات قدم
 بخراسان که بود کفرآباد
 شد عزیمت‌نما بخیل حشم
 کرد در قطع راه استعجال
 تا زند رسم کفر را برهم
 یا رب این مقصدش روا کرده
 بحصول مراد کن خرم
 سال تاریخ این عزیمت را
 ز آکهی جُست آن خجسته‌شیم
 وی چو بگذشته از سر اهمال
 عزم نصرت‌نشان نمود رقم

چون بو تاریخ عددی بیر زیاده ایردی تعمیه عملی بیله || اسقاط قیلیدی بگذشته از سر
 اهمال عبارتی آنکا مفیددور چون دوشنبه کونی مذکور بولغان منزلدا حضرت ظل‌اللهی قبلگاه

26a

آلهی تا جهانُ آندا تا اهل جهان اولغای
جهان فرماندهی شهزاده عالی مکان اولغای
رکوب ایتسه رکابی دا بولوب دولت جلو داری
همایون باشیغه مقصد هماسی سایه بان اولغای
نزول ایتسه مبارک مقدمی¹ نینک فیضی دین منزل
صفا رونق ایچرا غیرت باغ جنان اولغای
وطن هر منزل ایچرا ایلاسه اقبال اولوب یاور
سفر قای ساری قیلسه فتح نصرت همعان اولغای
بوکیم کفر اهلی نینک تدمیری عزمین التزام ایتمیش
بو عزم ایچرا آنینک یار و مددکاری اوغان اولغای
باریب مستاصل ایلاب خیل اعدانی مرادیچه
کیلیب سالم مقامی تخت دولت جاودان اولغای
جهان ایچرا قایو کشور اهلی کیم قیلسه سرکش لیک
آنکا بارماق همان اولغای آنی آلماق همان اولغای
سکندر دیک مسخر ایلابان عالم بر و بحرین
|| سلاطین جهان غه درکھی دار الامان اولغای
فلک اخلاص ایله بیل خدمتی غه باغلابان محکم
معلا آستانیدا تون کون پاسبان اولغای
قضا حکمی کیمی حکمی نفوذ ایلاب جهان ایچرا
همیشه کامیاب کامکار کامران اولغای
مدیحی شهدی بیرله آگهی نینک طوطی طبعی
فصاحت کستر شیرین زبان خوش بیان اولغای

و اول تاریخ بودورکیم تسطیر تاپار تاریخ

25b

1. مقدی: A.

يانا تارتيليب نقلُ قندُ نبات
 || بيريب كام ارا ايل كا طعم حيات
 ياتيپ اورتادا صحن مجلس تولوب
 مثال كيساك خوارُ بيقدرد اولوب
 باري ايل تاپيب انبساط اوزكاچه
 كونكول لاركا آرتيب نشاط اوزكاچه
 سپاه اهلى بو جشن دين شاد اولوب
 همه خوان نعمادين آباد اولوب
 آلهى جهان ملكى تا بارردور
 كرم رسمى شه لارغه اطواردور
 توتوب ير يوزين شوكت دولتينك
 زمان اهلى غه آرتيبان شفقتينك
 يتوشسون خلايق غه عشرت كونى
 بولوب هر كونى بير ضيافت كونى

چون ضيافت لوازمى نينك انتھاسى و اكل شرب مراسمى نينك انقضاسيددين سونك حضرت صاحبقران غفران پناھى بيله حضرت ظل اللھى صولت تمام و امرای لازم الاحترام بيله آتلائيپ آت چاپار تماشاسيغه چيقتى لار و قير اوستيدا ديونژاد و صرصرنھاد آت لارنى ياريشتوروب و رستم قوت و فيل هيات پهلوانلارنى كوراش توتدوروب آتى اوتكان سيس لارنى و حريفين بيقغان پهلوان لارنى بايراق و جلدو اوچون خزينه احساندين نقود فراوان انعام قيليب دنيادين مستغنى ايتى لار و آت چاپار و كوراش تماشاسيددين ضمير سعادت تخميرلاريغه انبساط تمام و نشاط مالاكلام يتوشكاندين سونك تماشاكاهدين || معاودت قيليب مذكور بولغان منزلدا باركاه اقبال و سرادق اجلال غه نزول ايتى لار و همول كون فقير دعا طريقيه سى بيله بير غزل و همول سفر اوچون بير تاريخ نظم سلكى كا چيكيب حضرت ظل اللھى نينك صحبت كيماخاصيتى غه داخل بولوب عرض غه بيتكورديم و عنايات پادشاهانه غه مخصوص و انعامات بيكرانه دين محظوظ بولديم و اول غزل بودوركيم مسطور بولور غزل

امرای ذو الاحترام و کبرای نصرت التزامنی بارگاه سپهراحتشامغه اونداب ضیافتی ترتیب
بیردی کیم تعریفدین غنی و توصیفدین مستغنی ایردی مثنوی

مرتب بولوب ایله جشن عظیم
که رشک ایلاب آندین ریاض نعیم
خلایق قیلیب بارکهغه هجوم
نیچوک کیم فلک عرصهسی دا نجوم
توتوب هر کیم اوز منزلیدا مقام
ایکی صف نشست ایلابان خاص عام
یوروب چُست فراشلار هر طرف
بسی خوان زرین یاییب صف بصف
مکرر چیکیب اطعمه هر ساری
ولی ایردی غیر مکرر باری
کوموش ظرفلار بیرله آلتون قدح
آلاردین یتیب ایل کا ذوق فرح
تولا نوشلار آبحیوان کیبی
غلط ایلادیم شیره جان کیبی
مصفا قمر قرصی دیک نان لاری
بولوب لذت افزای بریان لاری
رشالاً فاقلامه حددین فزون
مربای شیرین عدددین فزون
باری طعمه اولنوع لذت فزا
که قوزغاب ملایک کا هم اشتها
ارادین کوتاریلمای اولغی خوان
یاننا اوزکا خوان کیلتورولار روان
یاننا یوز تومان میوهلار رنگ رنگ
اولوس الیدا تارتیلیب بیدرنگ

چون مذکور بولغان منزل سعادت شامل دا بیر آقشام مسندآرای نشاط و قدح پیمای انبساط بولوب دوشنبه صبحی کیم قویاش نینک || زرین بال و رنگین چنکال ایتالکوسی چرخ مینو عرصه سی دین ستاره آهولارین شکار ایتیب خفا سرپنجه سیغه کرفتار قیلدی حضرت خلافت مرتبت لار داغی نهایت سیز شوکت لار بیله همول منزلدین کوچوب سپاه ظفردستگاه بیله شکارگاه طرفیغه توجه توسنین سوردی لار و اجل چنکال ایتالکولارنی صرصرمثال آهولارغه سالیب صیداندالیزغ تماشاسی بیله کونکول لارین اولاب بهجت تمام بیله صیدگاه دین معاودت قیلیب سدور اتلیغ موضعنی عساکر نصرت مآثرغه معسکر قیلدی لار و اول منزلدا بیر کیچه فرح بسیار بیله تمکن و استقرار قیلیب سه شنبه کونی آندین علم فراز نهضت و قدم پرواز رحلت بولوب شکاراندالیزغ طریقہ سی بیله باریب سودوک بیشه سین مضرب بارگاه سپهراشتباہ قیلیب نزول اجلال فیضی دین بهشت مثال قیلدی لار و اول منزلدا بیر کیچه توقف کورکوزوب چهارشنبه کونی آندین الویه ظفرتعبیه نی حرکت غه کیرکوزوب ینه صحرا سیری و شکار تماشاسیدین سونک دهن شیر بیشه سی غه وارد بولوب سپاه شیرمدار و لشکر دشمن شکارغه معسکر و قرارگاه قیلدی لار و اول منزلدا بخارا پادشاهی امیر نصر الله نینک اظهار اخلاص و اختصاص قیلیب || ییبارکان ایلچی سی کیلیب محبت نامه سین پادشاهانه پیشکش لار و خسروانه تحفه لار بیله خان جنت مکان نینک نظر انوری پیشگاهی غه ییتکوروب عز قبول بیله سرافرازیغ تاپتی و پنجشنبه کونی حضرت سلطنت مآب و خلافت انتساب لار مذکور منزلدین نهضت یکرانیغه رکوب قیلیب ازدهام تمام و کوبه قیامت نظام بیله صفالی مرحله سیدا بارگاه عالی و سرادقات متعالی نی برپای قیلدوروب بهار نزول و فیض وصول لاری بیله فردوس برین یانکلیغ طراوت تازه و شهر چین مثللیک لطافت بی اندازه ییتکوردی لار و جمعه کونی آندین کوچوب شیشلی قرا آیغیر توغایین مسکن قیلیب شنبه کونی آق رباط بیشه سین نشیمن ایتی لار و یکشنبه کونی اول منزلدین ازدحام محشر نظام بیله مسافت قطعی غه اقدام کورکوزوب آنخور موضعی دا کریاس بلنداساس و بارگاه سپهرمماس منجوقین فرق عیوقدین اوتکاریب حضور شرافت و فورلاری سعادتیدین مفخر منازل و اشرف مراحل قیلدی لار و اول منزل دا لشکر ظفراثر اجتماعی اوچون سیکیز کون توقف واقع بولدی ایام توقف دا حضرت ظل اللهی اصناف لشکر و انواع سپاه نصرت اثرنی گروه گروه و || فوج فوج سان کوروب سیکیزینجی کونی کیم یکشنبه ایردی

23a

23b

24a

22b

بیری دریای جوشان و بیری بحر خروشان ایردی بیر بیریکا اختلاط و ارتباط کورکوزوب¹ مرچ

البحرین یلتقیان¹ || مضمونین عالم ظهوردا جلوه‌غه کیرکوزدی مثنوی

اول ایکی لشکر نصرت نشانه
که نی حد ایردی پیدا نی کرانه
بیری شورش دا کیلمیش بحر زخار
بیری جوشش ارا دریای خونخوار
بیریسی موجور آنداق که جیحون
تلاطم خیز بیری مثل سیحون
بیری ایردی کران سیز بحر قلزم
فرات ایردی بیری قیلغان تلاطم
بولوب مخلوط اول ایکی بحر زاخر
جهاندا شور محشر قیلدی ظاهر

چون حضرت ظل‌اللهی خورشید درخشان بیله ماه تابان بیر برج‌دین جلوه‌کر بولغاندیک و
یا لعل رنگین بیله کوهر ثمین بیر درج‌نی مقر قیلغاندیک قبلگاه غفران پناهی نینک صحبت
لازم الشرافتی‌غه داخل بولوب نوازش پادشاهانه و مراحم مشفقانه سیدین بهریاب باده شفقت
و سیراب قدح عاطفت بولدی مثنوی

کوییا بیر برج‌دین ایکی قویاش
چیقتی عالم‌غه بولدی نورپاش
یوق ایسه بیر درج‌دین ایکی گهر
یوز نزاکت بیرله بولدی جلوه‌کر
یا محبت شیوه‌لیغ‌دین ایکی یار
بولدی بیر خلوت‌دا بیر بیرکا دوچار
وصل بزمی‌نی مرادیچه توزوب
بیر بیریسی‌غه نوازش² کورکوزوب

1-1 Qur'an LV: 19.

2 نوازش: A.

بیتکوردی و صیداندازلیغ رسومییدین سونک تاغ صحرا عجایباتی تماشاشیغه¹ بصیرت کوزین
 آجیب هر ذره بی ثبات نمودیدین قادر بیچون و صانع بی نمون نینک آفتاب وجودین استدلال
 قیلیب خلوص نیت و صفای طویت مصقلی بیله خاطر خطیری مرآتین روشن قیلدی و جلوه
 جمال آلهی همول کوزکونی فردوس برین فضا سیدیک کلشن ایتی قطعه

ایکه عین صدق ایله آچسانک بصیرت دیده سین
 جلوه کر هر ذره دا بیر مهر انوردور سنکا
 کر تماشا ایلاسانک دریا و بحر امواجی نی
 جنبش هر قطره بیر اثبات کوهر دور سنکا
 ور تمنا ایلاسانک مطلب جمالی عکسی نی
 هر قرا تاش بیر صفا پرورده مظهر دور سنکا
 باغلاسانک هر گه که عزم قرب حق احرامینی
 بارچه اشیا منزل مقصدغه رهبردور سنکا

و چون اول حضرت صیداندازلیغ تماشاسی و صحرا تفرجی انتهایسیدین سونک عنان عزیمتین
 اوچ توپه جانبی غه معطوف ایتیب شرف نزولی و دولت قبولی بیله اول توپه نینک فرق || 22a
 افتخارین فلک دوآر عقبه سیغه همسر قیلدی و اول موضع دا ایکی کیچه مسند آرای توقف
 بولوب شنبه کونی آندین صولت پادشاهانه و شوکت بیکرانه بیله آتلائیب مذکور بولغان دستور
 بیله ینه قیر اوستیکا صیداندازلیغ اراده سی بیله چیقیب قوش سالماق و آو آلماق تماشاسی بیله
 کونکلی شاهبازین شکاری وار اولاب بیش یغاچ آتلیغ موضع نی اوردوی اعلاغه مستقر و عساکر
 منصوره غه معسکر قیلیب نزول ایتی و یکشنبه کونی هم مذکور منزلدا استراحت قیلیب تمکن
 کورکوزدی و همول کون نماز شام چاغیدا کیم انجم شاهی مغرب منزلکاهی دا مقام و آرام توتیمیش
 ایردی حضرت صاحبقران فردوس مکان سپاه بیکران و کوکبه فراوان بیله کمال محبت و غایت
 شفقت دین اوز قره العینی یعنی حضرت ظل اللهی نینک مشایعتی عزیمتین اوز نفس نفیسی بیله
 التزام قیلیب مذکور منزلدا کیم اول راق اوردوی اعلا و بارکاه معلاسی باریب مهیا و بریا قیلیب
 ایردی نزول ایتی و اول حضرت لارنینک لشکر نصرت اثرلاری کیم غایت کثرت و نهایت غیرت دا

1 . تماشاشیغه: A.

21a

بو یانکلیغ قوشلار و || ایت لار بیله بات
 چو شه کرم شکار اولدی سوروب آت
 کهی لاجن کهی سالیب ایتالکو
 آلیب غایت دین افزون قاز آهو
 هوا اوزره باری پرنده لارنی
 یر اوزره هر صفت چرنده لارنی
 سراسر صید ایتیپ بسیار بسیار
 اوکوب میدان ارا خروار خروار
 بو یانکلیغ صید ایتیپ صحرا شکارین
 شکار امریدا رفع ایلاب خمارین
 تماشادین بولوب اسرو فرحیاب
 معسکر جانبی بولدی عنانتاب
 آلهی قیل آنی جاوید خرم
 یتورمه خاطر یغه ذره چه غم
 روا قیلغیل آنکا نی ایرسه مقصود
 شکاری وار اعداسینی نابود
 باری خیلی نی مست جامی ایله
 جهان اهلی نی صید دامی ایله

چون اول حضرت فرح تمام و انبساط مالاکلام بیله صیدگاه دین رجعت قیلیب شیخ
 آریقی داکیم اوردوی اعلا و بارگاه معلا متمکن و برپا بولمیش ایردی نزول شرافت شمولی
 بهاریدین سیراب لیغ و سرشار لیغ لار بیتکوردی و همول کیچه اول مکان فردوس نشاندا
 مسندنشین استراحت بولوب تانکلاسی پنجشنبه صباحی کیم خورشید انورنینک چابک قدم
 سیاحی سپهر عرصه سی نینک سیر کشتی کا متوجه بولدی اول حضرت داغی مذکور منزلدین
 کوچوب ینه اولغی دستوردا قوشبیککی مشار الیه نی || قوش و قرا چیریک و توغ لار بیله
 توغری یول دین اوچ توپه آتلغی مرحله ساری ییباریب اوزی خلاصه سپاه بیله قیر اوستیکا
 چیقیب شکارگاه ساری توجه مرکبین سوردی و جیرن شکاری مراسمین اوز مرامی چه تقدیم غه

21b

بیله عساگر || منصوره غه باش قیلیب اعلام نصرت التزام بیله معسکر همایون غه ییباردی و
 اول حضرت نینک اوزی رکاب سعادت مآب غه مخصوص ملازم لار نینک همعنان لیغی بیله قیر
 اوستیکا بادپای برق جولانین سوروب آهنین چنک ایتالکولارنی صرصر آهنک کیک لار صیدی
 اوچون پروازغه کیرکوزوب شکار اندازلیغ تماشاسی غه اشتغال کورکوزدی مثنوی

سوروب یکرانینی شاه یکانه
 چو بولدی صیدگه ساری روانه
 کییب سیمین کفی غه بهله زر
 مرصع لعل کوهردین سراسر
 آلیب قوش ایلکیکا زیبا مرغوب
 بولوب جان صورتیدیک کوزکا محبوب
 قویولغان باشیغه زرین توماغه
 پری کییکان کیبی آلتون اوتاغه
 ولی کیلمیش آنکا چنکال منقار
 اجل تیغی کیبی بُران خونخوار
 اکر تیز ایلابان منقار آجیب چنک
 قاچان کیم صید آلورغه قیلسه آهنک
 هوادا هر پرنده ایرسه سایر
 بارین صید ایلاکای تا نسر طایر
 ایتی هم اولصفت رعنا پُرزیب
 که بار تازی نژاد شیر ترکیب
 سالینغان بوینی غه زردار قارغو
 قیلیلغان تعبیه یاقوت اینجو
 و لیکن بار آنینکدیک چُست چالاک
 که بیر دمدا طی ایلار عرصه خاک
 قاچان کیم آو تیلاب بولسه شتابان
 آلور سچراب غزال مهر تابان

کیریب دور آندا کیم غمدین سلیم اول
که کویا ایردی جنات النعیم اول
آنینک اطرافیدا ایل خیمه حدسیز
قوروبدور داغی شمیانه عددسیز
کورونوب خیمه شمیانه هر یان
نظر اهلیغه سان سیز قصر ایوان
قیلیب هر بیرسی بیر رنک اظهار
قیزیل یاشیل ساریغ نارنج زنکار
بو هیأت قیلدی شهر چین بناسی
ولی شه بارکاهی ارک اساسی
شه خورشیدشان || چرخ مسکن
قیلیب اول بارکه صدرین نشیمن
تضرع بیرله ایلاب تنکری یادین
سوال ایتی طلب ایچرا مرادین
بولوب حق لطفی دین سرشار مقصد
کیریب آغوشیغه دلدار مقصد
بولوب مسرور غایت دین فزون راق
فرح تاپتی نهایت دین اوزون راق

20a

و همول منزل عشرت نازل دا بیر کیچه مسند آرای توقف و قدح پیمای تمکن بولدی چون
چهارشنبه صبحی کیم پادشاه زرین کلاه آفتاب کواکب اوردوسین فلک نینک رفعت مآب
عرصه سی دین خفا منزلکاهی غه کوچوردی حضرت سلطان کیتی ستان داغی توب خانه ظفر نشانه
و اوردوی کیهان پوی نی مذکور منزل دین کوچوروب شیخ آریقی آتلیغ موضع سعادت مآل طرفیغه
ارسال قیلدی و اوزی داغی آز مدت دین سونک آتلانیب سپاه انجم شوکت بیله لوای عزیمت نی
حرکت کا کیرکوزوب فتنک نینک جنوبی طرفیدا حقیقت اهلی نینک دُرَة التاجی ساری حاجی
آتلیغ بزرگوار نینک قدمکاه فیض آثاری غه بیتکاندا وزارت پناه امارت دستکاه اخلاص نهاد عالی نژاد
دستور مکرم اتا مراد قوشبیککی رفع الله تعالی درجاته نی بعضی سرکرده لار نینک یولداشلیغی

عجب کورکیم جهان ایچرا جهان اول
 جهان ایرماس که عالی آسمان اول
 طنابی هیأتیدین کهکشانی
 درخشان میخ لار انجم نشانی
 || کیلیب هر یانیدا زرین قُبابی
 آنینک تابنده ماه آفتابی
 ایاقدین باشغه تیکرو رنکی زنکار
 حواشی سی قیزیل کیلدی شفق وار
 ایچیکا نقش ایتیلکان یوز مینک الوان
 ایرور آنداق که کل فصلی کلستان
 توشالکان آستیغه قالین رنگین
 بیریلکان حددین افزون زیبُ تزین
 نظاره قیلغاچ آنی لال اولوب عقل
 قالیب حیرت ارا بیحال اولوب عقل
 آنکا ملصق بولوب خرکاه عالی
 کیلیب هیأت ارا کروان مثالی
 سراپرده بولوب دوریدا برپا
 تولون آی تیکراسیدا هاله آسا
 ایچی قصر بهشت آسا بیزالکان
 بساط اجناس چینی دین توشالکان
 سالینغان نیچه مسند توی بر تو
 مزین هر بیرسی موی بر مو
 باری بولمیش جواهردین مرصع
 یواقیتُ لالی دین ملمع
 مهیا آندا هر اسباب عشرت
 نظر اهلین قیلیب غرقاب عشرت

19b

تاپیب زینت نیچوک کیم باغ رضوان
دیهای رضوان نیچوک کیم کلشن جان
اوتوردی چرخ دین برج فخامت
یتوردی روضه غه طعن طراوت

19a و اول مکان بهشت نشاندا بیر کیچه اورنک نشین و عشرت کزین بولدی و تانکلاسی
شنبه صباحی کیم آفتاب جهانتاب نینک شهسوار تیز رفتاری مشرق مرحله سیدین چیقیب
فلک میدانی نینک قطعی غه جولان کورکوزدی اول حضرت داغی مذکور منزلدین کوچوب
خورشیدوار سمند سپهر مدارغه رکوب قیلیب سپاه انجم شمار بیله سیر قیلوردا شهاب
مثل لیک سرعت رسمین ارتکاب قیلیب آس حولیغه نزول ایتیپ آنینک فرق افتخارین
کردون مهاس قیلدی و آندا بیر آز فرصت استراحت قیلیب ینه آندین لواافراز نهضت
بولوب یکشنبه کیچه سی شوکت کیانی || و صولت سلیمانی بیله هزاراسب قلعه سیغه
وارد بولوب اول کشور اهلی نینک چشم انتظار یغه رخس صبارفتار غباری توتیاسیدین
روشنلیغ یتکوردی مثنوی

هزاراسب نی خسرو دین پناه
چو دولت بیله قیلدی آرام گاه
وصولیدین اولدی بهشت برین
حضوری بیله غیرت شهر چین

و اول قلعه روضه تزیین دا اوچ کون آرام کزین بولوب بعضی اسباب و ادوات سرانجامی غه قیام
کورکوزدی و سه شنبه کونی همول قلعه نینک علمای عظام و کبرای ذو الاحترامی بلکه خواص
و عوامی غه پادشاهانه ضیافت لار قیلیب کونا کون اطعمه و رنگا رنگ اشربه نینک ادای اگلی
و انقضای شربیدین سونک اشهب دیوباد پری نهادغه رکوب قیلیب صدمت تمام و سطوت
مالاکلام بیله علم فراز عزیمت بولدی و قویاش شاهی انجم سپاهی بیله فلک عرصه سین
قطع قیلغاندیک لشکر ستاره شوکت بیله قطع مسافت قیلیب یکه چیقیر موضعی غه آفتاب
حضوری بیله پرتوافکن بولدی مثنوی

قورولمیش ایردی آندا بارکاهی
کیلیب وسعت دا کردون اشتباهی

یمینی دا یوروب خاقان خان لار
 یساریدا یوروب کشورستان لار
 ایزیچه آت سوروب انواع لشکر
 اولوس غه کورکوزوب غوغای محشر
 عدددا ریزه قُم دین زیاده
 دیمای قُم خیل انجم دین زیاده
 ولی زور ایچرا هر بیر نره دیوی
 چیقیب کردون کردانیغه غریوی
 مینیب هر بیررسی بیر رخس سرکش
 بلند تیزرولیکدا فلکوش
 باری نینک ایلکیدا زیبا سنانلار
 سنان ایرماس که آدم کش ییلانلار
 مسلح هم اوروش اسبابی بیرله
 مکمل هم یوروش اسبابی بیرله
 باریسی تیبرابان شه کینی دین بات
 بولوب صف صف سوروب مقصدساری آت
 غباری کون یوزینی تیره ایلاب
 توزی عالم کوزینی خیره ایلاب
 چیقیب اوج فلک اوزره علالا
 قالیب حیرت ارا اهل تماشا

|| چون بو یانکلیغ دبدبه دوست نواز و کوبه دشمن گزار بیله اظهار عزیمت و قطع
 مسافت قیلیب یانکی آریق قریه سیداغی رباط فایض النشاطی کیم اول حضرت نینک
 مملوکه موروثی سی ایردی تشریف حضور کامل السروری بیله آنینک ذروه مباهاتین بروج
 سماوات دین اوتکاردی مثنوی

18b

همول حولی چو بولدی شه غه مسکن
 قویاش فرقیغه بولدی سایه افکن

مساس مقدمیدین یر مفاخر
غباریدین فخامت کوکدا ظاهر
مینیب اوستیکا سلطان فلکشان
نیچوک کیم چرخ اوزه خورشید تابان
بولوب سان سیز تجمل بیرله عازم
رکابیدا شهنشه لار ملازم
لوالار کورکوزوب اُترودا جلوه
فزون ایلاب مهابت الله الله
بولوبان مهجه سی آنداق درخشان
که آلیب نور آندین ماه تابان
ساچی باغ ظفرغه سنبل تر
مشام دهر آندین عطرپرور
ملوَن شقه سی کیم جلوه کردور
شهامت عرصه سی غه زیبُ فردور
ستونی تارتیبان توزلیکدا قامت
|| سهی قدلارغه یتکوردی خجالت
یوروب هم اُترودا یوز بیک ماهر
عددسیز زیبُ فر هر بیردا ظاهر
باریسی سروقدُ ماه رخسار
باریسی کل جبینُ مهردیدار
یوراردا یوز اُصول ایلاب نمایان
تماشا اهلین ایلاب لالُ حیران
آلار کینی چه ایلاب شاه والا
سمند خوشخرامین راه پیما
یوروب اطرافیدا ارکان دولت
تقرب اهلی اعیان حضرت

مبالغ موفوره انعامی بيله خرسند و برومندلیغ لار بیتکوردی و چون آز فرصت دا اسباب سفر و سرانجام لشکر بوجه دلخواه آماده و مهیا بولدی سنه مذکوره دا شوال المعظم نینک آلتی سی و عقرب نینک یکرمه یتی سیدا جمعه کونی نماز جمعه اداسیدین سونک کیم ساعت لار مسعودی و وقتلار محمودی ایردی حضرت ظل اللهی قبلکاه جنت جایکاهی نینک فاتحه اجابت پناهی شرفیدین بهره یاب بولوب عنایت الهی و سعادت نامتناهی امدادی بيله دولت سمندیغه رکوب قیلیب امرای ذو الاحتشام و لشکر محشر نظام همراه لیغی بيله اعلام نصرت نشان مهجه سین ماه تابان دیک جلوه غه کیرکوزوب شهر خیوق شیده الله تعالی بالخیر و النسق دین خروج قیلیب مقصد طریق غه عزیمت یکرانین سوردی و سُم ستور غباریدین فلک دوار نینک دیده انتظار یغه سرمه سالیغ بیتکوردی مثنوی

17b

|| توزوبان رسم آیین خسروانه
 چیقیب مقصد ساری بولدی روانه
 یاروتتی عالم اقطارین آچیب چهر
 آنینک دیک کیم فلک ایوانینی مهر
 مینیب آستیغه بیر رخش سبک سیر
 که یتمای تیزرولیکدا آنکا طیر
 بسی رهوار کردُ خوب منظر
 که دیرلار کورکان ایل روح مصور
 پریدیک خوب شکلُ جوز هر دُم
 صبادیک خوش خرامُ آهنین سُم
 کیلیب هیأت دا عالی راق فلک دین
 ولی صورت دا دلکش راق ملک دین
 آنکا کر سایه سالسه تازیانه
 آنینک دیک تُند اولوب بولغای روانه
 که بیر کام ایچرا چیقغای بو جهان دین
 دیمای کیم بو جهان دین لامکان دین

تقاضای کیلیب کشورستانلیغ
تمناسی عدوغه خون فشانلیغ
همیشه کامی ملک آباد قیلماق
عدالت دین اولوسنی شاد قیلماق

16b چون حضرت صاحبقران مغفورنینک داغی عادت مرضیه و خصلت عالییه سی اول ایردی کیم¹ وجاهدوا فی سبیل الله¹ کریمه سی نینک مضمون همایونیغه عمل قیلیب هر ییل اوز نفس نفیسی بیله کفار شرارت آثار جهادی غه آتلانور ایردی و قایسی ییل کیم اوزی رکوب قیلماسه غزوه ثوابی تحصیلی اوچون اوز طرفیدین امرای عظام دین بیرونی سالار لشکر قیلیب سپاه ظفر التزام بیله غزات امریغه مأمور ایتیب آنینک خاطر دولت مآثرین بو خدمت شرفیدین مفرح و مسرور قیلور ایردی چون همول دستور بیله بو ییل یعنی صغیر ییلی تاریخ هجری || مینک ایکی یوز ایلک یتی دا حضرت ظل اللهی نینک جبهه احوال و ناصیه توجهی دا جهاد و غزا و مملکت کشالیغ رغبتی نینک آثارین کوپراک مشاهده قیلیب اوز جانبی دین نایب و سپهسار ایتیب ایران کفاری جهادی نینک رخصتی بیله سرافرازیغ بیتکوردی و اوزی نینک رکاب همایونی ملازمتی داغی امرای عظام و سرخیل کرام دین سیادت پناه نجابت اکتناه رفیع مقام عوض خواجه شیخ الاسلام و قونکرات اعظامی دین عالی نژاد فرخ نهاد وزیر روشنضمیر انا مراد قوشبیککی و قیات اکابریدین شجاعت شعار امارت دثار خدایار بی و سید نظر بی و منقت مشاهیریدین جلادت نشان مبارزت توامان بکمان بی و معتمد الخواص و ملازمت اختصاص سرکرده لاردین اخلاص پناه اعتقاد دستکاه عبد الله یساولباشی و رحمت الله یساولباشی یخشیمراد یوزباشی و محمد مراد محرم و قارلی یوزباشی و شمخالچی لار سرامدی دین صداقت آیین صرامت کمین محمد امین یوزباشی و عبد الرحمن یوزباشی و سپهدارلار معارفیدین خدمت پرور تهور کستر محمد جان خواجه و حامد خواجه و دولت نظر بی و شاه مراد یوزباشی و توره مراد یوزباشی و غیرهمنی اوزلاریغه متعلق نوکرلاری بیله || و تراکمه اصنافیدین یموت و چاودر و کوکلان و قراداشلو و انا و شیخ چیریکی و علی ایلی نینک بعضی شجعاسین اول حضرت نینک رکاب دولت انتسابی ملازمتی غه بویوردی و یول یراغی تهیه سی اوچون امرای مزبوره و سپاه مذکوره غه

17a

1-1 Qur'an II: 218, VIII: 74, IX: 20.

15b خان مرحوم نینک || تذکره سیدا زینت اوچون اجمالاً اشارت قیللیب ایردی تفصیلاً تحریر سلکی و تقریر سمطی غه کیورکوم دور انشاء الله تعالی

اولغی واقعه حضرت ظل الله خلافت پناهی نینک شجاعت ذاتی مقتضاسیدین¹ وجاهدوا فی سبیل الله¹ فحواسی بیله غزات ثوابین اراده قیلیب ایران صویغه عزیمت ایتماکی و سپاه قیامت دستگاہ همراه لیغی بیله مرو دیاریغه بیتماکی و تأییدات الہی بیله جمشیدیہ طوایفین مسخر قیلیب دست تصرفیغہ کیرکوزماکی و اول جماعه نی خراسان ممالکی سرحداتیدین خوارزم دیاری مضافاتیغہ کوچوروب مراجعت کورکوزماکی

معانی عالمی نینک کامرانی
سخن اقلیمی نینک کشورستانی
علم چیککان ورق میدانی ایچرا
قدم قویغان نطق ایوانی ایچرا
که یعنی خامه افسانه تحریر
رقم ملکین قیلور بو نوع تسخیر

چون بو سفر نصرت اثر عزیمتی وقوعی غه سبب اول ایردی کیم حضرت ظل الہی حمیت جبلی و شجاعت فطری مقتضاسیدین کیم ذات سعادت تخمیریدا هنر یانکلیغ مخمر و مرآت ضمیر منیریدا جوهر مثللیک مضمردور علی الدوام سپاهی کرلیک اسبابی غه سرانجام و سپاه احوالیغہ انتظام بیریب همت عالی نهمتی نینک || شاهباز بلند پروازی کشورکشای لیغ تقاضاسی و غزات ثوابی تمناسیدا بال افشان هوای شوق بولوب همیشه الاوقات اتاسی سلطان مغفور نینک حضور شرافت و فوریدا بو تمنا اظهارین تکرار قیلورغہ متردد و جهاد عزیمتی رخصتی غه مترصد ایردی مثنوی

زهی شاهنشہ فرخنده خصلت
همایون اعتقاد پاک نیت
مرادی کفر رسمین اورسه برهم
مرامی دین اساسین قیلسه محکم

1-1 Qur'an II: 218, VIII: 74, IX: 20.

15a

هر یردا دانش اهلیٰ فضل اهلیٰ بار ایسه
لطف ایلابان آلازغه بسی مهربان ایرور
خاصه کرم قیلوردا آنینک کف بخششی
نظم باشیغه دُرُ کوهرفشان ایرور
تصنیف ایتیب کتاب لار آتیغه اهل شعر
انعامی بهره مندی || آنینک جاودان ایرور
وصفی نی جدُ جهد بیله ایلاک تمام
کردون غه چیقغالی یاساماق نردبان ایرور
ایمدی دعاسی ساری رقم سورکیل آگهی
عاجز مدحیدین قلم دوزبان ایرور
عمری دولتی نی خدا ایلاسون فزون
تا بار عالم ایچرا یرُ آسمان ایرور
حکمی نفوذ ایلاسون اهل جهان ارا
تاکیم جهاندا اهل جهانغه مکان ایرور
ایچسون مراد جامی نی بزم طرب ارا
تا جام مهر دوری اولوس غه عیان ایرور
مطلوب شاهدی قوچاغین مسکن ایلاسون
تا دهر شوخی جلوه بیله دلستان ایرور
بولسون مبارک عشرتی آنینک بو بزم ارا
تا بزم عالم ایچرا اولوس کامران ایرور

و اول حضرت نینک او ان بیک لیکه دا بازوی شجاعتی و نیروی مبارزتی اثراتیدین کوب
واقعات عجیبه و فتوحات غریبه واقع و صادر بولدی کیم جهان مجالسی و زمان محافلیدا
رستم پیلتن و اسفندیار صف شکن نینک داستان شجاعت و افسانه مبارزتیغه خط نسخ
اورولورب طاق نسیاندا قویولدی اگر اول زمانداغی وقوع تاپغان وقایع کثیر البدایع نینک
بارچه سین بیر بیر تقریر قیلیب کتابت قیدیغه چیکسام بو نسخه مختصرغه کنجایش قیلماس
و یوز مینک ییلدا یوز مینکی دین بیر آیتیلماس لاجرم اول جمله دین ایکی واقعه نی کیم

خونریزدور سیاستی نینک تیغی ایلاکیم
 بهرام باغری بیمُ هراس ایچرا قان ایرور
 عفوی هم || اول مثابه دادورکیم کرم چاغی
 کوه کناه الیدا برک سمان ایرور
 اسم شریفی خاتم بخت بلند اوزه
 شهزاده رحیم قلی توره خان ایرور
 هر یان رکابیدا یوکوروب دولت ایله بخت
 الیاس خضر تون کون آنکا همعنان ایرور
 پیر و جوان تانک ایرماس آنکا قوللوق ایتسه لار
 تدبیر ارا بخت ارا پیر و جوان ایرور
 حکمت ارا یانیدا بُز سامری کیبی
 سُقراط کیم جهان ایشی آنکا عیان ایرور
 حشمت ارا سکندر ایرور کر جهاندا فرد
 لیکن شکوهی قاشیدا بیر ناتوان ایرور
 احسان قیلور چاغی کف دریانوالیدین
 بذل ایلاماک فنی دا خجل بحر و کان ایرور
 تانک یوق سپاهی عرصه عالم غه سیغماسه
 انجم مثال بی عدد بی کران ایرور
 توزسه مصاف خصمی نی بیشک قیلور زبون
 کیم یاوری آنینک ملک مستعان ایرور
 قهرینی خصم اهللیغه آفت دیماک لیکیم
 دیماک که شعله کرم تُنک پرنیان ایرور
 اولنوع دور مراتبی کیم آستانیدا
 جاه اهلی بارچه سایل بیخانمان ایرور
 آنداق دورور فضایلی کیم هر علوم ارا
 فهیمی دقیق ذهنی داغی خورده دان ایرور

هر ساری آندا || حور کیمی جلوه قیلغوچی
 خوبلار کروھی غه نی حسابُ نی سان ایرور
 هر کنتی ایچراکیم بولوبان باغ لار بنا
 باشدین ایاغی روضه کیمی کلستان ایرور
 تسنیم دیک سلاست ایله سولار آقیبان
 کوثر مثال حوض لار ایچرا روان ایرور
 هر کیم که آندا منزل ایتیبدور مدام اول
 مقصد شرابی نشاءسی دین کامران ایرور
 شکر خدا که ایمدی اوشول ملک حاکمی
 بیر بیک چرخ رتبه حاتم نشان ایرور
 قای بیک کیم مراتبُ جاهُ جلال ارا
 حکمی مطیعی دُور یتی آسمان ایرور
 وقت جلوسین آنینک امارت سریریغه
 توتغیل قولاق دیین سنکا کر خود کمان ایرور
 مینک ایکی یوز هم ایلیکُ یتی بولوب سنه
 ماه ربیع ثانی فرخ زمان ایرور
 روز چهارشنبه همول ماه آخری
 ساعاتیغه سعادت ایله اقتران ایرور
 خاک قدومیدین بولوبان ملک مفتخر
 ملک اهلی بذلُ لطفی بیله شادمان ایرور
 یوز اوردی چرخ درکھی غه تهنیت اوچون
 ایلکیدا دولت ابدی ارمغان ایرور
 آنداق رواج بیردی عدالت اموریغه
 کیم منفعل قاشیدا انوشیروان ایرور
 خوان سخاوت ایلا یایب خاصُ عام غه
 کیم حاتم آندا مفلس ذلهستان ایرور

و اول زمان سعادت نشاندا فقیر هزاراسب کشوری نینک تعریفی و اولحضرت نینک
 || توصیفی غه مشتمل بیر قصیده غرا ترتیب بیریب عنایت مخصوصه بیله ممتاز و
 مستثنا بولوب ایردیم و اول قصیده نی بو موضعدا تحریر سلکیکا چیکماک مناسب
 کوروندی قصیده

13b

خیوق که زیب بخش بلاد جهان ایرور
 لطف صفادا رشک ریاض جنان ایرور
 هر خاکسار بیکس اکر آندا توتسه جای
 کویا بیر آدم اول آنکا جنت مکان ایرور
 قیلماقدا وصف نزهت تعریف صفوتین
 عاجز بلاغت اهلی قاصربیان ایرور
 کر یوق جهاندا مثلی آنینک لیک فیض ارا
 اول بیر لطیف جسم هزاراسب جان ایرور
 کر جان دیسام نی عیب هزاراسب کشورین
 شخص صفا تیریکلیکی آندین عیان ایرور
 آب هواسی ایلا کوارا جانفزا
 کیم رشک سلسبیل ایله روح روان ایرور
 قورغانی تارتیبان فلک اطلس اوزره باش
 دولت قوشیغه کنکریدا آشیان ایرور
 کردون یوزینی ایله خراش ایتی ذروه سی
 کیم کوک ارا نشانی آنینک کهکشان ایرور
 لیک اول طریقه حفر تاپیب عمق خندقی
 ماهی کاو قعریدا آنینک دوان ایرور
 دروازه سی بهشت ایشیکی دیک طربفزا
 اقبال بخت آندا ایکی پاسبان ایرور
 هر کوچه سی صفادا خیابان خلددیک
 هر بیر اوی قصور جناندین نشان ایرور

13a

امارت مسندیغه قویدی تا پای
فخامت دین سریر اولدی فلکسای
فیوضات قدومیدین هزاراسب
شرافت ایلادی امکانیچه کسب
بولوب دهر ایچرا افزون اعتباری
یتیب || کردونغه فرق افتخاری
اکرچه ایردی بیر ناتوان اول
یتوشکاج مقدمی بولدی جوان اول
قیلیب سرمه سپاهی نینک غبارین
منور قیلدی چشم انتظارین
تاپیب عدلیدین آنداق زیب ایله فر
که شهر چین غه بولدی طعنه کستر

و عدالت شارستانی دین اول مملکت بوستانیغه آنداق سیراب لیغ و ریانیغ
بیتکوردی کیم هیچ وقتی از اوقات دا اول یانکلیغ معمورلیغ و آبادانیغ تاپمایدور
ایردی مثنوی

آنینکدیک تاپتی تزیین طراوت
که پیدا یر یوزی دا بولدی جنت
غلط قیلدیم که بو سوز قیلدیم اظهار
که جنت دیماک آنی بار آنکا عار

و اول دیار نزهت آثارنینک فقرا و رعایاسی فارغ البال و مرفه الحال لبق بیله عیش و طرب
صهباسیدین خوشحال بولوب صبحشام بلکه علی الدوام دعای دولتی غه اشتغال کورکوزوب
بو رباعی مضمونین درد زبان و رطب اللسان قیلدیلارکیم رباعی
شهزاده غه عمر باقی اولسون یا رب
مقصد خضری ملاقی اولسون یا رب
قیزدورغالی ایل کا عیش عشرت بزمین
الطافی عدلی ساقی اولسون یا رب

جان پروردین دیمه بلکیم تیغی شوقی جذبی دور
 ذبح چاغی بو که الیدا بولور مضطر شکار
 صیدگه غه سورسه آت ایلکیکا آلیب قارچیغای
 رغبتی بیرله شکار اولمای قالور کمتر شکار
 قیلدی شاهینی شکار اولنوع صحرا صیدینی
 کیم قویاش چرغی سحر بولغان کیبی اختر شکار
 مرغ دل هر دم قیلور شهبازی الیدا هوا
 تا که بولغای ناکهان طالع بولوب یاور شکار
 چیقسه قوش سالماقغه تنها صیدی بولماس وحش طیر
 آدم اهلی ملک خیلی بولور یکسر شکار
 کر شکار ایلار بو یانکلیغ آونی لیکن یاونی هم
 || هرکیز¹ آنداق قیلما میش جمشید اسکندر شکار
 آکهی کونکلی نی یا رب صید قیلغایمو که اول
 هم شکسته بال هم افسرده هم لاغر شکار

12b

و اول حضرت کاها اتاسی سلطان مغفور غزات و جهاد اراده سی بیله هر طرف کا عزیمت
 کورکوزسه ایردی امر عالی موجبی بیله نیابت سریریدا متمکن و حکومت اموریغه
 متصدی بولوب فقرا احوالاتی نینک انتظامی و مملکت مهماتی نینک سرانجامی غه
 اقدام و اهتمام کورکوزوب جهان محافلیدا عدالت اقداحین دورغه کیرکوزور ایردی
 تا کیم سن شریفی یکرمه سیکیز کا بیتکاندا سنه هجریه مینک ایکی یوز ایلک یتی دا
 صغیر ییلی ربیع الثانی آبی نینک یکرمه سیکیزیدا چهارشنبه کونی احسن اوقات
 و اسعد ساعات دا حضرت صاحبقران بهشت نشان نینک عواطف بیکرانه و مراحم
 خسروانه سیدین هزاراسب ولایتی نینک ایالتی منصب عالی سی غه منصوب بولوب
 امارت نکینین اسم همایونی شرفی بیله زینت افزای و حکومت سریرین قدم میمونی
 وصولی بیله فلک فرسای قیلدی مثنوی

1 هرکز: B; هرکز: A.

ای خاک درینک تا که ایرور جای منکا
فرق شرف اولدی چرخ فرسای منکا
مدحینکنی دیماکدا بولایین شیرین کام
لطف کرم ایله قند ایله چای منکا

و اول حضرت گاها شباب اوانی نینک مقتضاسی و بیکیت لیک زمانی نینک تقاضاسی بیله
کونکول ملالتی نینک دفعی اوچون صحرا تفرجی و شکار تماشا سیغه آتلا نیب هر کون بیر
منزل دلکشا و هر کیچه بیر مسکن خوش صفاغه نزول قیلیب مصنوعات عجایی و مخلوقات
غرایبی نینک مشاهده سیدین صانع بیچون و قادر بی نمون نینک حقیقت ذاتیغه یول تاپیب
فیوضات آلهی و فتوحات نامتناهی کیفیتی دین ضمیر شرافت تخمیرین مسرور و شاد کام
قیلور ایردی رباعی

ای خاطرینکا سکون ارا یتسه ملال
بول سیر قیلیب گاه کهی عیش سکال
بیر یردا سکون ایتسه بولور کنده زلال
سیر ایچرا قویاش غه آرتادور زیب جمال

12a و هر منزلدا صحرانشین فقرا و عجزه و مظلوم لار نینک داد و تظلمی غه || یتیب اهل ظلمه نینک
دست تعدی سیغه مقاصرت بیتکورور ایردی و اطراف و جوانب داغی نضارت پرور و بهشت اثر
بیشه لارکا دولت توسنین سوروب قوش سالماق بیله شکار اهلیغه قران سالیب صید اندازلیغ
تماشاسی بیله خاطر خطرین اولار ایردی غزل

تا اراده قیلدی سلطان کرم پرور شکار
دشت صحرا وحش طیری بولدی سر تا سر شکار
قوشلاری پرنده لار خیلین هوادا صید ایتیب
ایتلاری چرنده لارنی یر اوزه یکسر شکار
شادلیغ افراطی دین اوچماق تیلار یوق بیم دین
صید ایتار چاغدا بوکیم اورغوسی بال پر شکار
بیتکوسی بیشک آنکا مقصود فتراکی غه باش
کر شکار اثناسیدا مقتولی بولسه هر شکار

بولسه ایردی رقم زیوری بیله آراسته و پیراسته قیلیب نظر سعادت اثر مطالعه سیغه بیتکورور
ایردیم و اوزکالاردین آرتوق راق التفات و انعامات شاهانه بیله سرافراز بولوب فضلا و شعرا
اراسیدا ممتازلیغ تاپار ایردیم خصوصاً اول اوان سعادت نشاندا اول حضرت مدحتی دا بیر
غزل و بیر رباعی نینک رنکا رنک کل لارین خیال سرپنجه سی بیله معانی کلشنی دین تیریب
مجلس همایون بهشت نمونیغه تحفه یوسونلیغ چیکیب عواطف مخصوصه دین بهره مند
بولوب تخته تخته چای و شبره شبره قندالات انعامی بیله شیرین کام لیغ تاپیب ایردیم اول
غزل بودورکیم بو مورددا تحریر تاپار غزل

اول سرور زمان که بویوک دور مقام آنکا
کردون قدی خم اولدی قیلیب احترام آنکا
عالی دور ایله رتبه سی کیم منزلت ارا
طعنه اورار فلک کا کمینه غلام آنکا
چیکسه مصاف ارا ینه کیرماس نیامی غه
اعدا سپاهی قانینی توکهای حسام آنکا
الیاس خضر مهرهی اقبال بخت دیک
دولت بیله قایو طرف اولسه خرام آنکا
فکری دقیق ایله که بارچه علوم ارا
قالماس آچیلمای الیدا مغلق کلام آنکا
احسان لطفی بیرله تاپیب بهره اهل فضل
قیلماق دعا آلارننک اشیدور مدام آنکا
|| دولت نکینی اوزره یازیب خامه ازل
شهباده رحیم قلی توره نام آنکا
یا رب عنایت کرم ایلاب نصیب قیل
عمر دوام مرتبه مستدام آنکا
قیل آکهی دعاسینی مقبول مستجاب
کیم ایش دعای دولت ایرور صبحشام آنکا

و اول رباعی بودورکیم مسطور بولور رباعی

11b

10b

قایو سوزداکیم ایل معطل بولور
همول سوز آنینک فکریدین حل بولور
کیلیب حکمت ایچرا سکندر کیبی
یاروق طبعی خورشید انور کیبی
فطانت دا یکتای آفاق اولوب
فصاحت دا دوران ارا طاق اولوب
تواریخ ساری || بیر ایتکاج نظر
بولور دهر حالی آنکا جلوه کر
قصاید ارا ظاهر ایتسه نکات
فدا دانش اهلی قیلورلار حیات
اکر مثنویات دین سورسه سوز
تیکارلار معانی ایلی یرکا کوز
تفکر معما دا قیلغاج عیان
چیقاریب آت ایلکا بیرور تازه جان
اکر قیلسه اظهار فن تویوق
جنابیدا شعر اهلی ایلار تاپوق
مع القصه دانش ارا بی کمان
نظیری آنینک بولماغوسی عیان

و اول حضرت اکثر اوقات علما و فضلا و شعرا و ظرفا بیله همصحبت بولوب اول جماعه نی
بغایت عزیز و ارجمند توتار ایردی و همیشه خوان احسانیدین محظوظ و بهره مند ایتار ایردی
و اکر شعرای زمانه دین هر کیم بیر قصیده و یا بیر غزل و یا بیر رباعی اوز قدرتیغه لایق نظم
سلکی کا چیکیب اول حضرت نینک نظر انوری پیشکاهی غه بیتکورسه ایردی التفات یوزیدین
تحسین و آفرین بیله بشاشت تمام و مسرت مالا کلام مراسمین ظهورغه بیتکوروب آنینک
صله سیغه خزانه احسانیدین نقود فراوان انعام قیلیب هر نه کیم کامی ایرسه بیرور ایردی و
اول جماعه دین فقیرکیم اکثر اوقات اول حضرت نینک مجلس کیمیا خاصیتی ملازمتی غه یتیب
طبعیم نتایجی دین هر تورلوک قصیده و غزل و رباعی شاهدلاری منصه ظهوردا جلوه کر ||

11a

طربُ عيش كل لارى آجيليب
دهر باغيدا نيجه مينك الوان
انبساط تمام بيرله اولوس
بزم عشرتنى توزديلار هر يان
مى¹ مقصد نشاط جامى بيله
ايچيبان بولديلار همه شادان

چون اول حضرت طفوليت ايامى شېستانيدىن خروج قىليب شېباب هنكامى كلستانىغه
عروج ايتى علم و كمال || ارتكابى فضل و افضال اکتسابى غه سعى تمام بيله اشتغال
كوركوزوب آز مدت دا علوم شرعيه دقتى دا مشار اليه و مسايل دينيه محافظتى دا معتمد
عليه بولدى نظم

10a

هر مسايل ايچرا بولسه مغلقات
اليدا عرض ايتسه آنى كيمسه بات
فكرى بير دم ايچرا ايلاب آنى حل
كيمسه كا قالماي يانا جاى جدل

خصوصاً تواريخ و قصايد و مثنويات و غزليات و جميع علوم شعريه قواعدى غه مهارت تمام
حاصل قىليب دقيق فهم ليك و نزاکت شناسليق و لطيفه كوى ليك فنونيدا اول مقدار اوج
اعتبارغه چيقتى كيم جهان فاضل لارى و زمان كامل لارى اوز عجزىغه قايل بولوب اول حضرت
مجلسيدا كويالغ تيلين خاموشليغ تماقيغه تيقتى لار مثنوى

هنر كسبى غه تا اوزاتتى ايليك
بولوب طبعى غه كشف بارچه بيليك
تصوف عيان ايتسه دقت ارا
سالور دانش اهلى نى حيرت ارا
آليب يوز قوياش نورى بير ذره دين
تاييب مينك تينكيز موجى بير قطره دين

1 مى: A, B, C.

بخت دولت غه سیونچی لای باریب
باشینی آنینک فلک دین اوتکاریب
دولت ایلاب شوق بیرله دایه لیغ
بولدی دهر ایچرا اولوغ سرمایه لیغ
حددین افزون ایلاب اظهار نشاط
حُلّه جاندین آنکا قیلدی قماط
مهد اقبال ایچرا ایلاب پرورش
آبحیوان شهیددین بیردی خورش
تا که اول سرمایه جاہ جلال
تاپتی پایه کم کم آنداق کیم هلال

9b و اول حضرت نینک ولادت پرسعداتی برکتی و وجود ذی جودی شرافتی دین خوارزم ممالکی دا
فتنه و فساد رسومی مندفع امن و امان || لواسی مرتفع بولوب باباسی محمد رحیم بهادر
خان نینک دولت و ثروتی کون کوندین مزید و مضاعف بولدی سپاه و حشمتی بیل ییلدین
شکوه و قوت تاپتی و جمیع دشت قپچاق و خراسان ممالکین مسخر قیلیب تحت فرمانیغه
کیرکوزدی عدل و شریعت قواعدین کماینبغی توزوب کفر و بدعت مراسمی بنیادین بوزدی
و خلائق احوالیغه آنداق فراغت و رفاهیت یوز بیردی کیم ازمنه سابقه دا آنینک مثلیدین
نشان بیرمایدورلار و ارباب سالفه آنینک خرمنی دین خوشه تیرمایدورلار افاضل دین تا اراذل¹
امنیت بوستانیدا عشرت باده سیدین مست اعالی دین تا اسافل دولت ایوانیدا راحت شاهی
وصلی غه پیوست بولوب کونکول لاری خواهشیچه طرب بزمین قوردی لار و مرادلاری قولین
مقصود دامانیغه بیتکوردی لار قطعہ

بولدی ایل کا ولادتی شرفی
سبب ازدیاد امن امان
یر یوزی بولدی فیض مقدمیدین
غیرت بوستان باغ جنان

1 ارازل: A, B, C.

زینتی اوچون پرورش قیلیب اقبال کلبنی دا آسراب ایردی عنایت نامتناهی نسیمی بیله
جهان کلزاریدا آچیلدی مثنوی

وقت مسعودُ زمان محمود ایدی
اسعد ساعات هم موجود ایدی
راستلیق غه آیلانیب دور سپهر
|| کورکوزوب ایردی جهان اهلغه مهر
دهردین آفات اولوب مفقود هم
فرخ ایردی ساعت مولود هم
سعد کوکبلار بولوبان جلوه کر
اختر نحس اولمیش ایردی بی اثر
هم سعادت یوز قویوب ناهیدغه
هم قمر ناظر ایدی خورشیدغه
حادثات اولوب جهاندین برطرف
امنُ راحت ظاهر ایردی هر طرف
خیل آفت کیتیمیش ایردی دهردین
باغلابان محمل قُرا شهردین
چونکه بو یانکلیغ زمان خوب ارا
ساعت فرخنده مرغوب ارا
توغدی دولت طارمی دین بیر قویاش
چهره سیدین یوز قویاشچه نور فاش
نوریدین تولدی باری عالم یوزی
روشن اولدی هم بنی آدم کوزی
یتی آفاق اهلی ایچرا شادلیغ
تهنیت کوی مبارکبادلیغ
شایع اولدی عالم ایچرا رسم سور
حد و غایت دین فزون عیش سرور

9a

هر کام که سندی ایتسه خواهش
آنی گرمینکدین ایله بخشش
مقصودی نه ایرسه قیل میسر
خیلی غه جهان نی ایت مسخر
اقبالو لواسینی رفیع ایت
حکمی غه جهان ایلین مطیع ایت
اعداسینی قهریدین یوق ایله
احبابینی لطفی دین توق ایله
عشرت میی بیرله شادمان ایت
اندوه زمانه دین امان ایت
عیشی نی مقصر ایتمه بیر دم
کونکلی نی مکدر ایتمه بیر دم
ییتکور قویاش اوزره پایه سینی
ایل باشیدین آلماسایه سینی
ملکینی همیشه ایله آباد
ملک اهلینی دولتی دین ایت شاد

8b || بو نسخه همایون میمنت نمون نی مطالعه قیلغوجی فطانت و درایت اهلی نینک ضمائر
خورشیدنظایریغه روشن و هویدا مبرهن و جلوه پرا بولسونکیم اول حضرت نینک ولادت
لازم الشرافتی جد بزرگواری خاقان فردوس مکان ابو الغازی محمد رحیم بهادر خان نور
الله مرقده نینک ایام خجسته فرجامیدا سنه هجریه مینک ایکی یوز یکرمه توقوزدا موافق
ایت بیلی افضل اوقات و اکمل ساعات دا وقوع تاپیب عنایت سبحانی رهبرلیکی بیله عدم
مسکنی دین وجود کلشنی غه قدم آور بولدی و قدمی یمنی دین جهان مهالکی انوار سعادت
و انواع مسرت بیله تولدی و فی الحقیقت اول حضرت نینک ذات فرخنده آیاتی بیر کوهر
ناسفته ایردی کیم فلک صرافی جهان کارخانه سیدا بیر مهم عظیم اوچون نکامش قیلیب
عدم درجیدا پنهان ساقلاب ایردی حکم الہی تقدیمی بیله کاینات بازاریدا نمایان قیلدی
و وجود سعادت نمودی بیر غنچه ناشکفته ایردی کیم دولت باغبانی عالم کلستانی نینک

تخت اولدی قدومیدین سرافراز
 بخت اولدی جلوسی بیرله ممتاز
 دربانلیغی غه یوز اوردی دولت
 کردونغه باشین یتوردی دولت
 عدل ایله || قیلیب جهاننی بستان
 عالم غه یتوردی فیض احسان
 درگاهی غه میل ایتیپ افاضل
 آندین همه کسب ایتیپ فضایل
 دقت ارا چون اوروب ایلیکنی
 روشن قیلیبان باری بیلیکنی
 بزم ایچرا تیلی بولوب کهرپاش
 یوز آنچه ایلی بولوب کهرپاش
 رزم ایچرا سنانی آقیزیب قان
 یوز آنچه خدنگی آلیبان جان
 الطافی بیله دیار خیوق
 زینت تاپیب ایلاکیم خورنق¹
 آندین کوروبان بسی عطایا
 آسوده دل اولدیلار برایا
 وصفی نی آنینک تمام قیلماق
 کردونغه چیقارنی کام قیلماق
 بس انسب ایرور تیل اولسه خاموش
 صهبای دعاسینی قیلیب نوش
 یا رب که اوشول شه معظم
 سلطان مظفر و مکرم

8a

1 جَوْرَنُق B

کورکوزسه مصاف ارا شجاعت
رستم‌نی سو ایتکوسی خجالت
کر چیکسه قیلیچ بولوب غضبناک
بهرام‌غه زهره بولغوسی چاک
ور تاغ‌غه اورسه کین ایلله یوز
تاغ اولغوسی هیبتی بیله توز
یوق چرخ که بیر نفس قراری
قهریدین آنینک بو اضطراری
یرکیم ایشی دایما سکوندور
بیمیدین آنینک سکون نموندور
علم ایچرا داغی فرید دوران
قیلمیش آنی التفات یزدان
دقت‌دا بولوب خیالی بی‌غش
حکمت‌دا ایماس مثالی اخفش
اخفش کیبی کر اون و¹ کر یوز
الیدا کیلیب بعینه بوز
مصروف ایتیبان هُنرکا اوقات
حاصل قیلیبان باری کمالات
شه‌لاردین اولوب حسب² دا فایق
عالم ایلی شه‌لیقی‌غه لایق
دوران ایلی اوزره ظل سبحان
سلطان جهان رحیم قلی خان
تامیندی سریر سلطنت‌غه
میل ایلادی یخشیراق صفت‌غه

1 اون و و B: اوئ و A, C:

2 حس: A:

شاهی که کیلیب دورور آنکا ذات
شه لار ارا موجب مباحات
اجدادی کیلیب جهان ارا خان
آباسی ممالک ایچرا سلطان
افضل نسب ایچرا شاه لار دین
سلطان جهان پناه لار دین
ارزنده افسر خلافت
زیبنده کشور سعادت
اقبالی بویوک مقامی عالی
کیلمای بو جهان ارا مثالی
دولت آنکا بیر کمینه بنده
اقبال غلام سرفکنده
احسانیفه منتظر سلاطین
فرمانیفه مفتخر خواقین
صولت دا سکندر زمان اول
صدمت دا غضنفر دمان اول
کیلیمیش ایلکی سخاغه منبع
بولمیش اشیکی دعاغه مرجع
آچوق یوزی مظهر عدالت
آروق سوزی مصدر حلاوت
|| بولمیش دُر شرع زیب تاجی
تون کون ایشی رسم دین رواجی
لشکر آنکا کیلدی بیحدُ مر
بیحدُ مر آنکا کیلدی لشکر
مینک لک ایسه کر عدو سپاهی
ممکن ایماس اولسه سد راهی

7b

حجرمغه يتور صفاً تزین
آن‌داق که نکارخانه چین
کنجینه صدق ایشیکی نی آچ
عزت گهرین باشیم اوزه ساچ
هر کام که ایلاسام تقاضا
آنی نظریم‌دا ایله پیدا
عالی قیلیبان منکا محل نی
تعظیمیمه پست قیل زحل نی
مدحیم بیله مشتریغه آچ تیل
منبر آنکا آستانیم ایتکیل
مریخ نی قیل قاپوم‌دا دربان
توکسون خصماغه تیغ ایله قان
|| منزل قویاشینک یانیم‌دا توتسون
نوری بیله مسکنیم یاروتسون
زهرنک قیلیبان قاشیم‌غه آهنک
وقتیم نی خوش ایلاسون چالیب چنک
یانیم‌دا عطاردینک همیشه
قیلسون قلمیم یونارنی پیشه
ایم‌دا آی ایلابان بیلین رُست
خدمت‌دا اوزینی ایلاسون چست
توتسون منکا ایستاب التفاتیم
تعظیم ایله کاغذ دواتیم
تا من آلیب ایلکیمه قلم نی
شهنامه ساری سورا ی رقم نی
خامم اوچین ایلابان فسونساز
دستانینی شه‌نینک ایلا ی آغاز

7a

بو نسخه‌غه چون قلم سوروب من
یا رب گرمینک‌غه یوز اوروب من
تحریریدا بیر قولوم‌غه قوت
تقریریدا بیر تیلیم‌کا جرأت¹
خامم اوچین ایلاکیل گهرریز
هر سوز دیسام ایت فصاحت انکیز
وقتیم‌نی مکدر ایتمه یا رب
فکریم‌نی مقصر ایتمه یا رب
دوران غمیدین منی فراغ ایت
تشویش زمانه‌دین قیراغ ایت
تولتور می² فیض بیرله جامیم
قیل ایل‌کا فرخ‌فزا کلامیم
سوزوم‌غه اولوسنی راغب ایله
شه کونکلی‌نی بلکه طالب ایله
فهمی بیله ایلنی شادکام ایت
مقبول خواص ایله عوام ایت

اُولغی مقاله حضرت ظل الله سلطنت پناهی نینک ولادت شرافت پروریدین سلطنت
سعادت اثریغه چه بعضی واقعات و حادثات کیم ظهورغه یتیمیش اجمالاً رقم سلکی‌کا
چیکیلور مثنوی

ای چرخ منکا بو لحظه یار اول
کیل خدمتیم اوزره استوار اول
اخلاص ایله اشیکیم سوپورکیل
تعظیم ایله بنده‌وار تورغیل

1 .جرأت: B; جرءت: A, C.

2 .همی: A.

- جلیلیمیز زمان اوراقیدا باقی قالغای و جهان اهلین حیرت بحر یغه سالغای چون بو التفات کثیر البرکات قوباشی احوال سعادت مآلیم غه پرتوافکن بولدی کونکلوم کا اوزکا یانکلیغ قوت و طبعیم غه حددین افزون صفوت حاصل بولوب المأمور معذور فحواسی بیله مونداق امر عظیم دین ابا و امتناع کورکوزا المادیم لاجرم فرمان لازم الامتثال اجراسیغه دلیرانه اشتغال کورکوزدیم آری سلاطین التفاتی نینک صهباسی اول مقدار بلندنشاء دورکیم اگر آندین بیر قطره یتوشسه صعوهونی شاهباز || بلندپرواز و کنک مادرزادنی مسیحا اعجاز قیلور قطعہ
- 6a پادشه لار التفاتی ایله عالی نشاء دور
کیم بیتار هر کیمسه کا بلبل کیبی کویا بولور
هر نه سوزکیم دیسه کوهردیک تاپیب عز شرف
قدر بازاریدا دایم رتبه سی والا بولور
هر کیشی کیم تاپماسه اول نشأدین طبعی جلا
کر قویاش ایرسه یوزی آنینک زمین فرسا بولور
سوز بیله هر نیچه کیم عالم ارا کوهر ساچار
خوارلیغ دشتی دا بی قیمت خزف¹ آسا بولور
شکرکیم اول نشاء سرشاردین کامین آلیب
آگهی مستانه سوز ایچرا سخن آرا بولور
هر کلامی کیم سورار تاپیب کهردیک اعتبار
جمله عالم غه مقبول فرح افزا بولور
- چون بو رساله فرخنده مقاله نینک اوراق ابتداسیغه قلم مشکین رقم سورولدی زبده التواریخ غه موسوم بولدی و ایکی مقاله غه اشتمال تاپتی اولغی مقاله حضرت ظل اللهی نینک ولادت شرافت پروریدین سلطنت سعادت اثر یغه چه بعضی واقعات و حادثات کیم ظهور غه یتیمیش اجمالاً رقم سلکی کا چیکیلور و ایکینجی مقاله اول حضرت نینک ابتدای سلطنتی دین بو نسخه میمنت انجام اتمامی غه چه هر نه واقعات و حادثات و فتوحات کیم واقع بولوبدور و واقع بولغوسیدور تفصیلاً شرح قیلور انشا الله تعالی || نظم
- 6b

1 خذف: A, B, C.

الملقب بالآكهي ابن اير نياز بيك غفر الله ذنوبهما و ستر عيوبهما كيم اول حضرت نينك
 5a والد بزرگواری حضرت || صاحبقران مغفور و شهنشاہ مبرور سلطان فردوس مکان ابو الغازی
 الله قلی محمد بهادر خان سقى الله ثراه¹ نينك واقعات ميمنت آياتيغه تركيب بيريب تحرير
 قیلور ایرديم حضرت ظل اللهی نينك احسان بيكران و فرمان واجب الاذعانی موجبي بيله
 ينه بير نيچه مدت سعی و كوشش اوراقيغه استعجال و اجتهاد قلمين سوروب اول نسخه
 سعادت لزوم كيم رياض الدوله غه موسوم ایردی اتمام غه ييتكوروب خورشيد درخشان
 صحبتی غه ذره بيمقدار متاع اشتياقين هديه ايلتكانديك و يا سليمان حضرتی غه مورچه
 نزار ملخ اياقين تحفه چيكانديك يوز نوع اضطرار و مينك تورلوک اوميدوارليغ لار بيله اول
 حضرت نينك مجلس عشرت پرور و صحبت كيميا اثر يغه كيم دولت قوياشى نينك مطلعی
 و فضيلت اهلی نينك مرجعی دور ايلتیب تحفه چيكدیم و ادب كوزين يرکا تيكديم و اول
 حضرت بو خدمت مقابله سيدا بی نهایت استحسان كوركوزوب انواع لطف و احسان بيله
 اشباه و اجناسيم اراسيدا قوياش يانكليغ سرافراز قيليب ممتازليغ ييتكوردی و ينه حددين
 افزون التفات و نوازشات كوركوزوب كوهربار تيلين مونداق جواهر افشانليق غه ايوردی كيم
 5b جهان بی بنياد نينك ايوان خراب آباديدا اقامت مسنين سالماق خصوصاً || سلطنت امر
 خطيرين ذمه همت غه آلماقدین غرض اولدور كيم كيشی دين ذكر جميل يادكار قالسه بو
 مدعا عمارات و بقعات بنا قيلماق بيله دست بيرماس و اولاد تناسلی و توالدی غه هم شامل
 ایرماس مكر سوز اوراقيدا باقی قالغای كيم آنكا حادثات جهان طوفان خيزليكي و تصرفات
 زمان فتنه انكيز ليكيدین آسیبی و تفرقه يتوشماس نظم

كيشی نيچه عمارت قيلسه بنياد

و ياخود حددين افزون قويسه اولاد

توتوب بولماس بيريسيدین بقا كوز

قالور باقی جهان ابچرا مكر سوز

بس ايهدی سنكا لازم و متحتم دور كيم بيزنينك اسم همايون و القاب ميمون و وقایع كثير
 البدايعيميز غه مشتمل بير كتاب بلاغت انتساب مرتب قيلسانك تاكيم ذكر جميل و وصف

1 سراه: A, B, C.

نه تنها دهر فوقیدور حسب بیرله نسبدا هم
سراسر خان خاقان دور آنکا اجداد ایله آبا
بهار عدلی آنداق فیض ییتکوردی جهان ایچرا
که بولدی عرصه عالم اولوسغه جنت المأوا
توتوب آوازه عدلی یتى افلاک ایوانین
ملک تسلیم کوئی هم دعاکو حضرت عیسی¹
خلاص اولماس کمند قهریدین هرکز عناد اهلی
مکرکیم عذر دامانی غه اورسه دست استعفا
خلایق نقد احسانیدین آلدی کامین آنداق کیم
کدای بینوا اهل غناغه قیلدی استغنا
عطا و بخششی نینک خوانیدین محظوظ اولوب دایم
دعای دولتی غه آچتی تیل هم پیر و هم برنا

4b اعنی سلطان عالیهمکان فرمان فرمای جهان مرکز دایره اجلال قطب فلک اقبال عمده الاعاظم
|| قدوة الاکارم ناصب لواء اللطف و الکریم هادم بناء الفسق و الظلم باسط بساط العدالة
و الاحسان راسم رسوم الامن و الامان وارث الملک و الدولة بالاستحقاق صاحب الفتح و
النصرت فی الأفاق رافع اعلام السخاوت و العطايا علی رؤس الرعية و البرایا المؤید بتأیید
ایزد منان المستعین باستعانة الملک المستعان خلیفة الرحمن ظل السبحان سلطان ابن
السلطان ابن السلطان ابو المظفر و المنصور ابو الغازی رحیم قلی محمد بهادر خان خلد الله
تعالی ظلال دولته و رافته علی مفارق الفقراء و الانام الی قیام الساعة و ساعة القیام کیم
تأییدات یزدانی و عنایات سبحانی بیله سلطنت تختی غه قدم میمونی وصولیدین سربلندیغ و
حکومت تاجی غه کوهر وجودیدین ارجمندیغ ییتکوروب عدل و سیاست مراسمی بیله جهان
ممالکی کا انتظام بیریب لطف و عنایت قواعدی بیله اعالی و اسافل نی کامیاب و شادکام
قیلدی اول اوان سعادت نشاندا بو بنده بی بضاعت و قلیل الاستطاعت ساغرکش خمخانه
ملالت گوشه نشین زاویه مذلت اعنی فقیر کثیر التقصیر فطانت انتساب محمد رضا میراب

1 عیسی: A, B, C.

شریعت اوجیغه اختر عدالت درجیغه کوهر
 معز الدین و الملة¹ نظام الملک و الدنيا
 عناد اهلی غه قهر افتاده لارغه لطف کورکوزسه
 فلک بولغای زمین کیرُ زمین بولغای فلک فرسا
 ساچار ایلکی لالی دوستلارغه ابر نیاندیک
 عدو قانی بیله تیغی آچار کل لار بهار آسا
 معلا درکھی غه کر جبین سالیق قیلا آسه
 یتورکای لار ثریاغه باشین اسکندرُ دارا
 جنابی توفراقیغه قویدی باشین بو شرف دین دور
 بوکیم انجم شهی چرخ اوزره تاپمیش پایه اعلا
 تمنا ایلاسه اندیشه کر بوس رکابینی
 تاپار کامی نی کر یتکورسه کردون اوجی اوزره پا
 کمال رفعتین کورکیل که اوردوسی فضا سیدا
 کهن بیر خیمه ادنا آنکا بو کنبذ والا
 ایروور تاجی غه لایق || بولهایین قالغان کمین کوهر
 که چرخ ایلکیکا آلمیش دور ایماس مهر جهان آرا
 بولوب مأمور امری بنده یانکلیغ شاه لار بارچه
 سراسر قاف تا قاف جهان حکمی ایروور مجرا
 طواف کعبه غه قیلغای هجوم اولنوع کیم حجاج
 سلاطین درکھی نینک قوللوقیغه ایلامیش غوغا
 دل پُرجوش آنکا مملودور انواع معانی دین
 آنینکدیک کیم لالی دُرر اصنافیدین دریا
 کمالی بارچه علم فضل ارا اول یرکا یتمیش دور
 که هر فن ایچرادور دوران ارا ممتاز مُستثنا

4a

مسلم دور آنکا ملک معانی
بولوب دولت ایشیکی پاسبانی
سلاطن التفاتیدین برومند
خواقین لطفی بیرله کامپیوند
نسبدا ایله عالی دور آنکا ذات
که ایلاب فخر آندین آل قونکرات
آنکا چون تاپتی أمبای خلقی نسبت
تاپیب انواع قونکرات ایچرا رفعت
جنابی دور سلاطین بوسه کاهی
فلک کوزیغه سُر مه خاک راه

پادشاهی کیم اسم همایونی بیله ¹ انا جعلناک خلیفة فی الارض¹ خطبه سی زینت پرور و
جهان پناهی کیم القاب میمونی بیله ² ان الله یأمر بالعدل و الاحسان² سکه سی مزین و معتبر
اعلام شوکتی ³ انا فتحنا لک فتحاً مبیناً³ امدادی بیله بلند و حسام دولتی || ⁴ نصر من الله
و فتح قریب⁴ صیقلی بیله حدت مند تیغ سیاستی ⁵ خون ریزلیکی نینک⁵ بیمی بیله صورت
هیولادین منفصل و شمشیر قهری خوفیدین جان اجزای بدن غه متصل اطراف جهاندا حکمی
یارلیغی جاری و سلاطین عالم نینک موجب عزت و افتخاری قصیده
شهی کیم آستانی ایله تاپمیش اوج استعلا
که کردون یاستانیب توفراقیغه بیر چاوش ادنا
آنینک ذات همایونینی کلک کاتب قدرت
یازیب صاحبقرانلیغ دفترى عنوانیدا طغرا
زهی صاحبقرانی کیم قران خصم اهللیغه سالیب
سپاه قهری ییتکوردی ضلالت ملکی غه یغما

1-1 Qur'an XXXVIII: 26.

2-2 Qur'an XVI: 90.

3-3 Qur'an XLVIII: 1.

4-4 Qur'an LXI: 13.

5-5 B adds.

سلاطين عالم ايكى دهر ارا
همه خوان لطفى غه دورلار كدا
ركابى شرف مهري نينك مطلعى
جنابى معتاصى ايلي مرجعى
آنكا بيحد اصحاب ذو الاحترام
صداقت ارا كوركوزوب اهتمام
خصوصاً همول خيل ارا تورت يار
ايدى لار آينك اليدا جان سپار
بيريسى ابو بكر صديق ايدى
كه ذاتى دُر بحر تحقيق ايدى
بيرى شاه ملك خلافت عمر
آنكا ايردى تخت عدالت مقرر
بيرى صاحب حلم عثمان ايدى
شرف اوجيدا مهر رخشان ايدى
بيرى شاه صاحب شجاعت على
كه ملك ولايت غه ايردى ولى
باريغه خدا لطفى بولسون قرين
ينه اوزكا اصحاب غه اجمعين

3a اما بعد || صاحب فطانت هوشمندلار نينك ضمير منيرى مُشكواتيغه واضح و كامل درايث
خردپيوندلار نينك خاطر خطيرى مرآتيغه لايح بولسون كيم چون عاليحضرت فلک رفعت
ثريا مرتبت خورشيد منزلت عظمت كلاه مكرمت دستكاه سلطان معظم خاقان مكرم خديو
انجم حشم خسرو بيضا علم خلاصه سلاطين عالم نقاوه دودمان بنى آدم داراي اسكندر نشان
اسكندر سليمان مكان اختر آسمان عدالت كوهر عمان جلالت مثنوى
كيليب ذاتى سرير آراى اجلال
شرف تاپيب باشيدين تاج اقبال

الهی قلیب لطفینکا التجا
بو نسخه که قیلغوم دورور ابتدا
مجالس ارا ایله قدرین بلند
ایاق آستیدا قیلمه خوار نژند
مبارک قلیب شاه عالم غه هم
عزیز ایلاکیل خیل آدم غه هم
بو مقصد حصولیغه قیلغیل قرین
منی هم حق سید المرسلین

نعت تحیات زاکیات زیوری اول شهنشاہ ملایک سپاه نینک ذات خجسته صفاتیغه لایق و
سزاوردورکیم قامت پُرسعادتی لو لاک لما خلقت الافلاک خلقتی بیله مزین دور و صلواة
طیبات کوهری اول پادشاه رسالت دستگاه نینک روضه شرافت سماتیغه ساجیق و نثار دورکیم
علو منزلی² فکانا¹ قاب قوسین او ادنی² آیتی دین مبرهن مثنوی

2b

|| قدویدین مفاخر توقوز افلاک
وجودیدین منور عرصه خاک
عروجی بیرله تاپیب چرخ بالش
نزولیدین یر ایلاب کوک کا نازش

سنان مهابتی دین خصومت پیوست مشرک لار نینک شجاعت پرور کونکول لاری غمکین و
زخمناک و شمشیر سیاستی دین ضلالت پرست کافر لار نینک کدورت اثر سینه لاری مجروح و
چاکچاک اثرات غیرتیدین علی الدوام دین مبین لواسی بلند و تائیدات شجاعتی دین همیشه
زمره اسلام مبارزلاری نصرت پیوند مثنوی

زهی پادشاه نبوت پناه
فلک جایگاه ملایک سپاه
تاپیب لطفی دین ملک دین انتظام
ولی قهریدین کفر اوینی انهدام

1 فکانت: A:

2-2 Qur'an LIII: 9.

|| بسم الله الرحمن الرحيم ||

سپاس وافر تحفه سی اول سلطان عظمت نشان آستان یغہ نثار دور کیم معمورہ کون
مکان آئینک حیطہ مملکتی غہ داخل دور و ستایش متکائر ہدیہ سی اول پادشاہ وحدت
دستگاہ درکاهی غہ ایثار دور کیم اصناف انسُ جان آئینک دایرہ عبودیتی غہ واصل سلاطین
صاحب اقتدار آئینک کوچہ کرمی نینک کدای خاکساری و خواقین کرم شعار آئینک مایدہ
نعمی نینک سایل لقمہ خواری سپہر اخضر بیر خیمہ خضرادور میدان قدرتیدا و خورشید
انور بیر شمسہ ادنادور ایوان حکمتی دا نظم

پادشاہی کیم تاپا آلماس ازل بیرلہ ابد
یوز اوروب ہر بیری بیر ساری آئینک ملکی کا حد
کر کدا ہم ایرسہ عالم ایچرا سلطانلیغ تاپار
ہر کیشی کاکیم آئینک الطافیدین یتسہ مدد
ور ملک ایرسہ ہمول ملعون جاوید اولغوسی
کیمسہ نی کیم قہر ایلاب درکھیدین قیلسہ رد

2a صاحب احتشام سلطانلار نینک || فرق دولتی آئینک قوللوغی افسریدین مشان دور و
کردون مقام خاقانلار نینک انکشت شوکتی آئینک بو یروغی انکشتریدین مزین اعلام
دین قویم آئینک نیروی حمایتی دین نصرت اثر و صمصام شریعت مستقیم آئینک بازوی
عنایتی دین ظفر جوہر مثنوی

خدایی کہ اظہار ایتیب لطفُ جود
باری آفرینش غہ بپردی وجود
قیلیب پادشہ لارنی فیروز بخت
کرم دین عطا ایلادی تاجُ تخت
باری قدرین ایلاب بلند رفیع
خلایق نی قیلدی آلاغہ مطیع
بو تدبیر ایلہ کورکوزوب اہتمام
جہان ملکی کا بپردی رسم نظام

- امیر نصر الله نینک خوارزم ممالکی کا کیلماکی و خوارزم چیریکی نینک
آنینک بیله معاملہ و محاربه قیلماقی ۱۱۴
- حضرت ظل اللہی نینک موکب کیهان پوی بیله بخارا قصدیغه توجه
کورکوزکانی و ارکان دولت نینک التماسی بیله دریادین عبور قیلماقی
چارجوی محاصره سی آهنکین توزکانی ۱۳۹
- حضرت ظل اللہی نینک جلوس همایونی نینک اوچونجی ییلی نینک
واقعاتی اول جمله دین خدایار بی و سید نظر بی و عبد الله
یساولباشی نینک مرو دیاری حوالی سیغه تاخٹ تاز بیتکورماکی نینک مقالاتی ۱۵۸
- حضرت ظل الله سلطنت دستکاهی نینک قانون شجاعت بیله سارق و
سالور مفسدلاری نینک قصدیغه مرو ساری عزیمت آهنکین توزکانی ۱۶۲
- حضرت ظل اللہی خلافت دستکاهی نینک جلوس سعادت مأنوسی نینک
تورتونجی ییلی نینک واقعاتی اول جمله دین امیر محمد امین ایناق نینک
بخارا صوبیغه سپاه چیکماکی نینک بیانی و قرا کول سرحداتیغه خرابلیغ
بیتکوروب اکثر ایلاتین کوچوروب معاودت کورکوزماکی نینک داستانی ۱۸۴
- حضرت ظل اللہی نینک قراقلیپاقیه لشکریدین سان آلماق اوچون چاتلی
بیشه سی صوبیغه آتلانماقی و اول جماعه سانالغاندین سونک شاه آباد
آرناسی قاچوسین باغلایب دار الخلافه ساری یانماقی ۱۹۸
- مرو مفسدلاری نینک خوارزم مضافاتی ترکنازیغه کیلکانی و اکثری نینک
جمشیدیہ لشکری نینک تیغ انتقامیدین قیریلغانی ۱۹۹
- حضرت ظل الله خلافت پناهی نینک جهان فانی غمخانه سیدین رحلت
کورکوزماکی و عالم جاودانی سیری غه عزیمت آهنکین توزکانی ۲۰۴
- فهرستلار ۲۱۰

مندرجه

- ۶ [دبیاچه]
- اؤلغی مقاله حضرت ظل الله سلطنت پناهی نینک ولادت شرافت پروریدین سلطنت سعادت اثریغه چه بعضی واقعات و حادثات کیم ظهورغه یتیمیش اجمالاً رقم سلکی کا چیکیلور ۱۴
- اؤلغی واقعه حضرت ظل الله خلافت پناهی نینک ایران صوبیغه عزیمت ایتماکی و سپاه همراه لیغی بیله مرو دیاریغه بیتماکی و جمشیدی طوایفین دست تصرفیغه کیرکوزماکی و اول جماعه نی خراسان ممالکی سرحداتیدین خوارزم دیاری مضافاتیغه کوچوروب مراجعت کورکوزماکی ۳۲
- ایکینجی واقعه حضرت ظل اللهی نینک چارجوی قلعه سین محاصره قیلیب و چال توت حصارین متحصن بولغان معاندلارنینک خرمن اعمارین تیغ قهر بوارقیدین کویدورکانی ۷۳
- ایکینجی مقاله حضرت ظل اللهی نینک ابتدای سلطنتی دین بو نسخه سعادت انجام اتمامی غه چه هر نه واقعات و حادثات و فتوحات کیم واقع بولوبدور و واقع بولغوسیدور تفصیلاً شرح قیلیلور ۸۱
- بخارا والی سی امیر نصر الله نینک مصالحه وعده سین قیلیب اول وعده دین اعراض قیلغانی ۹۳
- حضرت ظل الله خلافت پناهی نینک جلوس دولت مانوسی نینک ایکینجی بیلی نینک واقعات و حادثاتی نینک ذکرى ۹۵
- حضرت ظل الله فرمان موجبی بیله محمد امین ایناق نینک سپاه بیله خوارزم دین نهضت کورکوزوب مرو دیاری غه بارغانی و بخارا پادشاهی امیر نصر الله نینک بیحساب لشکر بیله خوارزم صوبیغه وقاحت مرکبین سوروب هزاراسب قورغانی حوالی سیغه قیلیب محاصره قیلغانی و بعضی واقعات کیم آلارنینک ذکرى ۱۰۹

محمد رضا ميراب آگهي

زبدة التواريخ

مرکزی آسیا تاریخی قولیازمه لارده

خلقارا تحریر کینگاشی:

بهرام عبد الحلیموف

دیوین دیویس

هیساو کامتسو

شاهین مصطفیوف

بختیار باباجانوف

یورگین پاول

آگهی محمد رضا میراب ، زبده التواریخ. نشرگه تیارلاوچی هلاله نظیروا. تاشکنت—سمرقند:
مرکزی آسیا تدقیقاتلار خلقارا انستیتوتی ، ۲۰۱۶.
متن ۲۲۸ بیت. کیریش (انگلیز و روس تیل لاریده): ۷۶ بیت.

مرکزی آسیا تدقیقاتلار خلقارا انستیتوتی

تاشکنت دولت شرقشوناسلیک انستیتوتی قاشیداگی ابو ریحان بیرونی نامیدهگی شرق
قولیازمه لاری مرکزی

Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi

محمد رضا ميراب آگهي

زبدة التواريخ

مسئول محرر
بختيار باباجانوف
نشرگه تيارلاوچي
هلاله نظيروا

تاشكنت — سمرقند

۲۰۱۶

Telegram adress:

@turkiston_kutubxonasi

www.vinal.uz/kutubxonasi